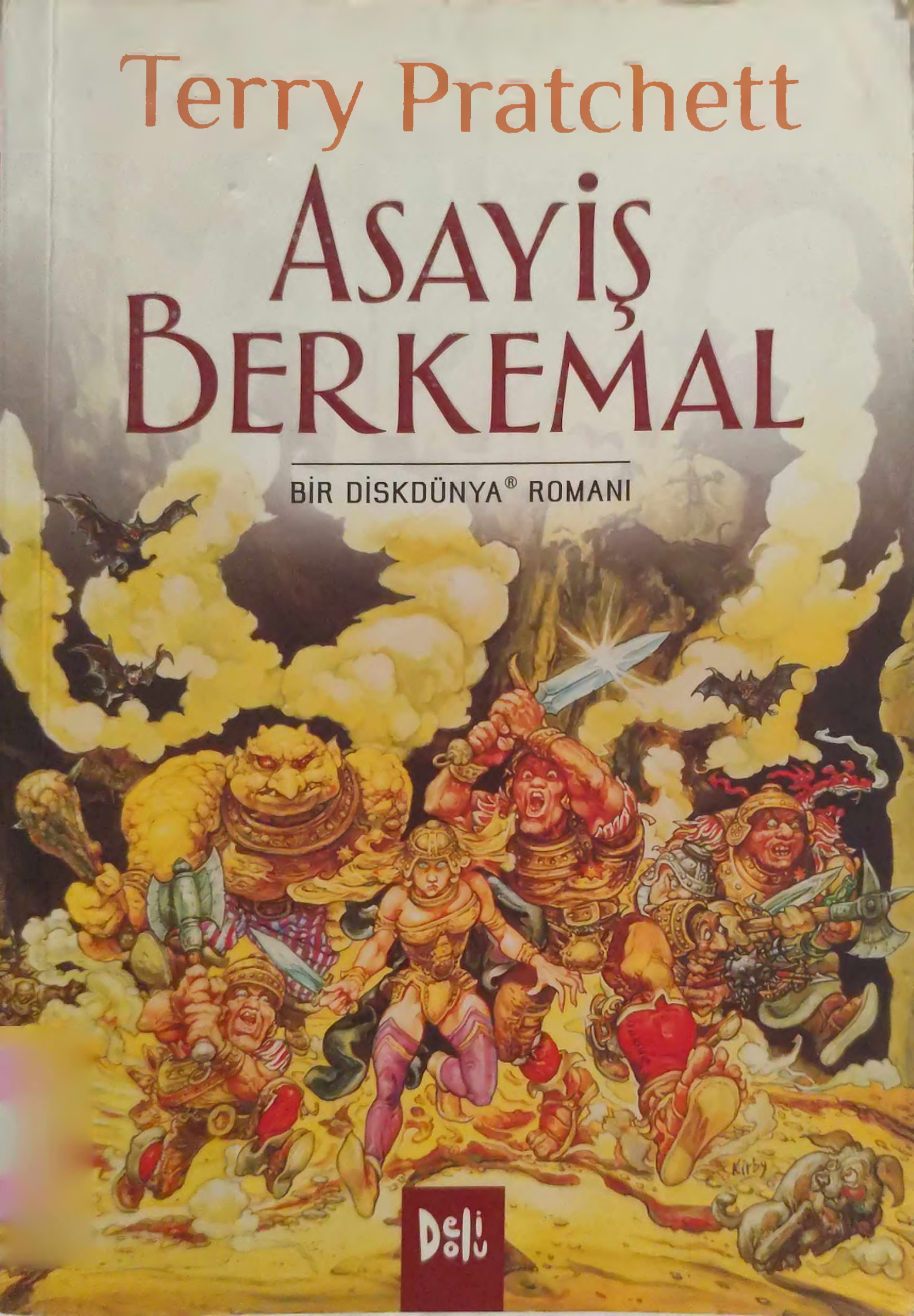
Terry Pratchett

Asayiş Berkemal

BİR DİSKDÜNYA® ROMANI

Deli

Deli

"Mizah, ciddi bir iştir."

Terry Pratchett

1948 yılında İngiltere'de doğan Sör Terry Pratchett, çağdaş fantezi ve mizah edebiyatının önde gelen isimlerinden biri. Hayalgücü, Büyük A'Tuin'in zihni kadar geniş; kalemi ise Rincewind'in cesareti kadar bükülgen olan Terry Pratchett'ın yarattığı DiskDünya evrenine ait, 41 roman ve irili ufaklı yan kitaplar var. Bunlar dışında; *2010 İngiliz Yazarlar Ödülü* sahibi *Ulus* ile, çocuklara yönelik yazdığı *Johnny Maxwell* serisi de yazarın külliyatını süslüyor. Ayrıca DiskDünya'ya ait *Muhteşem Maurice ve Değişmiş Fareleri* ile 2001 yılında, İngiltere'nin en saygın çocuk edebiyatı ödülü olan *Carnegie Madalyası*'nı da kazandı.

Kendisine dünya çapında şöhret getiren ve devasa bir hayran kitlesi kazandıran DiskDünya serisi, film ve dizilere; tiyatro, radyo ve bilgisayar oyunlarına uyarlandı. Pratchett'ın eserleriyle sayısız ödül kazanmış olması yetmezmiş gibi, adına verilen bir de "ilk kitap ödülü" var.

Pterry, 2015 yılında ne yazık ki boyut değiştirerek hayranlarını ve yarattığı dünyayı öksüz bıraktı. Fakat bugün hâlâ aramızda dolaştığını rivayet edenler de az değil. Büyünün gücüyle tabii.

Terry Pratchett, halen İngiltere'de 'kitabı raflardan en çok araklanan yazarlar listesi'nde başı çekiyor.

www.terrypratchett.co.uk

ASAYİŞ BERKEMAL

© 2017, Tudem Yayın Grubu
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

metin hakları © 1993, Terry and Lyn Pratchett

İlk baskı 1993 yılında, İngiltere'de *Men at Arms* adı ile
Colin Smythe Ltd tarafından gerçekleştirilmiştir.

Bu kitabın telif hakları Victor Gollancz Ltd/Orion Publishing Group ile anlaşmalı olarak AnatoliaLit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

YAZAR: Terry Pratchett
TÜRKÇELEŞTİREN: Niran Elçi
EDİTÖR: Ümit Mutlu
DİZİ EDİTÖRÜ: Burhan Düzçay
KAPAK GÖRSELİ: Josh Kirby
KAPAK TASARIMI: Burak Tuna
GRAFİK UYGULAMA: Aynur Sarıbüyük

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. Km. Başkent OSB 22. Cadde No:6 Malıköy/Ankara
Tel: 0 312 284 18 14

Birinci Baskı: Ağustos 2018 (2000 adet)

ISBN: 978-605-2349-29-8
Yayınevi sertifika no: 11945
Matbaa sertifika no: 16031

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DELİDOLU, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. A.Ş.nin tescilli markasıdır.

www.delidolu.com.tr

Terry Pratchett

Asayiş Berkemal

BİR DİSKDÜNYA® ROMANI - 15

Delidolu

Ankh-Morpork Şehir Muhafızları (Gece Bekçileri) Teşkilatı'ndan Onbaşı Havuç, gecelik entarisi içinde oturdu, kurşunkalemini aldı, ucunu şöyle bir emdi ve sonra yazmaya başladı:

"Sevgili Annecim ve Babacım,

Eh, bu sefer Turnayı gözünden vurdum çünkü, beni Onbaşı yaptılar!! Artık ayda Beş Dolar daha fazla alacağım artı yeni bir yeleğim oldu, üstelik ikişeritli. Bir de yeni bir bakır rozet! Bu Büyük bir sorumluluk!! Sebebini sorarsanız yeni bekçiler alındı çünkü, Ataerk ki daha önce anlattığım gibi şehrin hükümdarıdır, Teşkilatın, Şehrin etnik renklerini yansıtması gerektiğini kabul etti..."

Havuç bir an durdu ve yatak odasının küçük, tozlu penceresinden dışarı, nehrin üzerine yayılan akşam ışığına baktı. Sonra yine kâğıdın üzerine eğildi.

"...ki ben bunu Çok İyi anlamıyorum ama galiba, cüce Kazankap Gümbüryel'in Kozmetik Boya Fabrikasıyla bir alakası var. Bir de Yüzbaşı Vimes ki mektuplarımda size, sık sık

ondan bahsetmiştim, Evlenip teşkilattan ayrılacak ve Asil bir Beyfendi olacak ve elbette ona Eniyi Dileklerimizi sunuyoruz çünkü Bildiğim Her Şeyi bana o öğretti ama kendi kendime öğrendiğim kısımlar, hariç. Ona Süpriz Bir Hediye almak için para topladık ve ben de dedim ki, ona şu cinsiz çalışan saatlerden alalım ve içine de 'Eski Dostların, Gece Bekçilerinden Gecegündüz Kullanman İçin' yazalım dedim, buna Espiri diyorlar, yani şakacı laflar. Yeni Yüzbaşı kim olacak bilmiyorum, Çavuş Colon diyor ki onu Yüzbaşı yaparlarsa istifa edermiş ve, Onbaşı Nobbs ise..."

Havuç yine pencereden dışarı baktı. Geniş, dürüst alnını kırıştırarak Onbaşı Nobbs hakkında söyleyecek olumlu bir şey düşünmeye çalıştı.

"...şimdiki Rölüne daha uygun ve ben de teşkilata daha yeni girdim sayılır. Bu yüzden Bekleyip Göreceğiz..."

Pek çok şey gibi bu da bir ölümle başladı. Ve bir cenaze töreniyle. Bir bahar sabahıydı; yere çökmüş sis tabakası o kadar yoğundu ki mezar için açılan çukura akıyordu. Tabut, bu sis bulutunun içine indirildi.

Çukurdan çıkarılan toprak yığınının üzerine oturmuş küçük, grimsi bir sokak köpeği duygusuzca töreni izliyordu. O kadar çok sayıda köpek hastalığı taşıyordu ki tozdan bir haleyle çevriliydi.

Yaşlı kadın akrabalar ağladı. Ama Edward O'lüm hiç ağlamadı. Bunun üç sebebi vardı. O en büyük oğuldu, Otuz Yedinci Lord O'lüm'dü ve bir O'lüm'ün ağlaması, Olur Şey Değildi. Son-

ra, Edward bir suikastçıydı –yeni mezun olmuştu, diplomasının mürekkebi bile daha kurumamıştı– ve suikastçılar, ölüm karşısında ağlamazdı; zira aksi hâlde, ağlamadan duramazlardı. Ve Edward, öfkeliydi. Aslında, öfkeden köpürüyordu.

Bu fakir cenaze törenini düzenlemek için borç almak zorunda kalmıştı ve bu yüzden öfkeden köpürüyordu. Hava durumu yüzünden öfkeden köpürüyordu. Bu mezarlığın sıradanlığı yüzünden öfkeden köpürüyordu. Böyle bir durumda bile şehrin arka plan gürültüsünün hiç dinmemesi yüzünden öfkeden köpürüyordu. Tarihe karşı öfkeden köpürüyordu.

Bu şekilde olmamalıydı.

Bu şekilde *olmuş* olmamalıydı.

Nehrin karşı yakasındaki devasa Saray'a baktı ve öfkesi burgu gibi burularak bir lense dönüştü.

Edward, Suikastçılar Loncası'na gönderilmişti. Sosyal sınıfları, zekâlarından daha yüksek olanlar için en iyi okul orasıydı. Soytarılık eğitimi almış olsa hicvi icat ederdi ve Ataerk hakkında tehlikeli espriler patlatırdı. Hırsızlık eğitimi almış olsa* Saray'a girerdi ve Ataerk'ten çok değerli bir şey çalardı.

Ama o, suikastçılık eğitimi almıştı...

O akşam O'lüm, mülklerinden kalan her şeyi satıp savdı ve yeniden lonca okuluna yazıldı.

Lisansüstü eğitimi için.

Ve lonca tarihinde bir ilki gerçekleştirerek, tam notla mezun oldu. Üstleri bile onu, "dikkatle izlenmesi gereken biri" olarak tarif ediyordu. Tercihen, çok uzaktan...

Edward'da, suikastçıları bile huzursuz eden bir şeyler vardı...

---

* Ki hiçbir beyefendi, bir hırsız olarak eğitilmeyi aklına bile getirmezdi.

Mezarlıkta, mezarcı, baba O'lüm'ün ebedi istirahatgâhına toprak doldurmaya devam ediyordu. Adam, kafasının içinde düşünceler olduğunu fark etti. Şöyle ilerliyorlardı:

Bu tarafa bir parça kemik atma olasılığın var mı? Yok yok, bu yakışıksız oldu. Hiç söylemedim farz et. Ama senin şu zamazingonda, şu sefertası şeysinde, çok güzel, biftekli sandviçler var. Neden bi' tanesini şu küçük, tatlı köpeciğe vermiyorsun?

Adam küreğine yaslandı ve çevresine bakındı.

Küçük, gri sokak köpeği dikkatle onu izliyordu.

"Hav?" dedi köpek.

Aradığı şeyi bulması beş ay sürdü Edward'ın. Ne aradığını *bilmediği* için, hatta aradığı şeyin ne olduğunu onu ancak bulduğunda anlayacağını bildiği için, arayışı sürekli baltalandı. Edward kadere çok inanırdı. Bu tür insanlar böyledir.

Lonca kütüphanesi, şehirdeki en büyük kütüphanelerden biriydi; belli bazı konularda ise *en* büyüğüydü. Ve o belli konular, insan hayatının üzücü kısalığı ve onu daha da kısaltacak yollarla ilgiliydi genellikle.

Edward o kütüphanede çok zaman geçiriyordu; çoğunlukla bir merdivenin tepesinde ya da tozların içinde.

Silahlar hakkında, bilinen her eseri okumuştu. Ne aradığını bilmiyordu. Ama aradığını, arbalet balistiği hakkında yazılmış son derece sıkıcı ve yanlış bir tezin sayfalarının kenarındaki bir notta buldu. Notu dikkatle kopyaladı.

Edward tarih kitapları arasında da epey zaman geçirdi. Suikastçılar Loncası, şecereli beyefendilerden oluşan bir topluluktu ve o tür insanlar, kayıtlı tarihi, bir tür envanter defteri olarak kullanırdı. Lonca kütüphanesinde, çok sayıda kitabın yanı sıra

koskoca bir de kral ve kraliçe portreleri galerisi* vardı. Edward O'lüm, onların aristokrat suratlarını kendi suratından daha iyi tanıyordu, çünkü öğle aralarını hep orada geçiriyordu.

Çok daha sonraları, Edward'ın tam da bu aşamada kötü etkiler altına girdiği söylendi. Ama Edward O'lüm'ün hayatının sırrı şuydu ki, o hiçbir zaman hiçbir dış etki altına girmemişti; tabii bütün o ölü kralları saymazsanız. O yalnızca, kendi etkisi altına girmişti.

İnsanlar *bunu* yanlış anlıyor işte. İşin biyolojik yanı ayrı tutulursa, bireyler, insan ırkının, aidatlarını düzenli olarak ödeyen doğal üyeleri *değildir*. Brown hareketi yoluyla toplumun içinde oradan oraya sekmeleri ve bu mekanizma aracılığıyla birbirlerine sürekli... eh... insan olduklarını hatırlatmaları gerekir.

Edward'ın farkı, onun gibi insanlarda sık sık karşılaşıldığı gibi, toplum içindeki insanlara çarparken, aynı zamanda döne döne *kendi içine* doğru da düşmesiydi.

Herhangi bir planı yoktu. Saldırı altında olduğunu hisseden insanların hep yaptığı gibi, savunması kolay bir pozisyona çekilmişti; yani geçmişe saklanmıştı.

Ama bir gün öyle bir şey oldu ki, akvaryumunda pleziyozor gören bir tarihöncesi kertenkele araştırmacısı gibi etkilendi.

Sıcak bir akşamdı. Bütün gününü merhum bir ihtişamın içinde geçirdikten sonra, gözlerini kırpıştıra kırpıştıra gün ışığına çıkmıştı ve uzak geçmişten bir simanın, dostane bir tavırla sağa sola selam vererek oradan geçmekte olduğunu görmüştü.

Edward kendini tutamamıştı.

"Hey, sen!" demişti. "Sen k-imsin?"

---

* Tabloların altındaki küçük, mütevazı plakalara, kral ve kraliçelerin isimleri değil, onları öldüren kişinin ismi yazılmıştı. Ne de olsa burası *suikastçıların* portre galerisiydi.

Geçmiş, "Onbaşı Havuç," demişti. "Gece Bekçileri'nden. Siz, Bay O'lüm'sünüz, değil mi? Size nasıl yardımcı olabilirim?"

"Ne? H-ayır! Olamazsın! Hayır. Sen işine b-ak."

Geçmiş başını sallamış, ona gülümsemiş ve geleceğe doğru yoluna devam etmişti...

Havuç duvara bakmayı bıraktı.

"Üç dolara bir ikonograf kutusu aldım içinde, cinler olan bir şey. Kutuyu bir şeylere doğru tutuyorsun ve, resmini çiziyor, bugünlerde Çokmoda. Odamın ve teşkilattaki arkadaşlarımın resimlerini ekliyorum. Komikli El Hareketi yapanın adı Nobby, Yontulmamış Bir Elmas gibidir ve içten içe iyi, adamdır."

Yine durdu. Havuç haftada bir eve mektup yazardı. Cücelerin âdeti sayılırdı bu. Havuç'un boyu iki metreydi ama bir cüce olarak büyütülmüştü; yoluna *sonradan* bir insan olarak devam etmişti. Yazı sanatı onun için kolay iş değildi. Ama azmediyordu.

"Hava," diye yazdı çok yavaşça ve dikkatle, "hâlâ Çok Sıcak..."

Edward gözlerine inanamamıştı. Kayıtları kontrol etmişti. Bir daha kontrol etmişti. Sorular sormuştu ve sorduğu sorular yeterince masum olduğundan insanlar da yanıt vermişti. Ve sonunda, Koçbaşı Dağları'na doğru bir tatile çıkmıştı, oradaki dikkatli soruşturmaları onu Bakırtepe civarındaki cüce madenlerine götürmüştü ve oradan da bir kayın ormanındaki sıradan bir çimenliğe varmıştı. Birkaç dakika boyunca sabırla kazdıktan sonra, gerçekten de kömür kalıntıları ortaya çıkmıştı.

Tüm gününü orada geçirmişti. Gün batarken ve kazdığı yeri çürümüş yapraklarla dikkatle örtüp işini bitirirken, artık tamamen emindi.

Ankh-Morpork'un yine bir kralı vardı.

Ve bu *doğruydu*. Edward'ın tam da *plan* yaparken bunu fark etmiş olması *kaderdi*. Ve *kader* olması da *doğruydu;* çünkü şehrin *görkemli* geçmişi, onu bayağı *bugününden* kurtaracaktı. Edward'ın bir *amacı* vardı ve o amaca ulaşmanın *yolunu* bulmuştu. Vesaire, vesaire... Edward'ın düşünceleri genelde bu minvalde giderdi.

Edward, *italik* düşünebilirdi. Bu tür insanları dikkatle izlemek gerekir.

Tercihen, güvenli bir mesafeden.

"Gönderdiğiniz son mektupta birilerinin, gelip beni soruşturduğunu yazmışsınız, bu Harika, buraya geleli Beş Dakika olmadı ve şimdiden Şöhhret oldum demek ki.

Maden Kuyusu No. 7'yi açtığınızı duyduğuma sevindim. Burada çok mutlu olsam da, Memlekette geçirdiğim Güzel Günleri özlediğimi Söyleyebilirim size. Bazen, İzin günümde gidip Kilerde, oturuyorum ve kafama balta sapıyla vuruyorum ama, his Aynı Olmuyor elbette.

Bu mektubun sizi afiyette bulduğunu umuyorum,

Saygılarımla,

Sizi seven oğlunuz, evlatlık,

Havuç."

Mektubu katladı, ikonografları arasına sıkıştırdı, erimiş mum damlatıp başparmağıyla mühürledi ve mektubu pantolonunun

cebine koydu. Ankh-Morpork'la Koçbaşı Dağları arasındaki cüce postası oldukça güvenilirdi. Çalışmak için, gittikçe daha fazla sayıda cüce şehre geliyordu ve cüceler çok vicdanlı bir ırk olduklarından, çoğu, memlekete para gönderiyordu. Bu yüzden cüce postası, olabilecek en güvenli hizmetti, çünkü titizlikle korunuyordu. (Cüceler altını çok sever. Bir cüce grubuna yaklaşıp "ya paranızı ya canınızı" diyen bir haydut, yanında bir katlanır sandalye, yeterli miktarda azık ve okuyacak bir kitap falan getirse çok iyi olur, çünkü bu tehdidin başlattığı tartışma ve karar, çok uzun sürebilir.)

Havuç yüzünü yıkadı, deri gömleğini, pantolonunu ve zincir zırhını giydi, göğüs plakasının tokalarını taktı, miğferini kolunun altına aldı ve gelecekte onu bekleyen şey her ne ise onunla yüzleşmeye hazır ve nazır, neşeyle dışarı çıktı.

Burası, başka bir yerdeki başka bir odaydı.

Küçük bir yerdi. Sıvaları dökülmüştü. Tavanı, şişman bir adamın yatağının altı gibi bel vermişti. Mobilyalar yüzünden de iyice sıkış tıkış görünüyordu.

Eski, güzel mobilyalardı ama bu odaya uygun değillerdi. Bunlar yüksek, yankılı salonlara aitti; oysa burada dip dibe duruyorlardı. Koyu renk meşeden sandalyeler vardı. Uzun konsollar vardı. Hatta bir tam takım zırh bile vardı. Devasa masanın etrafına oturmuş yarım düzine kadar insan odaya zar zor sığmıştı. Masa da odaya zar zor sığmıştı.

Gölgelerin arasında bir saat tıkırdıyordu.

Hava hâlâ epey aydınlık olsa da kalın kadife perdeler sımsıkı çekilmişti. Gerek günün sıcaklığı, gerekse büyülü fenerin mumları yüzünden, içerideki hava boğucuydu.

O anda ekrandaki tek görüntü, Onbaşı Havuç Demirdökümcüoğlu'nun, oldukça iyi çekilmiş bir profiliydi.

Küçük fakat seçkin seyirci topluluğu, ev sahiplerinin keçileri kaçırdığından kuşkulanan ama yemeklerini yer yemez kalkmak da ayıp olacağından duruma tahammül eden insanların ifadesiz yüzleriyle, görüntüyü izliyordu.

"Ee?" dedi bir tanesi. "Onu şehirde dolanırken görmüştüm sanırım. Ne olmuş? Bu alt tarafı bir bekçi, Edward."

"Elbette. Alt tarafı bir b-ekçi olması şart. Mütevazı bir yaşam. Kl-asik şab-lona uyuyor." Edward O'lüm işaret verdi. Bir başka slayt, bir tıkırtı eşliğinde makineye yerleştirildi. "*B-u* ise, canlı modelden çizilmedi. B-u, Kral P-paragore. Eski b-ir tablodan çekildi. B-u ise..." *–tık!–* "...K-ral II. Veltrick. Bir b-aşka p-ortreden. B-u, Kraliçe IV. Alguinna. Çenesinin kıvrımına bakın. B-u da..." *–tık!–* "...b-aygın Webblethorpe'un zamanından kalma, yedi p-eni değerinde madeni p-ara. P-aranın üstündeki p-ortrenin çenesine ve genel k-kemik yapısına dikkat çekerim. Ve b-u da..." *–tık!–* "...b-ir çiçek vazosunun başaşağı resmi. Hezarenç-içeği sanırım. B-u... bu ne ya?"

"Şey, affedersiniz Bay Edward. Birkaç slayt arttı ve cinler de yorulmamıştı ve ben de..."

"Bir sonraki slayt lütfen. Sonra ç-ıkabilirsin."

"Peki Bay Edward."

"Bu vardiyanın işkencecisine b-aşvur."

"Peki Bay Edward."

Tık!

"Bu da oldukça iyi bir... Aferin Bl-enkin. Kraliçe Coanna'nın oldukça iyi bir b-üst resmi."

"Teşekkür ederim Bay Edward."

"G-erçi g-öğsünden ziyade yüzünü görsek, benzerlikten daha emin olabilirdik. B-u kadarı yeterli. Çıkabilirsin, Bl-enkin."

"Başüstüne Bay Edward."

"İşkenceciye söyle, kulaklardan b-iraz alıverse yeter."

"Peki Bay Edward."

Hizmetkâr kapıyı arkasından dikkatle kapattı ve başını hüzünle iki yana sallayarak mutfağa indi. O'lüm ailesi, aile işkencecisi tutacak paradan senelerdir yoksundu. Sırf delikanlının hatırına, mutfak bıçağıyla elinden geleni yapması gerekecekti.

Misafirler ev sahibinin konuşmasını bekledi ama Edward konuşmaya niyetli görünmüyordu. Gerçi Edward söz konusu olduğunda tam olarak bilmek zordu. Heyecanlandığı zaman... Tam olarak kekelemek değil de... Sanki beyni, ağzını geçici olarak durduruyormuş gibi oluyordu. İlgisiz yerlerde duraksaya duraksaya konuşuyordu.

Sonunda seyircilerden biri, "Pekâlâ. Ne anlatmaya çalışıyorsun?" dedi.

"Benzerliği gördünüz. Ç-ok açık değil mi?"

"Ah, hadi ama..."

Edward O'lüm, önündeki deri çantayı kendine çekti ve iplerini çözmeye başladı.

"Ama... ama ç-ocuğu Diskdünya cüceleri evlat edindi. Onu bebekken Koçbaşı Ormanlarında bulmuşlar. Etrafta yanan arabalar, c-esetler falan varmış. Haydut saldırısı sanırım. C-üceler enkazın içinde bir de kılıç bulmuş. Kılıç şimdi onda. Çok *eski* bir kılıç. Ve her zaman k-eskin."

"Ee? Dünya eski kılıçlarla dolu. *Ve* bileyi taşlarıyla."

"Bu kılıç, k-onvoydaki arabalardan birinde iyice saklanmışmış ve ancak araba p-arçalanınca ortaya çıkmış. Tuhaf değil mi?

Bir kılıcın, el altında durmasını beklersin, değil mi? Kullanılmak için? Hem de haydutlarla dolu bir d-iyarda? Neyse... Sonra oğlan büyüyor ve... K-aderin cilvesiyle... O ve kılıcı Ankh-Morpork'a geliyor. Şimdi de Gece Bekçileri'nde çalışıyor. Onu görünce g-özlerime inanamadım!"

"Bu yine de hiçbir şeyi..."

Edward bir elini kaldırdı ve sonra çantadan bir paket çıkardı.

"D-ikkatle s-oruşturdum ve haydutların nerede saldırdığını öğrendim. Mekânı büyük dikkatle incelediğim zaman, orada eski araba ç-ivileri ve birkaç bakır p-ara buldum. Kömürlerin arasında da... *b-unu.*"

Boyunlarını uzatıp baktılar.

"Yüzüğe benziyor."

"Evet. Y-üzeyi kararmış elbette, a-ks... a-ks... a-ksi hâlde çok daha önce b-ulunurdu. Muhtemelen arabada bir yere saklanmıştı. Kısmen temizlettim. Zar zor da olsa üzerindeki yazıyı okuyabiliyorsunuz. B-akın, *burada da,* Kral Tyrril zamanında, AM 907'de Ankh'ta hazırlanan r-esimli kraliyet mücevherleri envanteri var. Dikkatinizi, lütfen, d-ikkatinizi sayfanın sol alt köşesindeki küçük alyansa ç-ekebilir miyim? Ressamın yazıyı da çizdiğini göreceksiniz."

Herkesin incelemesi epey zaman aldı. Doğal olarak kuşkucu insanlardı. Hepsi, kuşku ve paranoya sayesinde hayatta kalmayı başarmış insanların soyundan geliyordu.

Çünkü bunların hepsi aristokrattı. Aralarında, büyük büyük büyükdedelerinin adını ve hangi utanç verici hastalıktan öldüğünü bilmeyen tek bir kişi bile yoktu.

Pek de güzel olmayan yemeklerini yeni bitirmişlerdi. Neyse ki bazı çok eski ve kıymetli şaraplar yemeğe eşlik etmişti. Ve

hepsi, Edward'ın babasını tanıdığı için gelmişti. O'lüm ailesi, şimdi kıt kanaat geçiniyor olsa da eski ve saygın bir aileydi.

"İşte, g-örüyorsunuz," dedi Edward gururla, "kanıtlar kesin. Bir kralımız var!"

Seyirciler birbirleriyle göz göze gelmemeye çalıştı.

"Memnun olacağınızı s-anıyordum," dedi Edward.

Sonunda, sessiz uzlaşmayı Lord Rust dile getirdi. O asil, mavi gözlerde acımaya yer yoktu; acıma, hayatta kalmaları için gerekli bir nitelik değildi. Yine de bazen, bir parça nezaket gösterme riskine girebilirlerdi.

"Edward," dedi Lord Rust, "Ankh-Morpork'un son kralı yüzyıllar önce öldü."

"H-ainler tarafından idam edildi!"

"Soyundan gelen biri bulunsa bile, bu zamana kadar o soylu kan epey sulanmıştır, sence de öyle değil mi?"

"Soylu k-an *s-ulandırılamaz!*"

Ah, diye düşündü Lord Rust, demek *o türden* biri bu. Genç Edward, bir kralın dokunuşunun, sıraca hastalığını falan iyileştirebileceğini düşünüyor; sanki kraliyet, sülfürlü merhemin muadiliymiş gibi... Genç Edward, bir kralı hakkı olan tahta oturtmak için oluk oluk kan dökülebileceğini, hatta tacı savunmak için başvurulmayacak alçaklık olmadığını düşünüyor. Tam bir romantik...

Ama Lord Rust hiç romantik biri değildi. Rust ailesi, Ankh-Morpork'taki monarşi sonrası yüzyıllara, alım-satım ve kiralama işine girerek, kişisel ilişkiler kurarak ve genel olarak aristokratların öteden beri yaptığı şeyleri yaparak –yani kemerleri sıkıp hayatta kalarak– rahatlıkla uyum sağlamıştı.

"Eh, belki." diye itiraf etti, çatıdan atlamak isteyen birini vaz-

geçirmeye çalışan birinin nazik sesiyle. "Ama Edward, kendimize şu soruyu sormalıyız: Bu devirde Ankh-Morpork'un bir krala *ihtiyacı* var mı?"

Edward ona çıldırmış gibi baktı.

"İhtiyaç mı? *İhtiyaç mı?* G-üzel şehrimiz bir t-iranın t-opuğu altında inim inim inlerken mi!?"

"Ah. Vetinari'yi kastediyorsun."

"Adamın bu şehre neler yaptığını g-örmüyor musun?"

"Pek nahoş, küçük bir zıpçıktı, evet," dedi Leydi Selachii, "ama şehre *dehşet saldığı* söylenemez pek. Kelimenin tam anlamıyla değil."

"Hakkını vermek lazım," dedi Vikont Skater, "şehir tıkır tıkır işliyor. Hemen hemen. Sıkı dostlar falan, bir şeyler yapıyorlar."

"Sokaklar, Çılgın Lord Snapcase zamanında olduğundan çok daha güvenli," dedi Leydi Selachii.

"D-aha mı güvenli? Hırsızlar Loncası'nı Vetinari kurdu!" diye bağırdı Edward.

"Evet, evet, elbette. Pek bayağı bir şey kesinlikle. Ama diğer yandan, bir senelik küçük bir aidat karşılığında, sokaklarda güven içinde yürüyebiliyoruz..."

"Vetinari'nin hep dediği gibi," dedi Lord Rust, "illa suç olacaksa, *örgütlü* suç olması daha iyi."

"Bence," dedi Vikont Skater, "tüm lonca üyeleri, sırf başka birisi daha kötü olacağı için tahammül ediyor ona, değil mi? Bazı... zor yöneticiler gördük kesinlikle. Cani Lord Winder'ı unuttunuz mu?"

"Ya da Kaçık Lord Harmoni'yi," dedi Lord Monflathers.

"Gülen Lord Scapula," dedi Leydi Selachii. "Çok *keskin* bir mizah anlayışı vardı."

"Gerçi, Vetinari... onda da tam olarak..." diye başladı Lord Rust.

"Ne demek istediğini anlıyorum," dedi Vikont Skater. "Karşısındakinin ne düşündüğünü karşısındaki daha düşünmeden bilmesi hiç hoşuma gitmiyor."

"Suikastçıların onun ücretini bir milyon dolar olarak belirlediğini herkes biliyor," dedi Leydi Selachii. "Onu öldürtmenin bedeli bu."

"Bence," dedi Lord Rust, "ölü olarak kalmasını sağlamak, çok daha pahalıya patlar."

"Aman t-anrılar! Gururunuz nerede? Ş-erefiniz nerede!?" Lord O'lümlerin sonuncusu sandalyesinden fırladığında hepsi gözle görülür bir biçimde irkildi. "Ağzınızdan çıkanı kulağınız duyuyor mu? Hâlinize bakın! Kralların günlerinden bu yana ailesinin adının nasıl alçaldığını görmeyen var mı aranızda? Atalarınızın nasıl adamlar olduğunu hatırlamıyor musunuz?"

Masanın etrafında hızla dolanıyordu, onu izlemek için hepsi dönmek zorunda kalıyordu. Edward öfkeyle parmağını uzattı.

"Sen, Lord Rust! Senin atan, yalnızca b-ir *iğneyle* silahlanmışken tek başına otuz yedi Klatchlı öldürdüğü için b-aron yapılmıştı, değil mi?"

"Evet ama..."

"Sen, bayım... Lord Monflathers! Ailendeki ilk dük, altı yüz adamın başına geçip Quirm Savaşı'nda görkemli bir yenilgiyle d-estan yazmıştı! Bunun h-iç mi anlamı yok? Ve sen, Lord Venturii, ve sen Sör George... Ankh'taki soylu evlerinizde, soylu isimlerinizle ve soylu paranızla otururken, loncalar... Ah, *loncalar!* Esnaflar ve tüccarlar!.. *Loncalar* diyorum, şehrin yönetilmesinde s-öz sahibi olmuş!"

İki adımda kitaplığa ulaştı ve devasa, deri ciltli bir kitabı masanın üzerine fırlattı. Lord Rust'ın bardağı sallandı.

"*Twurp'ın Asilzadeler R-ehberi!*" diye bağırdı. "Hepimiz o sayfalarda varız! Bu kitap *bizim*. Ama bu adam sizin gözünüzü bağlamış! Sizi temin ederim, o da etten ve kemikten. Yalnızca bir ölümlü! K-imse onu makamından indirmeye cesaret edemiyor, çünkü kendi işlerinin b-irazcık bozulmasına bile t-ahammül edemiyor! Aman tanrılar!"

Seyirciler surat asıyordu. Edward'ın dediklerinin hepsi doğruydu elbette; ama elbette, o şekilde ifade edilince. Fakat çılgın bakışlı, çalımlı bir genç adamın ağzından işitilince, o kadar da doğru gelmiyordu.

"Evet evet, eski güzel günler. Yüksek kuleler, flamalar, yiğitlik falan filan," dedi Vikont Skater. "Sivri şapkalı hanımlar. Birbirini pataklayan zırhlı adamlar... Ama... zamana da ayak uydurmak lazım..."

"Altın bir çağdı..." dedi Edward.

Tanrım, diye düşündü Lord Rust, çocuk *gerçekten* inanıyor.

"Sevgili çocuğum," dedi Leydi Selachii, "alt tarafı birkaç tesadüfi benzerlik ve bir de yüzük. Bunların pek anlamı yok, değil mi?"

"Dadım bana derdi ki," dedi Vikont Skater, "*gerçek* bir kral, taşa saplanmış bir kılıcı çekip kurtarabilirmiş."

"Hah, evet. Saç kepeğini de tedavi edebilirmiş," dedi Lord Rust. "Efsane bunlar. Gerçek değil. Hem, o hikâye hep kafamı karıştırmıştır. Kılıcı taştan çekmenin neresi zor ki? Asıl işi başkası yapmış zaten. İşe yarar bir şey yapmak istiyorsan, kılıcı taşa *saplayan* adamı bulman lazım, değil mi?"

Rahatlamış kahkahalar yükseldi.

Ve Edward'ın aklında kalan sahne, bu oldu. Her şey kahkahalarla sona ermişti. Tam olarak *ona* gülmemişlerdi aslında; fakat Edward, kahkahaları üzerine alınan türden biriydi.

On dakika sonra Edward O'lüm yalnızdı.

Ne kadar da *naziklerdi*... Zamana ayak uydurmak ha! Edward çok daha fazlasını beklemişti. Onun önderliğinden ilham alacaklarını ummuştu. Kendini bir ordunun başında hayal etmişti...

Blenkin saygıyla ayak sürüyerek içeri girdi.

"Hepsini uğurladım, Bay Edward," dedi.

"Teşekkür ederim Blenkin. Masayı kaldırabilirsin."

"Peki Bay Edward."

"Blenkin... Bizim şerefimiz nerede..."

"Bilmiyorum efendim. Nereye koyduysanız oradadır."

"Beni dinlemek bile istemediler..."

"Evet efendim."

"D-inlemek bile istemediler..."

Edward, Thighbiter'ın *Ankh-Morpork Kralları* kitabının sayfa köşeleri kıvrılmış bir kopyasını kucağında açarak, sönmeye yüz tutmuş ateşin yanına oturdu. Ölü krallar ve kraliçeler, ona paylarcasına bakıyordu.

Her şey orada sona erebilirdi. Ve aslında, milyonlarca başka evrende her şey orada sona erdi de. Edward O'lüm yaşlandı; takıntısı bir tür, parmakları-kesilmiş-eldivenli ve kumaş-terlikli kitapkurdu çılgınlığına dönüştü; Edward kraliyet ailesi konusunda uzmanlaştı ama kimsenin bundan haberi olmadı, çünkü evinden nadiren çıktı. Milyonlarca başka evrende, Onbaşı Havuç terfi edip Çavuş Havuç oldu ve miadını doldurduğunda, yetmiş yaşındayken, bir karıncayiyenin de karıştığı beklenmedik bir kazada üniforması içinde öldü.

Milyonlarca başka evrende, Bekçi Yardımcısı Madenmidilli ve Kayağantaş, o çukura düşmedi. Milyonlarca başka evrende Vimes, o garip boruları bulamadı. (Hatta, tuhaftır ama, teorik olarak mümkün evrenlerin birinde yaşanan sıradışı bir fırtına, Karakol'u pastel renklerle yeniden dekore etti, kapı sürgüsünü onardı ve birkaç ufak tefek iş daha yaptı.) Milyonlarca başka evrende, Bekçi Teşkilatı başarısız oldu.

Milyonlarca başka evrende, bu kitap çok daha kısa bir kitaptı.

Edward kucağında kitapla uyuyakaldı ve bir rüya gördü. Görkemli bir mücadelenin rüyasıydı bu. Edward'ın kişisel sözcük haznesinde, "görkem" sözcüğü de "şeref" kadar önemli bir sözcüktü.

O hainler ve şerefsizler gerçeği göremiyorlarsa eğer; o zaman o, Edward O'lüm, Kader'in parmağı olacaktı.

Fakat Kader'in sorunu şuydu ki, parmağını nereye soktuğuna genellikle hiç dikkat etmezdi...

Ankh-Morpork Şehir Muhafızları (Gece Bekçileri) Teşkilatı'ndan Yüzbaşı Samuel Vimes, en iyi pelerini, ovulup parlatılmış göğüs plakası ve dizlerine koyduğu miğferiyle, Ataerk'in görüşme odasının cereyanlı bekleme salonunda oturuyordu.

Tahta kadar ifadesiz bir yüzle duvara bakıyordu.

Mutlu olması gerektiğini söylüyordu kendi kendine. Mutluydu da. Bir açıdan. Kesinlikle. Bundan daha mutlu olamazdı.

Birkaç gün sonra evlenecekti.

Ve artık bekçilik yapmayacaktı.

Aylak bir beyefendi olacaktı.

Bakır rozetini çıkardı ve pelerininin kenarıyla dalgın dalgın sildi. Sonra havaya kaldırdı ve parlak yüzeyinden yansıyan ışığa

baktı. *AMŞM No. 177*. Kendinden önce kaç muhafızın daha bu rozeti kullandığını merak ederdi bazen.

Eh... Şimdi, ondan sonra bir başkası daha kullanacaktı.

Burası Ankh-Morpork; Tüccarlar Loncası'nın şehir rehberine göre, "Bin Süpriz Şehri." Başka söze gerek var mı? Engin bir kent, bir milyon kişinin yuvası ve Diskdünya'nın en büyük şehri. İki yanına yayıldığı Ankh Nehri o kadar çamurlu ki, başaşağı akıyormuş gibi görünüyor.

Ve ziyaretçiler soruyor: Böylesine büyük bir şehir, nasıl var olabiliyor? Nasıl yaşıyor? *Elle tutabileceğiniz kadar katı* bir nehri varken, içme suyunu nereden buluyor? Ekonomisinin temeli ne? Ve hiç olası görünmediği hâlde, nasıl *işliyor?*

Aslında, ziyaretçiler böyle sormuyor pek. Onlar genellikle şu tür şeyler soruyor: "Ee... affedersiniz, şey ne tarafta acaba? Hani şu... şey... genç hanımların olduğu yer?"

Ama birazcık *kafalarını* kullansalar, düşündükleri şey bunlar olurdu.

Ankh-Morpork Ataerki, yoğun bir günün sonunda ajandasında birdenbire "*18:00-18:05 - Neşeli, Rahat ve Cana Yakın Ol*" notunu gören çok meşgul biri gibi aniden gülümseyerek, sade sandalyesinin sırtına yaslandı.

"Söyleyebilirim ki, mektubunu aldığımda çok üzüldüm, Yüzbaşı."

"Evet efendim," dedi Vimes, hâlâ bir mobilya deposu kadar tahtamsı bir yüzle.

"*Lütfen* otur, Yüzbaşı."

"Peki efendim." Vimes ayakta kaldı. Bu bir gurur meselesiydi.

"Bununla beraber, seni gayet iyi anlıyorum. Bildiğim kadarıyla Ramkinlerin kır mülkleri çok geniş. Eminim Leydi Ramkin, senin güçlü sağ elini takdir edecektir."

"Efendim?" Yüzbaşı Vimes, şehrin hükümdarının huzurundayken, bakışlarını her zaman onun kafasının otuz santim yukarısında ve on beş santim solunda bir noktaya dikerdi.

"Ve elbette çok zengin bir adam olacaksın, Yüzbaşı."

"Evet efendim."

"Umarım bu konuda düşünmüşsündür. Yeni sorumluluklar üstleneceksin."

"Evet efendim."

Ataerk bu sohbetin iki tarafını da kendisinin yürüttüğünü fark etti. Masasının üzerindeki belgeleri karıştırdı.

"Ve elbette, Gece Bekçileri için yeni bir subay atamam gerekecek," dedi Ataerk. "Herhangi bir önerin var mı, Yüzbaşı?"

Vimes'ın zihni, o sırada hangi bulutta uçuyorsa oradan yeryüzüne inmiş gibi göründü. İşte *bu* bir bekçi meselesiydi.

"Eh, Fred Colon olmaz," dedi. "Onun hamurunda *çavuşluk* var..."

Ankh-Morpork Şehir Muhafızları (Gece Bekçileri) Teşkilatı'ndan Çavuş Colon, yeni alınan acemi bekçilerin parlak yüzlerini inceledi.

İçini çekti. Kendi ilk gününü hatırlamıştı... İhtiyar Çavuş Wimbler vardı... Ne aksi adamdı! Dili kırbaç gibiydi! İhtiyar delikanlı ölmeyip de *bunları* görseydi...

Ne diyorlardı adına? Hah, evet. "İşe alımda pozitif ayrımcılık" gibi bir şey. İftira ve Karalama ile Mücadele Birliği, bir süredir Ataerk'in başının etini yiyordu. Ve şimdi...

"Bir kez daha dene, Bekçi Yardımcısı Kayağantaş," dedi Colon. "İşin sırrı, elinin, kulağının hemen üzerindeyken hareketini *durdurması*. Hadi, kalk ayağa ve selam vermeyi bir kez daha dene. Şimdi... Bekçi Yardımcısı Madenmidilli?"

"Burada!"

"Nerede?"

"Tam önünde, Çavuş."

Colon başını eğdi ve bir adım geriledi. Şişkin göbeği aradan çekilince, Bekçi Yardımcısı Madenmidilli'nin yukarı dönük yüzü, zeki ve yardımsever ifadesi ve tek cam gözü ortaya çıktı.

"Ha. Tamam."

"Göründüğümden daha uzun boyluyumdur."

Aman tanrılar, diye düşündü Çavuş Colon bıkkınlıkla. Bu ikisini toplayıp ikiye bölsem iki normal adamım olurdu... tabii normal adamların, Bekçi Teşkilatı'na katılmadığını saymazsak. Bir trol ve bir cüce. Üstelik en kötüsü bu da değil...

Vimes parmaklarını masada tıkırdattı.

"Yani Colon olmaz," dedi. "Eskisi kadar genç değil. Bu yaşta Karakol'da kalıp evrak işleriyle ilgilense daha iyi. Hem zaten, kafasını kaldıracak hâli yok."

"Çavuş Colon'un bence *göbeğini* kaldıracak hâli yok," dedi Ataerk.

"Yani, bu aralar sürekli, yeni aldığımız şu bekçilerle meşgul," dedi Vimes anlamlı anlamlı. "Hatırladınız mı efendim?"

İşe almam gerektiğini söylediğiniz bekçilerle, diye ekledi kafasının mahremiyeti içinde. *Gündüz* Bekçileri onları kabul etmezdi elbette. Saray Muhafızları'ndaki piç kuruları da almazdı onları. Ah, elbette... Gece Bekçileri'ne yolla, çünkü Gece Bekçileri zaten

herkesin maskarası. Böylece hiç kimse o acemileri görmez. En azından, önemli olan hiç kimse.

Vimes bunu sırf, kısa süre kendi sorunu olmaktan çıkacağını bildiği için kabul etmişti.

Tür ayrımcısı olduğumdan değil, dedi kendi kendine. Ama Bekçilik, insanlara göre bir iş.

"Ya Onbaşı Nobbs?" dedi Ataerk.

"Nobby mi?"

İkisi birden Onbaşı Nobbs'u gözlerinin önüne getirdi.

"Hayır."

"Hayır."

"Elbette bir de," dedi Ataerk gülümseyerek, "Onbaşı Havuç var. İyi bir delikanlı. Şimdiden adından söz ettiriyor, anladığım kadarıyla."

"Bu... doğru," dedi Vimes.

"Onun için yeni bir terfi fırsatı olabilir belki? Tavsiyen benim için değerli."

Vimes, Onbaşı Havuç'u gözlerinin önüne getirdi...

"Bu," dedi Onbaşı Havuç, "Merkezyönü Kapısı. Tüm şehre açılır. Biz bu kapıyı koruruz."

"Neye karşı?" dedi Bekçi Yardımcısı Angua. Acemi bekçilerin sonuncusuydu ve bir kadındı.

"Ah, şey... Barbar güruhları, savaşçı kabileler, haydut orduları... O tür şeyler."

"Ne? Sadece *ikimiz* mi?"

"Biz ikimiz mi? Ah, hayır!" diye güldü Havuç. "Bu aptalca olur, değil mi? Hayır. Öyle bir şey görürsen, çanı tüm gücünle çal, yeter."

"Çalınca ne olacak ki?"

"Çavuş Colon ve Nobby ve geri kalan herkes ilk fırsatta koşa koşa gelir."

Bekçi Yardımcısı Angua puslu ufku taradı.

Gülümsedi.

Havuç kızardı.

Bekçi Yardımcısı Angua, selam verme işini ilk denemede kapmıştı. Üniforması henüz tamamlanmamıştı ve... eh, durumla yüzleşmek lazımdı ki, biri, onun göğüs plakasını zırhçı Remitt'e götürüp şurasını ve şurasını *dışarı doğru* iyice dövdürene kadar da tamamlanmayacaktı; ve zaten dünyadaki hiçbir miğfer de o sapsarı, gür saçları zapt edemezdi. Ama Havuç, Angua'nın bunlara ihtiyaç duymayacağının farkındaydı. Angua tarafından tutuklanmak için herkes *sıraya girecekti*.

"Ee? Şimdi ne yapacağız?" dedi Angua.

"Karakol'a kadar taban tepeceğiz sanırım," dedi Havuç. "Çavuş Colon akşam raporunu okuyordur herhâlde."

Angua bu "taban tepme" işini de kapmıştı. Bu, çokluevrenin her yerinde, devriye gezen bekçilerin kullandığı bir yürüyüş tarzıydı: Ayağın ucu hafifçe kaldırılır ve bacak dikkatle savrulur; bu şekilde sokak sokak, saatlerce yürünebilir. Bekçi Yardımcısı Kayağantaş ise "taban tepmeyi" bir süre daha öğrenemeyecekti; en azından, her selam çakışında kendini bayıltmayı bırakana kadar.

"Çavuş Colon," dedi Angua, "şişman olandı, değil mi?"

"Öyle."

"Neden evcil maymun besliyor?"

"Ha, maymun değil o," dedi Havuç. "Onbaşı Nobbs."

"İnsan mı o? Yüzü 'noktaları birleştirin' bulmacası gibi!"

"Evet, zavallı adamın gerçekten de oldukça zengin bir çıban koleksiyonu var. Onlarla numaralar bile yapabiliyor. Ama sakın, Onbaşı Nobbs ile ayna arasına girme."

Sokaklar tenhaydı. Ankh-Morpork yazı için bile fazla sıcak bir gündü. Her yüzey ısı yayıyordu. Nehir, başını yastığına sabahın on birinde koyan bir öğrenci gibi surat asarak, yatağının dibine çekilmişti. Dışarıda acil işi olmayanlar tüm günü mahzenlerde geçiriyor ve ancak gece çöktükten sonra dışarı çıkıyordu.

Havuç, sıcak sokaklarda, yüzünde hafif ve dürüst bir ter tabakasıyla, mekânın sahibiymiş gibi yürüyordu. Zaman zaman, yanından geçenlerle selamlaşıyordu. Havuç'u herkes tanırdı. Kolayca tanınan biriydi. İki metre boyu ve alev kırmızısı saçları olan başka kimse yoktu ne de olsa. Dahası Havuç, şehir sanki babasının malıymış gibi hareket ediyordu.

"Karakol'da gördüğüm granit suratlı adam kim?" dedi Angua, Geniş Yol'da taban teperlerken.

"Trol Kayağantaş," dedi Havuç. "Eskiden küçük çaplı bir suçluydu ama şimdi Yakut'la çıkıyor ve Yakut ona demiş ki..."

"Hayır hayır, şu *insan* olanı diyorum," dedi Angua. Kendisinden önceki pek çok başkası gibi o da Havuç'un mecazi anlatımlarla arasının pek iyi olmadığını öğrenmekteydi. "Sinirinden köpür... ee... sinirleri çok bozuk gibi görünen."

"Ha, o Yüzbaşı Vimes. Ama onun sinirlerinin bozuk olmadığı bir zaman *hiç* görülmemiştir. Bu haftanın sonunda emekli olacak ve evlenecek."

"Bu konuda pek mutlu değil gibi görünüyor," dedi Angua.

"Bilemiyorum."

"Bizden de pek hoşlanmadı gibi."

Onbaşı Havuç'un bir özelliği de, yalan söyleyememesiydi.

"Eh, trollerden zaten pek hoşlanmaz," dedi. "Trol alımı için ilan vermemiz gerektiğini söylediğimizde bütün gün ağzından tek laf çıkmadı. Tabii sonra bir de cüce ilanı vermek gerekti, çünkü aksi hâlde cüceler sorun çıkarırdı. Bu arada, aslında ben de bir cüceyim ama buradaki cüceler buna inanmıyor."

"Deme?" dedi Angua, kafasını kaldırıp ona bakarak.

"Annem beni evlat edinmiş."

"Ha. Evet... Ama ben trol *ya da* cüce değilim," dedi Angua tatlı tatlı.

"Hayır. Ama sen bir k..."

Angua durdu.

"Bu yüzden mi yani?" dedi. "Aman tanrılar! Meyve Yarasası Yüzyılı'ndayız artık! Bu çağda!.. Gerçekten böyle mi düşünüyor?"

"Biraz sabit fikirlidir."

"Sabitten çok, örümcek ağı tutmuş bence."

"Ataerk, azınlıkların da teşkilatta temsil edilmesi gerektiğini söyledi," dedi Havuç.

"Azınlık mı!"

"Affedersin. Her neyse, yalnızca birkaç günü kaldı zaten ve..."

Sokağın karşısından bir kırılma sesi geldi. Dönüp baktıklarında, karşı meyhaneden bir şeklin fırladığını gördüler. Şekil sokakta kaçmaya başladı; arkasından da şişman, önlüklü biri çıkıp onu kovaladı. En azından, birkaç adım boyunca.

"Dur! Dur! Lisanssız hırsız!"

"Ah," dedi Havuç. Şişman adam paytak adımlarla yavaşlarken yolu geçti. Angua da peşinden gitti.

"Günaydın Bay Flannel," dedi Havuç. "Sorun mu var?"

"Yedi dolarımı aldı ve Hırsızlık Lisansı falan da göstermedi!"

dedi Bay Flannel. "Bu konuda ne yapmayı düşünüyorsun? Ben vergilerimi ödüyorum!"

"Hemen peşine takılırız," dedi Havuç sakin sakin, defterini çıkararak. "Yedi dolar mı demiştin?"

"En az on dört."

Bay Flannel, Angua'yı tepeden tırnağa süzdü. Erkekler bu fırsatı nadiren kaçırırdı.

"Bu kız neden miğfer takıyor?" dedi.

"Yeni bekçi yardımcısı, Bay Flannel."

Angua, Bay Flannel'a gülümsedi. Adam geriledi.

"Ama o bir..."

"Zamana ayak uydurmak lazım, Bay Flannel," dedi Havuç, defterini kaldırarak.

Bay Flannel dikkatini toparlayarak eldeki işe döndü.

"Bu arada, tam on sekiz dolarım gitti ve bir daha o paranın tozunu göremeyeceğim," dedi sertçe.

"Ah, *nil desperandum*,* Bay Flannel, *nil desperandum*," dedi Havuç neşeyle. "Bekçi Angua, benimle gel. Soruşturmamıza bakalım."

Sokakta taban tepme işine döndüler.

Flannel, ağzı bir karış açık, uzaklaşan bekçileri izledi.

"Yirmi beş dolarımı unutmayın!" diye bağırdı arkalarından.

"Adamı *kovalamayacak mısın?*" dedi Angua, Havuç'a ayak uydurmak için koşarak.

"Gerek yok ki," dedi Havuç, darlığı yüzünden zar zor görülen bir ara geçide girerek. Derin gölgelerin içinde, ıslak ve yosunlu duvarların arasında yürüdü. "Bak bu ilginçtir ama," dedi, "Geniş Yol'dan Meltem Sokak'a geçilebildiğini çok kişi bilmez.

* *Lat.* "Umutsuzluğa kapılma." [E.N.]

Bahse girerim, bilmez. Kime sorarsan sor. Gömlek Geçidi'nin diğer ucundan çıkılamayacağını söylerler. Ama çıkılabilir. Çünkü Mormius Sokağı'na gidersin, *buradaki* demir barikatların arasından sıkışıp geçersin ve... Güzeller, değil mi? Çok kaliteli demirdir... Ve Gurultulu Yol'a çıkarsın. İşte, Mazi Geçidi'ndeyiz..."

Geçidin en sonuna yürüdü ve durup kulak kabarttı.

"Neyi bekliyoruz?" dedi Angua.

Koşan ayakların sesi duyuldu. Havuç sırtını duvara verdi, sonra da bir kolunu Meltem Sokak'a doğru uzattı. Bir gümleme oldu. Havuç'un kolunun kılı kıpırdamadı. Demir bir kirişe çarpmak gibi olmalıydı.

Baygın şekle baktılar. Gümüş dolarlar parke taşlarında yuvarlandı.

"Eyvah eyvah eyvah," dedi Havuç. "Zavallı ŞuAnVeBurası... Üstelik, bu işleri bırakacağına dair *söz vermişti* bana. Neyse..."

Adamın bir bacağını kaldırdı.

"Ne kadar para var?" dedi.

"Üç dolar gibi," dedi Angua.

"Harika. Tam olarak çalınan miktar."

"Ama dükkânın sahibi dedi ki..."

"Gel hadi. Karakol'a dönelim. Sen de gel bakalım, ŞuAnVeBurası. Bugün senin şanslı günün."

"Neden şanslı günü?" dedi Angua. "*Yakalandı*, değil mi?"

"Evet ama *bizim* tarafımızdan. Onu ilk bulan Hırsızlar Loncası olsaydı... Onlar bizim kadar iyi davranmaz."

ŞuAnVeBurası'nın kafası parke taşlarında sekiyordu.

"Üç dolar yürütmek ve sonra da doğrudan eve koşmak..." diyerek iç çekti Havuç. "ŞuAnVeBurası böyle işte. Dünyadaki en kötü hırsız."

"Ama dedin ki, Hırsızlar Loncası..."

"Bir süre sonra her şeyin nasıl işlediğini anlarsın," dedi Havuç, ŞuAnVeBurası'nın kafası kaldırıma çarparken. "Eninde sonunda," diye ekledi. "Ama sonuçta her şey tıkır tıkır işliyor. Bilsen şaşarsın. İşliyor. Keşke işlemese. Ama işliyor."

ŞuAnVeBurası hafif bir beyin sarsıntısı eşliğinde Karakol hapishanesine götürülürken, bir yerlerde bir palyaço öldürülmekteydi.

Palyaço, Hırsızlar Loncası'nın senelik aidatını ödemiş birinin özgüveniyle ara geçitte sallana sallana yürümekteydi ki, kukuletalı bir şekil önüne çıktı.

"Beano?" dedi şekil.

"Ah, selam... Edward, sen misin?"

Şekil tereddüt etti.

"Ben de tam loncaya dönüyordum," dedi Beano.

Kukuletalı şekil başını salladı.

"Bir sorun mu var?" dedi Beano.

"Ç-ok üzgünüm," dedi şekil. "Ama b-u, şehrin iyiliği için. Kişisel bir şey d-eğil."

Bir anda palyaçonun arkasına geçti. Beano küçük bir çıtırtı hissetti ve sonra kendi kişisel içsel evreni kapandı.

Sonra doğrulup oturdu.

"Of," dedi, "bu canımı acıt..."

Ama aslında acıtmamıştı.

Edward O'lüm, yüzünde dehşet dolu bir ifadeyle ona bakıyordu.

"Ah... O kadar sert vurmak istememiştim! Yalnızca yolumdan çekilmeni istemiştim!"

"Neden vurdun ki zaten?"

Ama Beano, Edward'ın tam olarak ona bakmadığını fark etti. Evet, kesinlikle onunla konuşmuyordu.

Başını eğip yere baktı ve yalnızca yeni ölmüşlerin yaşadığı o tuhaf hissi yaşadı; önünüzde yatan şeyi gördüğünüzde hissettiğiniz dehşet ve ardından gelen o iç burkucu soru: Eğer ben oradaysam, bakma işini kim yapıyor?

TAK TAK.

Beano başını kaldırıp baktı.

"Kim o?" dedi.

ÖLÜM.

"Hangi ölüm?"

Havada ayaz vardı. Beano bekledi. Edward çılgınca onun yüzüne dokunuyordu... yani... biraz öncesine kadar onun olan yüze.

ACABA... BAŞTAN ALABİLİR MİYİZ? BU İŞİ HENÜZ TAM OLARAK KAVRAYAMADIM.

"Pardon?" dedi Beano.

"Üzg-ünüm!" diye inledi Edward. "İyi niyetle yaptım!"

Beano, kendisini öldüren kişinin, cesedini... yani yerdeki *cesedi* sürükleyerek götürüşünü izledi.

"Kişisel değil diyor," dedi. "İyi ki kişisel değilmiş. *Kişisel* sebeplerden dolayı öldürülsem çok bozulurdum."

YALNIZCA... NE BİLEYİM. DAHA CANA YAKIN DAVRANMAM GEREKTİĞİ SÖYLENMİŞTİ DE.

"Yani, *neden?* Onunla çok iyi anlaşıyorduk. Bu işte arkadaş edinmek çok zor oluyor... Sende de durum aynıdır herhâlde?"

YANİ. BİR NEVİ FELAKET TELLALLIĞI BİZİMKİSİ DE.

"Bir an için yolda yürüyorsun, bir an sonra ölmüşsün. Neden ama?.."

BUNU DAHA ÇOK... BOYUTSAL AÇIDAN DEZAVANTAJLI OLMAK GİBİ DÜŞÜN.

Palyaço Beano'nun gölgesi Ölüm'e döndü.

"Sen *neden* bahsediyorsun?"

ÖLDÜN.

"Evet. Biliyorum."

Beano gevşedi ve artık kendisiyle hiç ilgisi olmayan bir dünyanın olayları hakkında endişelenmeyi bıraktı. Ölüm, ilk kafa karışıklığının ardından insanların genelde böyle yaptığını gözlemlemişti. Ne de olsa, en kötüsü çoktan olup bitmişti. En azından... şansları varsa.

ŞİMDİ, BENİ TAKİP EDEBİLİRSEN...

"Peki kremalı pastalar var mı? Kırmızı burunlar? *Hokkabazlık?* Ya da bol pantolonlar var mı?"

HAYIR.

Beano, kısa ömrünün neredeyse tamamını palyaço olarak geçirmişti. Makyajının altında sert sert gülümsedi.

"*Sevdim* bu işi," dedi mutlulukla.

Vimes'ın Ataerk'le toplantısı, bu tür toplantıların hep sona erdiği gibi sona ermişti: Konuk, yöneticinin çalışma odasından, muğlak ve huzursuz edici bir canını zor kurtarmışlık hissiyle ayrılmıştı.

Vimes müstakbel eşini görmeye gitti. Onu nerede bulacağını biliyordu.

Morfik Sokak'taki çift kanatlı kapının üzerine asılmış tabelada şöyle yazıyordu: *Dikkat Ejder Var.*

Kapının yanındaki pirinç plakada ise şöyle yazıyordu: *Hasta Ejderler için Günışığı Sığınağı, Ankh-Morpork.*

Yanda, alçıdan yapılmış, küçük, boş bir ejder figürü vardı ve elinde bir bağış kutusu tutuyordu. Bağış kutusu duvara sıkıca zincirlenmişti. Ejderin elindeki tabelada da şöyle yazıyordu: *Alevimin Sönmesine İzin Vermeyin.*

Leydi Sybil Ramkin, zamanının çoğunu burada geçirirdi.

Vimes'a, Leydi Ramkin'in, Ankh-Morpork'taki en zengin kadın olduğunu söylemişlerdi. Hatta, Ankh-Morpork'taki tüm diğer kadınlar toplanıp tek bir kadına dönüşse dahi (tabii böyle bir şey mümkünse) Leydi Ramkin o kadından bile daha zengin olurdu.

Çok tuhaf bir düğün olacak, diyorlardı. Vimes, üst sınıflara her zaman, zar zor saklayabildiği bir hoşnutsuzlukla davranırdı; çünkü üst sınıf kadınlar onun başını ağrıtır, üst sınıf erkeklerse yumruklarını kaşındırırdı. Ve Sybil Ramkin, Ankh'ın en eski ailelerinden birinin, hayatta kalan son üyesiydi. Fakat işte, Sybil ile Sam, girdaba düşmüş iki dal parçası gibi çarpışmışlar ve kaçınılmaz olana boyun eğmişlerdi...

Vimes, küçük bir çocukken, çok zengin insanların altın tabaklarda yemek yediğini ve mermer evlerde yaşadığını zannederdi.

Ama şimdi yeni bir şey öğrenmişti: Çok, *çok* zengin olanlar, fakir yaşamayı göze alabiliyordu. Sybil Ramkin, ancak *çok* zengin olanların başarabildiği bir fakirlik içinde yaşıyordu; ancak diğer taraftan yaklaşılabilecek bir fakirlik. Hâli vakti yerinde olan kadınlar, para biriktirir ya da dantel ve inci bezeli ipek elbiseler alırlardı örneğin; buna karşılık Leydi Ramkin o kadar zengindi ki, kauçuk çizmelerle ve anne yadigârı tüvit eteklerle dolaşabiliyordu. Leydi Ramkin o kadar zengindi ki, bisküviler ve peynirli sandviçlerle beslenebiliyordu. Leydi Ramkin o kadar zengindi ki, otuz dört odalı malikânesinin yalnızca üç odasında

yaşayabiliyordu. Odaların geri kalanı da zaten, tozlanmasın diye üstü örtülmüş çok pahalı ve çok *eski* mobilyalarla doluydu.

Vimes'a göre zenginlerin bu kadar zengin olmasının sebebi, az para harcamayı başarabilmeleriydi.

Örneğin botlar. Vimes'ın maaşı ayda otuz sekiz dolar artı ikramiyeydi. Gerçekten kaliteli botlar elli dolara mâl oluyordu. Ama *makul* fiyatlı bir çift bot (yani bir iki mevsim idare edebilecek ve tabanındaki karton eridiği zaman deli gibi su alacak olan bir çift bot) aşağı yukarı on dolardı. Vimes her zaman bu botlardan alırdı ve onları, tabanları iyice aşınana dek, sisli gecelerde sırf parke taşlarının ayaklarına verdiği hisse bakarak Ankh-Morpork'un neresinde olduğunu anlayabileceği kadar incelene dek giyerdi.

Ama mesele şuydu ki, *iyi* botlar senelerce dayanırdı. Bir çift bota elli dolar verebilen bir adam on sene boyunca ayaklarını kuru tutabilirdi; buna karşılık ancak ucuz bot alabilen fakir bir adam aynı süre içinde bota yüz dolar harcardı ve *yine de sürekli ıslak ayaklarla dolaşırdı.*

Yüzbaşı Samuel Vimes'ın sosyoekonomik adaletsizlik hakkındaki "Bot Teorisi" işte buydu.

Fakat gerçek şuydu ki, Sybil Ramkin'in hemen hiçbir şey satın alması gerekmiyordu. Malikâne, atalarının satın aldığı kocaman, sağlam mobilyalarla doluydu. Bu mobilyalar asla eskimiyordu. Yüzyıllar içinde birikmiş mücevherlerle dolu kutuları vardı. Vimes'ın gördüğü o şarap mahzeninde, bir alay dolusu mağarabilimci mutluluk içinde öyle sarhoş olabilirdi ki geride iz bırakmadan kaybolsalar bile umurlarında olmazdı.

Vimes'ın hesaplarına göre Leydi Sybil Ramkin, Vimes'ın yarısı kadar harcama yaparak rahat rahat geçiniyordu. Ama ejderleri için bunun kat kat fazlasını harcıyordu.

Hasta Ejderler İçin Gümüşığı Sığınağı'nın çok, çok kalın duvarları ve çok, çok hafif bir çatısı vardı. Normalde yalnızca havai fişek fabrikalarında bulunan bir mimari özellikti bu.

Bunun sebebi, sıradan bir bataklık ejderinin her zaman hasta olması; sıradan *ve hasta* bir bataklık ejderinin ise, o anda hangi odadaysa oranın duvarlarına, zeminine ve tavanına *sıvanmasıydı*. Bir bataklık ejderi, kötü işletilen ve tehlikeli ölçüde istikrarsız olan bir kimyasal madde fabrikasından farksızdı; her zaman, felakete bir adım ötede yaşardı. Felakete *çok küçük* bir adım ötede...

Öfkelendiklerinde, heyecanlandıklarında, korktuklarında ya da yalnızca canları sıkıldığında şiddetle patlamalarının, avcıların cesaretini kırmak için geliştirdikleri bir hayatta kalma mekanizması olduğu öne sürülmüştü.* Bir ejder yerseniz, diyordu bu teori, öyle bir hazımsızlık yaşarsınız ki bu ancak "patlama çapı" terimiyle tarif edilebilir.

Bu yüzden Vimes, kapıyı büyük dikkatle açtı. Ejder kokusu her yanını sardı. Ankh-Morpork standartlarına göre bile sıradışı bir kokuydu; seneler boyunca içine simyasal atık boşaltıldıktan sonra suyu akıtılmış bir gölet de ancak böyle kokabilirdi.

Koridorun iki yanındaki bölmelerde yatan küçük ejderler ona ıslık çalıp sızlandı. Heyecan dolu alev fışkırtıları, Vimes'ın çıplak incik kemiklerindeki tüyleri kavurdu.

Sybil Ramkin'i, sığınağı idare etmesinde ona yardım eden, pantolon giymiş, iki anonim genç kadınla birlikte buldu. Bu kadınlara genellikle Sara veya Emma deniyordu ve Vimes'a hepsi aynı geliyordu. Şu anda hep birlikte, sinirli bir çuvala benzeyen bir şeyle güreşiyorlardı.

---

* Tabii, türü bir bütün olarak ele alırsak. Patladığı an manzaranın dört bir yanına küçük parçalar hâlinde yağmakta olan ejderin bakış açısından değil.

Vimes yaklaşırken Leydi Ramkin başını kaldırdı.

"Ah, Sam de geldi," dedi. "Şunu tutuversene tatlım."

Çuvallı Vimes'ın kucağına bıraktı; tam o sırada bir pençe çuvalın dibini yırttı ve bağırsaklarını dökme amacıyla Vimes'ın göğüs plakasını şevkle tırmaladı. Diğer uçtan sivri kulaklı bir kafa fırladı, iki adet parlak kırmızı göz bir anlığına ona odaklandı, testere dişli bir ağız açıldı ve dışarı, pis kokulu bir buhar fışkırdı.

Leydi Ramkin ejderin alt çenesini zaferle yakaladı ve diğer kolunu, ta dirseğine kadar, küçük hayvanın boğazına daldırdı.

"Yakaladım seni!" dedi ve şokla hâlâ kaskatı olan Vimes'a döndü. "Bu küçük şeytan, kireçtaşı hapını yutmuyor da... Yut. *Yut dedim!* İşte! Aman da aman, aferin benim oğluma!.. Artık bırakabilirsin tatlım."

Çuval Vimes'ın kollarından kaydı.

"Feci derecede bir Alevsiz Sancı vakası," dedi Leydi Ramkin. "Umarım zamanında müda..."

Ejder bir anda çuvalı yırtıp çıktı ve etrafına bakınarak kavuracak bir şey aradı. Herkes yolundan çekilmeye çalıştı.

Sonra ejderin gözleri şaşılaştı ve hıçkırdı.

Kireçtaşı hapı karşı duvardan sekti.

"*Herkes yere yatsın!*"

Su yalağının ve bir cüruf yığınının arkasına daldılar.

Ejder yine hıçkırdı ve şaşırmış göründü.

Sonra da patladı.

Dumanlar dağıldığı zaman başlarını uzattılar ve yerde oluşan küçük, hüzünlü kratere baktılar.

Leydi Ramkin deri tulumunun cebinden bir mendil çıkardı ve burnunu sildi.

"Küçük aptal şey..." dedi. "Ah, neyse. Sen nasılsın Sam? Havelock'ı görmeye gittin mi?"

Vimes başını salladı. Ankh-Morpork Ataerki'nin bir önadı olduğu veya birinin onunla, ona önadıyla hitap edecek kadar samimi olduğu fikrine kesinlikle alışamayacağını düşündü.

"Yarın akşamki yemeği düşünüyordum da," dedi Vimes çaresizlik içinde, "yani, bence ben... acaba gelmesem..."

"Aptal olma," dedi Leydi Ramkin. "Çok eğleneceksin. Hem artık, Doğru İnsanlarla tanışma zamanın geldi. Bunu sen de biliyorsun."

Vimes başını hüzünle salladı.

"O zaman, seni saat sekizde evde bekliyoruz," dedi Leydi Ramkin. "Öyle bakma bana. Sana *muazzam* faydası olacak. Geceleri karanlık, ıslak sokaklarda dolaşmak için fazla iyisin sen. Artık hayatta *yükselmen* lazım."

Vimes, karanlık ve ıslak sokaklarda dolaşmayı *sevdiğini* söylemek istedi. Ama işe yaramazdı. Hem aslında, o kadar da sevmiyordu. Yalnızca, öteden beri yaptığı işti işte. Rozeti, burnu ya da kulağı gibi bir parçası olmuştu artık. Onu sevmiyordu ama ondan nefret de etmiyordu. Yalnızca rozetiydi işte.

"Anlaştık o zaman," dedi Leydi Ramkin. "Çok eğlenceli olacak. Mendilin var mı?"

Vimes paniğe kapıldı.

"Ne?"

"Ver bakayım." Leydi Ramkin mendili Vimes'ın ağzına uzattı. "Tükür," diye emretti.

Vimes'ın yanağındaki bir lekeyi sildi. Anonim Emmalardan biri zar zor işitilebilen bir sesle kıkırdadı, Leydi Ramkin onu duymazdan geldi.

"İşte," dedi. "Böylesi daha iyi. Şimdi git ve hepimiz için sokakları güvende tut. Ve *gerçekten* faydalı bir şey yapmak istiyorsan, benim Tombik'i buluver."

"Tombik?"

"Dün gece bölmesinden kaçtı."

"Ejder mi?"

Vimes homurdandı ve cebinden ucuz bir puro çıkardı. Bataklık ejderleri, şehirdeki küçük sıkıntılardan birine dönüşmüştü. Ve bu da Leydi Ramkin'i çok öfkelendiriyordu.

İnsanlar on beş santim boyundaki o ejderleri alıyordu, çünkü onları ateş yakmanın sevimli bir yolu olarak görüyordu. Fakat mobilyaları yakmaya ve halıda, zeminde ve zeminin altındaki mahzenin tavanında delikler açmaya başladıklarında, kendi başlarının çaresine baksınlar diye sokağa atıyorlardı.

"Kolay Sokak'taki bir demirciden kurtarmıştık onu," dedi Leydi Ramkin. "Dedim ki, 'Beyefendi, sen de herkes gibi demirhane ocağı kullansan ne olur?' Zavallıcık..."

"Tombik..." dedi Vimes. "Ateşin var mı?"

"Mavi tasması da var," dedi Leydi Ramkin.

"Tamam, evet."

"Yanında kömür bisküvisi olduğunu düşünürse, kuzu kuzu peşinden gelir."

"Tamam." Vimes ceplerini karıştırdı.

"Bu sıcakta biraz aşırı heyecanlanıyorlar."

Vimes, yumurtadan yeni çıkmış yavruların durduğu bölmeye uzandı ve küçük bir ejder aldı. Ejder güdük kanatlarını heyecanla çırptı ve kısa, mavi bir ateş fışkırttı. Vimes çabuk çabuk içine çekerek purosunu yaktı.

"Sam, keşke şunu yapmayı bıraksan."

"Affedersin."

"Neyse. Genç Havuç'a ve o *iyi* Onbaşı Nobbs'a da gözlerini açık tutmalarını söylersin..."

"Merak etme."

Bir sebepten, başka her açıdan keskin gözlü biri olan Leydi Sybil, Onbaşı Nobbs'u sevilesi, arsız bir kerata olarak görmekte ısrar ediyordu. Ve bu Sam Vimes'ı çok şaşırtıyordu. Zıtlıkların çekimi yüzünden olmalıydı: Ramkinler bir dağın zirvesi kadar yüksek doğumluydu; buna karşılık Nobby, sürekli itip kaktığı için insan ırkından diskalifiye edilmiş biriydi.

Botlarının aşınmış tabanlarının altındaki parke taşlarının verdiği hisse bakarak Dönüm Geçidi'nde yürüdüğünü bilebilen, eski deriden ve paslı zincirden yapılmış bir zırh ile aşınmış bir miğfer giyen Yüzbaşı Samuel Vimes'ı gören herhangi biri, bu adamın, yakında Ankh-Morpork'un en zengin kadınıyla evleneceğine hayatta inanmazdı...

Tombik, mutlu bir ejder değildi.

Demirhaneyi özlüyordu. Demirhanede yaşamayı sevmişti. Yiyebildiğince kömür bulabiliyordu ve demirci de ona kötü davranmıyordu. Tombik hayattan çok şey istemiyordu ve demirhane günleri sırasında istediği kadarını elde etmişti.

Fakat sonra, bu iri yarı kadın onu alıp götürmüş ve bir bölmeye kapatmıştı. Çevrede başka ejderler falan vardı. Tombik diğer ejderlerden hoşlanmamıştı. Üstelik, ona hiç tanımadığı türden bir kömür vermişlerdi.

Gecenin bir yarısı biri onu bölmesinden alıverdiğinde çok memnun olmuştu o yüzden. Demircinin yanına geri götürüleceğini sanmıştı.

Şimdi, öyle olmadığını kavramaya başlıyordu. Bir kutunun içindeydi, sallanıp sarsılıyordu ve sinirlenmeye başlıyordu...

Çavuş Colon elindeki not panosuyla yellendi, sonra da toplanmış bekçilere dik dik baktı.

Öksürdü.

"Tamam o zaman millet," dedi. "Sakinleşin."

"Biz zaten sakiniz, Fred," dedi Onbaşı Nobbs.

"Sen bana *çavuş* diyeceksin, Nobby," dedi Çavuş Colon.

"Neden oturduk ki zaten? Eskiden böyle şeyler yapmazdık. Bu şekilde oturup seni dinlerken kendimi aptal gibi hissedi..."

"Artık sayımız daha fazla olduğuna göre, bu işi doğru düzgün yapmamız gerek," dedi Çavuş Colon. "Tamam! Öhöm. Tamam. Pekâlâ. Bugün teşkilata, Bekçi Yardımcısı Kayağantaş'ı kabul ediyoruz... *sakın selam verme!*.. Hah... Ve Bekçi Yardımcısı Madenmidilli'yi ve Bekçi Yardımcısı Angua'yı. Umarım uzun ve başa... O üzerindeki nedir, Madenmidilli?"

"Ne nedir?" dedi Madenmidilli masum masum.

"Fark etmeden geçemedim de... Teşkilat kuralları hakkında daha önce anlattıklarıma rağmen Bekçi Yardımcısı, çift ağızlı fırlatma baltan hâlâ yanında?"

"Kültürel silah, Çavuş?" dedi Madenmidilli umutla.

"Dolabında bırakabilirsin. Bekçiler yalnızca bir kısa kılıç ve cop taşır."

Ama Kayağantaş hariç, diye ekledi içten içe. İlk olarak, en uzun kılıç bile trolün elinde kürdan gibi kaldığından ve ikinci olarak, Kayağantaş bu selam verme işini öğrenene kadar, bir bekçinin kendi elini kendi kulağına çivilemesine tanık olmak istemediğinden. Kayağantaş'a bir cop verilecekti ve o da bundan

hoşnut olacaktı. Yine de muhtemelen, kendi kafasına vura vura kendini öldürecekti...

Troller ve cüceler! Cüceler ve troller! Bunu hiç hak etmiyordu, hayır; bu yaşta değil... Üstelik en kötüsü bu da değildi.

Bir kez daha öksürdü. Notlarını okurken, söylev yapmayı *okulda* öğrenen birinin yapmacıklı sesiyle konuştu.

"Tamam," dedi yine, bir parça kararsızlıkla. "İşte. Burada diyor ki..."

"Çavuş?"

"Şimdi ne va... Ah, sen miydin Onbaşı Havuç... Evet?"

"Bir şey unutmadın mı Çavuş?"

"Bilmem? Unuttum mu?"

"Acemiler hakkında, Çavuş. Göreve başlamaları için gereken bir şey?" diye hatırlattı Havuç.

Çavuş Colon burnunu ovaladı. Bakalım... Emirler uyarınca her biri, imza karşılığında zincir zırh bir gömlek, demir ve bakırdan bir miğfer, demir bir göğüs plakası (Bekçi Yardımcısı Angua'nınki hariç; onunki özel imalat olacaktı ve Bekçi Yardımcısı Kayağantaş da, eskiden bir savaş filinin kullandığı, aceleyle uyarlanmış bir zırh için imza atmıştı), meşe ağacından bir cop, acil durumlar için bir kargı veya baltalı kargı, bir arbalet, bir kum saati, bir kısa kılıç (Bekçi Yardımcısı Kayağantaş hariç) ve bir de bakır bir Gece Bekçisi rozeti almıştı.

"Sanırım, Havuç, göreve başlamaları için gereken her şeyi aldılar," dedi Colon. "İmza karşılığında hem de. Kayağantaş bile, birine kendi adına bir X çizdirdi."

"Yemin etmeleri gerek, Çavuş."

"Ah... Ee... Öyle mi?"

"Evet Çavuş. Kanun öyle diyor."

Çavuş Colon utanmış göründü. Muhtemelen kanun gerçekten de öyle diyordu. Havuç bu tür işlerde çok daha iyiydi. Ankh-Morpork kanunlarını ezbere bilirdi. Ankh-Morpork kanunlarını ezbere bilen tek kişiydi. Oysa Colon'un tek bildiği, teşkilata katılırken yemin memin etmediğiydi. Nobby'ye gelince... Eh, onun ağzından çıkan yemine en yakın laf, "hay angaryasını şaapayım" idi.

"Tamam o zaman," dedi Colon. "Hepinizin, ee... yemin etmesi gerekiyor... eh... Onbaşı Havuç nasıl yapacağınızı size gösterir. Sen aramıza katıldığında, ee... yemin etmiş miydin Havuç?"

"Ah, evet Çavuş. Kimse benden yemin etmemi istememişti, ben de kendi kendime etmiştim."

"Öyle mi? Tamam. Ettir madem."

Havuç ayağa kalktı ve miğferini çıkardı. Saçlarını sıvazladı. Sağ elini kaldırdı.

"Siz de sağ elinizi kaldırın," dedi. "Kayağantaş? Şey, sağ elin, Bekçi Yardımcısı Angua'nın tarafındaki... Evet. Şimdi, söylediklerimi tekrar edin..." Gözlerini yumdu ve kafatasının içinden bir şey okurmuş gibi bir anlığına dudaklarını kıpırdattı.

"*Ben virgül köşeli parantez aceminin adı köşeli parantez virgül...*"

Diğerlerine başını salladı. "Tekrarlayın," dedi.

Koro hâlinde tekrarladılar. Angua gülmemeye çalıştı.

"*...köşeli parantez aceminin inandığı ilah köşeli parantez kesme işareti in adına yemin ederim ki...*"

Angua, Havuç'un yüzüne bakamıyordu.

"*...Ankh-Morpork şehrinin Kanun ve Düzenlemelerine uyacağım, kamu güvenliğine hizmet edeceğim, Majesteleri köşeli parantez uygun olmayanı çiziniz köşeli parantez Kral tire Kraliçe köşeli*

parantez iktidardaki hükümdarın adı köşeli parantez kesme işareti in vatandaşlarını savunacağım..."

Angua, Havuç'un kulağının arkasında bir yere bakmayı denedi. Ama her şeyin üstüne bir de Kayağantaş'ın sabırlı, tekdüze sesi vardı; herkesin düzinelerce kelime arkasından geliyordu.

"*...korkusuzca virgül kimseye iltimas geçmeden veya kişisel güvenliğim için endişelenmeden kötülük yapanların peşine düşeceğim ve masumları koruyacağım virgül bu uğurda gerekirse canımı ortaya koyacağım virgül köşeli parantez daha önce bahsedilen ilah köşeli parantez yardımcım olsun nokta Tanrılar köşeli parantez uygun olmayanı çiziniz köşeli parantez Kral tire Kraliçe kesme işareti i korusun nokta.*"

Angua minnetle gevşedi ve işte o zaman Havuç'un yüzünü gördü. Görmemek imkânsızdı. Yanaklarından gözyaşları akıyordu.

"Şey... tamam... işte bu kadar. Teşekkür ederim," dedi Çavuş Colon bir süre sonra.

"*...ma-sum-lar-ı ko-ruy-ca-ğım vir-gül...*"

"Acele etme, Bekçi Yardımcısı Kayağantaş."

Çavuş boğazını temizledi ve yine notlarına baktı.

"Şimdi... Grabber Hoskins yine hapisten salıverilmiş, bu yüzden gözünüz açık olsun, kutlamak için biraz içtiğinde nasıl olduğunu bilirsiniz. Lanet trol Kömürdamarı da dün gece dört adamı dövmüş..."

"*...ca-nı-mı or-ta-ya koy-ca-ğım vir-gül...*"

"Yüzbaşı Vimes nerede?" diye sordu Nobby. "Bunu onun yapması lazımdı."

"Yüzbaşı Vimes... eh, işleri yoluna koyuyor," dedi Çavuş Colon. "Sivillik öğrenmek kolay iş değil. Tamam..." Yine notlarına baktı, sonra adamlarına döndü. *Adamlar* ha... Hah!

Dudaklarını oynatarak saydı. Orada, Nobby ile Madenmidilli arasında, ufak tefek, hırpani bir adam oturuyordu. Saçı sakalı o kadar uzamış ve keçeleşmişti ki, bir çalının içinden bakan gelincik gibi görünüyordu.

"*...kes-me i-şa-re-ti i ko-ru-sun nok-ta...*"

"Ah, olamaz," dedi Colon. "Senin burada ne işin var, ŞuAnVeBurası? Teşekkür ederim Kayağantaş... *selam verme!* Tamam, artık oturabilirsin."

"Beni buraya Bay Havuç getirdi," dedi ŞuAnVeBurası.

"Koruyucu gözaltı, Çavuş," dedi Havuç.

"*Yine mi?*" Colon masanın üzerindeki çividen hücre anahtarlarını aldı ve hırsıza fırlattı. "Tamam. Üç numaralı hücre. Anahtarları yanına al. İhtiyacımız olursa sesleniriz sana."

"Çok kibarsın, Bay Colon," dedi ŞuAnVeBurası, hücrelere inen merdivene yönelirken.

Colon başını iki yana salladı.

"Dünyanın *en feci* hırsızı bu herif," dedi.

"O kadar başarılı değil sanki?" dedi Angua.

"Hayır, *en kötüsü* demek istiyorum," dedi Colon. "Bu işte hiç başarılı değil anlamında. Adam tam bir facia."

"Ateşin Sırrını Tanrılardan çalmak için ta Dunmanifestin'e gideceği zamanı hatırlıyor musun?" dedi Nobby.

"Tabii. Ben de demiştim ki, 'Ama ŞuAnVeBurası, biz sırrı zaten *biliyoruz*, binlerce senedir biliyoruz,' demiştim," dedi Havuç. "O da demişti ki, 'Sorun değil, antika olarak değeri var.'"*

"Zavallı adam..." dedi Çavuş Colon. "Tamam. Başka ne vardı... Efendim, Havuç?"

---

* Aslında o ateşi, dünyanın ilk hırsızı olan Uzun Parmak Mazda çalmıştı. Ama kimseye okutamamıştı, çünkü çok sıcaktı.‣

‣ Ve Mazda da tabii, çok *pişkin* bir adamdı...

"Şimdi de Kralın Şilini'ni almaları gerek," dedi Havuç.

"Ha. Tamam. Evet. Pekâlâ." Colon cebini karıştırdı ve üç adet, payet büyüklüğünde Ankh-Morpork doları çıkardı. Bu dolarlar ancak deniz suyu kadar altın içerirdi. Onları acemilere teker teker fırlattı.

"Bunun adı, Kralın Şilini," dedi, Havuç'a bir bakış fırlatarak. "Neden, bilmiyorum. Teşkilata katıldığınızda size bundan veriyorlar. Yasa gereği. Katıldığınızı falan gösteriyor." Bir an utanmış göründü ve sonra öksürdü. "Tamam. Ha bir de, bazı kayakafa... şey... bazı *troller*," diye düzeltti, "Kısa Sokak'ta bir tür yürüyüş yapıyormuş. Bekçi Yardımcısı Kayağantaş... *selam verdirmeyin!*.. Tamam. Bu yürüyüş ne iş?"

"Trol Yeni Yılı," dedi Kayağantaş.

"Öyle mi? Sanırım artık bu tür şeyleri de öğrenmemiz gerekecek. Bir de bu, kumemiciler... şey... yani *cücelerin* mitingi varmış..."

"Koom Vadisi Savaşı Günü," dedi Bekçi Yardımcısı Madenmidilli. "Trollere karşı kazandığımız, ünlü bir zafer." Sakalının ardından görülebildiği kadarıyla, pek kendini beğenmiş bakıyordu.

"Yok ya? Pusu yaptınız," diye homurdandı Kayağantaş, cüceye dik dik bakarak.

"Ne? Asıl siz troller..." diye başladı Madenmidilli.

"Kesin sesinizi!" dedi Colon. "Bakın, bu raporda yazdığına göre... Diyor ki... Kısa Sokak'ta yürüyorlarmış. Ne? *Onlar da* mı Kısa Sokak'ta yürüyor?" Kâğıdı çevirdi. "Bu doğru mu?"

"Troller bir ucundan, cüceler diğer ucundan yürüyor, öyle mi?" dedi Havuç.

"İşte *bu*, kaçırmak istemeyeceğin bir geçit töreni," dedi Nobby.

"Sorun nedir?" dedi Angua.

Havuç elini belirsizce havada salladı.

"Eyvah eyvah," dedi. "Korkunç olacak! Bir şeyler yapmalıyız."

"Cüceler ve troller, yanan bir ev gibi anlaşır birbirleriyle," dedi Nobby. "Hiç yanan bir evde bulundun mu, hanımefendi?"

Çavuş Colon'un normalde kırmızı olan suratı açık pembeye dönmüştü. Kılıç kemerinin tokasını taktı ve copunu eline aldı.

"Sakın unutmayın," dedi, "orada hepimiz çok dikkatli olalım."

"Evet," dedi Nobby, "hepimiz çok dikkatli olalım ve burada kalalım."

Cücelerle trollerin birbirlerinden neden hoşlanmadıklarını anlamak için çok eskiye gitmek gerekir.

Cüceler ve troller, peynir ile tebeşir gibi anlaşırlar. Gibisi fazladır aslında. Biri organiktir ve biraz da peynir gibi kokar, diğeri ise inorganiktir. Cüceler, içlerinde kıymetli mineraller barındıran kayaları kırarak geçinirler; trol denen silikon bazlı yaşam biçimleri ise, temelde, içinde kıymetli mineraller bulunduran kayalardır. Ayrıca onlar, yabanda, gündüz saatlerinin büyük kısmını uyku hâlinde geçirirler ve bu, özellikle de etrafta cüceler varken, kıymetli mineraller barındıran bir kayanın bulunmak isteyeceği bir durum değildir. Cüceler de trollerden nefret eder, çünkü tam ilginç bir kıymetli mineral damarı buldukları anda önlerindeki kayanın aniden ayağa fırlamasından ve sırf kulağına kazma soktular diye kollarını koparmasından hoşlanmazlar.

Kısacası bu mesele, daimi bir türlerarası kan davası meselesiydi. Ve yeterince kaliteli tüm kan davaları gibi, artık bir sebebe

ihtiyaç duymuyordu; öteden beri güdülmüş olması yetiyordu. Cüceler trollerden nefret ediyordu çünkü troller de cücelerden nefret ediyordu, zira cüceler de trollerden nefret ediyordu...

Bekçiler, Üç Lamba Geçidi'ne saklanmıştı. Bu geçit Kısa Sokak'ı tam ortasından kesiyordu. İki uçtan da, uzak havai fişek çatırtıları geliyordu. Cüceler, kötücül maden ruhlarını kovalamak için patlatırdı onları; trollerse, tatları güzel olduğundan.

"Neden savaşmalarına izin vermiyoruz, anlamıyorum. Sonra da kaybedenleri tutuklarız," dedi Onbaşı Nobbs. "Eskiden hep öyle yapardık."

"Ataerk, etnik sorunlar çıkmasına feci bozuluyor," dedi Çavuş Colon kasvetle. "Çok feci laf sokmaya başlıyor."

Aklına bir düşünce geldi. Bir parça neşelendi.

"Senin de aklına bir şey geliyor mu, Havuç?" dedi.

Aklına bir düşünce daha geldi: Havuç, düz bir delikanlıydı.

"Onbaşı Havuç?"

"Çavuş?"

"Şu işi halleder misin?"

Havuç köşeden uzanarak yaklaşan trol ve cüce duvarlarına baktı. Birbirlerini görmüşlerdi bile.

"Başüstüne Çavuş!" dedi. "Bekçi Yardımcısı Madenmidilli ve Kayağantaş... *selam verme!*.. Benimle gelin."

"Oraya gitmesine izin veremezsin!" dedi Angua. "Kesin ölüm demek bu!"

"O delikanlıda büyük bir görev bilinci var," dedi Onbaşı Nobbs. Kulağının arkasından kısacık bir izmarit çıkardı ve botunun tabanını kullanarak bir kibrit çaktı.

"Endişelenme hanımefendi," dedi Colon. "O..."

"*Bekçi Yardımcısı*," dedi Angua.

"Ne?"

"*Bekçi Yardımcısı*," diye tekrarladı Angua. "Hanımefendi değil. Havuç diyor ki, görev başındayken cinsellik yokmuş."

Nobby'nin çılgın öksürüklerinin üzerinden Colon çabucak atıldı.

"Şey... evet *Bekçi Yardımcısı*," dedi. "Ama korkma. Genç Havuç'ta prizma var. Çuvallar dolusu prizma."

"Prizma?"

"Hem de çuvallar dolusu."

Sarsıntı durmuştu. Tombik şimdi gerçekten sinirlenmişti. Gerçekten ama *gerçekten* sinirlenmişti.

Bir hışırtı duyuldu. Bir çuval yana çekildi. Orada, bir başka erkek ejder durmuş, Tombik'e bakıyordu.

O da sinirli görünüyordu.

Tombik, bildiği tek şekilde tepki verdi.

Havuç kollarını kavuşturarak sokağın ortasında dikildi. İki acemi bekçi de onun hemen arkasında durarak, birbirlerine yaklaşan iki güruha aynı anda bakmaya çalıştı.

Colon, Havuç'un düz bir adam olduğunu düşünürdü. Havuç genelde öyle bir izlenim bırakırdı. Ve öyleydi de.

Ama herkesin yanıldığı nokta, düz düşünmenin aptal olmak anlamına geldiğiydi.

Havuç aptal değildi. Mertti, dürüsttü, iyi niyetliydi ve şerefliydi. Tabii Ankh-Morpork'ta bu özellikler genellikle "aptallık" parantezinde sadeleşirdi ve kişiye ancak, maden eritme ocağına atılmış bir denizanası kadar yaşam hakkı tanırdı. Fakat Havuç'ta birkaç faktör daha vardı. Biri mesela, trollerin bile saygı

duymayı öğrendiği yumruklarıydı. Diğeriyse, sahip olduğu şeytan tüyüydü. Gerçekten. Havuç, neredeyse doğaüstü bir biçimde, sevilesi bir insandı. Herkesle iyi geçinirdi. Tutukladığı kişilerle bile... İsim hafızası da olağanüstüydü.

Gençliğinin büyük kısmını, tanışacak yeni birinin olmadığı küçük bir cüce kolonisinde geçirmişti Havuç. Sonra aniden kocaman bir şehre gelmişti ve kullanılmayı bekleyen bir yetenek sanki çiçek açmıştı. Ve açmaya devam ediyordu...

Yaklaşan cücelere neşeyle el salladı.

"Günaydın Bay Kambulbut! Günaydın Bay Kolugüçlü!"

Sonra arkasına döndü ve diğer güruhun başındaki trole el salladı. Bir havai fişek, boğuk bir *pop* sesiyle patladı.

"Günaydın Bay Boksit!"

Ellerini boru yapıp ağzına götürdü.

"Herkes durup beni dinleyebilirse!.." diye bağırdı.

İki güruh, tereddütle de olsa *gerçekten* durdu ve geriden gelenler öndekilere tosladı. Çünkü ya duracaklardı ya Havuç'u ezeceklerdi.

Havuç'un *bir* önemsiz kusuru varsa, o da aklına bir şey koyduğunda etrafındaki küçük ayrıntılara hiç dikkat etmemesiydi. Bu yüzden, kendi arkasındaki fısıltıları da hiç duymuyordu şimdi.

"*...hah! Pusuydu işte! Seni oniks buniks çocuğu seni...*"

"Şimdi, beyler," dedi Havuç, mantıklı ve cana yakın bir sesle, "güzel şehrimizde, böyle harika bir günde..."

"*...siz de kurdu bize pusu! benim büyük-büyük-dede, Koom Vadisi'ndeydi. O dedi!*"*

* Bu doğruydu. Koom Vadisi Savaşı, her iki tarafın da birbirine pusu kurduğu, tarihte bilinen tek savaştır.

"...böylesi ağır bir saldırganlığa hiç gerek yok. Siz, Ankh-Morpork'un iyi vatandaşlarından rica ediyorum ki..."

"*...yok ya! Babanın kim olduğunu bile biliyorsun, öyle mi?*"

"...şerefli etnik geleneklerinizi kesinlikle sürdürün. Fakat buradaki bekçi arkadaşlarımdan da örnek alarak..."

"*...kafanı kırarım seni hileci cüce!*"

"...rozetini hepimizin gururla taşıdığı bu şehirdeki..."

"*...tek elim bağlı olsa bile indiririm seni!*"

"...herkesin iyiliği için..."

"*...sana fırsat! İKİ elini arkanda bağlarım!*"

"...kadim anlaşmazlıklarınızı bir kenara koyun."

"Aaah!"

"Ooof!"

Havuç, kimsenin onu dinlemediğini fark etti.

Arkasına döndü.

Bekçi Yardımcısı Madenmidilli başaşağı duruyordu, çünkü Bekçi Yardımcısı Kayağantaş onun miğferini parke taşlarına çarpmaya çalışmakla meşguldü; ama Bekçi Yardımcısı Madenmidilli de fırsattan istifade Bekçi Yardımcısı Kayağantaş'ın dizini yakalamış, dişlerini onun ayak bileğine geçirmeye çalışıyordu.

Karşı karşıya gelmiş yürüyüş güruhları, büyülenmiş gibi onları izliyordu.

"Bir şeyler yapmamız lazım!" dedi Angua, bekçilerin ara sokakta saklandıkları yerden.

"Şeeey," dedi Çavuş Colon yavaşça, "çetrefilli iş bu. Etnik meseleler falan."

"Hata yapmaya çok açık bir konu," dedi Nobby. "Bu etnik tipler çok alıngan olur."

"Alıngan mı? Birbirlerini *öldürmeye* çalışıyorlar!"

"Kültürel bir şey," dedi Çavuş Colon sıkıntıyla. "Kendi kültürümüzü onlara dayatmak hiç anlamlı olmaz, değil mi? Tür ayrımcısı bir davranış olur."

Onbaşı Havuç sokağın ortasında kıpkırmızı olmuştu.

"İkisinden birine, hem de tüm diğer arkadaşların gözleri önünde, parmağının ucuyla bile dokunursa," dedi Nobby, "planımız şu: Tabanları yağlıyoruz."

Havuç'un kudretli boynundaki damarlar iyice çıkmıştı. Ellerini beline dayadı ve bağırdı:

"*Bekçi Yardımcısı Kayağantaş! Selaaam dur!*"

Ona öğretmek için saatlerini harcamışlardı. Kayağantaş'ın beyninin bir fikri kapması zaman alıyordu ama bir kez kaptı mı da kolay kolay bırakmıyordu.

Trol selam çaktı.

Yalnız, cüce hâlâ elindeydi.

Dolayısıyla, Bekçi Yardımcısı Madenmidilli hâlâ elindeyken selam çakmış oldu ve cüceyi küçük ve öfkeli bir sopa gibi savurarak kendi kafasına indirdi.

Birbirine çarpan miğferlerin tangırtısı çevre binalardan yankılandı; bir an sonra da iki bekçinin yere yıkılma gümbürtüsü geldi.

Havuç sandaletinin ucuyla onları dürtükledi.

Sonra döndü ve öfkeden tir tir titreyerek, cüce alayına doğru yürüdü.

Ara geçitte Çavuş Colon, miğferinin kenarını dehşetle kemirmeye başladı.

"*Silahlısınız*, değil mi?" diye hırladı Havuç, yüz kadar cüceye. "İtiraf edin! Silahlı cüceler silahlarını şu anda yere bırakmazsa,

tüm alayı, ki *tüm* alayı kastediyorum, hücrelere tıkacağım! Çok ciddiyim!"

Ön sıradaki cüceler bir adım geriledi. Yere düşen metal nesnelerin gelişigüzel tıngırtıları duyuldu.

"*Hepsini!*" dedi Havuç tehditkârca. "Bu, Bay Jambonsavuran'ın arkasına saklanmaya çalışan kara sakallıyı da içeriyor! Seni *görebiliyorum*, Bay Kolugüçlü! *Bırak* onu. Kimse gülmüyor burada!"

"Ölecek, değil mi?" dedi Angua usulca.

"Tuhaf şey," dedi Nobby. "*Biz* deneyecek olsak, kıymaya dönerdik. Ama o yapınca işe yarıyor gibi."

"Prizma işte," dedi Çavuş Colon. Duvara dayanmak zorunda kalmıştı.

"*Karizma* mı demek istiyorsun?" dedi Angua.

"Evet. O şeylerden biri, evet."

"Nasıl başarıyor bunu?"

"Bilmem ki," dedi Nobby. "Şeytan tüyü var herhâlde."

Havuç, bozulan cücelere gülen trollere dönmüştü şimdi.

"Size gelince," dedi. "Bu gece kesinlikle Taş Ocağı Yolu'nun etrafında devriye gezeceğim ve hiçbir sorunla karşılaşmayacağıma eminim... Karşılaşacak mıyım yoksa?"

Devasa ayaklar kıpırdandı ve genel bir mırıltı yükseldi.

Havuç elini kulağına götürdü.

"Duyamadım?" dedi.

Bu kez de yüz gönülsüz sesin oluşturduğu korodan, "Hayır, Onbaşı Havuç," temalı, daha yüksek bir mırıltı yükseldi.

"Tamam. Şimdi gidin. Ve bu saçmalığa bir son verin. Aferin size."

Havuç ellerindeki tozu çırptı ve herkese gülümsedi. Troller şaşkın görünüyordu. Havuç onlara göre, en azından teorik ola-

rak, sokaktaki ince bir yağ tabakasından ibaretti. Ama bir şekilde işte, hiç de öyle değildi...

"Onlarca trole 'aferin size' dedi," dedi Angua. "Üstelik bazıları dağdan yeni inmiş! Bazılarının üzerinde hâlâ *liken* var!"

"Evet. O da zaten, bir trolün sahip olduğu en akıllı şey," dedi Çavuş Colon.

Ve sonra dünya patladı.

Yüzbaşı Vimes, Pseudopolis Karakolu'na döndüğünde herkes çoktan çıkmıştı. Merdiveni tırmanarak ofisine girdi ve yapış yapış deri sandalyesine oturdu. Boş duvara boş boş baktı.

Teşkilattan ayrılmayı istiyordu. *Elbette* istiyordu.

Böyle hayata hayat denmezdi. *Hayat* denmezdi.

Gece vardiyaları... Bu pragmatik şehirde, bir günden ötekine, Kanunun ne olduğundan asla emin olamamak... Bahse değer bir aile hayatından yoksunluk... Ancak fırsat buldukça yenebilen kötü yemekler... Zararına Dibbler'ın ekmek arası sosislerinden bile yemişti! Her zaman ya yağmur yağıyordu ya da hava fırın gibi sıcak oluyordu. Ekibin geri kalanı dışında arkadaşı da yoktu, çünkü *onun* dünyasında yaşayan başka kimse yoktu.

Buna karşın, birkaç gün sonrasından itibaren, Çavuş Colon'un deyişiyle bir eli yağda bir eli balda yaşayacaktı. Yemek yemek ve kocaman bir ata binip herkese emirler yağdırmak dışında bütün gün hiçbir şey yapmayacaktı.

Bu gibi zamanlarda, ihtiyar Çavuş Kepple geliyordu aklına. Vimes teşkilata katıldığında Bekçi Teşkilatı'nın başında o vardı. Kısa süre sonra da emekli olmuştu. Para toplayıp ucuz bir saat almışlardı ona; birkaç sene çalıştıktan sonra içindeki cinin buharlaştığı türden bir saat...

Ne aptalca bir fikir, diye düşündü Vimes kasvetle duvara bakarak. Adam işten ayrılıyor; rozetini, kum saatini ve çanını teslim ediyor... Ve biz ona ne alıyoruz? Bir *saat.**

Ama ertesi gün, yeni saatiyle yine gelmişti Karakol'a. "Herkese işlerin nasıl yürüdüğünü göstermek için, haha," demişti. "Yarım kalmış birkaç işi tamamlamak için, haha," demişti. "Siz gençler başınızı belaya sokmayasınız diye, haha," demişti. Ama bir ay sonra, kömürü içeri taşıyor, yerleri süpürüyor, ayak işlerini hallediyor, bekçilerin rapor yazmasına yardım ediyordu. Beş sene sonra hâlâ oradaydı. Altı sene sonra da oradaydı... ta ki bekçilerden biri bir gün erkenden gelip onu yerde yatarken bulana kadar.

Ve işte o zaman, Kepple'ın nerede yaşadığını kimsenin ama *kimsenin* bilmediği ortaya çıkmıştı. Adamın bir karısı olup olmadığını bile kimse bilmiyordu. Cenaze töreni için para toplamak zorunda kaldıklarını hatırlıyordu Vimes. Törene yalnızca bekçiler katılmıştı...

Aslında düşününce... Bekçilerin cenaze törenlerine *her zaman* yalnızca bekçiler katılırdı.

Tabii işler artık öyle değildi. Çavuş Colon'un senelerdir *mutlu* bir evliliği vardı örneğin; muhtemelen, karısıyla çalışma saatlerini muntazam şekilde ayarladıkları için: Yalnızca arada bir, kapıda karşılaşıyorlardı. Ama Bayan Colon, Fred için fırına güzel yemekler bırakıyordu; ikisi arasında iyi bir şeyler olduğu açıktı. Torunları falan bile vardı; demek ki birbirlerinden kaçmadıkları zamanlar da olmuştu... Genç Havuç'un zaten, kadınları etrafından sopayla kovalaması gerekiyordu. Onbaşı Nobbs ise... eh,

* "Saat" anlamına gelen "watch" kelimesi, aynı zamanda Şehir Bekçileri'nin İngilizce ismini de oluşturuyor: *City Watch*. [E.N.]

muhtemelen o da kendi düzenini kurmuştu. Yirmi beş yaşında birinin bedenine sahip olduğu söyleniyordu ama o bedeni nerelerde sakladığını kimse bilmiyordu.

Yani işin özü şuydu ki, herkesin hayatında birileri vardı; Nobby'nin durumunda, muhtemelen o kişinin kendi iradesi dışında olsa bile.

Eee, Yüzbaşı Vimes... Gerçeği itiraf et bakalım. Onu beğeniyor musun? Aşk konusunu falan fazla deşme; kırkını aşmış kişiler için riskli bir sözcüktür aşk. Yoksa, hep aynı hayatı yaşarken ölüp giden ve sırf acındığın için bir avuç genç tarafından gömülen biri olmaktan mı korkuyorsun? Hep etrafta olan, kahve ve sıcak *figgins* getirmeye yollanan ve arkasından gülünen ihtiyar kaçığın teki olarak tanınmaktan mı korkuyorsun?

Evet, bunlardan elbette korkuyordu. Ve şimdi Kader, ona bir *masal* armağan ediyordu.

Müstakbel karısının zengin olduğunu tabii ki biliyordu. Ama Bay Morecombe'un ofisine davet edilmeyi beklememişti.

Bay Morecombe, Ramkin ailesinin avukatlığını uzun zamandır yürütüyordu. Aslına bakılırsa, *yüzyıllardır* yürütüyordu. Adam bir *vampirdi*.

Vimes vampirleri sevmezdi. Evet; ayık oldukları sürece cüceler, kanuna riayet eden küçük herifçioğullarıydı ve gözünüzü üstlerinden ayırmazsanız troller bile sorun değildi. Ama *ölmemişler*, tüylerini diken diken ediyordu onun. "Yaşa ve Yaşat" düsturu iyiydi hoştu ama mantıklı bir biçimde düşünürseniz, ortada bir sorun vardı...

Bay Morecombe, bir kaplumbağayı andıran sıska, çok solgun bir adamdı. Sadede gelmesi adeta yüzyıllar almıştı ve geldiğinde de Vimes'ı sandalyesine mıhlamıştı.

"*Ne* kadar?"

"Ee... Çiftlikler, şehirdeki mülkler ve Üniversite yakınlarındaki gerçekdışı bölge toplanınca, yaklaşık olarak... senede yedi milyon dolar getiriyor sanırım. Evet. Bugünkü değeriyle, yedi milyon diyebilirim."

"Hepsi *benim* mi?"

"Leydi Sybil ile evlendiğiniz andan itibaren. Gerçi, bu mektupla bana, şu andan itibaren tüm hesaplarına erişim hakkınız olması talimatını verdi."

Ölü inci gibi bakan gözler Vimes'ı dikkatle izlemişti.

"Leydi Sybil," diye devam etmişti Morecombe, "Ankh'ın yaklaşık olarak onda birinin sahibidir ve Morpork'ta da epey bir mülkü vardır. Elbette buna çiftlikler dâhil değil..."

"Ama... ama... onlara müşterek olarak sahip olacağız..."

"Leydi Sybil çok açık yazmış. Tüm malını mülkünü kocasına, yani size aktarıyor. O biraz... eski kafalıdır." Katlanmış bir kâğıdı masada ittirmişti adam. Vimes kâğıdı almış, açmış ve bakakalmıştı.

"Tabii siz ondan önce vefat ederseniz," demişti Bay Morecombe tekdüze bir sesle, "evlilik hakkıyla yine ona iade edilecek. Ya da, evliliğinizin meyvelerine elbette."

Vimes o noktada hiçbir şey söylememişti. Yalnızca ağzının açık kaldığını ve beyninin küçük bölgelerinin eriyerek birbirine yapıştığını hissetmişti.

"Leydi Sybil," demişti avukat, çok uzaklardan gelir gibi çıkan bir sesle, "eskisi kadar genç olmasa da sağlıklı bir kadındır ve bunun olmaması için hiçbir sebep..."

Vimes, görüşmenin geri kalanını otomatik pilotta tamamlamıştı.

Şu anda da düşünmekte güçlük çekiyordu. Düşünmeye çalıştığında düşünceleri akıp gidiyordu. Dünya ona çok fazla geldiğinde hep olduğu gibi, düşünceleri başka yerlere kayıyordu.

Masasının en alt çekmecesini açtı ve *Ayıkucaklayan'ın Çok Kalite Viskisi*'nin parlak şişesine baktı. Şişenin oraya nasıl girdiğinden emin değildi. Atmak istemişti aslında ama sıra bir türlü ona gelmemişti.

Ona bir daha başlarsan, emekliliği *göremezsin* bile. Sen puroya devam et.

Çekmeceyi kapattı, arkasına yaslandı ve yarısı içilmiş bir puro çıkardı cebinden.

Belki de bekçiler artık eskisi kadar iyi değildi. Siyasi işler işte... Hah! Kepple gibi eski bekçiler şimdiki acemileri görse, mezarlarında ters dönerlerdi. Teşkilata, ala ala bir k...

Ve dünya patladı.

Pencere içeri doğru parçalandı, masanın arkasındaki duvarı delik deşik etti ve Vimes'ın bir kulağını biraz kesti.

Vimes kendini yere fırlatıp masanın altına yuvarlandı.

Bu kadarı da yeterdi artık! İş Vimes'a kalsa, bu manyak simyacılar lonca evlerini bir kez daha patlatamazlardı ama...

Fakat pencere pervazının üstünden dışarı baktığında, nehrin karşı yakasında, bu kez *Suikastçılar* Loncası'nın üzerinde bir duman bulutu yükseldiğini gördü...

Vimes lonca kapısına vardığında bekçilerin geri kalanı da Telkâri Sokak'ta koşarak yaklaşıyordu. Siyahlara bürünmüş iki suikastçı, nazikçe ama nezaketsizliğin de bir seçenek olduğunu ima eden bir tavırla Vimes'ın yolunu kesti. Kapıların ardında, koşuşturan ayakların gürültüsü vardı.

"Bu rozeti görüyor musunuz?" dedi Vimes. "*Görüyor* musunuz?"

"Yine de, burası lonca mülkü," dedi bir suikastçı.

"Kanun namına, girmemize izin verin!" diye bağırdı Vimes.

Suikastçı tedirgin bir tavırla gülümsedi. "Kanuna göre, lonca duvarlarının içinde *lonca* kanunu geçerlidir," dedi.

Vimes ona dik dik baktı. Ama adamın dediği doğruydu. Şehrin kanunları, her ne kadarlarsa artık, lonca evlerinin önünde sona eriyordu. Loncaların kendi kanunları vardı. Loncaların sahip olduğu kanunlar...

Durdu.

Arkasında, Bekçi Yardımcısı Angua eğildi ve yerden bir cam parçası aldı.

Sonra ayağıyla dökünтüleri karıştırdı. Bakışları, bir arabanın altından büyük dikkatle onu izlemekte olan küçük, sıradan bir sokak köpeğinin bakışlarıyla buluştu. Aslında köpek hiç de sıradan görünüşlü değildi. Kendine has bir görüntüsü vardı. Islak burunlu, kokuşmuş bir nefes gibi görünüyordu.

"Hav, hav," dedi köpek, sıkılmış bir tavırla. "Hav, hav, hav ve de hırr, hırr."

Köpek bir geçidin ağzına koştu. Angua etrafına bakındı ve sonra köpeğin peşinden gitti. Ekibin geri kalanı, iyice sessizleşen Vimes'ın etrafına toplanmıştı.

"Bana Başsuikastçı'yı getirin," dedi Vimes. "Hemen!"

Genç suikastçı alayla gülmeye çalıştı.

"Hah! Üniforman *beni* korkutmuyor!" dedi.

Vimes ezik göğüs plakasına ve aşınmış zincir zırhına baktı.

"Haklısın," dedi. "Korkutucu bir üniforma değil bu. Üzgünüm. Onbaşı Havuç, Bekçi Yardımcısı Kayağantaş! Öne çıkın!"

Suikastçı aniden güneşin örtüldüğünü fark etti.

"Ama *bunların*," dedi Vimes, güneş tutulmasının arkasından bir yerden, "korkutucu üniformalar olduğu konusunda benimle hemfikirsindir sanırım."

Suikastçı yavaşça başını salladı. Bunu o istememişti. Loncanın dışına genelde nöbetçi dikilmezdi. Ne anlamı vardı ki? Ustalıkla dikilmiş siyah kıyafetlerinin içine, öldürmek için kullanabileceği en az on sekiz silah saklamıştı ama Bekçi Yardımcısı Kayağantaş'ın kollarının uçlarında da birer silah olduğunu fark etmekteydi. Tabiri caizse, hemen el altında.

"Ben... ee... ben gidip Üstat'ı çağırayım madem," dedi.

Havuç adama doğru eğildi.

"Mukavemet göstermediğin için teşekkür ederiz," dedi ciddiyetle.

Angua köpeği izliyordu. Köpek de Angua'yı izliyordu.

Köpek oturup kulağını hararetle kaşımaya başlayınca Angua da çömeldi. Sonra etrafına bakındı ve kimsenin onları görmediğinden emin olduktan sonra, bir soru *havladı*.

"Havlama," dedi köpek.

"*Konuşabiliyor musun?*"

"Hah! Konuşabilmek için çok zeki olmak gerekmiyor," dedi köpek. "Senin *ne* olduğunu anlamak için de çok zeki olmak gerekmiyor."

Angua paniğe kapılmış göründü.

"Nereden anladın?"

"*Kokundan*, kızım! Hiç mi bi' şey öğrenmedin? Bi' kilometre uzaktan aldım kokunu. Kendi kendime, 'Oh-ho,' dedim, '*onlardan* birini teşkilata nasıl almışlar?'"

Angua parmağını çılgınca salladı.

"Bir kişiye bile söylersen!.."

Köpek daha da acıklı bir ifade takındı.

"Kimse dinlemez ki," dedi.

"Neden?"

"Çünkü köpeklerin konuşamadığını herkes bilir. Beni *duyarlar* tabii ki ama başları cidden *zorda* olmadığı sürece, yalnızca kendi kendilerine düşündüklerini zannederler." Küçük köpek içini çekti. "Güven bana. Neden bahsettiğimi biliyorum. Kitaplar okudum. Yani, kitaplar *kemirdim.*" Yine kulağını kaşıdı. "Bence," diye ekledi, "birbirimize yardım edebiliriz."

"Nasıl?"

"Eh... mesela... bana yarım kilo biftek bulabilirsin. *Hafızama* çok iyi geliyor biftek. Biftek yiyince hafızam *tertemiz* oluyor."

Angua kaşlarını çattı.

"Kimse 'şantaj' sözcüğünden hoşlanmaz," dedi.

"Hoşlanmadıkları tek sözcük bu değil," dedi köpek. "Mesela beni ele alalım. Bende kronik bi' zekâ var. Bi' köpeğin işine yarar mı? Bunu ben mi istedim? Hayır, ben istemedim. Ben yalnızca, Üniversite'deki Yüksek Enerjili Büyü binasının yanında, geceleri rahatça uyuyabileceğim bi' yer bulmuştum kendime. Ama sürekli dışarı sızan bu lanet büyüden kimse *bana* bahsetmemişti. Sonra gözlerimi bi' açtım ki... kafam, suda eriyen tabletler gibi fışırdıyor! Eyvah eyvah, diye düşündüm, işte yine başlıyoruz, selam soyut kavramsallaştırma, işte geliyoruz entelektüel gelişim... Bütün bunların bana ne faydası var? En son başıma geldiğinde, Zindan Boyutları'ndan gelmiş korkunç zamazingolara karşı dünyayı kurtarmak zorunda kalmıştım! Peki teşekkür eden oldu mu? 'Ne İyi Bi' Köpek, Ona Bi' Kemik Verelim,' diyen

oldu mu? Ha ha!" Neredeyse kelleşmiş patisini kaldırdı. "Benim adım Gaspode. Hemen her hafta böyle bi' şey geliyor başıma. Bunun dışında, yalnızca bi' köpeğim."

Angua pes etti. Güve yeniği patiyi tuttu ve yavaşça salladı.

"Benim adım da Angua. *Ne* olduğumu biliyorsun," dedi.

"Ve çoktan unuttum," dedi Gaspode.

Yüzbaşı Vimes, zemin kattaki odaların birindeki delikten, avluya saçılmış dökün tülere baktı. Çevredeki tüm pencerelerin camları kırılmıştı ve yerler cam parçalarıyla kaplıydı. Ayna camı parçalarıyla... Suikastçılar elbette kibirli olmakla tanınırdı ama aynalar da *odalarda* olmalıydı, değil mi? Dışarıda bu kadar ayna camı olması garipti. Ayna camı dışarıda değil, içeride patlardı.

Bekçi Yardımcısı Madenmidilli'nin yere eğildiğini ve bir halat parçasına takılı iki makara aldığını gördü. Halatın bir ucu yanmıştı.

Dökün tülerin arasında bir de dikdörtgen kart vardı.

Vimes'ın kollarındaki tüyler diken diken oldu.

Havadaki pis kokuyu kokladı.

İyi bir aynasız olmadığını ilk itiraf eden Vimes olurdu (ama muhtemelen bu itirafa zahmet etmesine gerek bile kalmazdı, çünkü bir sürü başkası bunu onun yerine mutlulukla söylerdi). Onda, önemli kişileri kızdıran, inatçı bir dik başlılık vardı ve önemli kişileri kızdıran biri, otomatik olarak kötü bir aynasız olurdu. Fakat içgüdüleri gelişmişti. Gelişmiş içgüdüler olmadan, hayatınız boyunca bir şehrin sokaklarında yaşayamazdınız.

Avcı yaklaşırken tüm ormanın belli belirsiz değişmesi gibi, şehrin verdiği histe de bir değişiklik vardı şimdi. Burada bir şey-

ler oluyordu, yanlış bir şeyler vardı ve Vimes ne olduğunu tam olarak göremiyordu.

Eğilecek oldu...

"Bütün bunların anlamı nedir?"

Vimes doğruldu. Arkasına dönmedi.

"Çavuş Colon? Nobby ve Kayağantaş'la birlikte Karakol'a dönmeni istiyorum," dedi. "Onbaşı Havuç ve Bekçi Yardımcısı Madenmidilli, siz benimle kalın."

"Başüstüne *komtanım!*" dedi Çavuş Colon, suikastçıları sinirlendirmek için ayağını yere vurarak ve şık bir selam çakarak. Vimes selama karşılık verdi.

Sonra arkasına döndü.

"Ah, Dr. Cruces," dedi.

Başsuikastçı öfkeden bembeyaz kesilmişti ve simsiyah giysileri ile hoş bir tezat oluşturmuştu.

"Kimse seni çağırmadı!" dedi. "Burada olma hakkını sana veren nedir, polis bey? Neden babanın çiftliğiymiş gibi etrafta dolaşıyorsun?"

Vimes, içi coşkuyla dolarak duraksadı. Ânın tadını çıkardı. Bu ânı alıp büyük bir kitabın sayfalarının arasına dikkatle koyarak kurutmak, böylece yaşlandığında zaman zaman çıkarıp anıları yâd etmek isterdi.

Göğüs plakasına uzandı ve avukatın mektubunu çıkardı.

"Eh, en temel sebebi soruyorsan," dedi, "babamın çiftliği olmasa bile, *benim* mülküm olduğu için."

Nefret ettiği şeylere bakarak bir insanı kolayca tarif edebilirsiniz. Yüzbaşı Vimes'ın nefret ettiği pek çok şey vardı. Suikastçılar, listenin tepesinde, kralların ve ölmemişlerin hemen altındaydı.

Ama hakkını vermek lazımdı: Dr. Cruces kendini çok çabuk toparladı. Mektubu okuduğunda öfkeden patlamadı, itiraz etmedi, sahte olduğunu öne sürmedi. Mektubu katladı, geri uzattı ve soğuk bir sesle, "Anlıyorum," dedi. "En azından mülkiyet hakkın *var*."

"Kesinlikle. Neler olduğunu anlatabilir misin bana lütfen?"

Diğer kıdemli suikastçılar duvardaki delikten avluya çıkmaktaydı. Hepsi büyük dikkatle, yerdeki dökün tülere bakıyordu.

Dr. Cruces bir an tereddüt etti.

"Havai fişekler," dedi.

"Olan şey şu," dedi Gaspode. "Biri, bi' kutu içinde getirdiği ejderi, avlu duvarının tam dibine koydu, tamam mı, ve sonra gidip heykellerden birinin arkasına saklandı, bi' ipi çekti ve... *bom!*"

"Bom?"

"Aynen. Sonra dostumuz, bi'kaç saniyeliğine delikten içeri daldı, tamam mı, sonra hemen çıktı, avluda koşuşturdu ve bi' bakmışsın her yer suikastçı dolu ve *o da* onların arasında. Ne olacak ki? Siyahlar içinde bi' adam. Kimse fark etmedi, anladın mı?"

"Hâlâ içeride mi yani?"

"Ben ne bileyim? Hepsi siyah kıyafetler giymiş, hepsi başlıklı ve pelerinli..."

"Sen bütün bunları nasıl gördün?"

"Ah, çarşamba geceleri hep Suikastçılar Loncası'na gelirim. Karışık ızgara günü." Angua'nın ifadesiz yüzüne bakarak içini çekti. "Aşçı çarşamba geceleri hep karışık ızgara yapar. Ama siyah pudingi* kimse yemez. Ben de mutfağa dalarım, tamam mı, hav hav, patilerini kaldır ve dilen, ay ne tatlı köpek, şu küçük

* Domuz kanından ve iç organlarından yapılan bir tür sosis. [E.N.]

şeye baksana, söylediğim her kelimeyi anlıyor sanki, bakalım burada cici köpeğe verebileceğimiz neler varmış, vesaire..."

Bir an utanmış göründü.

"Tamam, gurur iyidir güzeldir ama... yemek de yemektir işte," dedi.

"Havai fişekler mi?" dedi Vimes.

Dr. Cruces, dalgalı denizde yanından geçmekte olan kütüğe tutunmuş bir adama benziyordu.

"Evet. Havai fişekler. Evet. Kurucular Günü için. Ne yazık ki biri kibritini söndürmeden atıverdi ve tüm kutu havaya uçtu." Dr. Cruces aniden gülümsedi. "Sevgili Yüzbaşı Vimes," dedi ellerini çırparak, "endişeni ne kadar takdir etsem de, gerçekten..."

"Şuradaki odada mı saklıyordunuz onları?" dedi Vimes.

"Evet. Ama bunun bir önemi..."

Vimes duvardaki deliğe yaklaştı ve içeri baktı. Beklemekte olan iki suikastçı, Dr. Cruces'a bakarak, kıyafetlerinin muhtelif yerlerine kayıtsızca uzandı. Dr. Cruces başını iki yana salladı. İhtiyatının bir sebebi, Havuç'un da elini kılıcının kabzasına götürmüş olması olabilirdi ama bir sebebi de suikastçıların gerçekten de kendi kanunları olmasıydı. Birini ücret almadan öldürmek, şerefsizlikti.

"Burası bir tür... müzeye benziyor," dedi Vimes. "Lonca andaçları falan... Öyle şeyler mi var?"

"Evet, kesinlikle. Ivır zıvır işte. Seneler içinde nasıl birikirler bilirsin."

"Ah. Pekâlâ. Her şey yolunda görünüyor," dedi Vimes. "Sizi rahatsız ettiğimiz için üzgünüz, Doktor. Ben artık gideyim. Umarım size herhangi bir şekilde engel olmamışızdır."

"Elbette hayır! İçinizi rahatlatabildiğimiz için memnunum."

Nazikçe ama kararlılıkla avlu kapısına kadar geçirildiler.

"Ben olsam bu camları temizletirdim," dedi Yüzbaşı Vimes, yine dökūntülere bakarak. "Etrafta bunca cam parçası varken birileri yaralanabilir. Sizlerden birinin incindiğini görmeyi hiç istemem."

"Biz de tam onu yapacaktık şimdi, Yüzbaşı," dedi Dr. Cruces.

"Güzel. Güzel. Çok teşekkür ederim." Yüzbaşı Vimes kapıda durdu ve avucunu bir anda alnına şaplattı. "Ah, affedersin, çok özür dilerim... Bugünlerde aklım elek gibi. Ne çalındı demiştin?"

Dr. Cruces'ın yüzünde tek bir kas, tek bir sinir oynamadı.

"Hiçbir şeyin çalındığını söylemedim, Yüzbaşı Vimes."

Vimes bir an alık alık ona baktı.

"Ha! Pardon! Elbette söylemedin... Affedersin... İş yorgunluğu sanırım. Ben gideyim bari."

Kapı yüzüne çarpıldı.

"Pekâlâ..." dedi Vimes.

"Yüzbaşı, neden onları..." diye başladı Havuç.

Vimes elini kaldırdı.

"Tamam, hepsi bu," dedi, gerektiğinden daha yüksek bir sesle. "Endişelenecek hiçbir şey yok. Biz Karakol'a dönelim. Bekçi Yardımcısı Adıherneyse nerede?"

"Buradayım Yüzbaşı," dedi Angua, geçitten çıkarak.

"Saklanıyor musun? *O da* ne?"

"Hav hav, mızıl mızıl."

"Küçük bir köpek, Yüzbaşı."

"Aman tanrılar..."

Büyük ve paslı Defin Çanı, Suikastçılar Loncası'nda çınladı. Siyahlara bürünmüş şekiller her yönden koşarak geldi ve itişip kakışarak avluya çıktı.

Lonca kurulu aceleyle Dr. Cruces'ın ofisinin önünde toplandı. Dr. Cruces'ın yardımcısı Bay Downey, çekinerek kapıyı çaldı.

"Gir."

Kurul içeri doluştu.

Cruces'ın ofisi binadaki en büyük odaydı. Suikastçılar Loncası'nın böylesine havadar, aydınlık ve iyi tasarlanmış bir dekorasyona sahip oluşu ziyaretçilere hep yanlış gelirdi; mekân, her gün suikast planlarının yapıldığı bir yerden ziyade bir centilmenler kulübüne benziyordu. Duvarlar, neşeli av sahneleri betimleyen tablolarla (tabii dikkatle bakıldığında, avın geyik veya tilki olmadığı hemen fark ediliyordu), lonca üyelerinin toplu gravürleriyle ve son zamanlarda da, yeni moda olan ikonograflarla bezenmişti. İkonografların birinde, siyahlara bürünmüş bedenler üzerinde gülümseyen sıra sıra suikastçı vardı; en genç üyeler bağdaş kurarak öne oturmuştu ve içlerinden biri de komik surat yapmıştı.*

Odanın bir kenarında büyük, maun bir masa vardı. Loncanın kıdemli üyeleri her hafta burada toplantı yapardı. Odanın diğer tarafı ise Cruces'ın kişisel kütüphanesini ve bir çalışma tezgâhını barındırıyordu. Tezgâhın üzerinde, yüzlerce çekmeceli bir ecza dolabı vardı. Çekmecelerin etiketleri suikastçı şifresiyle yazılmıştı; o yüzden lonca dışından gelen ziyaretçiler genelde korkuya kapılır, *içki* ikramını reddederdi.

Tavanı, siyah granitten dört sütun destekliyordu. Sütunların yüzeylerine tarihin ünlü suikastçılarının isimleri oyulmuştu. Cruces'ın çalışma masası bu sütunların tam ortasındaydı.

---

* Her zaman böyle biri vardır.

Doktor şu anda masanın arkasında dikilmekteydi. Yüzü, masanın tahtası kadar ifadesizdi.

"Yoklama alınmasını istiyorum," dedi sertçe. "Loncadan ayrılan oldu mu?"

"Hayır efendim."

"Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?"

"Telkâri Sokak çatılarındaki nöbetçiler kimsenin girip çıkmadığını söyledi efendim."

"Peki *onları* kim izliyor?"

"Birbirlerini izliyorlar efendim."

"Pekâlâ... Beni dikkatle dinleyin. Döküntülerin hemen temizlenmesini istiyorum. Binadan çıkması gereken olursa, herkesin onu izlemesini istiyorum. Sonra da tüm lonca binası tepeden tırnağa aranacak, anladınız mı?"

"Ne arıyoruz, Doktor?" dedi kıdemsiz bir zehir okutmanı.

"Saklı olan ne varsa. Bir şey bulursanız ve ne olduğunu bilmiyorsanız, hemen bir kurul üyesi çağırtın. Ve bulduğunuz şeye dokunmayın."

"Ama Doktor, bu binada çeşit çeşit gizli..."

"Bu farklı olacak, anlıyor musun?"

"Hayır efendim."

"Güzel. Ve kimse, *kimse*, o sefil bekçilere bundan bahsetmeyecek. Sen, delikanlı... Bana şapkamı getir." Dr. Cruces içini çekti. "Sanırım gidip Ataerk'e söylemem gerekecek."

"Ne talihsizlik, efendim."

Vimes, Pirinç Köprü'ye gelene kadar hiçbir şey söylemedi.

"Şimdi, Onbaşı Havuç," dedi sonunda, "gözlem yapmanın önemli olduğunu hep söylerim, değil mi?"

"Evet Yüzbaşım. Bu konudaki yorumlarınızı her zaman dikkatle dinledim."

"Ne gözlemledin peki?"

"Biri bir ayna kırmış. Suikastçıların aynaları sevdiğini herkes bilir. Ama orası bir müzeyse, içinde neden ayna vardı?"

"Ee... efendim?"

"Kim konuştu?"

"Benim, efendim. Aşağıda. Bekçi Yardımcısı Madenmidilli."

"Ha, evet. Evet?"

"Ben havai fişekler hakkında bir iki şey bilirim efendim. Havai fişek patlatıldığında belli bir koku olur. O kokuyu almadım efendim. Başka bir koku aldım."

"İyi gözl... *koklam*, Madenmidilli."

"Bir de yanık halat parçaları ve makaralar vardı."

"Evet. Ben *ejder* kokusu aldım," dedi Vimes.

"Emin misiniz Yüzbaşım?"

"Güvenin bana." Vimes yüzünü buruşturdu. Leydi Ramkin'in yanında zaman geçirmişseniz, ejderlerin nasıl koktuğunu kısa zamanda öğrenirdiniz. Akşam yemeğinizi yediğiniz sırada örneğin, kucağınızda birdenbire küçük bir kafa hissederseniz ve hiçbir şey söylemezdiniz; yalnızca ona ufak tefek lokmalar verip hıçkırmaması için deli gibi dua ederdiniz.

"O odada camlı bir vitrin varmış," dedi Vimes. "Kırılarak açılmış. Hah! Bir şey çalınmış oradan. Ayrıca, tozların içinde bir kart parçası vardı ama ihtiyar Cruces benimle konuşurken biri onu aşırmış olmalı. O kartın üstünde ne yazdığını bilmek için yüz dolar verirdim..."

"Neden Yüzbaşım?" dedi Onbaşı Havuç.

"Çünkü Cruces denen piç kurusu, öğrenmemi istemedi."

"O deliği neyin açmış olabileceğini *ben* biliyorum," dedi Angua.

"Neymiş?"

"Patlayan bir ejder."

Şaşkın bir sessizlik içinde yürüdüler.

"Bu doğru olabilir efendim," dedi Havuç sadakatle. "O küçük şeytanlar, üstlerine miğferinizi düşürseniz patlıyorlar."

"Ejder..." diye mırıldandı Vimes. "Ejder olduğunu nasıl anladın, Bekçi Yardımcısı Angua?"

Angua duraksadı. Bu noktada "şey, bana da bir köpek söyledi" demenin, kariyeri açısından faydalı olmayacağına karar verdi.

"Kadın içgüdüsü?" dedi.

"*Sanırım*," dedi Vimes, "neyin çalındığı da içine doğmamıştır?"

Angua omuzlarını silkti. Bunu yapınca Angua'nın göğüs kısmının ne kadar da ilginç şekilde hareket ettiğini Havuç fark etmeden geçemedi.

"Suikastçıların saklamak ve arada bir bakmak isteyecekleri bir şey?" dedi Angua.

"Ah, *evet*," dedi Vimes. "Herhâlde şimdi de, bütün bunları bu köpeğin gördüğünü söyleyeceksin."

"Hav?"

Edward O'lüm perdeleri kapattı, kapıyı sürgüledi ve sırtını ona dayadı. Ne kadar kolay olmuştu!

Bohçayı masaya koydu. İnceydi ve yaklaşık yüz yirmi santim uzunluğundaydı.

Bohçayı dikkatle açtı ve... işte... karşısındaydı.

Tıpkı çizimdeki gibi görünüyordu. Tam da o adamın yapacağı türden bir şeydi... Titiz arbalet çizimleriyle dolu bir sayfa ve sayfanın kenarında, sanki hiçbir önemi yokmuş gibi, *bu*.

O kadar basitti ki! Saklamanın kime ne faydası vardı? Muhtemelen halk korkar diye saklıyorlardı ama halk zaten güçten *her zaman* korkardı. Güç karşısında tedirginliğe kapılırlardı.

Edward onu eline aldı, bir süre kucağında tarttı, koluna ve omzuna tam olarak oturduğunu fark etti.

Sen benimsin.

Ve bu, üç aşağı beş yukarı, Edward O'lüm'ün sonu oldu. O bedendeki bir şey bir süre daha yaşadı ama bu noktadan sonra dönüştüğü şeyin düşünce tarzı, tam olarak insansı değildi.

Öğle vakti yaklaşıyordu. Çavuş Fred Colon acemileri Okmeydanı'ndaki ok meydanına götürmüştü.

Vimes ise Havuç'u alıp devriyeye çıkmıştı.

İçinde bir şeyin köpürerek yükseldiğini hissediyordu. Bir şey, aşınmış ama hâlâ çalışan içgüdülerini gıdıklıyor, dikkat çekmeye çalışıyordu. Vimes'ın hareket etmesi lazımdı. Havuç bile ona ayak uydurmakta güçlük çekiyordu.

Loncanın etrafındaki sokaklarda suikastçılık öğrencileri, dökünтüleri süpürmeye devam ediyordu.

"Suikastçılar güpegündüz sokaklarda dolaşıyor," diye hırladı Vimes. "Toza dönüşmemelerine şaşıyorum."

"Gün ışığında toza dönüşenler, vampirler," dedi Havuç.

"Hah! Haklısın. Suikastçılar, lisanslı hırsızlar ve kahrolası vampirler! Biliyor musun evlat, eskiden burası harika bir şehirdi..."

Farkında olmadan uygun adım yürümeye... ve taban tepmeye başladılar.

"Krallar varken mi, efendim?"

"Krallar mı? *Krallar mı?* Elbette hayır!"

İki suikastçı şaşkın şaşkın dönüp ona baktı.

"Sana anlatayım," dedi Vimes. "Kral, mutlak hükümdardır, değil mi? Bir nevi çete reisi..."

"Tabii, bir kraliçe değilse," dedi Havuç.

Vimes ona dik dik baktı ve sonra başını salladı.

"Tamam. Ya da reise. Çete reisesi..."

"Ama bu da, yalnızca genç bir kadınsa geçerli. Kraliçeler daha yaşlı oluyor. Onun bir... *reisecik* gibi bir şey olması lazım, değil mi? Ama yok, o da genç prenses gibi oldu. Hayır. Ee... Reis Ana. Evet, reis ana uygun olur sanırım."

Vimes duraksadı. Bu şehrin havasında bir şey var, diye düşündü. Yaratıcı kalkıp da Ankh-Morpork'a gelse ve, "Ve ışık olsun!" dese, şehir halkı, "Ne renk ışık?" diye sorardı. Bu yüzden de iş bundan ileri gidemezdi.

"Tamam. Mutlak hükümdar diyelim," dedi Vimes, yine yürümeye başlayarak.

"Tamam."

"Ve işte... Bu doğru bir şey değil, anlıyor musun? Yaşam ve ölüm gücünü elinde tutan bir 'tek adam'..."

"Ama eğer, *iyi* bir adamsa..." diye başladı Havuç.

"Ne? *Ne?* Tamam. Peki. Diyelim ki iyi bir adam. Ama ya sağ kolu? O da iyi bir adam mı? Öyle olduğunu umalım, çünkü kral adına *o da* mutlak hükümdar oluyor. Ve saray maiyetinin geri kalanı... Onların da tamamının iyi adamlar olması lazım. Çünkü içlerinden *biri* bile kötü bir adamsa, sonuç rüşvet ve iltimas oluyor."

"Ama Ataerk de mutlak bir hükümdar?" diye işaret etti Ha-

vuç. Yanlarından geçen bir trole başını salladı. "İyi günler, Bay Laltaşı."

"Evet ama o, taç takmıyor, tahtta oturmuyor ve hükmünün *haklı ve doğru* olduğunu da iddia etmiyor," dedi Vimes. "Nefret ediyorum o piç kurusundan. Fakat herif dürüst. Bir tirbuşon kadar dürüst."

"Yine de, iyi bir adam kral olursa..."

"Ee? Sonra ne olur? Evlat, kraliyetin kirletemeyeceği zihin yoktur. Sırf birinin dedesi diğerlerinin dedelerinden daha *cani* bir piç kurusuydu diye, dürüst kişiler eğilip bükülmeye, yaltaklanmaya başlar. Beni dinle! Muhtemelen bir zamanlar bizim de iyi krallarımız vardı! Ama krallar başka krallar üretir! Ve soyları yürür ve sonunda elinde bir avuç kibirli, cani piç kurusu kalır! Kraliçelerinin kellelerini uçuran ve ikide bir kendi kuzenlerine savaş açan piç kuruları! Yüzyıllarca yaşadık bu tür şeyleri! Ve sonra adamın teki geldi, 'Artık kral yok!' dedi ve biz de ayaklandık ve kahrolası asillerle savaştık ve kralı tahtından düşürdük ve sürükleye sürükleye Sator Meydanı'na götürdük ve orada onun o lanet kellesini uçurduk! İyi de oldu!"

"Vay," dedi Havuç. "Kimdi o?"

"Kim kimdi?"

"'Artık kral yok!' diyen."

Herkes onlara bakıyordu. Vimes'ın yüzü, öfke kırmızısından utanç kırmızısına döndü. Gerçi renkler arasında bir fark yoktu.

"Ha... O günlerde, şehir muhafızlarının kumandanıydı," diye mırıldandı. "Ona İhtiyar Taşsurat derlerdi."

"Hiç duymadım," dedi Havuç.

"O... eh, tarih kitaplarında ondan pek bahsedilmez," dedi Vimes. "Bazen iç savaş çıkması gerekir ve bazen, daha sonra, hiçbir

şey olmamış gibi davranmak en iyisidir. Bazen, insanların bir işi yapması ve sonra da onu unutması gerekir. Baltayı indiren adam o oldu, çünkü başka kimse yapmak istemedi. Ne de olsa bir kralın boynuydu. Krallar..." Sözcüğü tükürürcesine söyledi. "...*özeldir*. Hatta... özel odalarını gördükten ve... *parçaları* temizledikten sonra bile. O zaman bile. Kimse dünyayı temizlemeye yanaşmadı. Ama o, baltayı aldı, hepsine küfretti ve *yaptı*."

"Hangi kraldı o?" dedi Havuç.

"Nazik Lorenzo," dedi Vimes dalgın dalgın.

"Saray müzesinde bir resmini görmüştüm," dedi Havuç. "Şişman, yaşlı bir adam. Etrafında bir sürü çocuk vardı."

"Ah, evet," dedi Vimes dikkatle. "Çocuklara *çok* düşkündü."

Havuç iki cüceye el salladı.

"Bunları bilmiyordum," dedi. "Ben, yaşananların pis bir isyan falan olduğunu sanıyordum."

Vimes omuzlarını silkti. "Nereye bakman gerektiğini biliyorsan, tarih kitaplarında her şeyi bulabilirsin."

"Ankh-Morpork krallarının sonu böyle oldu yani, öyle mi?"

"Ha, sanırım bir oğlu hayatta kalmış. Ve birkaç da deli akraba. Sürgüne gönderilmişler. Kraliyet ailesi için bunun korkunç bir kader olması gerekiyor ama ben bunun neresi korkunç, anlamıyorum."

"Ben anlayabiliyorum sanırım. Hem zaten, siz *şehri* seversiniz efendim."

"Eh, evet. Ama seçeneklerim ya sürgün ya kellemin uçurulmasıysa, bavulumu taşımama yardım etmeni seve seve kabul ederim. Hayır hayır, krallardan kurtulduğumuz iyi oldu. Ama doğruya doğru... Şehir o zamanlar tıkır tıkır işlerdi."

"Hâlâ işliyor," dedi Havuç.

Suikastçılar Loncası'nı geçtiler ve sokağın diğer ucundaki Soytarılar Loncası'nın yüksek, ürkünç duvarlarına geldiler.

"Hayır," dedi Vimes. "Artık yalnızca, var olmaya devam ediyor. Yani... şu yukarıdakine baksana..."

Havuç itaatkârca bakışlarını kaldırdı.

Geniş Yol ile Simyacılar Sokağı'nın köşesinde tanıdık bir bina yükseliyordu. Süslü cephesi hayli kirlenmişti. Her yanı gargoylelerle çevrilmişti.

Sütunlu girişinin üzerindeki düstur şöyleydi:

NE YAĞMUR, NE KAR, NE DE GECENİN ZİFİRİ KARANLIĞI
BU HABERCİLERİ ULVİ VAZİFELERİNDEN ALIKOYABİLİR

Eski, ferah günlerde gerçekten öyle olabilirdi de. Ama son günlerde birileri bu düsturun altına bir not eklemeyi gerekli bulmuştu. Notta şunlar yazıyordu:

ŞUNNAR SİZİ DURDURUR MU DİYE SORMAYIN BİZE:
Taşlar
Eli sopalı troller
Her tür ejder
Bayan Kek
Dişleri olan kocaman yeşil şeyler
Turuncu kaşları olan her tür siyah köpek
Spanyel yağmuru.
Sis.
Bayan Kek

"Ha," dedi Havuç. "Kraliyet Posta Hizmetleri."

"*Postane*," diye düzeltti Vimes. "Dedem derdi ki, eskiden buradan bir mektup postalarmışsın ve bir ay içinde mutlaka

yerine ulaşırmış. Oradan geçivermekte olan bir cüceye vermen ve küçük herifçioğlunun onu yemeyeceğini umman gerekmezm..."

Sesi solup gitti.

"Ah. Pardon. Gücendirmek istemedim."

"Gücenmedim," dedi Havuç neşeyle.

"Cücelere karşı olduğumdan değil. Her zaman derim; onlar kadar yetenekli, onlar kadar kanuna saygılı, onlar kadar çalışkan..."

"...küçük herifçioğulları bulamaz mıyız?"

"Evet... *Hayır!*"

Taban tepmeye devam ettiler.

"Şu Bayan Kek," dedi Havuç, "çok inatçı bir kadınmış galiba, değil mi?"

"Hem de nasıl," dedi Vimes.

Havuç'un devasa sandaletinin altında bir şey gıcırdadı.

"Yine cam," dedi. "Çok uzaklara uçmuş, değil mi?"

"Patlayan ejderlermiş! Kızda da amma hayal gücü var!"

"Hav, hav," dedi bir ses, arkalarından.

"Şu lanet köpek bizi takip ediyor," dedi Vimes.

"Duvardaki bir şeye havlıyor," dedi Havuç.

Gaspode buz gibi bakışlarla onlara baktı.

"Hav hav ve kahrolası mızıl mızıl," dedi. "Kör müsünüz nesiniz?"

Normal insanların Gaspode'un konuştuğunu duymadığı doğruydu, çünkü köpekler *konuşmaz*. Bunu herkes bilir. Bu gerçek, duyular tarafından görüldüğü hâlde bilinçaltına bastırılan pek çok gerçek gibi, özellikle organik düzeyde iyi bilinir. Bu baskılamanın sebebi ise şudur: İnsanlar, olan biten her şeyi sürekli fark

etselerdi, başka hiçbir iş yapamazlardı.* Dahası, çoğu köpek zaten konuşmaz. Konuşanlar da yalnızca istatistiksel birer hatadan ibarettir ve dolayısıyla rahatlıkla görmezden gelinebilir.

Bununla birlikte Gaspode, bilinçaltı düzeyde de işitildiğini fark etmişti. Daha geçen gün örneğin, adamın biri dalgın bir tekme sallayıp onu yağmur oluğuna yollamıştı ve yalnızca birkaç adım sonra aniden, *Ben gerçekten de piç kurusunun tekiyim*, diye düşünmüştü.

"Orada bir şey var," dedi Havuç. "Bakın! Mavi bir şey. Şu gargoyleden sarkıyor."

"Hav ulan, hav! *Hav!* Bari bi' *aferin* deseydiniz."

Yüzbaşı Vimes, Havuç'un omuzlarına tırmandı ve elini duvara dayayarak uzandı. Ama küçük, mavi şeride yine de ulaşamadı.

Gargoyle, taş gözünü ona doğru çevirdi.

"Yardım edebilir misin?" dedi Vimes. "Kulağına takılmış da..."

Gargoyle, taşa sürtünen taşın gıcırtısıyla elini kaldırdı ve kulağındaki şeyi aldı.

"Teşekkür ederim."

"Ği'şey deil."

Vimes yere indi.

"Gargoylelerle bir sorununuz yok ama, değil mi Yüzbaşım?" dedi Havuç, oradan uzaklaşırlarken.

"Yok. Onlar da bir tür trol ama en azından kendi hâllerinde yaşıyorlar. Birinci kattan daha aşağı nadiren iniyorlar ve bildiğim kadarıyla suç da işlemiyorlar. Tam da sevdiğim gibi bir tür."

Şeridi açtı.

---

* Ve bu, hayatta kalmamızı sağlayan başka bir yetenektir.

Bu bir tasmaydı. Ya da en azından, bir tasmanın kalıntısı. İki ucu da yanmıştı. İs tabakasının ardında, zar zor da olsa "Tombik" adı okunabiliyordu.

"Pis şeytanlar!" dedi Vimes. "Gerçekten de bir ejder patlatmışlar!"

Dünyadaki en tehlikeli adamın tanıtılması gerekiyor.

Hayatı boyunca tek bir canlı varlığı bile incitmemişti. Evet, birkaçını kesmişti ama yalnızca, söz konusu canlı öldükten sonra.* Ve kestiği varlıkların, niteliksiz emekçilerin eseri oldukları göz önüne alınırsa, ne kadar başarılı şekilde bir araya getirildiklerine şaşmıştı. Senelerdir geniş, havadar bir odadan dışarı çıkmamıştı fakat bu bir sorun değildi, çünkü zaten zamanının çoğunu kendi kafasının içinde geçiriyordu. Hapsetmenin çok zor olduğu türden biriydi.

Bununla birlikte, her gün bir saat egzersiz yapmanın, sağlıklı bir iştah ve doğru düzgün çalışan bir sindirim sistemi için şart olduğuna karar vermişti. Şu anda, bu amaçla, kendi icadı olan bir makinenin üzerinde oturmaktaydı.

Makine bir adet oturaktan, oturağın altındaki iki adet pedaldan ve bu iki pedalın bir zincir aracılığıyla döndürdüğü büyük, tahta bir tekerlekten oluşuyordu. Tekerlek, metal ayaklar marifetiyle yerden kaldırılmıştı. Serbestçe dönen bir başka tahta tekerlek, oturağın önüne yerleştirilmişti ve bir tutamaç mekanizmasıyla sağa sola döndürülebiliyordu. Bu fazladan tekerleği ve tutamacı, egzersizi bittiğinde makineyi duvara doğru yürüte-

* Çünkü bu adam, özgür düşünceli biliminsanının erken bir biçimiydi ve insanların, ilahi bir varlık tarafından yaratıldığına inanmıyordu. İnsanları diri diri kesmek, din adamlarının iş tarifine giriyordu hâlâ. Din adamları, insanları ilahi bir varlığın yarattığına inanıyorlardı ve Yaratıcılarının eserine *daha yakından* bakmak istiyorlardı.

bilmek için eklemişti aslında. Ama bir şekilde, tüm alete hoş bir simetri sağlıyordu.

İcadına, "Pedalla Tekerlek Döndüren Ek Tekerlekli Makine" adını vermişti.

Lord Vetinari de çalışıyordu.

Normalde ya Uzun Ofis'te ya da Saray'ın içinde, merdivenin dibinde duran sade ahşap sandalyesinde oturarak çalışırdı. (O merdivenin en tepesinde tozla kaplı, süslü bir taht vardı: som altından yapılmış, Ankh-Morpork tahtı. Vetinari ona oturmayı aklına bile getirmezdi.) Ama bugün güzel bir gündü ve Vetinari bu yüzden bahçede çalışıyordu.

Ankh-Morpork'u ziyaret edenler, Ataerk'in Sarayı'nın bitişiğinde ilginç bahçeler olduğunu öğrenince şaşırırlardı.

Ataerk bahçeyle uğraşacak türden bir adam değildi. Ama seleflerinden bazıları o türden adamlardı ve Lord Vetinari de mantıklı bir sebebi olmadığı sürece hiçbir şeyi değiştirmez, yok etmezdi. Küçük hayvanat bahçesine ve yarış atı ahırlarına dokunmamıştı örneğin. Tarihi açıdan bu bahçelerin de son derece ilginç olduğunu kabullenmişti, çünkü gerçekten de öylelerdi.

Bahçeleri, Sırılsıklam Salak Johnson tasarlamıştı.

Pek çok büyük peyzaj bahçıvanı, yarattığı muhteşem parklar ve bahçelerle tarihe geçmişti. Neredeyse tanrısal bir güç ve öngörüyle çalışarak göller ya da yükselip alçalan tepeler yapmışlar, ormanlar oluşturmuşlar; insan eliyle dönüşmüş vahşi doğanın âli güzelliğini, gelecek nesillerin takdir etmesini sağlamışlardı. Kabiliyet Brown vardı mesela, Dirayet Smith vardı, Feraset De Vere Slade-Gore vardı...

Ankh-Morpork'ta ise, Sırılsıklam Salak Johnson vardı.

Sırılsıklam Salak Johnson... Sırılsıklam Salak "Şimdi Biraz Karışık Görünüyor Olabilir Sen Bir de Beş Yüz Sene Sonra Gel Bak" Johnson... Sırılsıklam Salak "Bak, Ben Planları Çizerken Burası Tepetaklak Değildi" Johnson... Quirm Malikânesi'nin önüne iki bin ton toprakla yapay bir tepe yapan ve bunu, "Bütün gün bir avuç ağaca ve dağa bakmak beni çıldırtırdı, sence de öyle değil mi?" diye açıklayan Sırılsıklam Salak Johnson...

Ankh-Morpork saray bahçelerinin tasarımı, kariyerinin zirvesi sayılıyordu; tabii bu bir zirve sayılabilirse. Örneğin, süs alabalık havuzu tam yüz elli metre uzunluğundaydı ve Sırılsıklam Salak'ın tasarımlarının alametifarikası olan "önemsiz ölçü birimi hatalarından" birinin sonucunda, iki buçuk santim genişliğindeydi. Bu havuzda tek bir alabalık vardı ve arkasına dönmeye çalışmadığı sürece rahat rahat yaşayıp gidiyordu. Bir zamanlar burada bir fıskiye de vardı ama ilk çalıştırıldığında beş dakika boyunca uğursuz bir biçimde homurdanmış, sonra da üstündeki küçük taş meleği üç yüz metre havaya fırlatmıştı.

Bahçede bir hendeeeek duvarı da vardı; yani olması gerekenden çok daha derin bir hendek duvarı. Hendek duvarı, araziyi kuşatan, arazi sahiplerinin manzarayı rahatça görmesini sağlayan ama sığırların ve münasebetsiz *fakirlerin* çimenlere dalmasını engelleyen bir barikat olarak yapılırdı. Fakat Sırılsıklam Salak'ın gemi azıya almış kaleminin yönlendirmesiyle bu hendeeeek duvarı on beş metre derinliğinde kazılmıştı ve daha şimdiden üç bahçıvanın hayatına mâl olmuştu.

Bahçedeki labirent ise o kadar küçüktü ki ziyaretçiler onu *ararken* kayboluyordu.

Ama Lord Vetinari bu bahçeleri içten içe seviyordu; zira o, insanlığın büyük kısmının zihniyeti hakkında belli görüşler

besliyordu ve saray bahçeleri, onun bu görüşlerini fazlasıyla doğruluyordu...

Sandalyenin etrafında, çimenlerin üzerine kâğıt yığınları saçılmıştı. Kâtipler düzenli olarak bu yığınları yeniliyor veya alıp götürüyordu. Hepsi farklı kâtiplerdi. Saray'a çeşit çeşit bilgi akardı. Ve nasıl ki bir örümcek ağındaki bütün iplikler ağın ortasındaki tek bir noktada buluşurdu, tüm bu bilgiler de Saray'da tek bir kişide bir araya gelirdi...

İyi, kötü (ve genellikle ölü) pek çok hükümdar, ülkesinde neler olup bittiğini bilirdi; hatta birkaç nadir hükümdar, büyük çabalarla, *o anda* neler olduğunu bile öğrenmeyi başarırdı. Lord Vetinari'ye göreyse, her iki hükümdar tipi de biraz hırstan yoksundu...

"Evet, Dr. Cruces," dedi, başını kaldırıp bakmadan.

Nasıl anlıyor? diye merak etti Cruces. Gürültü yapmadığıma *eminim*...

"Ah, Havelock..." diye başladı.

"Bana söylemek istediğin bir şey mi var, Doktor?"

"O... kayboldu."

"Evet. Ve eminim hararetle arıyorsunuzdur da. Pekâlâ. İyi günler."

Ataerk başını hiç oynatmamıştı. "O" denen şeyin ne olduğunu sormaya bile zahmet etmemişti. Çok iyi biliyor çünkü, diye düşündü Cruces. Nasıl oluyor da ona bilmediği bir şey söyleyemiyoruz hiç?

Lord Vetinari bir kâğıt parçasını yığınlardan birinin üzerine koydu ve bir başka kâğıt parçası aldı.

"Hâlâ buradasın, Dr. Cruces."

"Lordum, sizi temin ederim ki..."

"Eminim edersin, eminim edersin. Ama kafamı kurcalayan bir soru var."

"Lordum?"

"Neden çalındı? Yani, neden lonca evinizdeydi de çalındı? Onun yok edildiğini sanıyordum. Yok edilmesi emrini verdiğime *eminim*."

Suikastçının, sorulmayacağını umduğu soru buydu. Ama Ataerk bu oyunda iyiydi.

"Şey... biz... Yani benim *selefim*... Bir tür uyarı, bir tür ibret olabilir diye düşünmüş."

Ataerk başını kaldırdı ve ona parlak bir gülümseme bahşetti.

"Harika!" dedi. "İbretlerin etkisine öteden beri *çok* inanmışımdır. Bu yüzden, daha fazla kişiye rahatsızlık vermeden bu işi çözeceğine eminim."

"Kesinlikle, Lordum," dedi suikastçı surat asarak. "Ama..."

Ve öğle vakti başladı.

Günün on ikinci saati ortak bir kararla belirlendiğinden, Ankh-Morpork'ta öğle vaktinin başlaması biraz zaman alırdı. Genellikle ilk önce, evrenin dört bir köşesindeki üyelerinin ortak dualarına yanıt olarak, Öğretmenler Loncası'nın çanı çalardı. Sonra, Küçük Tanrılar Tapınağı'ndaki su saati, büyük bronz gongu tetiklerdi. Kader Tapınağı'nın kara çanı beklenmedik bir anda bir kez vururdu ama o zamana dek Soytarılar Loncası'nın pedalla çalışan gümüş çanı tıngırdamaya başlamış olurdu. Sonunda tüm loncaların ve tapınakların gongları, çanları ve zilleri avazları çıktığı kadar çınlardı; Görünmez Üniversite'nin saat kulesindeki "İhtiyar Tom" adlı dilsiz ve sihirli oktiron çan dışında tabii. Onun on iki ölçülü sessizliği, şamatayı bir süreliğine bastırırdı.

Ve tüm diğerlerinden epey sonra, son olarak Suikastçılar Loncası'nın çanı duyulurdu ve her zaman en son çalan çan o olurdu.

Ataerk'in yanındaki süs güneş saati iki kere çınladı ve devrildi.

"Bir şey diyordun?" dedi Vetinari, sakin bir tavırla.

"Yüzbaşı Vimes," dedi Dr. Cruces. "Meraklandı sanırım."

"Yapma yahu? Adamın *işi* bu."

"Gerçekten mi? Ama yine de onu geri çekmenizi talep etmek zorundayım!"

Sözcükler bahçede yankılandı. Güvercinler ürkerek havalandı.

"Talep?" dedi Ataerk tatlı tatlı.

Dr. Cruces çaresizlik içinde geveleyerek geriledi. "Yani, ne de olsa o bir hizmetkâr," dedi. "Onu ilgilendirmeyen işlere bulaşması için bir sebep göremiyorum."

"Sanırım o, *kanunun* hizmetkârı olduğuna inanıyor," dedi Ataerk.

"Dış kapının mandalı o! Ne oldum delisi!"

"Yazık. Bu kadar güçlü duygular beslemeni hiç takdir etmiyorum. Ama madem ki *talep* ediyorsun... Hiç gecikmeden hizaya sokacağım onu."

"Teşekkür ederim."

"Ne demek. Seni tutmayayım."

Dr. Cruces, Ataerk'in elini aylak aylak salladığı yöne doğru uzaklaştı.

Lord Vetinari yeniden evrak işlerinin üzerine eğildi ve uzaktan gelen boğuk çığlığı duyduğunda başını bile kaldırmadı. Sadece hafifçe uzandı ve yan taraftaki küçük, gümüş çanı çaldı.

Bir kâtip koşarak geldi.

"Gidip merdiveni getirir misin, Drumknott?" dedi Ataerk. "Dr. Cruces sanırım hendeeeek duvarından düştü."

Cüce Doğuş Çekiçdiz'in atölyesindeki arka kapının küçük çengel kilidi düşünce kapı gıcırdayarak açıldı. Doğuş, dışarıda biri var mı diye bakmaya gitti. Hava serindi. Ürperdi. Kapıyı kapattı.

"Soğuk esiyor," dedi, odadaki diğer kişiye. "Yine de biraz esinti iyidir."

Atölyenin tavanı yerden yalnızca bir buçuk metre yüksekteydi. Bu bir cüce için, yeterinden de yüksekti.

AH! dedi kimsenin işitmediği bir ses.

Çekiçdiz, mengeneye sıkıştırdığı şeye baktı ve eline bir tornavida aldı.

AH!

"Hayret verici," dedi. "Sanırım, *şuradaki* boruyu silindir boyunca oynatınca, ee... altı odacık kayıyor ve, ee... ateşleme deliğine yeni bir tane itiliyor. Bu yeterince açık. Evet. Tetik mekanizması da aslında yalnızca bir çakmak. Yay... bak, *burada*... Tamamen paslanmış gerçi. Onu kolayca değiştirebilirim. Biliyor musun," diye ekledi başını kaldırarak, "bu çok ilginç bir alet. Borulardaki kimyasallar falan... Aslında çok *basit* bir fikir. Palyaçolar mı kullanıyor demiştin? Bir tür otomatik hokkabazlık numarası için miydi?"

Metal parçalarla dolu bir kovayı karıştırarak bir çelik parçası buldu ve sonra bir eğe seçti.

"Daha sonra birkaç çizim yapmak istiyorum," dedi.

Yaklaşık otuz saniye sonra bir *pop!* sesi duyuldu ve bir duman bulutu çıktı.

Doğuş Çekiçdiz, başını iki yana sallayarak yerden kalktı.

"Şanslıymışım ha!" dedi. "Pis bir kazaya kurban gidebilirdim..."

Dumanı eliyle yellemeye çalıştı ve sonra yine eğeye uzandı.

Eli eğenin içinden geçti.

ÖHÖM.

Doğuş yine denedi.

Eğe, duman kadar uçucuydu.

"Ne oluyor?"

ÖHÖM.

Tuhaf aletin sahibi, yerdeki bir şeye dehşetle bakıyordu. Doğuş, adamın bakışlarını takip edince...

"Haaa," dedi. Bilincinin ufkunda oyalanmakta olan farkındalık, sonunda ön tarafa geldi. Ölümün özelliği buydu. Başınıza geldiğinde, ilk öğrenenlerden biri siz oluyordunuz.

Ziyaretçi aleti tezgâhtan kaptı ve bez bir çantaya tıktı. Sonra çılgınca etrafına bakındı, Bay Çekiçdiz'in cesedini kaldırdı ve sürükleye sürükleye kapıdan geçirip nehre götürdü.

Uzaktan bir şapırtı geldi. Daha doğrusu, Ankh'ta bir şapırtıya ne kadar yaklaşabiliyorsanız o geldi.

"Eyvah eyvah," dedi Doğuş. "Ben yüzme de bilmem."

BU, HERHANGİ BİR SORUN TEŞKİL ETMEYECEK ELBETTE, dedi Ölüm.

Doğuş ona baktı.

"Hayal ettiğimden çok daha kısa boyluymuşsun," dedi.

BUNUN SEBEBİ, DİZ ÇÖKMÜŞ OLMAM, BAY ÇEKİÇDİZ.

"O lanet şey beni *öldürdü!*"

EVET.

"Hayatımda *ilk defa* başıma böyle bir şey geliyor."

BÖYLE BİR ŞEY DAHA ÖNCE *KİMSENİN* BAŞINA GELMEMİŞTİ. FAKAT, SON OLMAYACAĞINI TAHMİN EDİYORUM.

Ölüm ayağa kalktı. Diz eklemlerinin tıkırdadığı duyuldu. Bu sefer kafasını tavana çarpmadı, çünkü artık tavan yoktu. Oda yavaşça solup gitti.

Cüce tanrıları diye bir şey vardır. Cüceler doğaları gereği dindar bir tür değillerdir ama maden desteklerinin hiçbir uyarı vermeden kırılabildiği, ani grizu patlamalarının sıkça görülebildiği bir dünyada, baretin doğaüstü dengi olarak tanrılara ihtiyaç duyulabileceğini de görmüşlerdir. Dahası, dört kiloluk bir çekici başparmağınıza indirdiğinizde bir küfür sallayabilmek de hoştur. Parmağı koltukaltına sokup zıplaya zıplaya, "Aah, uzay-zaman-sürekliliğindeki-gelişigüzel-dalgalanmalar kahretsin!" ya da "Aaah, ilkel-ve-modası-geçmiş-kavram senin belanı versin!" diye bağırmak için, çok özel ve iradeli bir ateist olmak gerekir.

Doğuş, soru sormak için zaman harcamadı. Öldüğünüzde başka şeyler aciliyet kazanırdı.

"Yalnız, ben ölümden sonra yeniden doğacağımıza inanıyorum," dedi.

BİLİYORUM.

"İyi bir yaşam sürmeye çalıştım. Bunun faydası olur mu?"

BUNUN BENİMLE BİR İLGİSİ YOK. Ölüm öksürdü. AMA ELBETTE... ÖLÜMDEN SONRA YENİDEN DOĞACAĞINA İNANDIĞINA GÖRE, YENİDEN DOĞUŞ OLUR.

Bekledi.

"Evet. Doğru diyorsun," dedi Doğuş. Cüceler mizah anlayışlarıyla ünlüdürler. Bir anlamda. İnsanlar onları gösterir ve, "Bu küçük şeytanlarda en ufak mizah anlayışı yok," derler.

ŞEY. BİRAZ ÖNCE SÖYLEDİĞİM CÜMLEDE, EĞLENCELİ BİR TARAF VAR MIYDI?

"Ha? Yok. Hayır. Sanmıyorum."

SÖZCÜK OYUNU YAPTIM. YENİDEN *DOĞUŞ* OLUR, DEDİM.

"Öyle mi?"

FARK ETMEDİN Mİ?

"Pek değil."

HA.

"Pardon."

DURUMU BİRAZ DAHA KEYİFLİ HÂLE GETİRMEM GEREKTİĞİ SÖYLENDİ DE.

"Yeniden doğuş olur?"

EVET.

"Bir düşüneyim."

TEŞEKKÜR EDERİM.

"Thamam," dedi Çavuş Colon, "bu, beyler, sizin copunuz. Bir başka deyişle sizin gece değneğiniz veya görev sopanız." Durakladı ve ordu günlerini hatırlamaya çalıştı, neşelendi. "*Vhe* hona gözünüz gibi bakacaksınız!" diye bağırdı. "Honunla yemek yiyecek, honunla uyuyacak, honunla..."*

"Affedersin?"

"Kim konuştu?"

"Burada, aşağıdayım. Benim, Bekçi Yardımcısı Madenmidilli."

"Evet hacı?"

"Onunla *nasıl* yemek yiyeceğiz, Çavuş?"

* Stanley Kubrick'in *Full Metal Jacket*'ındaki öfkeli komutanı hatırlıyor olmalı. [E.N.]

Çavuş Colon'un ayaklanmış maçoluğu yatıştı. Bekçi Yardımcısı Madenmidilli hakkında kuşkular besliyordu. Bekçi Yardımcısı Madenmidilli'nin bir baş belası olduğundan kuşkulanıyordu.

"Ne?"

"Şey, onu bıçak veya çatal olarak mı kullanacağız, yoksa ikiye bölüp yemek çubuğu mu yapacağız? Nedir?"

"Sen neden bahsediyorsun?"

"Affedersin Çavuş?"

"*Ne var*, Bekçi Yardımcısı Angua?"

"Onunla tam olarak nasıl uyuyacağız, efendim?"

"Yani... benim kastettiğim... ben dedim ki... *Onbaşı Nobbs! Kıkırdamayı hemen kes!*" Colon göğüs plakasını düzeltti ve yeni bir yöne dönmeye karar verdi.

"Şhimdi, burada karşımızda olan şey, bir kukla, bir model, bir tasvir..." Deriden yapılmış, içi samanla doldurulmuş ve bir kazığa bağlanmış, kabaca insansı şekli gösterdi. "Biz hona Harthur diyoruz ve honu silah eğitimi için kullanıyoruz. Bekçi Yardımcısı Angua, öne çık. Söyle bana Bekçi Yardımcısı, bir adamı öldürebileceğini düşünüyor musun?"

"Ne kadar zamanım olacak?"

Kısa bir ara verildi, Onbaşı Nobbs'u yerden kaldırdılar ve kahkahaları sakinleşene kadar sırtını sıvazladılar.

"Pekâlâ," dedi Çavuş Colon, "şimdi, yapman gereken şu: Copunu şu şekilde tut ve *bir* dediğimde hızla Harthur'a doğru ilerle ve *iki* dediğimde de sertçe kafasına vur. Bhir... hiki..."

Cop, Arthur'un miğferinden sekti.

"Çok iyi. Ama tek bir şeyi yanlış yaptın. Neyi yanlış yaptığını söyleyebilecek kimse var mı?"

Başlarını iki yana salladılar.

"*Arkadan,*" dedi Çavuş Colon. "*Arkadan* vuracaksın onlara. Başını belaya sokmaya hiç gerek yok, değil mi? Şimdi sen dene, Bekçi Yardımcısı Madenmidilli."

"Ama Çavuş..."

"Yap dedim."

İzlediler.

"Belki ona bir sandalye getirebiliriz?" dedi Angua, utanç verici bir on beş saniyenin ardından.

Kayağantaş kıkırdadı.

"Bekçi olmak için çok *küçük* o," dedi.

Bekçi Yardımcısı Madenmidilli hoplayıp zıplamayı bıraktı.

"Affedersin Çavuş," dedi, "ama cüceler böyle yapmaz, anlıyor musun?"

"*Bekçiler* böyle yapar," dedi Çavuş Colon. "Tamam, Bekçi Yardımcısı Kayağantaş... *selam verme!*.. Bir de sen dene."

Kayağantaş copu, teknik olarak işaretparmağı ve başparmağı sayılan şeylerin arasında tuttu ve Arthur'un miğferine indirdi. Sonra da elinde kalan cop parçasına düşünceli düşünceli baktı. Ardından, daha iyi bir sözcük bulunamadığından *yumruğu* diyeceğimiz şeyi sıktı ve Arthur'un bir süre öncesine kadar kafası olan şeye vurarak figürü toprağa bir metre çaktı.

"İşte şimdi cüce de deneyebilir," dedi.

Utanç dolu beş saniye daha oldu. Çavuş Colon boğazını temizledi.

"Eh, evet... Arthur'u tamamen alt edilmiş sayabiliriz sanırım," dedi. "Gördüklerini aklına yaz Onbaşı Nobbs. Bekçi Yardımcısı Kayağantaş... *selam verme!*.. Copunu mahvettiğin için maaşından bir dolar kesiyorum. Ve tabii, daha önemlisi, yakaladığın kişiye daha sonra soru sorabiliyor olman da lazım."

Arthur'un kalıntılarına baktı.

"Hokçuluğun püf noktaları hakkında çalışmanın zamanı geldi sanırım," dedi.

Leydi Sybil Ramkin, merhum Tombik'ten geriye kalan tek şey olan hüzünlü tasma parçasına baktı.

"Zavallı küçük bir ejdere kim böyle bir şey yapabilir?" dedi.

"Biz de onu öğrenmeye çalışıyoruz," dedi Vimes. "Biz... şey... onun bir duvarın dibine bağlandığını ve orada patladığını düşünüyoruz."

Havuç bir bölme duvarının üzerinden eğildi.

"Kuçu kuçu kuçu," dedi. Dost canlısı bir alev, kaşlarını kavurdu.

"Yani o... o kadar evcildi ki!" dedi Leydi Ramkin. "Bir sineği bile incitmezdi, zavallı küçük şey..."

"Bir ejderin patlamasını nasıl sağlarsın?" dedi Vimes. "Tekmelesen olur mu mesela?"

"Ah, evet," dedi Sybil. "Ama bu arada bacağını da kaybedersin."

"O zaman böyle yapmış olamazlar. Başka yolu var mı? Onu patlatana zarar vermeyecek şekilde?"

"Pek yok aslında. Onun kendi kendine patlamasını sağlamak daha kolay olur. Sam, bu konuda konuşmaktan hiç hoşlanmıyorum gerçekten..."

"Ama bilmek zorundayım."

"Şey... aslında, yılın bu dönemlerinde erkek ejderler hep kavga eder. Daha iri yarı görünmeye çalışırlar falan... Bu yüzden onları ayrı tutarız."

Vimes başını iki yana salladı.

"Ama yalnızca *bir* ejder vardı," dedi.

Arkalarında Havuç, bir sonraki bölmeye eğildi. Bölmede bulunan armut biçimindeki erkek ejder, tek gözünü açtı ve dik dik ona baktı.

"Aman da kim varmış burada..." diye mırıldandı Havuç. "Eminim buralarda bir yerde bir parça kömürüm vardı..."

Ejder diğer gözünü de açtı, gözlerini kırptı ve sonra tamamen uyanarak arka ayaklarının üzerinde doğruldu. Kulaklarını yatırdı. Burun deliklerini kabarttı. Kanatlarını açtı. Nefes aldı. Karnındaki kapaklar ve vanalar açılırken asitli sıvıların çalkantısı duyuldu. Ayakları yerden kesildi. Göğsü genişledi...

...Vimes, Havuç'u bel hizasından yakalayarak yere devirdi.

Bölmedeki ejder gözlerini kırpıştırdı. Düşmanı gizemli bir biçimde ortadan kaybolmuştu. Onu korkutmayı başarmıştı!

Sakinleşti ve dev bir alev püskürttü.

Vimes, korumak için tuttuğu kafasını bıraktı ve döndü.

"Bunu neden yaptın Yüzbaşım?" dedi Havuç. "Ben..."

"Tombik *başka* bir ejdere saldırıyordu!" diye bağırdı Vimes. "Geri adım atmayı reddeden bir ejdere!" Dizleri üzerinde doğruldu ve Havuç'un göğüs plakasına dokundu. "O üstündekini her zaman iyice ovup parlatıyorsun, değil mi?" dedi. "Öyle parlıyor ki, *kendi yansımanı* bile görebiliyorsun. Her şey görülüyor!"

"Ah, evet, *o da* var elbette," dedi Leydi Sybil. "Ejderleri aynalardan uzak tutmak gerektiğini herkes bilir..."

"Aynalar," dedi Havuç. "Hey, orada ayna parçaları..."

"Evet. Tombik'e bir ayna gösterdi," dedi Vimes.

"Zavallı küçük şey... Olduğundan daha iri bir hâle gelmeye çalışıyordu sanırım," dedi Havuç.

"Burada, karşımızdaki," dedi Vimes, "çok şeytani bir zihin."

"Ah, olamaz! Yani... gerçekten de *böyle* mi düşünüyorsunuz efendim?"

"Evet."

"Ama... ama hayır... Bu doğru olamaz, çünkü olay gerçekleştiği sırada Nobby bizimle birlikteydi."

"Nobby *değil*," dedi Vimes aksi aksi. "Nobby'nin, ne yaparsa yapsın bir ejderi patlatabileceğini sanmıyorum. Bu dünyada, Onbaşı Nobbs'tan bile tuhaf kişiler vardır evlat."

Havuç'un yüzünde, dehşetli ama aynı zamanda merak dolu bir ifade belirdi.

"*Vay* be!"

Çavuş Colon ok hedeflerini inceledi. Sonra miğferini çıkardı ve alnında biriken terleri sildi.

"Şey... bence Bekçi Yardımcısı Angua, uzun yayı bir süreliğine denemese daha iyi olur," dedi. "Ee... şeylerinin... şey... *kendi kendisinin* yaya engel olmasının bir yolunu bulana kadar..."

"Affedersin Çavuş."

Sonra, parçalanmış uzun yaylardan bir yığının arkasında mahcup mahcup dikilmekte olan Kayağantaş'a döndüler. Arbalet de söz konusu bile olamazdı, çünkü onun devasa ellerinde saç tokası gibi kalıyordu. Aslında teorik olarak uzun yay, bir trolün ellerinde ölümcül bir silah olabilirdi ama tabii ilk önce, oku salıvermeyi öğrenmesi şarttı.

Kayağantaş omuzlarını silkti.

"Affedersin beyim," dedi. "Ama yay, trol silahı değil."

"Hah!" dedi Colon. "Sana gelince, Bekçi Yardımcısı Madenmidilli..."

"Nişan almayı bir türlü öğrenemiyorum ki Çavuş."

"Ben cücelerin, savaş yetenekleriyle ünlü olduğunu sanıyordum!"

"Evet ama... *bu* yeteneklerle değil," dedi Madenmidilli.

"Evet. *Pusuda* iyi!" diye mırıldandı Kayağantaş. Ama Kayağantaş bir trol olduğundan, mırıltısı karşı binalardan bile yankılandı. Madenmidilli'nin sakalları diken diken oldu.

"Seni sinsi trol, seni bir elime geçirirsem..."

"Şimdi," dedi Çavuş Colon çabucak, "eğitime son vereceğiz. Sizin... ee... iş üstünde öğrenmeniz gerekecek, tamam mı?"

İçini çekti. Zalim bir adam değildi ama hayatı boyunca ya askerlik ya da bekçilik yapmıştı ve burada kendisine haksızlık edildiğini hissediyordu. Öyle hissetmese, sonra söylediklerini söylemezdi:

"Bilemiyorum, gerçekten bilemiyorum... Kendi aranızda kavga ediyorsunuz, kendi silahlarınızı parçalıyorsunuz... Yani, biz kimi kandırdığımızı sanıyoruz ki? Neyse... Neredeyse öğlen oldu. Birkaç saat mola verin. Sizinle geceleyin görüşelim. Karakol'a geri gelmeye değeceğini düşünüyorsanız tabii."

Bir *tınn!* sesi duyuldu. Madenmidilli'nin arbaleti tetiğinden boşanmıştı. Ok tiz bir ıslık çalarak Onbaşı Nobbs'un kulağının dibinden geçti ve nehre düşüp saplandı.

"Pardon," dedi Madenmidilli.

"Cık cık cık," dedi Çavuş Colon.

Ve en kötü kısmı buydu. Cüceye bazı hakaretler falan yağdırsa aslında herkes için daha iyi olacaktı. Madenmidilli'nin hakarete değecek biri olduğunu düşünüyormuş gibi davransa, çok daha iyi olacaktı.

Arkasını döndü ve Karakol'a doğru uzaklaştı.

Mırıldandığını duydular.

"Ne dedi?" dedi Kayağantaş.

"'Ne de kaliteli *adamlar* ama...' dedi," dedi Angua kızararak.

Madenmidilli yere tükürdü. Yere yakın olduğu için tükürüğün düşüşü fazla uzun sürmedi. Sonra pelerininin altına uzandı ve 5 numara şapkadan 10 numara tavşan çıkaran bir hokkabaz gibi, çift ağızlı savaş baltasını çıkardı. Koşmaya başladı. El değmemiş hedefine ulaştığında bir bulanıklığa dönüşmüştü. Bir hışırtı duyuldu ve sonra kukla, nükleer bir saman yığını gibi patladı.

Saman parçaları nazikçe yere süzülürken diğer ikisi gidip sonucu inceledi.

"Evet, tamam," dedi Angua. "Ama daha sonrasında onlara soru sorabilmemiz gerektiğini de söylemişti."

"Ama yanıt verebilecek durumda olmaları gerektiğini söylememişti," dedi Madenmidilli sertçe.

"Bekçi Yardımcısı Madenmidilli, hedef için maaştan bir dolar," dedi Kayağantaş. Yaylar yüzünden kendisi şimdiden on bir dolar borçlu durumdaydı.

"Geri gelmeye değecekseymiş!" dedi Madenmidilli, baltayı yine giysilerinin bir yerine saklayarak. "Tür ayrımcısı herif, ne olacak!"

"O şekilde kastettiğini sanmıyorum," dedi Angua.

"Hah! *Sana* göre hava hoş," dedi Madenmidilli.

"Neden?"

"Çünkü sen bir *adam*," dedi Kayağantaş.

Angua, bunu bir an durup düşünecek kadar akıllıydı.

"Ben kadınım," dedi.

"Aynı şey."

"Yalnızca en genel anlamıyla," dedi Angua. "Hadi gelin, gidip birer içki içelim..."

Bir anlık yoldaşlık hissi tamamen buharlaştı.

"Bir trolle mi içki içeceğim?"

"Bir cüceyle içki?"

"*Tamam*," dedi Angua. "*Sen* ve *sen*, gelip *benimle* birer içki için, buna ne dersiniz?"

Angua miğferini çıkardı ve saçlarını savurdu.

Kadın trollerin saçı yoktur ama talihli olanlar güzel bir liken tabakası yetiştirebilir. Kadın bir cüce ise, saçlarından ziyade sakallarının ipek gibi olması hakkında övgüler alır. Fakat Angua'nın o anki görüntüsü, tür fark etmeksizin, ortak, kadim ve kozmik erkeklik duygusunda küçük kıvılcımlar çıkmasına sebep olabilirdi.

"Etrafı dolaşmaya pek fırsatım olmadı," dedi. "Ama Parıltı Sokak'ta bir yer gözüme çarpmıştı."

Bu, nehri geçmeleri gerektiği anlamına geliyordu. Geçiş sırasında, aralarından en az iki tanesi, yanlarından gelip geçenlere, diğer ikisinden en az *biriyle* takılmadığını göstermeye çalıştı sürekli. Ve bu, çaresiz bir kayıtsızlık içinde etraflarına bakınıp durmaları anlamına geliyordu.

Ve bu da, sudaki cüceyi Madenmidilli'nin fark ettiği anlamına geldi.

Tabii ona su diyebilirseniz.

Tabii ona hâlâ bir cüce diyebilirseniz.

Aşağı baktılar.

"Şu," dedi Kayağantaş bir süre sonra, "Kırağı Sokak'ta silah yapan cüceye benziyor."

"Doğuş Çekiçdiz mi?" dedi Madenmidilli.

"O, evet."

"Biraz *andırıyor*," dedi Madenmidilli, hâlâ ifadesiz, soğuk bir sesle konuşarak, "ama *tam olarak* benzediği söylenemez."

"Ne demek istiyorsun?" dedi Angua.

"Çünkü," dedi Madenmidilli, "Bay Çekiçdiz'in, göğsünün olması gereken yerinde böyle kocaman bir delik yoktu."

Bu adam hiç uyumaz mı? diye düşündü Vimes. Bu lanet herif, kafasını yastığa hiç koymaz mı? Bir yerlerde, kapısının arkasında siyah bir robdöşambrın asılı olduğu bir oda falan yok mu?

Uzun Ofis'in kapısını çaldı.

"Ah, Yüzbaşı," dedi Ataerk, evrak işlerinden başını kaldırarak. "Pek hızlısın, tebrik ederim."

"Öyle miyim?"

"Mesajımı almadın mı?" dedi Lord Vetinari.

"Hayır efendim. Ben... meşguldüm."

"Bittabi. Peki, seni meşgul eden neydi?"

"Bay Çekiçdiz öldürülmüş, efendim. Cüce cemiyetinde, büyük bir adamdı. Bir... bir şeyle... *vurmuşlar* onu, bir tür kuşatma silahı ya da öyle bir şeyle. Ardından da nehre atılmış. Biraz önce çıkardık. Karısına haber vermeye gidiyordum. Sanırım Pekmez Sokak'ta oturuyor. Sonra dedim ki, madem buradan geçiyorum..."

"Bu çok talihsiz bir olay."

"Bay Çekiçdiz için kesinlikle talihsiz," dedi Vimes.

Ataerk arkasına yaslandı ve gözlerini Vimes'a dikti.

"Söylesene," dedi, "nasıl öldürülmüş?"

"Bilmiyorum. Hiç böyle bir şey görmemiştim... Yalnızca kocaman bir delik vardı. Ama ne olduğunu bulacağım."

"Hmm. Bu sabah Dr. Cruces'ın beni görmeye geldiğinden bahsetmiş miydim?"

"Hayır efendim."

"Oldukça... endişeliydi."

"Evet efendim."

"Sanırım onu kızdırmışsın."

"Efendim?"

Ataerk bir karara varmış gibiydi. Sandalyesi gümleyerek ön ayaklarının üzerine düştü.

"Yüzbaşı Vimes..."

"Efendim?"

"Yarından sonraki gün emekli olacağını ve bu yüzden bir parça... huzursuz olduğunu biliyorum. Ama Gece Bekçileri'nin yüzbaşısı olduğun sürece, çok özel iki talimatıma uymanı istiyorum senden."

"Efendim?"

"Suikastçılar Loncası'ndan çalınan şeyle ilgili *her tür* soruşturmaya son vereceksin. Anlıyor musun? Bu tamamen ve yalnızca loncayı ilgilendiren bir şey."

"Efendim." Vimes, yüzünde tek bir kasın bile oynamamasına özen gösterdi.

"Bu cümlede geçmeyen ama *kastettiğin* sözcüğün 'evet' olduğuna inanmayı seçiyorum, Yüzbaşı."

"Efendim."

"*Bu* cümlede de. Talihsiz Bay Çekiçdiz meselesine gelince... Ceset kısa süre önce bulundu, öyle mi?"

"Evet efendim."

"O zaman bu, senin görev alanının dışında, Yüzbaşı."

"Ne? Efendim?"

"Gündüz Bekçileri ilgilenebilir."

"Ama biz görev alanımızı, gece ile gündüzün belirlemesine *hiçbir zaman* izin vermedik!"

"Yine de, mevcut durumda, soruşturmayı Yüzbaşı Quirke'in devralması talimatını vereceğim. Bir soruşturma *gerekirse* tabii."

Bir soruşturma gerekirse ha? Kaza eseri, göğüs kısmının yarısı uçmuş olan başkaları da çıkmazsa yani. Belki meteor çarpmıştır, diye düşündü Vimes.

Derin bir nefes aldı ve Ataerk'in masasına doğru eğildi.

"Mayonez Quirke, elinde bir atlasla kendi kıçını bile bulamaz! Cücelerle nasıl konuşulacağına dair en ufak fikri yok. Onlara *kumemici* diyor! Cesedi benim adamlarım buldu. Benim görev alanıma girer."

Ataerk, Vimes'ın ellerine baktı. Vimes, masa aniden kor kızıl ısınmış gibi ellerini çekti.

"*Gece* Bekçisi. Sen busun, Yüzbaşı. Senin hükmün, karanlık saatlerde geçerli."

"Burada *cücelerden* bahsediyoruz! Biz bu işi doğru şekilde ele almazsak, onlar kendi kanunlarını uygulamaya kalkarlar ve bu da genellikle en yakın trolün kellesini uçurmaları anlamına gelir! Ve siz bu işi *Quirke*'e veriyorsunuz, öyle mi?"

"Sana bir emir verdim, Yüzbaşı."

"Ama..."

"Çıkabilirsin."

"Ama siz..."

"*Çıkabilirsin* dedim Yüzbaşı Vimes!"

"*Efendim.*"

Vimes bir selam çaktı. Sonra döndü ve odadan çıktı. Kapıyı dikkatle, minik bir tıkırtıyla kapattı.

Ataerk onun, dışarıdaki duvarı yumrukladığını duydu. Vimes farkında bile değildi ama Uzun Ofis'in hemen dışındaki duvarda, zar zor görülebilen bazı çukurlar vardı ve o çukurla-

rın derinlikleri, Vimes'ın o sıradaki duygusal durumunu yansıtıyordu.

Çıkan sese bakılırsa, bu sefer bir sıvacı çağırmak gerekecekti.

Lord Vetinari gülümsedi. Ama gülümsemesinde mizah yoktu.

Şehir tıkır tıkır *işliyordu.* Şehir, karşılıklı çıkar kanunlarıyla birbirine amansızca bağlanmış ve kendi kendini düzenleyen bir loncalar ağıydı ve *işliyordu.* Hemen hemen. Genel olarak. Normalde.

İhtiyacı olan son şey, bekçinin tekinin paldır küldür hareket ederek her şeyi altüst etmesiydi; tıpkı başıboş bir... başıboş bir... başıboş kalmış bir kuşatma silahı gibi.

Normalde.

Yüzbaşı gayet uygun bir duygusal durumda görünüyordu. Ona verdiği emirler, arzu ettiği etkiyi yaratacak gibiydi...

Her büyük şehirde, yalnızca aynasızların içki içtiği böyle bir bar vardır.

Bekçiler, görev başında değillerken, Ankh-Morpork'un daha neşeli meyhanelerinde içmezlerdi pek; çünkü aksi hâlde, mesaiye yeniden başlamalarına sebep olacak bir şeyle karşılaşmaları çok kolay olurdu.* Bu yüzden genellikle Parıltı Sokak'taki Kova'ya giderlerdi. Burası küçük ve alçak tavanlı bir meyhaneydi ve şehir bekçilerinin varlığı, başka müşterilerin gelmesini engellerdi. Ama meyhanenin sahibi Bay Cheese bundan rahatsız

* Örneğin intiharla. Aslına bakılırsa cinayet Ankh-Morpork'ta oldukça sıradışı bir olaydı; buna karşılık pek çok intihar vakası görülüyordu. Gecenin bir yarısı Gölgeler Mahallesi'nin sokaklarında yürümek intihardı mesela. Bir cüce barında *kısacık* bir fıkra anlatmak istemek intihardı. Bir trolle konuşurken "*taşı* gediğine koymak" da intihardı. Dikkatli olmazsanız, Ankh-Morpork'ta kolayca intihar edebilirdiniz.

olmazdı; zira hiç kimse, ayık kalmak istemeyecek kadar çok şey görmüş bir aynasız gibi içemezdi.

Havuç madeni paraları sayarak tezgâha bıraktı.

"Üç bira, bir süt, bir de kok kömürü üzerinde fosforik asitli eriyik sülfür..."

"İçinde şemsiye de olsun," dedi Kayağantaş.

"...ve bir tane de, *Sahilde Edepsizlik* kokteyli."

"İçinde meyve salatası da olsun," dedi Nobby.

"Hav?"

"Bir de, bir çanağa biraz bira dökebilir misin?" dedi Angua.

"O küçük köpek seni pek sevdi," dedi Havuç.

"Evet," dedi Angua. "Ben de anlamadım..."

İçkiler önlerine bırakıldı. İçkilerine baktılar. İçkilerini içtiler.

Aynasızları iyi bilen Bay Cheese, tek kelime etmeden, cam bardakları ve Kayağantaş'ın yalıtılmış kupasını yeniden doldurdu.

İçkilerine baktılar. İçkilerini içtiler.

"Biliyor musunuz," dedi Havuç bir süre sonra, "beni kızdıran, beni *gerçekten* kızdıran, öylesine suya atıverilmiş olması. Yani, ağırlık bile bağlamamışlar. Öylesine fırlatıvermişler. Bulunup bulunması önemli değilmiş gibi. Ne demek istediğimi anlıyorsunuz, değil mi?"

"*Beni* kızdıran," dedi Madenmidilli, "onun bir cüce olması."

"Beni kızdıran, öldürülmüş olması," dedi Havuç.

Bay Cheese içkileri tazeledi. İçkilerine baktılar. İçkilerini içtiler.

Çünkü hakikat şuydu ki, tüm aksi kanıtlara rağmen, Ankh-Morpork'ta cinayet gerçekten de sıradışı bir olaydı. Doğru, suikastlar vardı. Daha önce ifade edildiği gibi, kişinin istemsizce in-

tihar etmesi için pek çok yol da vardı. Hatta cumartesi geceleri, eşinden boşanmaktan daha ucuz bir alternatif arayanlar, zaman zaman aile içi şiddete de başvururdu. Bütün bunlar vardı. Ama en azından, ne kadar mantıksız olursa olsun, hepsinin bir *sebebi* de vardı.

"Büyük adamdı Bay Çekiçdiz," dedi Havuç. "İyi de bir vatandaştı. Bay Kolugüçlü'nün aksine, eski sorunları sürekli deşmeye çalışmazdı."

"Evet, Kırağı Sokak'ta bir atölyesi de var," dedi Nobby.

"*Vardı*," dedi Çavuş Colon.

İçkilerine baktılar. İçkilerini içtiler.

"Benim merak ettiğim," dedi Angua, "o deliği açan şey neydi?"

"Hiç öyle bir şey görmemiştim," dedi Colon.

"Biri gidip Bayan Çekiçdiz'e söylese iyi olmaz mı?" dedi Angua.

"O işi Yüzbaşı Vimes yapıyor," dedi Havuç. "Bunu başkasından isteyemezmiş, öyle dedi."

"İyi ki o yapıyor," dedi Colon hararetle. "Ucunda koca bir duvar saati bile olsa, ben yapmazdım. O küçük herifçioğulları, öfkelendiklerinde cidden ürkünç olabiliyorlar."

Küçük herifçioğlu ve evlat edinilme yoluyla küçük herifçioğlu olmuş büyük herifçioğlu da dâhil, herkes kasvetle başını salladı.

İçkilerine baktılar. İçkilerini içtiler.

"Kimin yaptığını bulmamız gerekmiyor mu?" dedi Angua.

"Neden?" dedi Nobby.

Angua ağzını bir iki kez açıp kapattı ve sonunda, "Bir daha yapmasın diye?" demeyi başardı.

"Suikast değildi, değil mi?" dedi Madenmidilli.

"Hayır," dedi Havuç. "Onlar her zaman not bırakırlar. Kanun gereği."

İçkilerine baktılar. İçkilerini içtiler.

"Ne şehir ama..." dedi Angua.

"Her şey tıkır tıkır işliyor, komik olan da bu," dedi Havuç. "Biliyor musunuz, teşkilata ilk katıldığımda o kadar aptaldım ki, hırsızlık yaptığı için Hırsızlar Loncası'nın reisini tutuklamıştım."

"Bence gayet makul?" dedi Angua.

"Ama bu yüzden başım biraz belaya girmişti," dedi Havuç.

"Olay şu ki," dedi Colon, "burada hırsızlık *örgütlüdür*. Yani *resmîdir*. Belli bir miktar hırsızlık yapılmasına izin verilir. Bugünlerde pek fazla hırsızlık da yapmıyorlar gerçi. Her sene biraz ücret ödersen sana bir kart veriyorlar ve seni rahat bırakıyorlar. Böylece kimse zaman ve emek harcamak zorunda kalmıyor."

"Peki bütün hırsızlar bu örgütün üyesi mi?" dedi Angua.

"Ah, *evet*," dedi Havuç. "Lonca lisansı olmadan Ankh-Morpork'ta hırsızlık yapamazsın. Özel bir yeteneğin yoksa, yapamazsın."

"Neden? Ne olur ki? Ne *yeteneği?*" dedi Angua.

"Eh, kulakların dizlerine çivilenmiş hâlde kapılardan birinden başaşağı sarkarken hayatta kalma yeteneği," dedi Havuç.

"Korkunç..." dedi Angua.

"Evet, biliyorum. Ama mesele şu ki," dedi Havuç, "mesele şu ki... işliyor. Tıkır tıkır. Loncalar, örgütlü suçlar... her şey. Her şey tıkır tıkır işliyor gibi görünüyor."

"Bay Çekiçdiz için işlemedi," dedi Çavuş Colon.

İçkilerine baktılar.

Sonra Kayağantaş, bir milyon adet "Ağaçları Koruyun" broşürü olarak yeniden doğumuna ilk adımını atan kudretli bir sekoya ağacı gibi, yavaşça geriye devrildi. Kupası hâlâ elindeydi. Pozisyonundaki 90 derecelik değişim dışında, likenini bile kıpırdatmamıştı.

"Sülfür yüzünden," dedi Madenmidilli, dönüp bakmadan. "Doğruca kafalarına gidiyor."

Havuç yumruğunu tezgâha indirdi.

"Bir şey yapmamız lazım!"

"Botlarını yürütebiliriz," dedi Nobby.

"Bay Çekiçdiz hakkında yani!"

"Ha, evet," dedi Nobby. "Tıpkı bizim Vimes gibi konuştun şimdi. Bu şehirdeki her ceset hakkında endişelenecek olsak..."

"Ama böyle olmaz!" diye terslendi Havuç. "Normalde yalnızca... eh... intihar olur, ya da lonca savaşı falan. O tür şeyler. Ama o... o adam yalnızca bir cüceydi! Cemiyetin temel direğiydi! Bütün gününü kılıçlar, baltalar, cenaze silahları, arbaletler ve işkence aletleri yaparak geçirirdi! Ama sonra bir baktık ki göğsünde kocaman bir delikle nehrin içinde! Biz bir şey yapmazsak kim yapacak?"

"Sütüne bir şey mi kattın sen?" dedi Colon. "Bak, cüceler bunu kendi aralarında halleder. Taş Ocağı Yolu olaylarında da öyle olmuştu. Burnunu, birinin kopartıp yiyebileceği yerlere sokamazsın."

"Biz *Şehir* Bekçileriyiz," dedi Havuç. "Ve bu, işimizin, yalnızca yüz yirmi santimden daha uzun ve yalnızca etten yapılmış vatandaşlarını kapsadığı anlamına *gelmiyor*."

"Bunu bir cüce yapmadı," dedi Madenmidilli, hafifçe sallanarak. "Bir trol de yapmadı." Burnunun yan tarafına dokunmaya

çalıştı ve ıskaladı. "Neden dersen, tüm kolları ve bacakları yerli yerindeydi."

"Yüzbaşı Vimes, soruşturulmasını isteyecek," dedi Havuç.

"Yüzbaşı Vimes, sivil olmayı öğrenmeye çalışıyor," dedi Nobby.

"Eh, ben gidip de onlarla..." diye başladı Colon ve taburesinden kalktı.

Hopladı. Ağzını açıp kapatarak biraz zıpladı. Sonra konuşmayı başardı.

"Ayağım!"

"Ayağına ne oldu?"

"Bir şey saplandı!"

Bir sandaletini tutarak geri geri zıpladı ve Kayağantaş'a takılarak düştü.

"Bu şehirde ayaklarına neler saplanabileceğini bilsen şaşarsın," dedi Havuç, Angua'ya doğru.

"Sandaletinin altında bir şey var," dedi Angua. "Sallamayı bırak, şapşal adam." Hançerini çekti. "Bir karton parçasına benziyor. Raptiye saplanmış. Bir yerlerde ayağına takılmış olmalı. Muhtemelen tabanını delip geçmesi biraz zaman almış... *İşte.*"

"Karton parçası mı?" dedi Havuç.

"Üzerinde bir şeyler yazıyor..." Angua çamuru kazıdı.

"TÜFENK"

"Bu ne demek?" dedi.

"Bilmiyorum. Yabancı dilde mi acaba? Belki de Bay Tüfenk'in kartvizitidir, o da her kimse tabii," dedi Nobby. "Boş verin. Birer içki daha..."

Havuç kartı aldı ve evirip çevirdi.

"Raptiyeyi sakla," dedi Madenmidilli. "Beş tanesi bir peni. Kuzenim Ivırzıvır yapıyor onları."

"Bu önemli bir şey," dedi Havuç yavaşça. "Yüzbaşı bunu bilmeli. Sanırım bunu arıyordu."

"Nesi önemliymiş?" dedi Çavuş Colon, "ayağımın deli gibi acıması dışında?"

"Bilmiyorum. Ama Yüzbaşı bilir," dedi Havuç inatla.

"Git de sen söyle madem," dedi Colon. "Artık hanımefendiyle birlikte kalıyor."

"Beyefendi olmayı öğreniyor," dedi Nobby.

"*Söyleyeceğim* zaten," dedi Havuç.

Angua pis pencereden dışarı baktı. Ay her an doğabilirdi. Şehirlerin sorunu da buydu işte. Dikkatli olmazsanız, o lanet şey bir kulenin arkasından birdenbire çıkabiliyordu.

"Ben artık eve dönsem iyi olacak," dedi.

"Sana eşlik edeyim," dedi Havuç çabucak. "Zaten gidip Yüzbaşı Vimes'ı bulmam lazım."

"Yolunu değiştirme sen..."

"Gerçekten, sana eşlik etmek isterim."

Angua onun ciddi ifadesine baktı.

"Seni hiç zahmete sokmasaydım," dedi.

"Hiç sorun değil. Yürümeyi severim. Düşünmeme yardımcı oluyor."

Angua, çaresizliğine rağmen gülümsedi.

Gecenin yumuşak sıcağına çıktılar. Havuç hiç düşünmeden bekçi adımları atmaya başladı.

"Çok eski bir sokaktır bu," dedi. "Altından bir yeraltı nehri akıyormuş galiba. Bir yerde okumuştum. Olabilir mi sence?"

"Yürümeyi seviyor musun gerçekten?" dedi Angua, ona ayak uydurarak.

"Ah, evet. Görülecek bir sürü ilginç yan yol ve tarihi bina var. İzin günlerimde sık sık yürüyüşe çıkarım."

Angua onun yüzüne baktı. Aman tanrılar, diye düşündü.

"Teşkilata neden katıldın?" dedi.

"Babam, bunun beni adam edeceğini söyledi."

"İşe yaramış görünüyor."

"Evet. Var olan en iyi iş."

"Gerçekten mi?"

"Elbette. 'Polis' sözcüğünün nereden geldiğini biliyor musun?"

Angua omuzlarını silkti. "Hayır."

"Polis, 'şehir' anlamına gelen, eski bir sözcük. Biz polis memuruyuz."

"Öyle mi?"

"Bir kitapta okumuştum. Şehrin memuruyuz yani."

Angua yan yan ona baktı yine. Havuç'un yüzü, sokağın köşesindeki meşalenin ışığında parlıyordu. Ama sanki, onu içten içe aydınlatan bir şey daha var gibiydi.

Gurur duyuyordu! Evet. Angua yemin seremonisini hatırladı. Evet... Havuç, kahrolası Bekçi Teşkilatı'nda olduğu için gurur duyuyordu, tanrılar aşkına...

"*Sen* neden katıldın?" diye sordu Havuç.

"Ben mi? Ah, ben... karnımı doyursam ve bir çatı altında uyusam yeterdi bana. Fark etmezdi yani. Hem, fazla da seçeneğim yoktu. Ya teşkilata katılacaktım ya da... eh... *beden işçisi* olacaktım."*

* Ankh-Morpork Tüccarlar Loncası'nın yaptığı bir ankete göre, Morpork rıhtımları bölgesindeki 987 kadın, "beden işçiliği" yaptığını belirtti.

"Aslında gücün kuvvetin yerinde. Ama haklısın elbette. Beden işçiliği, bir hanımefendiye uygun olmazdı."

Angua'nın sert bakışının Havuç'un yüzünde gördüğü tek şey, dürüst bir masumiyetti.

"Evet," dedi, pes ederek. "Öyle. Sonra o posteri gördüm. 'Şehir Bekçileri *Adam* Arıyor! Şehir Bekçilerinde *Adam* Olun!' Ben de bir deneyeyim dedim. Nasılsa kaybedecek bir şeyim yoktu, ama belki *fazladan* bir *şeyim* olur, diye düşündüm."

Bunu da anlamayı başaramayacak mı diye görmek için bekledi. Havuç bunu da anlamadı.

"O ilanı Çavuş Colon yazmıştı," dedi Havuç. "Oldukça düz düşünen bir adamdır."

Burnunu çekti.

"Bir koku alıyor musun?" dedi. "Şey gibi kokuyor... sanki biri, eski tuvalet halısını atmış gibi."

"Ah, çok teşekkür ederim," dedi çok aşağılardan, karanlıktan bir ses. "Ah, evet. Çok çok teşekkür ederim. Çok şeysin... nazik. Eski tuvalet halısıymış. Ah, evet."

"Ben koku duymadım," diye yalan söyledi Angua.

"Yalancı," dedi ses.

"Ses de duymadım."

Yüzbaşı Vimes'ın botları, Scoone Caddesi'nde olduğunu söylüyordu ona. Yürüme işini ayakları kendiliklerinden yapıyordu. Aklı başka yerdeydi. Bir kısmı örneğin, Jimkin Ayıkucaklayan'ın birinci kalite içkisinde, yavaşça erimekteydi.

Keşke o kadar *nazik* olmasalardı! Hayatı boyunca, unutmaya çalışacağı ama unutamayacağı şeyler görmüştü. Şimdiye dek o listenin tepesine, onu küçük bir cüruf yığınına dönüştürme

niyetiyle nefes alan dev bir ejderhanın bademciklerine bakmış olmayı koymuştu. O küçük pilot ışığının anısıyla bazen hâlâ kan ter içinde uyanıyordu. Ama şimdi o olayın yerini, onu nazikçe dinleyen ifadesiz cüce yüzlerinin ve söylediği her şeyin derin bir çukura düşüp kaybolduğu hissinin alacağından korkuyordu.

Ama ne diyebilirdi ki? "Başınız sağ olsun, öldü. Evet, öldüğü kısmı kesin. Ve sakın endişelenmeyin, en kötü adamlarımızı bu vakaya atadık" mı deseydi?

Merhum Doğuş Çekiçdiz'in evi cücelerle doluydu; sessiz, ciddi, *nazik* cücelerle. Haber hızlı yayılmıştı ve Vimes da hiçbirine, zaten bilmedikleri bir şey söylememişti. Cücelerin çoğu silahlıydı. Bay Kolugüçlü de oradaydı. Yüzbaşı Vimes, onunla daha önce, söylevlerinde "tüm trolleri çakıla çevirip yol yapımında kullanma" fikrini pek dillendirmemesi gerektiği hakkında konuşmuştu. Ama o bile hiçbir şey söylememişti. Kendini beğenmiş bir ifadeyle durmuştu sadece. Ve *nazik* bir tehditle dolu duruşu, aslında sessizce şunları söylemişti: Seni dinleyeceğiz. Ne yapacağımıza, sonra karar vereceğiz.

Vimes, hangisinin Bayan Çekiçdiz olduğundan emin bile olamamıştı. Bütün cüceler ona aynı görünüyordu. Bayan Çekiçdiz'le tanıştıktan sonra –bir miğferi ve sakalı vardı bu arada– ondan da yalnızca nazik, yorumsuz yanıtlar almıştı. Hayır, kadın atölyeyi kilitlemişti ve maalesef anahtarı bir türlü bulamıyordu. Teşekkür ediyordu.

Vimes, mümkün olduğu bir sırada, incelikli bir tavırla, hepsinin birden Taş Ocağı Yolu'na doğru yürüyüşe geçmelerinin Bekçi Teşkilatı'nın hoşgörüyle bakamayacağı (ki bakacaklarsa bile güvenli bir mesafeden ve *yukarıdan* bakarlardı) bir şey olacağını ima etmeye çalışmıştı; ama bunu açık açık dillendirme-

ye de yüzü tutmamıştı. "Meseleyi kendi kendinize halletmeye çalışmayın, çünkü bekçiler suçluyu yakalamak için ellerinden geleni yapıyor," diyemezdi mesela; çünkü gerçekten de, nereden başlayacağına dair en ufak fikri yoktu. "Kocanızın düşmanı var mıydı? Yani evet, biri onun göğsünde kocaman bir delik açtı ama *bunun* dışında, kocanızın düşmanı var mıydı?" Saçma...

Bu yüzden, becerebildiğince vakarla (ki o da fazla değildi) oradan ayrılmıştı ve kendi kendisiyle mücadele edip kaybettikten sonra, *Ayıkucaklayan'ın Eski Mızmız Viskisi*'nden yarım şişe alıp gece yürüyüşüne çıkmıştı.

Havuç ve Angua, Parıltı Sokak'ın sonuna ulaştı.

"Nerede evin?" dedi Havuç.

"Hemen şurada." Angua işaret etti.

"Elm Sokağı mı? *Bayan Kek'in* evinde değil, değil mi?"

"Orası. Ne var ki? Ucuz ve temiz bir yer istemiştim sadece. Bunda yanlış olan ne?"

"Şey... yani... Bayan Kek'e karşı olduğumdan değil, harika bir kadındır, çok acayip iyi bir kadındır. Ama... şey... fark etmişsindir..."

"Neyi fark etmişimdir?"

"Şey... o çok... bilirsin... *Seçici* değildir."

"Üzgünüm. Yine anlamadım."

"*Diğer* konuklarından bahsediyorum. Görmüşsündür... Yani, Reg Shoe hâlâ orada mı kalıyor mesela?"

"Ha," dedi Angua, "zombiyi diyorsun."

"Tavan arasında da bir ölüm habercisi vardı?"

"Bay Ixolite. Evet."

"Sonra, ihtiyar Bayan Drull."

"Gulyabani. Ama o emekli oldu. Artık sadece çocuk partilerine yemek hazırlıyor."

"Yani işte... Sence biraz tuhaf bir yer değil mi orası?"

"Ama kirası makul ve yatakları temiz."

"O yataklarda kimse uyumuyordur çünkü."

"Ah, *tamam!* Ama *bulabildiğim* yerde kalmam gerekiyordu."

"Özür dilerim. Nasıl olduğunu bilirim. Buraya ilk geldiğimde ben de aynı durumdaydım. Yine de benim tavsiyem, kabalık olmayacak kadar tez bir zamanda oradan ayrılman ve daha... eh... genç bir hanım için daha uygun bir yere taşınman, ne demeye çalıştığımı anlıyorsan."

"Anladığım söylenemez pek. Bay Shoe, eşyalarımı yukarı kata taşımama yardım etmeye bile çalıştı. Gerçi sonra da ben onun *kollarını* yukarı taşımasına yardım etmek zorunda kaldım ama... Zavallıcık, parça parça dökülüyor."

"Ama onlar... gerçekten de... bizim gibi değiller," dedi Havuç perişan hâlde. "Beni yanlış anlama. Ama... demek istediğim... Yani tamam, cüceler mesela. Benim cüce arkadaşlarım da var. *Annemle babam* cüce yahu. Ya da troller. Trollerde yanlış olan *hiçbir taraf* yok. Hepsi taş gibi çocuklar. Kelimenin tam anlamıyla. Onca kabuğun altında, harika varlıklar. Ama *ölmemiş* **olanlar**... Onların, geldikleri yere geri dönmelerini diliyorum, hepsi bu."

"Çoğu *buralardan* gelmiş."

"Onlardan hoşlanmıyorum işte. Üzgünüm."

"Gitmem lazım," dedi Angua soğuk bir sesle. Geçidin karanlık ağzında durdu.

"Tamam. Tamam," dedi Havuç. "Ee... bir daha ne zaman görüşürüz?"

"Yarın? Aynı yerde çalışmıyor muyuz?"

"Ama belki, mesai bittiğinde, birlikte..."

"Gitmem lazım!"

Angua döndü ve koştu. Ayın halesi, Görünmez Üniversite'nin çatılarında yükselmeye başlamıştı bile.

"Tamam. Şey. Pekâlâ. Yarın görüşürüz madem!" diye seslendi Havuç, arkasından.

Gölgelerin arasında sendeleyerek ilerlerken, dünya Angua'ya fırıl fırıl dönüyormuş gibi geliyordu. Bu kadar gecikmemeliydi!

Birkaç kişinin bulunduğu bir sokağa çıktı ve giysilerini pençeleye pençeleye başka bir geçidin ağzına ulaşmayı başardı.

Onu yalnızca, gereksiz şevk ve bir soyguncuya yakışmayan davranışlar sebebiyle Hırsızlar Loncası'ndan atılan çaresiz bir adam olan Bundo Prung gördü. Bundo, karanlık bir ara geçide dalan yalnız bir kadınla rahat rahat başa çıkabileceğini düşündü.

Etrafına bakındı ve sonra Angua'nın peşine takıldı.

Beş saniyelik bir sessizlik oldu. Sonra Bundo, koşarak geçitten çıktı ve rıhtımlara varana kadar da durmadı. Gelgitten faydalanarak rıhtımdan ayrılmaya hazırlanan bir gemiye tırmanmayı iskele tahtası çekilmeden hemen önce başardı ve bir denizci oldu. Üç sene sonra, uzak bir ülkede, kafasına bir karıncayiyen düşmesi sonucu öldü ve bu süre içinde o geçitte neler gördüğünü hiç kimseye anlatmadı. Ama ne zaman bir köpek görse çığlık atıyordu.

Angua, ondan birkaç saniye sonra çıktı ve tırıs koşarak uzaklaştı.

Leydi Sybil Ramkin kapıyı açtı ve gece havasını kokladı.

"Samuel Vimes! Sen sarhoşsun!"

"Henüz değil! Ama umarım olurum!" dedi Vimes neşeli bir sesle.

"Üstelik üniformanı da çıkarmamışsın!"

Vimes üstüne başına baktı ve sonra yine başını kaldırdı.

"Doğru diyorsun!" dedi neşeyle.

"Konuklar birazdan gelecek. Hemen odana çık. Banyo küvetin doldurulduu ve Willikins senin için bir takım elbise hazırladı. Hadi, yürü bakalım..."

"Ne harika!"

Vimes, gül pembesi bir alkol parıltısı içinde, ılık suya girerek banyo yaptı. Sonra elinden geldiğince kurulandı ve yatağın üzerindeki takım elbiseye baktı.

Şehrin en iyi terzisi tarafından, ona özel dikilmişti. Sybil Ramkin cömert bir kadındı. Verebileceği her şeyi vermeye çalışan bir kadındı.

Takım elbise mavi ve koyu mor renklerindeydi, manşetleri ve yakası dantelliydi. Bunun son moda olduğunu söylemişlerdi. Sybil Ramkin, onun hayatta yükselmesini istiyordu. Sybil, açıkça dile getirmese de, Vimes'ın daha fazlasına layık olduğunu düşünüyordu. Ve Vimes bunu biliyordu.

Bulanık bir anlamazlık içinde takım elbiseye baktı. Daha önce hiç takım elbise giymemişti. Çocukluğunda, bulduğu her tür paçavrayı bedenine sarıp iplikle tuttururdu; zaten daha sonra da Bekçi Teşkilatı'nın diz boyu deri pantolonunu ve zincir zırhını giymişti sürekli... Rahat, pratik giysilerdi.

Takım elbisenin yanında bir de şapka vardı. İncilerle süslenmişti.

Vimes şimdiye kadar, tek bir metal parçasından çekiç marifetiyle yapılmamış hiçbir şapka takmamıştı.

Ayakkabılar uzundu ve uçları sivriydi.

Vimes yazın sandalet, kışınsa geleneksel ucuz botlardan giyerdi.

Yüzbaşı Vimes bir subay olmayı bile anca başarıyordu. Beyefendi olmaktan emin değildi. Takım elbise giymek, sürecin bir parçası olacaktı...

Misafirler geliyordu... Dışarıda çakılları ezen tekerleklerin sesini, tahtırevan taşıyıcılarının adımlarını duyabiliyordu.

Pencereden baktı. Scoone Caddesi, Morpork'un büyük kısmından daha yüksek bir bölgedeydi ve eşsiz bir şehir manzarasına sahipti; tabii "iyi zaman geçirmek"ten anladığınız buysa... Ataerk'in Sarayı, önündeki alacakaranlıkta, karanlık bir şekilden ibaretti. Şimdi yalnızca üst katlardan birindeki tek bir penceresi aydınlıktı. Saray, iyi aydınlatılmış bir bölgenin merkezindeydi ve manzara genişledikçe bölge kararıyordu; ne de olsa donyağından yapılmış mum yakmak, ağzınıza layık bir yiyeceği harcamak anlamına geliyordu ve Saray'dan uzaklaştıkça şehrin "tasarruflu" insanlarının oturduğu mahalleler artıyordu... Taş Ocağı Yolu'nun etrafında, kırmızımsı meşale ışıkları vardı. Eh, Trol Yeni Yılı. Anlaşılabilir bir şeydi bu. Görünmez Üniversite'nin Yüksek Enerjili Büyü binasının üzerinde ise hafif bir parıltı asılıydı. Vimes, gereğinden fazla akıllı olma suçundan, tüm sihirbazları tutuklamak isterdi...

Kısacası, her şey normal gibiydi. Bir tek, Palamar Sokak ile Sarp Sokak civarlarında, yani Yüzbaşı Quirke gibilerinin "Bodurkent" dediği mahallede, olması gerekenden daha fazla ışık vardı...

"Samuel!"

Vimes kravatını becerebildiğince düzeltti.

Şimdiye kadar trollerle, cücelerle ve ejderhalarla yüzleşmişti ama artık yepyeni bir türle yüzleşmek zorundaydı: zenginlerle.

Sonrasındakileri hatırlamak, yani annesinin incelikle söylediği gibi *bu malum ahval içindeyken* dünyanın nasıl göründüğünü hatırlamak, Angua için zordu.

Örneğin, *kokuları* gördüğünü hatırlıyordu. Sokaklar, binalar... Hepsi yine oradaydı elbette ama yalnızca seslerin –ve evet, *kokuların*– ardındaki siyah beyaz bir fon olarak. Kokular parlak ve... renkli ateşler ve renkli... şey... eh, renkli bulutlar olarak bu fonu kaplıyordu.

Mesele de buydu. İşte her şey burada kırılıyordu. İşittiklerini ve kokladıklarını anlatmak için doğru sözleri bulamıyordu. Kısa bir süreliğine de olsa bambaşka, sekizinci bir renk görseniz ve sonra da onu yedi renkli dünyada tarif etmeye çalışsanız, "yeşilimsi mor gibi bir şey" ile idare etmeniz gerekir. Türler arasında deneyim geçişi kolay değildi.

Angua bazen, ama çok sık da değil, her iki dünyayı da görebildiği için şanslı olduğunu düşünürdü. Bir de tabii, dönüşümünü takip eden o yirmi dakikalık süre vardı; *tüm* duyuların keskinleştiği, dünyanın her duyusal yelpazede gökkuşağı gibi parladığı o zaman zarfı... Sırf bunun için bile her şeye değerdi neredeyse.

Kurtinsanların alt türleri vardı. Bazılarının saat başı tıraş olması ve kulaklarını saklamak için şapka takması yeterli oluyordu. Onlar neredeyse normal sayılabiliyordu.

Ama Angua onları yine de tanıyordu. Kurtinsanlar diğer kurtinsanları, kalabalık bir sokağın uzak ucundan bile tanıyabilirdi. Gözlerinde bir şey olurdu. Ama yeterince incelerseniz pek çok

başka ipucu daha taşıdıklarını görürdünüz. Kurtinsanlar yalnız yaşar, hayvanlarla temas etmelerini gerektirmeyecek işlerde çalışırlardı. Bol bol parfüm veya kolonya kullanırlardı. Yedikleri konusunda çok titiz davranırlardı. Ve elbette, ayın evrelerini, ajandalarına kırmızı mürekkeple, dikkatle işaretlerlerdi...

Bir kurtinsan olarak kırsalda yaşamak, yaşamak değildi. Aptal bir tavuk kaybolurdu ve bir numaralı şüpheli siz olurdunuz. Herkes size, şehirde yaşamanızın daha uygun olacağını söylerdi.

Kesinlikle boğucuydu.

Angua şimdi, tek bir bakışla, Elm Sokağı'nın uzun saatlerini görebiliyordu. Soyguncunun korkusu, solmaya yüz tutmuş turuncu bir çizgiydi. Havuç'un izi, gittikçe genişleyen açık yeşil bir buluttu ve bu bulutta hafif bir endişe vardı; eski deri ve zırh cilası tonları da vardı. Hafif ya da güçlü başka izler de sokağı kesiyordu.

Bir tanesi de eski tuvalet halısı gibi kokuyordu.

"Hey, kancık," dedi arkasından bir ses.

Başını çevirdi. Kurt gözüyle bakınca Gaspode daha iyi görünmüyordu; tek farkı, karmakarışık kokulardan bir bulutun ortasında olmasıydı.

"Ah. Sensin."

"Aynen," dedi Gaspode, hararetle kaşınarak. Angua'ya umutla baktı. "Sırf sormuş olmak için soruyorum, anlarsın, hemen şu anda sorayım da bitsin diye, formalite icabı yani, zamazingo gereği... Ama acaba benim, senin şeyini koklamam..."

"Hayır."

"Sordum yalnızca. Gücendirmek istemedim."

Angua uzun burnunu kırıştırdı.

"Neden bu kadar kötü kokuyorsun? Yani, ben insanken de yeterince kötü kokuyordun ama şimdi de..."

Gaspode gururla şişindi.

"Güzel, di mi?" dedi. "Kendiliğinden olmadı. Emek harcadım. Tabii sen gerçek bi' köpek olsaydın, bu sana harika bi' kolonya gibi gelirdi... Bu arada, bi' tasma edinsen iyi olur küçükhanım. Tasman varsa kimse seni rahatsız etmez."

"Teşekkürler."

Gaspode'un aklında bir şey varmış gibiydi.

"Şey... kalp deşmek gibi bi' alışkanlığın yok, değil mi?"

"İstemediğim sürece hayır," dedi Angua.

"Tamam, tamam, tamam," dedi Gaspode telaşla. "Hey, nereye gidiyorsun?"

Angua'ya ayak uydurmak için çarpık bacakları üzerinde sallana sallana koşmaya başladı.

"Çekiçdiz'in atölyesinin etrafını biraz koklayacağım," dedi Angua. "Gelmene gerek yok."

"Yapacak başka işim yok ki," dedi Gaspode. "Pirzola Evi, çöpünü çıkarmak için gece yarısını bekliyor."

"Gidecek evin yok mu senin?" dedi Angua, kızarmış balık ve patates satan bir tezgâhın altından geçerlerken.

"Ev mi? Ben mi? Ev mi? Evet. Tabii. Neden olmasın? Güleç çocuklar, kocaman bi' mutfak, günde üç öğün yemek, kovalamak için komşunun komik kedisi, kendime ait bi' battaniye, şöminenin önünde bi' yer, 'Ah, çok tatlı, yaşlı bi' köpektir ama biz onu seviyoruz,' lafları, vesayire. Tabii. Hiç sorun değil. Yalnızca biraz gezeyim diye çıktıydım," dedi Gaspode.

"Yalnız, görüyorum ki *senin* de tasman yok."

"Düştü."

"Ya?"

"Suni elmas kakmalarının ağırlığı yüzünden."

"Eminim öyledir."

"Ne istersem yapmama izin veriyorlar," dedi Gaspode.

"Onu görüyorum."

"Bazen, ee... günlerce eve uğramam."

"Gerçekten?"

"Hatta bazen haftalarca."

"Vay be."

"Ama döndüğüm zaman, beni gördüklerine hep mutlu oluyorlar," dedi Gaspode.

"Üniversite'de uyuduğunu söylememiş miydin sen?" dedi Angua, Kırağı Sokak'ta bir arabadan kaçınırlarken.

Gaspode bir anlığına kararsız koktu ama takdire şayan bir çabayla kendini topladı.

"Evet, doğru," dedi. "Şeeey, nasıl olduğunu bilirsin. Aileler işte... Durmadan seni kucaklayan, bisküvi falan veren çocuklar, sürekli seni okşayan büyükler... Adamın sinirlerine dokunuyor. Bu yüzden sık sık orada uyuyorum."

"Demek öyle."

"Aslına bakarsan, evden çok orada uyuyorum."

"Gerçekten mi?"

Gaspode biraz sızlandı.

"Bak, dikkatli olman lazım. Bu it şehrinde senin gibi genç bi' kancık, başını cidden belaya sokabilir."

Çekiçdiz'in atölyesinin arkasındaki tahta iskeleye gelmişlerdi.

"Sen nasıl..." Angua duraksadı. Burada bir kokular karmaşası vardı ama içlerinde bir tanesi, testere gibi, tüm diğerlerini kesip bastırıyordu.

"Havai fişek mi?" dedi Angua.

"Ve *korku*," dedi Gaspode. "Bol bol korku." Tahtaları kokladı. "Cüce değil, insan korkusu. Cücelerinkini ayırt edebiliyorsun. Sıçan temelli beslenme, anlarsın. Öf! Hâlâ bu kadar keskin olduğuna göre gerçekten feci bir korku olmalı."

"Ben erkek bir insan ve bir cüce kokusu alıyorum," dedi Angua.

"Evet. Ölü bi' cüce." Gaspode yıpranmış burnunu kapının kenarına dayadı ve gürültülü gürültülü kokladı. "Başka şeyler de var," dedi, "ama nehre bu kadar yakınken, anlamak çok zor. Sıvı yağ var ve... donyağı... ve her çeşit... Hey, nereye gidiyorsun?"

Gaspode, Angua'nun peşinden koştu. Angua burnunu yere dayamış, Kırağı Sokak'a doğru yürüyordu.

"İz sürüyorum."

"Neden? Sana teşekkür etmeyecek, biliyorsun."

"Kim?"

"Senin delikanlı."

Angua o kadar aniden durdu ki Gaspode ona tosladı.

"Onbaşı Havuç'u mu diyorsun? O benim delikanlım değil!"

"Yok ya? Ben bi' köpeğim, tamam mı? Her şey burunda bitiyor, tamam mı? Kokular yalan söylemez. Feremoniler. Bildiğin cinsel simya meselesi bu."

"Yalnızca iki gece geçirdim onunla!"

"Ah-*ha!*"

"Ne demek *ah-ha?*"

"Yok bi' şey, yok bi' şey. Zaten bunda yanlış bi' taraf yok..."

"Yanlış bir tarafı olacak *bir şey* de yok!"

"Tamam tamam," dedi Gaspode ve ekledi, "olsa da yanlış bi' tarafı olmazdı. Herkes Onbaşı Havuç'u sever."

"Severler, değil mi?" dedi Angua, tüyleri yatışarak. "Onda... şeytan tüyü var sanki."

"Havuç okşamaya çalıştığında, Koca Fido bile yalnızca elini ısırdı."

"Koca Fido kim?"

"Köpekler Loncası'nın Başhavlayıcısı."

"Köpeklerin loncası mı var? Köpeklerin? Sen onu benim külahıma anlat..."

"Hayır, cidden. Çöp karıştırma hakları, güneşlenme mekânları, gece havlama görevleri, üreme hakları, uluma nöbetleri... Kauçuk kemikler."

"Köpekler Loncası ha?" diye hırladı Angua alayla. "Ne demezsin!"

"Yanlış sokakta bi' sıçan kovalayıp boruya kaçır da, ondan sonra bana yalancı de. İyi ki ben buradayım, yoksa başını büyük belaya sokabilirdin. Bu şehirde lonca üyesi olmayan bi' köpeği büyük belalar bekler. Benimle tanıştığın için şanslısın," dedi Gaspode.

"Herhâlde sen de, lonca içinde büyük bir adam... köpeksindir ha?"

"Ben üye değilim," dedi Gaspode kendini beğenmiş bir tavırla.

"Sen nasıl hayatta kaldın peki?"

"Ben dört patisi üzerinde düşünebilen bi' köpeğim. Hem, Koca Fido beni rahat bırakıyor. Bende Güç var."

"Ne gücü?"

"Boş ver. Koca Fido... benim dostumdur."

"Okşadığı için bir adamın kolunu ısırmak pek de dostane bir davranış değil."

"Öyle mi? Koca Fido'yu okşamaya kalkan son adamın yalnızca kemer tokasını bulabildiler."

"Ya?"

"O da, bi' ağacın tepesindeydi."

"Neredeyiz?"

"Buralardaki bi' ağaç da değil. Taa... *Ne?*"

"Neredeyiz dedim."

Gaspode havayı kokladı. Burnu, şehri tanıma konusunda, Yüzbaşı Vimes'ın eğitimli ayakkabı tabanları kadar yetkindi.

"Scoone Caddesi ile Prouts kesişiminde," dedi.

"İz soluyor. Başka kokulara karıştı."

Angua bir süre etrafı kokladı. Biri buraya gelmişti ama izin üzerinden çok fazla kişi geçmişti. Keskin koku hâlâ orada olsa da çelişen izler arasında belli belirsiz seçiliyordu.

Yaklaşmakta olan boğucu bir sabun kokusunun farkına vardı sonra. Daha önce de duymuştu bu kokuyu; fakat yalnızca insan burnuyla ve çok hafifçe. Şimdi, dört kat güçlendiğinde, koku tüm dünyayı doldurmuştu.

Onbaşı Havuç düşünceli bir ifadeyle yolda yürümekteydi. Nereye gittiğine hiç bakmıyordu ve bakması da gerekmiyordu. Herkes Onbaşı Havuç'un yolundan çekilirdi.

Angua ilk defa onu bu gözlerle görüyordu. Aman tanrılar... İnsanlar *nasıl* fark etmiyordu? Havuç şehirde, uzun otların arasından geçen bir kaplan gibi yürüyordu; karda yürüyen ve manzarayı postunda taşıyan bir merkezyöre ayısı gibi yürüyordu...

Gaspode yana baktı. Angua, poposu üzerine oturmuş, Havuç'u izliyordu.

"Dilin sarkmış," dedi Gaspode.

"*Ne?*.. Ha... Ee? Ne var? Çok doğal. Nefes nefese kaldım."

"Hır, hır."

Havuç onları fark etti ve durdu.

"Vay, küçük sokak köpeği," dedi.

"Hav, hav," dedi Gaspode, küçük hain kuyruğunu sallayarak.

"Bakıyorum *senin de* bir hanım dostun var," dedi Havuç, Gaspode'un kafasını okşayarak ve sonra da elini gömleğine dalgın dalgın silerek. "Hem de... vay be, harika bir köpek. Koçbaşı kurt köpeği bu, eğer köpekten anlıyorsam." Angua'yı dalgın dalgın, dostça okşadı. "Ah, neyse," dedi. "Burada durmak bir işe yaramıyor, değil mi?"

"Hav, mızıl mızıl, köpeciğe bisküvi versene," dedi Gaspode.

Havuç ayağa kalktı ve ceplerini karıştırdı. "Sanırım burada bir parça bisküvi vardı... Var ya, söylediğim her kelimeyi anladığına yemin edebilirim..."

Gaspode ön patilerini kaldırarak yalvardı ve bisküviyi kolayca yakaladı.

"Hav, hav, yaltak, yaltak," dedi.

Havuç Gaspode'a, Gaspode'un havlamak yerine "hav" dediğinde hep karşılaştığı türden, şaşkın bakışlarla baktı. Sonra Angua'ya başını sallayarak selam verdi ve Scoone Caddesi'ne, Leydi Ramkin'in evine doğru yürümeye devam etti.

"İşte," dedi Gaspode, bayat bisküviyi gürültülü gürültülü kemirerek, "iyi çocuk gidiyor. Düz, ama iyi."

"Evet, düz biri, değil mi?" dedi Angua. "Onun hakkında ilk fark ettiğim buydu. Düz biri. Ve buradaki diğer her şey karmaşık."

"Önceden gördüğümde, sevdalı koyun gibi bakıyordu sana," dedi Gaspode. "Koyunlukta yanlış bir taraf olduğunu düşündüğümden değil. Taze bir koyunsa."

"İğrençsin."

"Evet. Ama en azından ben, ay boyunca aynı şekli koruyorum. Alınmaca gücenmece yok..."

"Isırılmak istiyorsun herhâlde?"

"Ah, evet," diye inledi Gaspode. "Evet, beni ısırırsın. Aaay. Ah ah, evet, bu beni *gerçekten* korkuttu. Yani, bi' düşünsene. O kadar çok köpek mikrobu taşıyorum ki, sırf o küçük herifçioğulları kendi aralarında savaşmakla meşgul olduğu için hâlâ yaşıyorum. Yahu, Sızıntılı Netice hastalığı bile var bende; ki buna ancak hamile bi' koyunsan yakalanabilirsin. Hadi. Isır beni. Hayatımı değiştir. Her dolunayda aniden kıllarım uzasın, dişlerim sararsın ve dört ayak üzerinde dolaşayım. Cidden ha... Benim durumumda bu amma da değişik olurdu! Aslında," diye ekledi alayla, "kıl konusunda hayli kayıp yaşamaktayım. Bu yüzden belki, bilirsin... tam bir ısırık değil de, biraz dişlesen ve..."

"Kes sesini." En azından, *senin de* bir hanım dostun var, demişti Havuç. Aklında bir şey varmış gibi...

"Azıcık yalasan da olur..."

"Kes sesini."

"Bu huzursuzluk tamamen Vetinari'nin suçu," dedi Eorle Dükü. "Adamda tarz denen bir şey yok! Bu yüzden de elbette, bakkalların bile baronlar kadar etkili olduğu bir şehirde yaşıyoruz. *Tesisatçıların* lonca kurmasına bile izin verdi! Benim naçizane fikrime göre, *doğaya* aykırı bu."

"Aslında bir tür sosyal örnek oluştursa, o kadar kötü olmazdı," dedi Leydi Omnius.

"Hatta doğru düzgün *yönetse*," dedi Leydi Selachii. "Ama herkes her şeyi yapabiliyor."

"İtiraf etmek gerekir ki eski krallar da sonlara doğru *bizim* beğendiğimiz insanlar olmaktan çıkmıştı," dedi Eorle Dükü, "ama en azından, *bir şeyi* temsil ediyorlardı, benim naçizane fikrime göre. O günlerde doğru düzgün bir şehrimiz vardı. Halk daha saygılıydı, herkes haddini bilirdi. Herkes doğru düzgün çalışır, aylaklık peşinde koşup durmazdı. Ve sırf yürüyebiliyor diye her tür ayaktakımının şehir kapılarından içeri girmesine kesinlikle izin verilmezdi. Ve elbette, kanun vardı. Öyle değil mi, Yüzbaşı?"

Yüzbaşı Samuel Vimes, donuk bakışlarını, soruyu soranın sol kulağının hemen üzerinde bir noktaya dikmişti.

Puro dumanı havada neredeyse kıpırtısızca asılı duruyordu. Vimes, hiç hoşlanmadığı insanlarla aynı ortamda uzun saatler boyunca çok fazla yemek yediğinin belli belirsiz farkındaydı.

Islak sokakların kokusunu, karton ayakkabı tabanlarının altındaki parke taşlarının hissini özlüyordu. Yemek sonrası içkileriyle dolu bir servis tepsisi masanın etrafında dönüp duruyordu ama Vimes içkilere dokunamıyordu, çünkü içki içmesi Sybil'i üzüyordu. Üstelik Sybil üzüldüğünü belli etmemeye çalışıyordu ve bu Vimes'ı daha da üzüyordu.

Ayıkucaklayan'ın etkisi geçmişti. Ve Vimes ayık olmaktan nefret ediyordu, çünkü bu, düşünmeye başladığı anlamına geliyordu. Öne çıkmak için itişip kakışan düşüncelerinden biri örneğin, "naçiz fikir" diye bir şeyin *olmadığıydı*.

Zengin ve güçlüler konusunda fazla deneyimi yoktu. Kural olarak, aynasızların bu tür deneyimleri olmazdı. Zengin ve güçlülerin suç işleme oranları daha az olduğundan falan değil; onların işlediği suçların, normal suç düzeylerinin çok üzerinde –kalitesiz botlar ve paslanmaya yüz tutmuş zincir zırhlar giyen

adamların ulaşabileceğinden çok ötede– olması yüzünden. Yüz tane gecekonduya sahip olmak suç değildi mesela, ama o gecekondulardan birinde yaşamak neredeyse suçtu. Suikastçı olmak da suç falan değildi. Lonca bunu asla dile getirmezdi ama oraya kabul edilmek için gereken önemli niteliklerden biri, bir beyefendinin oğlu veya kızı olmaktı. Yeterince paranız varsa yani, neredeyse hiç suç işlemiyordunuz; yalnızca küçük, eğlenceli kabahatler işliyordunuz...

"Artık nereye baksanız zıpçıktı cüceler, troller ve kaba insanlar var," dedi Leydi Selachii. "Şu anda Ankh-Morpork'ta, kendi şehirlerinden... ya da işte, yaşadıkları deliklere her ne deniyorsa orada olduğundan, daha fazla cüce var."

"Siz ne düşünüyorsunuz, Yüzbaşı?" dedi Eorle Dükü.

"Hmm?" Yüzbaşı Vimes bir üzüm tanesi kopardı ve parmaklarında evirip çevirmeye başladı.

"Mevcut etnik problem hakkında."

"Öyle bir problemimiz mi var?"

"Yani, elbette... Taş Ocağı Yolu'na bakın. Her gece kavga çıkıyor!"

"Üstelik din kavramından haberleri bile yok!"

Vimes üzüm tanesini dikkatle inceledi. Söylemek istediği şuydu: Elbette kavga ediyorlar. Onlar *trol*. Ve elbette sopayla birbirlerine vuruyorlar, zira trolce temel olarak bir beden dilidir ve onlar da... eh, onlar da *bağırmaktan* hoşlanıyorlar. Aslında, gerçekten sorun yaratan tek trol, şu Krizopras denen piç kurusu; ve bunun da tek sebebi, *insanları* taklit etmeye başlaması ve bunu çok hızlı öğrenmesi. Dine gelince... Biz taş toprak yemeye çalışmayı bırakmadan on bin sene önce, trol tanrıları sopalarla birbirlerine vuruyordu.

Ama ölü cücenin anısı, ruhundaki sapkın bir şeyi uyandırdı. Üzüm tanesini tabağa geri bıraktı.

"Kesinlikle," dedi. "Bence, o tanrısız piç kuruları mızrak zoruyla toparlanmalı ve şehirden kapı dışarı edilmeli."

Bir an sessizlik oldu.

"Onlar ancak böylesini hak ediyor," diye ekledi Vimes.

"Kesinlikle! Hayvandan hiçbir farkları yok," dedi Leydi Omnius. Vimes, bu kadının önadının da "Sara" olduğundan şüpheleniyordu.

"Kafalarının ne kadar kocaman olduğunu fark ettiniz mi?" dedi Vimes. "Sırf taş! Beyinleri çok küçük."

"Elbette, ahlaki olarak da..." dedi Lord Eorle.

Muğlak onay mırıltıları yükseldi. Vimes usulca kadehine uzandı.

"Willikins, Yüzbaşı Vimes'ın şarap istediğini sanmıyorum," dedi Leydi Ramkin.

"Yanlış!" dedi Vimes neşeyle. "Hazır konusu açılmışken... Ya cücelere ne dersiniz?"

"Fark eden oldu mu bilmiyorum ama," dedi Lord Eorle, "eskisi kadar köpek yok ortalarda."

Vimes bakakaldı. Adam haklıydı. Bugünlerde sokaklarda eskisi kadar köpek dolaşmıyordu ve bu bir gerçekti. Havuç'la birlikte birkaç cüce barını ziyaret etmişti. Cüceler gerçekten de köpek eti yiyordu ama ancak sıçan bulamazlarsa. Ve on bin cüce, çatal, bıçak ve hatta kürek kullanarak sürekli sıçan yese dahi Ankh-Morpork'un sıçan nüfusunda anlamlı bir değişiklik olmazdı. Cücelerin memleketlerine yolladıkları mektupların bile ana konusuydu bu: Buraya gelin millet ve gelirken ketçap da getirin.

"Kafalarının ne kadar küçük olduğunu fark ettiniz mi?" demeyi başardı. "Kapasiteleri çok sınırlı kesinlikle. Ölçümsel gerçek bu."

"Kadınları da ortalarda yok," dedi Leydi Sara Omnius. "Ben bunu çok... kuşkulu buluyorum. Cüceler hakkında ne derler bilirsiniz," diye ekledi karanlık bir ifadeyle.

Vimes içini çekti. Tabii ki cüce kadınları da *vardı* her yerde. Ama sadece, erkek cücelere çok benziyorlardı. Cüceler hakkında azıcık bilgisi olan *herkes* bunu biliyordu kuşkusuz?

"Küçük sinsi şeytanlar," dedi Leydi Selachii. "Ustura kadar keskin zekâları var."

"Bilirsiniz..." Vimes başını iki yana salladı. "Bilirsiniz... Bu lanet konunun bu kadar sinir bozucu olan kısmı da bu işte, değil mi? Bir yandan, en ufak mantıklı düşünce besleme yetenekleri yok, diğer yandan, sürekli bu kadar kurnazlar..."

Leydi Ramkin'in ona fırlattığı bakışı yalnızca Vimes gördü.

Lord Eorle purosunu söndürdü.

"Gelip şehre yerleşiyorlar," dedi. "Ve *gerçek* insanların uyuduğu zamanlarda, onlar karınca gibi, sürekli çalışıyorlar. Bu hiç doğal değil."

Vimes'ın zihni bu yorumu evirip çevirdi ve önceki, aylaklık ettikleri yorumuyla karşılaştırdı.

"Eh, en azından içlerinden biri o kadar sıkı çalışamayacak artık," dedi Leydi Omnius. "Hizmetçimin dediğine göre, bu sabah nehirde bir cüce cesedi bulunmuş. Muhtemelen kabile savaşları falan yüzündendir."

"Hah... Bu da bir başlangıç en azından," dedi Lord Eorle kahkaha atarak. "Bir eksik, bir fazla. Kimse fark edecek değil."

Vimes geniş geniş gülümsedi.

Willikins'in alıp götürmek için giriştiği incelikli çabalara rağmen elinin hemen yanında bir şarap şişesi vardı ve şişenin boynu çok davetkâr görünüyordu, avucuna tam otururdu; şöyle kapıverse, sağlam bir...

Üzerindeki bakışları hissetti. Masanın karşısından dikkatle onu izlemekte olan adamın yüzüne baktı. Adamın sohbete son katkısı, "Baharatları uzatabilir misiniz, Yüzbaşı?" olmuştu. Bakışları dışında, yüzünde olağanüstü bir taraf yoktu ama bakışları kesinlikle sakin ve bir parça da eğlentiliydi. Dr. Cruces'tı bu. Vimes, adamın, düşüncelerini okuduğunu hissetti.

"Samuel!"

Vimes'ın eli şişeye giderken donakaldı. Willikins, hanımefendinin yanında dikiliyordu.

"Kapıda seni soran genç bir adam varmış," dedi Leydi Ramkin. "Onbaşı Havuç."

"Vay! Ne kadar heyecan verici!" dedi Lord Eorle. "Bizi tutuklamaya mı geldi dersiniz? Hahaha!"

"Ha," dedi Vimes.

Lord Eorle eşini dürttü.

"Yakında bir yerlerde bir suç işlenmiştir herhâlde," dedi.

"Evet," dedi Vimes. "Oldukça yakınlarda sanırım."

Havuç içeri buyur edildi. Delikanlı, saygılı bir açıyla tuttuğu kolunun altına sıkıştırdığı miğferiyle yemek odasına girdi.

Seçkin konuklara baktı, tedirginlik içinde dudaklarını yaladı ve selam verdi. Herkes ona bakıyordu. Bir odada Havuç'u fark etmemek zordu. Şehirde elbette ondan daha iri yarı kişiler vardı. Elbette herkese tepeden bakıyor falan değildi. Ama o, hiç çaba harcamadan, etrafındaki her şeyi çarpıtıyor gibiydi. Diğer her şey sanki Onbaşı Havuç'un fon perdesine dönüşüyordu.

"Rahat, Onbaşı. Hayırdır?" dedi Vimes. "Yani," diye ekledi çabucak, Havuç'un renkli bir dil kullanımına karşı istikrarsız yaklaşımını hatırlayarak, "bu saatte burada olmanın sebebi nedir?"

"Size göstermek istediğim bir şey var, efendim. Şey. Efendim, sanırım suikastç..."

"Çıkıp dışarıda konuşalım bence," dedi Vimes. Dr. Cruces'ın kılı kıpırdamamıştı.

Lord Eorle arkasına yaslandı.

"Eh, etkilendiğimi söylemek zorundayım," dedi. "Siz bekçilerin, oldukça etkisiz bir güruh olduğunuzu düşünmüşümdür bunca zaman. Ama görüyorum ki gece gündüz demeden görevinizi yapıyorsunuz. Suçlu zihinlere karşı her daim tetiktesiniz ha?"

"Ah, evet," dedi Vimes. "Suçlu zihinler. Evet."

Antika holün serinliği bir nimet gibi geldi. Vimes duvara yaslandı ve gözlerini kısarak karta baktı.

"Tüfenk?"

"Avluda bir şey gördüğünüzü söylemiştiniz..." diye başladı Havuç.

"Tüfenk ne?"

"Suikastçıların müzesinden çalınan şeyin açıklama plakası olabilir," dedi Havuç. "Çalınan şey belki de bir portreydi? Belki de bu, altına konan plakaydı? Bilirsiniz, 'Bay Tüfenk'in Portresi' gibi bir şey? Müzelerde yapıyorlar bunu."

"Hayır, bence bu... Sen müzeler hakkında ne biliyorsun ki?"

"Ah, şey, efendim," dedi Havuç, "bazen izin günlerimde müzelere gidiyorum. Üniversite'dekine mesela. Lord Vetinari de eski Saray'dakine bakmama izin veriyor. Sonra, lonca müzeleri

var, nazikçe sorarsam girmeme izin veriyorlar. Sonra bir de Kırağı Sokak'ın orada bir cüce müzesi var..."

"Var mı?" dedi Vimes, elinde olmadan meraklanarak. Kırağı Sokak'tan bin kez geçmişti oysa.

"Evet efendim. Fırıldak Geçidi'nde."

"Vay be. Müzede ne sergiliyorlar?"

"Pek çok ilginç cüce ekmeği örneği, efendim."

Vimes bir an bunu düşündü.

"Şu anda bunun önemi yok," dedi. "Hem zaten, Tüfenk diye isim olmaz."

"Neden olmasın efendim?" dedi Havuç.

Vimes, kartı parmaklarında ileri geri salladı.

"Her neyse," dedi. "Ama... hangi soytarı, Suikastçılar Loncası'nı soymaya kalkar, merak ediyorum..."

"Evet efendim."

Öfke, alkolü buharlaştırmıştı. Bir kez daha heyecan... ama hayır, heyecan değildi bu, doğru sözcük bu değildi... Bir şey hissediyordu. Ne olduğundan emin değildi ama oradaydı, onu bekliyordu.

"Samuel Vimes, neler oluyor?" dedi Leydi Ramkin ve yemek odasının kapısını arkasından kapattı. "Bir saattir seni izliyorum. Çok kaba davranıyordun Sam."

"Kaba davranmaya çalışmıyordum."

"Lord Eorle çok eski bir dostumdur."

"Öyle mi?"

"Yani... onu uzun zamandır tanıyorum. Aslında tahammül bile edemiyorum ama... Aptal gibi görünmesine sebep oldun."

"Aptal gibi görünmesine sebep olan, kendisiydi. Ben yalnızca ona yardım ettim."

"İyi de cüceler ve troller hakkında *sen de* kaba saba konuşuyorsun sürekli."

"O farklı. Benim *hakkım* var. Oysa o ahmak, bir trol tarafından tepelense bile trol nedir bilmez."

"Ah, bir trol tarafından tepelense, kesinlikle bilir," dedi Havuç yardımseverce. "Bazılarının ağırlığı neredeyse..."

"Neyse ne," dedi Leydi Ramkin. "Hem, bu saatte bu kadar acil olan neymiş?"

"Biz... Tombik'i öldüren kişiyi arıyoruz," dedi Vimes.

Leydi Ramkin'in yüz ifadesi hemen değişti.

"Ah, o başka işte," dedi. "O tür kişiler, herkesin gözü önünde kamçılanmalı."

Neden böyle dedim? diye düşündü Vimes. Doğru olduğundan belki de. Bir... bir tüfenk kayboluyor ve sonra bir bakıyorsun, bir cüce zanaatkâr, göğsünün olması gereken yerde pis bir cereyanla, nehirde yatıyor. Bu olaylar bağlantılı. Tek yapmam gereken, bağlantıyı bulmak...

"Havuç, benimle birlikte Çekiçdiz'in atölyesine gelir misin?"

"Elbette Yüzbaşım. Neden?"

"O atölyenin içini *görmek istiyorum* çünkü. Ve bu sefer, yanımda bir cüce olacak." Hatta daha da fazlası, diye ekledi kendi kendine. Onbaşı Havuç olacak. Onbaşı Havuç'u *herkes* sever.

Vimes, sürüp giden Cücece konuşmaları dinledi. Havuç, kıl payı da olsa kazanıyor gibiydi. Klan kabul ediyordu ama mantık yüzünden değil, kanuna riayet etmek için falan da değil. İsteyen kişi Havuç olduğu için...

Sonunda, Onbaşı başını kaldırıp baktı. Bir cüce taburesinde oturuyordu, bu yüzden dizleri kafasını paranteze almıştı.

"Anlamalısınız," dedi, "bir cücenin atölyesi çok önemlidir."

"Tamam," dedi Vimes. "Anlıyorum."

"Ve, ee... siz bir kocamansınız."

"Nasıl?"

"Bir *kocaman*. Bir cüceden daha kocaman."

"Ha."

"Ee... bir cücenin atölyesinin içi... şey, giysilerinin içi gibidir. Mahremdir yani. Ancak ben yanınızdan ayrılmazsam bakabileceğinizi söylüyorlar. Ve hiçbir şeye dokunmamalısınız. Şey... bundan hiç memnun olmadılar, Yüzbaşım."

Muhtemelen Bayan Çekiçdiz olan bir cüce, bir deste anahtar çıkardı.

"Cücelerle her zaman iyi anlaşmışımdır," dedi Vimes.

"Mutlu değiller, efendim. Bir işe yarayacağını düşünmüyorlar."

"Elimizden geleni yapacağız!"

"Şey, hayır... Tam çeviremedim. Yani, *bizim* bir işe yarayacağımızı düşünmüyorlar. Hakaret anlamında söylemiyorlar, efendim. Yalnızca, bu işi çözmemize izin verileceğine inanmıyorlar."

"Ah!"

"Çok özür dilerim Yüzbaşım," dedi, iki büklüm yürümekte olan Havuç. "Önden buyurun. Kafanıza dikk..."

"Ah!"

"Belki de sadece oturup etrafınıza bakınmanız en iyisi olacak."

Atölye uzundu ve elbette alçaktı. Uzak ucunda küçük bir kapı daha vardı. Büyük çalışma tezgâhı, çatı penceresinin altındaydı. Karşı duvarda bir demirhane ocağı ve alet rafı vardı. Ve bir de delik.

Yerden bir metre kadar yukarıdan bir alçı parçası düşmüştü; altındaki parçalanmış tuğladan da, dışarı doğru çatlaklar yayılıyordu.

Vimes burun kemerini ovaladı. Bugün bir türlü uyuyamamıştı. Bu da başka bir şeydi işte. Artık, hava kardığı zaman uyumaya alışması gerekecekti. Oysa en son ne zaman gece uyuduğunu hatırlamıyordu bile.

Havayı kokladı.

"Havai fişek gibi kokuyor burası," dedi.

"Demirhane ocağından geliyor olabilir," dedi Havuç. "Hem, troller ve cüceler şehrin her yerinde havai fişek patlatıyor."

Vimes başını salladı.

"Tamam," dedi. "Ee? Neler görebiliyoruz?"

"Biri, şuradaki duvara çok sert şekilde vurmuş," dedi Havuç.

"Daha önce de olmuş olabilir," dedi Vimes.

"Hayır efendim, çünkü altında sıva tozu var ve bir cüce, atölyesini her zaman temiz tutar."

"Gerçekten mi?"

Tezgâhın yanındaki raflarda, bazıları henüz bitmemiş, muhtelif silahlar vardı. Vimes, tamamlanmamış bir arbaleti aldı.

"İyi iş çıkarmış," dedi. "Özellikle mekanizmalar muazzam."

"Bununla ünlüydü," dedi Havuç, tezgâhta bulduğu şeyleri amaçsızca dürtükleyerek. "Çok hassas bir eli vardı. Hobi olarak müzik kutuları yapardı. Mekanik bir bilmeceyle karşılaşırsa kendine hâkim olamazdı. Şey... tam olarak *ne* arıyoruz, efendim?"

"Emin değilim. Ah, işte *bu* çok güzel..."

Bir savaş baltasıydı ve o kadar ağırdı ki eline alınca Vimes'ın kolu aşağı sarktı. Çeliğine girift çizgiler kazınmıştı. Üzerinde haftalarca çalışmış olmalıydı.

"Sıradan bir cumartesi gecesi silahı değil ha?"

"Ah, hayır," dedi Havuç, "bir ölüm silahı bu."

"O belli!"

"Yok, bir cüceyle birlikte gömülmek üzere yapılır yani. Her cüce bir silahla gömülür. Bilirsiniz... Her nereye gidiyorsa oraya götürmek için."

"Ama bu harika bir işçilik! Ve kenarı da... *Ah!*" Vimes parmağını emdi. "Ustura gibi."

Havuç şok olmuş görünüyordu.

"Elbette," dedi. "Onların karşısına *kalitesiz* bir silahla çıkamaz herhâlde."

"Hangi onlar?"

"Ölümden sonraki yolculuğunda karşısına çıkacak olan bütün o kötü şeyler," dedi Havuç, bir parça mahcuplukla.

"Ha." Vimes duraksadı. Bu, rahat hissetmediği bir alandı.

"Kadim bir gelenektir," dedi Havuç.

"Ben cücelerin şeytanlara, iblislere falan inanmadığını sanıyordum."

"Öyle ama... bunu o şeylerin de bildiğinden emin değiliz."

"Ha."

Vimes baltayı bıraktı ve raftan başka bir şey aldı. Yaklaşık yirmi santim boyunda, zırhlı bir şövalyeydi. Sırtında bir anahtar vardı. Anahtarı çevirdi; şeklin bacakları oynamaya başlayınca Vimes onu elinden düşüreyazdı. Yavaşça yere bıraktı; sonra da kılıcını sallayarak tutuk tutuk yürüyen şövalyeyi seyretti.

"Biraz, bizim Colon gibi hareket ediyor, değil mi?" dedi. "Mekanik!"

"Yakında moda olur bunlar," dedi Havuç. "Bay Çekiçdiz bu konuda iyiydi."

Vimes başını salladı.

"Ama biz, burada *olmaması* gereken bir şeyi arıyoruz," dedi. "Ya da burada olması gereken ama olmayan bir şeyi. Kayıp bir şey var mı?"

"Bilmek zor efendim. Burada değil çünkü."

"Ne?"

"Kaybolan şey, efendim," dedi Havuç itinayla.

"Yani," diye açıkladı Vimes sabırla, "burada bulmayı bekleyeceğin ama şu anda göremediğin bir şey var mı?"

"Eh, her zamanki aletleri var, efendim. Hem de güzel aletler. Yazık olacak gerçekten."

"Neden yazık olacak?"

"Eritilecekler çünkü."

Vimes düzenli çekiç ve eğe sıralarına baktı.

"Neden? Başka bir cüce kullanamaz mı?"

"Ne? *Başka* bir cücenin *aletlerini* kullanmak mı?" Havuç, biri ona Onbaşı Nobbs'un eski donlarından birini giymesini söylemiş gibi, tatsızlıkla ağzını çarpıttı. "Ah, hayır. Bu... bu doğru olmaz. Yani onlar... onun bir parçasıydı. Yani... bunca sene o kullandıktan sonra aletlerini bir başkasının kullanması... Yani... ah..."

"Ciddi misin sen?"

Mekanik şövalye tezgâhın altına yürüdü.

"Bu... bu çok yanlış olurdu," dedi Havuç. "Ah... *İğrenç*."

"Ha." Vimes ayağa kalktı.

"Yüzb..."

"Ah!"

"...başınıza dikkat. Pardon."

Vimes bir eliyle başını ovaladı, diğeriyle sıvadaki deliği yokladı.

"Burada... burada bir *şey* var," dedi. "Bana şu keskilerden birini uzatsana."

Bir sessizlik oldu.

"Bir keski lütfen? Eğer daha iyi hissetmeni sağlayacaksa, Bay Çekiçdiz'i *kimin öldürdüğünü* bulmaya çalışıyoruz. Tamam mı?"

Havuç bir keski aldı ve büyük gönülsüzlükle elinde tuttu.

"Ama bu, Bay Çekiçdiz'in keskisi," dedi paylarcasına.

"Onbaşı Havuç, iki saniyeliğine cüce olmayı bırakır mısın? Sen bir bekçisin! Ve şu lanet keskiyi ver artık! Uzun bir gün oldu! Teşekkür ederim!"

Vimes keskiyle tuğlayı dürtünce, eline kaba, kurşun bir disk düştü.

"Sapan kullanmış olabilirler," dedi Havuç.

"Sapan için burada yeterince yer yok," dedi Vimes. "Hem, duvarın bu kadar derinine nasıl saplanmış olabilir?" Diski cebine attı. "Tamam, bu kadar yeter," dedi doğrularak. "En iyisi artık... *Ah!*.. Ha, şu mekanik şövalyeyi de oradan çıkarıver. Mekânı düzenli bırakalım."

Havuç tezgâhın altındaki karanlığı kurcaladı. Bir hışırtı geldi.

"Burada bir kâğıt parçası var efendim."

Küçük, sarı bir sayfayı sallayarak tezgâhın altından çıktı. Kâğıdı Vimes'a uzattı.

Vimes gözlerini kısarak kâğıda baktı.

"Saçma sapan bir şey bu," dedi sonunda. "Cücece değil, o kadarını biliyorum. Ama bu simgeler... Bunları daha önce de gördüm sanki. Ya da bunlara benzeyen bir şeyi." Kâğıdı Havuç'a geri uzattı. "*Sence* ne olabilir bu?"

Havuç kaşlarını çattı.

"Bence bu," dedi büyük ciddiyetle, "üzerinde garip simgeler olan sarı bir kâğıt parçası, efendim..."

"*Simgeleri* diyorum. Bak, *bu* simgeleri, *burada*."

"Ha. Bilmiyorum Yüzbaşım. Ama tanıdık geliyorlar. Bir tür... simyacı yazısı gibi?"

"Ah, olamaz!" Vimes eliyle gözlerini örttü. "Kahrolası simyacılar olmasın lütfen! Ah, hayır! O kahrolası kaçık havai fişek tacirleri çetesi olmasın! Suikastçılara bile tahammül edebiliyorum ama o ahmaklara hiç tahammülüm yok! Hayır! Lütfen!.. Saat kaç?"

Havuç kemerindeki kum saatine baktı. "On bir buçuk civarı, Yüzbaşım."

"O zaman ben yatmaya gidiyorum. O palyaçolar da yarına kadar bekleyiversin... Bu kâğıdın Çekiçdiz'e ait olduğunu söylesen beni çok mutlu ederdin..."

"Bundan kuşkuluyum efendim."

"Ben de. Hadi gel. Arka kapıdan çıkalım."

Havuç sıkışarak geçti.

"Başınıza dikkat, efendim."

Neredeyse dizleri üzerinde yürüyen Vimes durdu ve kapı çerçevesine baktı.

"Eh, Onbaşı," dedi sonunda, "bunu yapanın bir trol olmadığını biliyoruz en azından. Ve bunun iki sebebi var. Birincisi, bir trol bu kapıdan asla geçemez, çünkü kapı cüce boyuna göre yapılmış."

"Diğer sebep nedir efendim?"

Vimes, alçak kapı çerçevesindeki kıymıktan bir şey kurtardı.

"Diğer sebep, Havuç... Trollerin saçı olmaz."

Tahtaya takılmış iki adet saç teli, kızıl ve uzundu. Biri bunla-

rı, istemeden bırakmış olmalıydı. Uzun boylu biri. En azından, bir cüceden daha uzun boylu biri.

Vimes saç tellerine baktı. Saçtan çok, ipliğe benziyorlardı; ince, kırmızı ipliklere... Ah, pekâlâ. İpucu ipucuydu.

Saç tellerini, Havuç'un defterinden ödünç aldığı kâğıt parçasının arasına dikkatle koydu ve kâğıdı onbaşıya geri uzattı.

"Al, bunu iyi sakla."

Eğilerek gece havasına çıktılar. Dış duvarlara sabitlenmiş dar, tahta bir yürüyüş yolu ve onun da ötesinde nehir vardı.

Vimes dikkatle doğruldu.

"Bundan hiç hoşlanmadım Havuç," dedi. "Tüm bunların altında kötü bir şeyler var."

Havuç başını eğip yere baktı.

"Yani, gizli şeyler oluyor," dedi Vimes sabırla.

"Evet efendim."

"Karakol'a dönelim hadi."

Pirinç Köprü'ye doğru taban teptiler ama çok yavaşça; çünkü Havuç, karşılaştığı herkese neşeyle selam verdi. Onun, örneğin içten bir "İyi geceler, Bay Ezici! Adımına dikkat et!" selamına karşılık, mahcup mahcup gülümseyerek ve zararsızca bir şeyler mırıldanarak yanıt veriyordu herkes; ki bu tiplerin bazıları, bir bekçinin yorumuna normalde verecekleri yanıt bir daktilonun en üst sırasındaki simgelerden ibaret olan kavgacı serserilerdi.

Köprüyü yarıladıklarında Vimes durdu ve kenarlıklardaki hipopotam heykellerinden birini kullanarak bir kibrit çaktı. Sonra çalkantılı sulara baktı.

"Havuç?"

"Efendim Yüzbaşım?"

"Sence, suçlu zihin diye bir şey var mıdır?"

Havuç, neredeyse işitilir bir çabayla, bunu çözmeye çalıştı.

"Ee... şey gibi mi efendim... Bay Zararına Dibbler gibi mi?"

"O bir suçlu değil."

"Böreklerinden birini *yediniz mi* hiç, efendim?"

"Yani, evet... Ama o... o yalnızca, finansal küreden coğrafi olarak sapmış."

"Efendim?"

"Diyorum ki, o yalnızca, *bazı şeylerin* bulunması gereken yer hakkında, başkalarından farklı düşünüyor. Para gibi şeylerin mesela. Hepsinin, kendi cebinde olması gerektiğini düşünüyor. Hayır. Benim demek istediğim..."

Vimes gözlerini yumdu ve puro dumanı, su gibi akan içkiler ve veciz sözler hakkında düşündü. Evet, başkalarından para çalanlar vardı. Olurdu bu. Bu yalnızca hırsızlıktı. Ama bir de, tek bir kolay sözcükle başkalarının *insanlığını* çalanlar vardı. O bambaşka bir şeydi.

Mesele şuydu ki... Eh, tamam, cücelerden ve trollerden *o da* hoşlanmıyordu. Ama o zaten kimseden hoşlanmıyordu. Mesele şuydu ki, o her gün onların arasında dolaşıyordu ve onlardan hoşlanmamaya hakkı *vardı*. Mesele şuydu ki, o şişko ahmakların öyle şeyler söylemeye hakları *yoktu*.

Suya baktı. Köprünün ayaklarından biri hemen altlarındaydı. Ankh'ın suları köprü ayağının etrafında guruldayarak çalkalanıyordu. Türlü türlü döküntüler –kereste parçaları, dallar, çöpler– birikip birleşerek bir tür pis, yüzer ada oluşturmuştu. Üzerinde mantar bile bitmişti.

Bir şişe *Ayıkucaklayan* şimdi nasıl da iyi giderdi... Şişenin dibinden bakınca, dünya netleşiyor gibiydi.

Ve suya baktıkça, bir şey daha netleşiyordu.

İmza Doktrini, diye düşündü Vimes. Otacılar ona böyle diyordu. Tanrılar, bitkilerin üzerine "Beni Kullan" etiketi koymuştu sanki hep. Bir bitki, vücudun bir organına benziyorsa, o organın hastalıklarına iyi geliyordu. Diş için dişotu, dalak için dalakotu, gözler için gözparlatan otu vardı... Hatta *phallus impudicus* adlı bir mantar türü bile vardı... *Onun* neye iyi geldiğini Vimes bilmiyordu ama Nobby o mantarlı omletlere bayılıyordu...*

O yüzden, şu aşağıdaki şey, ya *ellere* iyi gelen bir mantar türüydü, ya da bir...

Vimes içini çekti.

"Havuç, gidip bir kayık kancası getirir misin lütfen?"

Havuç onun bakışlarını takip etti.

"Şu kütüğün hemen solunda, Havuç."

"Ah, eyvah..."

"Maalesef öyle. Onu oradan çek, kim olduğunu öğren ve Çavuş Colon için bir rapor hazırla."

Ceset bir palyaçonundu. Havuç, birikintinin üzerine indi, döküntüleri kenara çekti ve palyaço, yüzüne boyanmış kocaman, hüzünlü bir sırıtışla, suratı yukarı gelecek şekilde döndü.

"Ölmüş!"

"Bulaşıcı, değil mi?"

Vimes sırıtkan cesede baktı. *Sakın araştırma. Bu işe bulaşma. İşi suikastçılara ve kahrolası Quirke'e bırak. Sana verilen emirler bunlar.*

"Onbaşı Havuç?"

"Efendim?"

Sana verilen emirler bunlar...

---

* *Phallus impudicus*, gerçek bir mantar türü. Ve şekil itibariyle... Eh, Latince kelime anlamı, "edepsiz mantar." [E.N.]

Eh, cehennemin dibine kadar yolları vardı! Vetinari onu ne sanıyordu? Bir tür mekanik şövalye mi?

"Burada neler döndüğünü bulacağız."

"Başüstüne Yüzbaşım!"

"Ne olursa olsun. Bulacağız."

Ankh Nehri, dedektiflerin bir cesedin ana hatlarını üzerine çizebileceği, evrendeki tek nehirdi muhtemelen...

"Sevgili Çavuş Colon,

"Umarım iyisindir. Burada havalar Güzel gidiyor. Bu, dün gece nehirden çıkardığımız bir ceset ama, kim olduğunu bilmiyoruz, tek bildiğimiz Soytarılar Loncası üyesi olduğu ve adının, Beano olduğu. Kafasının arkasına ciddiciddi vurmuşlar ve bir süre köprünün altında takılı kalmış, bu yüzden Hoş bir manzara değil. Yüzbaşı Vimes bir şeyler bulun dedi. Bay Çekiçdiz'in Cinayetiyle ilgili olduğunu söylüyor. Soytarılarla, konuşun dedi. Dediğimi Yapın, dedi. Bir de lütfen ekteki, Kâğıt Parçasına bak. Yüzbaşı Vimes diyor ki, simyacılarda deneyin dedi..."

Çavuş Colon okumayı bıraktı ve bir süre boyunca tüm simyacılara küfretti.

"...çünkü, bu Kafa Karıştırıcı bir Kanıtmış. Bu mektubun seni Afiyette bulduğunu umarım, Sevgilerimle, Havuç Demirdökümcüoğlu (Onb)."

Colon kafasını kaşıdı. Bütün bunların anlamı neydi?

Kahvaltıdan hemen sonra Soytarılar Loncası'ndan iki kıdemli soytarı cesedi almaya gelmişti. Nehirde bulunan cesetler... Eh, işin o kısmında sıradışı bir şey yoktu. Ama genelde soytarılar böyle ölmezdi. Sonuçta, bir soytarının çalınacak nesi olurdu ki? Bir palyaço, nasıl bir tehlike oluştururdu?

Ve simyacılara gelince... Onlarla konuşmaktansa patlasındı daha iyi.

Neyse ki, bunu, *onun* yapması gerekmeyecekti elbette. Acemilere baktı. Artık bir işe yaramalarının zamanı gelmişti.

"Madenmidilli, Kayağantaş... *selam verme!*.. Size verecek küçük bir işim var. Bu kâğıt parçasını Simyacılar Loncası'na götürün, tamam mı? Ve o kaçıklardan birine, bunun ne olduğunu sorun."

"Simyacılar Loncası nerede, Çavuş?" dedi Madenmidilli.

"Simyacılar Sokağı'nda elbette," dedi Colon. "Ama şimdilik. O yüzden, yerinizde olsam acele ederdim."

Simyacılar Loncası, Kumarbazlar Loncası'nın tam karşısındadır. Ama bazen altında, tepesinde veya parçalar hâlinde etrafına düşerken de bulunabilir.

Kumarbazlara zaman zaman, binalarını mütemadiyen havaya uçuran bir loncanın karşısında kalmakta neden ısrar ettikleri sorulur ve onlar da şöyle yanıt verir: "Kapının üzerindeki tabelayı okumadın herhâlde?"

Trol ve cüce, arada bir bilinçli bir kazayla birbirlerine çarparak, lonca binasına doğru yürüyordu.

"Hem, sen çok akıllı, ama Çavuş kâğıdı *bana* verdi?"

"Hah! Sen o kâğıdı okuyabiliyor musun ki? Okuyabiliyor musun ha?"

"Hayır, oku diye sana veririm. Görevi de-le-ge-et-mek denir buna."

"Hah! Okuyamıyor! Sayamıyor bile! Aptal trol!"

"Aptal değil!"

"Hah! Öyle mi? Trollerin dörde kadar bile sayamadığını herkes bilir!"*

"Sıçan yiyici!"

"Kaç parmak gösteriyorum? Söyle bakalım, Bay Akıllı Taş Kafa."

"Çok," diye tahmin yürüttü Kayağantaş.

"Haha, hayır, *beş* parmak. Maaş günü gelince başın büyük belaya girecek. Çavuş Colon diyecek ki, aptal trol, ona kaç dolar verdiğimi bile bilmiyor! Hah! Teşkilatın ilanını nasıl okudun ki sen? Birine mi okuttun?"

"*Sen* nasıl okudu? Biri havaya kaldırdı?"

Simyacılar Loncası'nın kapısına çarptılar.

"Ben çalar. *Benim* işim!"

"Ben çalacağım!"

Lonca Sekreteri Bay Sendivoge kapıyı açtığı zaman, kapı tokmağına yapışmış cücenin bir trol tarafından yukarı aşağı sallandığını gördü. Çarpışma kaskını düzeltti.

"Evet?" dedi.

Madenmidilli tokmağı bıraktı.

Kayağantaş'ın devasa alnı kırıştı.

"Şey," dedi. "Sen, kaçık piç kurusu. Bu ne?" dedi.

---

* Aslında, troller geleneksel olarak şöyle sayar: bir, iki, üç, *çok*... Herkes, bunu onların daha yüksek sayılardan anlamadığının işareti olarak görür. *Çok*'un da bir sayı olabileceğini ise hiç fark etmezler. Örneğin: bir, iki, üç, *çok*, çok-bir, çok-iki, çok-üç, *çok çok*, çok-çok-bir, çok-çok-iki, çok-çok-üç, *çok çok çok*, çok-çok-çok-bir, çok-çok-çok-iki, çok-çok-çok-üç, *BİSSÜRÜ*.

Sendivoge bir Kayağantaş'a, bir kâğıda baktı. Madenmidilli, kapıyı tamamen tıkamış olan trolü aşmaya çalışıyordu.

"*Neden öyle dedin adama?*"

"*Çünkü Çavuş Colon dedi ki...*"

"Üstünde birtakım yazılar olan sarı bir kâğıt parçası bu," dedi Sendivoge.

"Şey," dedi Madenmidilli, "benim bu... *meslektaşımın* kastettiği şey, bayım, bu kâğıt parçasına yazıldığı iddia edilen yazıları yorumlayarak soruşturmamıza yardımcı olup olamayacağınız... *Ah! Canımı acıttın!*"

Sendivoge ona baktı.

"Siz bekçi misiniz?" dedi.

"Ben, Bekçi Yardımcısı Madenmidilli ve bu da," dedi Madenmidilli, elini yukarı doğru sallayarak, "Bekçi Yardımcısı *Olmaya Çalışan* Kayağantaş... *sakın selam verm*... Eyvah..."

Bir gümleme duyuldu ve Kayağantaş yana doğru devrildi.

"İntihar mangasından mı o?" dedi simyacı.

"Birazdan kendine gelir," dedi Madenmidilli. "Hep o selam verme meselesi yüzünden. Ona çok fazla geliyor. Trolleri bilirsiniz."

Sendivoge omuzlarını silkti ve yazıya baktı.

"Bu... tanıdık geliyor," dedi. "Daha önce bir yerlerde görmüştüm. Hey, sen cücesin, değil mi?"

"Burnumdan anladınız, değil mi?" dedi Madenmidilli. "Kendini hemen belli ediyor."

"Eh, biz her zaman topluma faydalı olmaya çalışmışızdır," dedi Sendivoge. "Lütfen içeri girin."

Madenmidilli çelik uçlu botlarıyla Kayağantaşı yarı ayılttı ve Kayağantaş da sallana sallana peşlerinden içeri girdi.

"Şey, ee... kask ne için bayım?" dedi Madenmidilli, koridorda yürürlerken. Etraflarından çekiç sesleri geliyordu. Lonca her zamanki gibi, yeniden inşa ediliyordu.

Sendivoge gözlerini devirdi.

"Toplar yüzünden," dedi. "Bilardo topları."

"Evet, o şekilde oynayan bir adam tanımıştım ben de," dedi Madenmidilli.

"Ah, hayır. Bay Gümüşbalık iyi oynar. Asıl sorun da bu zaten."

Madenmidilli yeniden kaska baktı.

"Fildişi yüzünden, anlarsın," dedi Sendivoge.

"Aah," dedi Madenmidilli, hiçbir şey anlamadan. "Filler?"

"Filler *olmadan* fildişi. İmitasyon fildişi. Sağlam bir ticari girişim."

"Ben sizin... *altın* üzerinde çalıştığınızı sanıyordum."

"Ah, evet. Elbette *senin gibiler*, altın hakkında her şeyi bilir," dedi Sendivoge.

"Yani, evet," dedi Madenmidilli, "senin gibiler" tabiri hakkında düşünerek.

"Altın," dedi Sendivoge düşünceli düşünceli, "biraz güçlük yarattı bize..."

"Ne kadar zamandır deniyorsunuz?"

"Üç yüz yıl."

"Bu uzun bir süre."

"Ama fildişi üzerinde çalışmaya başlayalı yalnızca bir hafta oldu ve her şey çok iyi gidiyor!" dedi simyacı çabucak. "Birkaç yan etki dışında. Ama eminim onları da yakında hallederiz."

Bir kapıyı itip açtı.

Geniş bir odaydı ve her zamanki gibi havalandırması yetersiz fırınlar, içinde bazı sıvıların kaynadığı sıra sıra potalar ve içi

doldurulmuş bir timsahla dekore edilmişti. Kavanozların içinde, yüzen şeyler vardı. Hava, sınırlı ömür beklentisi kokuyordu.

Fakat pek çok alet kenara itilmiş, bir bilardo masası için ortada yer açılmıştı. Yarım düzine simyacı, kaçmaya hazır adamların duruşuyla, bilardo masasının etrafına dizilmişti.

"Bu hafta bu üçüncü," dedi Sendivoge kasvetle. Istakanın üzerine eğilmiş adama başını salladı.

"Şey, Bay Gümüşbalık..." diye başladı.

"Sessiz ol! Oyun oynuyoruz burada!" dedi Başsimyacı, kısık gözlerle beyaz topa bakarak.

Sendivoge puan tabelasına baktı.

"Yirmi bir puan birikebilmiş," dedi. "Vay vay. Galiba nitroselüloza eklediğimiz kâfurunun oranını sonunda tutturduk..."

Bir tıkırtı oldu. Bilardo topu yuvarlanarak uzaklaştı, bir kenardan sekti...

...ve sonra *hızlandı*. Beyaz dumanlar saçarak, masumca duran kırmızı top kümesine doğru yuvarlandı.

Gümüşbalık başını iki yana salladı.

"İstikrarsız," dedi. "Herkes *eğilsin!*"

Odadaki herkes eğildi. İki bekçi hariç. Gerçi, onlardan biri bir anlamda eğilmiş sayılabilirdi ve diğeri de olayları dakikalarca geriden takip ediyordu.

Siyah top bir alev sütunu eşliğinde fırladı, arkasında siyah dumanlar bırakarak Kayağantaş'ın suratının önünden geçti ve bir pencereyi kırıp çıktı. Yeşil top olduğu yerde kalmıştı ama çılgınca dönüyordu. Diğer toplar ileri geri yuvarlanıyor, zaman zaman alevlere boğuluyor veya duvarlardan sekiyordu.

Kırmızı bir top Kayağantaş'ın alnının çatına çarptı, yay çizerek masaya geri döndü, orta cebe daldı ve sonra patladı.

Öksürüklerle kesilen bir sessizlik oldu. Gümüşbalık yağlı dumanların arasında belirdi ve istekasının alev alev ucunu kullanarak, titrek bir elle, skor tabelasında bir puan kaydetti.

"Bir," dedi. "Ah, pekâlâ. Eritme potalarına geri dönmemiz gerekecek. Biri yeni bir bilardo masası sipariş etsin..."

"Pardon?" dedi Madenmidilli, adamın dizini dürtükleyerek.

"Kim konuştu?"

"Benim, aşağıda!"

Gümüşbalık aşağı baktı.

"Ah. Cüce misin sen?"

Madenmidilli ona boş boş baktı.

"Dev misin sen?" dedi.

"Ben mi? Elbette hayır!"

"Ha. O zaman ben cüce olmalıyım, evet. Arkamdaki de bir trol," dedi Madenmidilli. Kayağantaş sırtını dikleştirerek hazır ol duruşuna yakın bir duruş aldı.

"Bize bu kâğıt hakkında bir şeyler söyleyebilir misiniz diye geldik," dedi Madenmidilli.

"He," dedi Kayağantaş.

Gümüşbalık kâğıda baktı.

"Ah, evet," dedi, "bizim Leonard'ın yazdıklarından. Ee?"

"Leonard?" dedi Madenmidilli. Kayağantaş'a dik dik baktı. "*Bunları not al*," diyerek terslendi.

"Quirmli Leonard," dedi simyacı.

Madenmidilli hâlâ anlamamıştı.

"Hiç duymadın mı?" dedi Gümüşbalık.

"Duyduğumu söyleyemem bayım."

"Leonard da Quirm'i herkesin tanıdığını zannederdim... Üşütüğün tekiydi. Ama aynı zamanda bir dâhiydi."

"O da simyacı mıydı?"

Bunları not al, bunları not al... Kayağantaş, dalgın gözlerle etrafına bakınarak, ucu yanık bir tahta parçası ile bir duvar aradı.

"Leonard mı? Hayır. O hiçbir loncaya üye değildi. Ya da aslında, tüm loncaların üyesi olduğu söylenebilir sanırım. Epey dolaşırdı. Sürekli bir şeyler *kurcalardı*. Anlarsın."

"Anlamıyorum bayım."

"Bir ara ressamlık yaptı, sonra mekanizmalarla uğraştı... Aklına ne gelirse."

Çekiç ve keski de olur, diye düşündü Kayağantaş.

"Bu," dedi Gümüşbalık, "ee... şeyin formülü... Ah, pekâlâ. Size söylesem de olur, çok da büyük bir sır değil... Bizim '1 Numaralı Toz' dediğimiz şeyin formülü. Sülfür, güherçile ve kömür. Havai fişeklerde kullanılır. Bir aptal bile yapabilir. Bu yazının tuhaf görünmesinin sebebi, sağdan sola yazılmış olması."

"Bu önemli gibi," diye tısladı Madenmidilli, trole.

"Ha, yok. Leonard hep sağdan sola yazardı," dedi Gümüşbalık. "Tuhaf adamdı. Ama çok akıllıydı. *Mona Ogg* portresini gördünüz mü?"

"Sanmıyorum."

Gümüşbalık kâğıdı Kayağantaş'a uzattı ve Kayağantaş da ona, ne dediğini anlıyormuş gibi gözlerini kısarak baktı. Bu kâğıdın üzerine not alabilirim belki, diye düşündü.

"Çok etkileyici bir portredir... Kadının dişleri, odanın her yerinde takip eder sizi. Hayret verici... Aslında bazıları, o dişlerin, *odadan çıktıktan sonra, yol boyunca* bile onları takip ettiğini iddia etmiştir."

"Sanırım, Bay da Quirm'le konuşmamız gerekecek," dedi Madenmidilli.

"Ah, bunu yapabilirsiniz, bunu kesinlikle yapabilirsiniz," dedi Gümüşbalık. "Ama o sizi dinleyecek durumda olmayabilir. Birkaç yıl önce ortadan kayboldu."

...bir de kalem olarak kullanacak bir şey bulursam, diye düşündü Kayağantaş, bir de bana yazı yazmayı öğretecek bir adam...

"Ortadan mı kayboldu? Nasıl?" dedi Madenmidilli.

"Bizim düşüncemiz," dedi Gümüşbalık ona doğru eğilerek, "*görünmez* olmanın bir yolunu buldu."

"Gerçekten mi?"

"Çünkü," dedi Gümüşbalık, bir sır paylaşırcasına başını sallayarak, "*kimse onu bir daha görmedi.*"

"Ha," dedi Madenmidilli. "Şey... öylesine soruyorum, bilirsiniz... ama belki de o... başka bir yere gitmiştir ve onu bu yüzden göremiyorsunuzdur?"

"Yok, bizim Leonard yapmaz öyle şey. Ortadan kaybolmaz. Ama görünmez olabilir."

"Ha."

"O biraz... vidaları gevşemişti artık. Anlarsın işte. Kafasında çok fazla beyin vardı. Hatırlarım, bir seferinde limondan şimşek elde edebileceği fikrine kapılmıştı! *Hey Sendivoge, Leonard'ın şimşek limonlarını hatırlıyor musun?*"

Sendivoge bir parmağıyla şakağında küçük daireler çizdi. "Ah, evet. 'Limona bakır ve çinko çubuklar sokarsan, ehlileşmiş şimşek elde edersin,' diyordu. Ahmağın tekiydi!"

"Yok, yok, ahmak değildi," dedi Gümüşbalık, az önceki patlamadan mucize eseri sağlam kurtulmuş bir bilardo topunu eline alarak. "Ama ninemin hep söylediği gibi, zekâsı öyle keskindi ki kendi kendini kesiyordu. Şimşek limonu ha! Man-

tık bunun neresinde? En az o 'Gökyüzündeki Sesler' makinesi kadar kötüydü. Ona dedim ki, 'Leonard,' dedim, 'sihirbazlar ne için var, ha? O tür şeyler için normal büyüler var zaten. Şimşek limonu da neymiş? Sen yakında kanatlı insanlardan da bahsetmeye başlarsın!' Ve bana ne dedi biliyor musunuz? Biliyor musunuz? Dedi ki, 'Aa, ne tuhaf, *senin de* aklına gelmiş,' dedi. Zavallı adam..."

Kahkahalara Madenmidilli bile katıldı.

"Peki... siz denediniz mi?" dedi Madenmidilli daha sonra.

"Neyi denedim mi?" dedi Gümüşbalık.

"Ha. Ha. Ha," dedi Kayağantaş, geç de olsa diğerlerini takip ederek.

"Limonlara metal çubuklar saplamayı?"

"Aptal olma."

"Buradaki bu harf ne demek?" dedi Kayağantaş, kâğıdı göstererek.

Baktılar.

"Ah, o bir simge değil," dedi Gümüşbalık. "Bizim Leonard'ın âdeti işte. Sayfa kenarlarına bir şeyler çiziktirip dururdu. Çizik, çizik, çizik... Ona dedim ki, 'Bence sen, kendine Bay Çiziktirici demelisin,' dedim."

"Ben simyasal bir şey sanmıştım," dedi Madenmidilli. "Oku olmayan bir arbalete benziyor biraz. Bir de şu sözcük var tabii: Knefüt. Bu ne demek?"

"Ne bileyim. Barbar dillerini andırıyor. Her neyse... Eğer hepsi buysa, memur bey," dedi Gümüşbalık, sahte fildişinden topu havaya fırlatıp yine tutarak, "bizim yapacak ciddi araştırmalarımız var. Biz, zavallı ihtiyar Leonard gibi aklı beş karış havada dolaşan hayalperestler değiliz."

"Knefüt," dedi Madenmidilli, kâğıdı ters çevirerek. "Yani T-ü-f-e-n-k..."

Gümüşbalık topu elinden kaçırdı. Madenmidilli tam zamanında Kayağantaş'ın arkasına saklandı...

"Ben buraya daha önce gelmiştim," dedi Çavuş Colon, Nobby'le birlikte Soytarılar Loncası'na yaklaşırlarken. "Ben kapı tokmağını vururken sen duvara yaslan, tamam mı?"

Loncanın kapı tokmağı, mizah anlayışını ameliyatla aldırmış olanlara (ve de ragbi oyuncularına) çok komik gelen cinsten, bir çift sahte memeye benziyordu. Colon tokmağı kapıya vurdu ve hemen güvenliğe kaçtı.

Bir çığlık, birkaç klakson sesi ve bir yerlerde birine çok neşeli gelmiş olması muhtemel küçük bir ezgi duyuldu, tokmağın yanında küçük bir kapak kayarak açıldı ve tahta bir kolun ucundaki kremalı pasta yavaşça delikten dışarı çıktı. Sonra kol kırıldı ve kremalı pasta küçük bir yığın hâlinde Colon'un ayaklarının dibine düştü.

"Çok hüzünlü be," dedi Nobby.

Kapı çekine çekine, birkaç santim aralandı ve ufak tefek bir palyaço, başını kaldırıp Colon'a baktı.

"Vay, vay, vay," dedi, "şişman adam kapıyı neden çalmış?"

"Bilmiyorum," dedi Colon düşünmeden. "Şişman adam kapıyı *neden* çalmış?"

Espri olması muhtemel cümlenin vurucu cümlesinde takılarak birbirlerine baktılar.

"Ben *sana* sordum," dedi palyaço, paylarcasına. Karamsar, umutsuz bir sesi vardı.

Çavuş Colon sağduyuya doğru açıldı.

"Ben, Gece Bekçileri'nden Çavuş Colon," dedi, "bu da Onbaşı Nobbs. Biz... nehirde bulunan adamla ilgili olarak birileriyle konuşmak için geldik, tamam mı?"

"Ah. Evet. Zavallı Beano Birader. O zaman, içeri girseniz iyi olacak sanırım," dedi palyaço.

Nobby kapıyı itip açacakken Colon onu durdurdu. Tek kelime etmeden, parmağıyla yukarıyı işaret etti.

"Kapının üzerinde bir kova dolusu badana boyası var gibi," dedi.

"Öyle mi?" dedi palyaço. Çok ufak tefek biriydi ve ayağındaki devasa botlar yüzünden büyük L harfine benziyordu. Suratı ten rengi makyajla sıvanmıştı ve üzerine kocaman bir üzgün yüz çizilmişti. Saçları, kırmızıya boyanmış iki parça eski paspastan oluşuyordu. Şişman değildi ama pantolonunun kemerine geçirilmiş bir tür halkayla, komiklik ölçüsünde şişman gösterilmeye çalışılmıştı. Bir çift lastik pantolon askısı sayesinde o yürüdükçe pantolonu hoplayıp zıplıyor, mutlak ve eksiksiz dangalak imajını tamamlıyordu.

"Evet," dedi Colon. "Öyle."

"Emin misiniz?"

"Çok eminim."

"Özür dilerim," dedi palyaço. "Aptalca, biliyorum. Ama geleneksel bir şey. Bir dakika bekleyin."

Bir merdivenin sürüklendiğini duydular, muhtelif tangırtılar ve küfürler işittiler.

"Tamam. Şimdi girebilirsiniz."

Palyaço onları kapıcı odasından geçirdi. Parke taşlarına çarpan devasa botların şıpıdıklarından başka ses yoktu. Sonra, palyaçonun aklına bir fikir gelmiş gibi göründü.

"Küçük bir ihtimal, biliyorum... ama acaba... düğme iliğimi koklamak ister misiniz?"

"Hayır."

"Hayır."

"Hayır, istemezsiniz elbette." Palyaço içini çekti. "Hiç kolay iş değil. Palyaçoluk yani. Ben sırf cezalı olduğum için kapı görevindeyim."

"Öyle mi?"

"Sürekli unutuyorum: Dışımız kan ağlarken içten içe gülecek miydik? Hep karıştırıyorum."

"Bu Beano hakkında..." diye başladı Colon.

"Evet, biz de tam cenaze törenini yapıyorduk," dedi ufak tefek palyaço. "Bu yüzden pantolonumu yarıya indirdim."

Yine gün ışığına çıktılar.

İç avluya palyaçolar ve soytarılar dizilmişti. Küçük çanları esintiyle tıngırdıyordu. Güneş kırmızı burunlardan yansıyordu ve arada bir de sahte düğme iliklerinden sinirli su fışkırtıları yükseliyordu.

Palyaço, bekçileri bir soytarı sırasına yönlendirdi.

"İşimiz biter bitmez Doktor Beyazsurat sizinle konuşur," dedi. "Bu arada, Benim adım Boffo." Elini umutla uzattı.

"Sakın elini sıkma," diye uyardı Colon. Boffo hayal kırıklığına uğradı.

Bando çalmaya başladı ve şapelin içinden, lonca üyelerinden oluşmuş bir alay çıktı. Biraz önlerinde, küçük bir vazo taşıyan bir palyaço yürüyordu.

"Çok acıklı bir sahne..." dedi Boffo.

Avlunun karşı tarafında, bir sahne üzerinde, bol pantolonlu, silindir şapkalı, kocaman askılı şişman bir palyaço vardı. Papyo-

nu, esintiyle yavaşça dönüyordu. Yüzüne acılı bir ifade çizilmişti. Elinde, ucuna mesane bağlanmış bir sopa tutuyordu.

Vazoyu taşıyan palyaço sahneye ulaştı, basamakları tırmandı ve bekledi.

Bando sustu.

Sonra, silindir şapkalı palyaço, vazo taşıyan palyaçonun kafasına mesaneyle vurdu: bir kez, iki kez, üç kez...

Vazo taşıyan öne çıktı, peruğunu oynattı, vazoyu diğer eline aktarıp öteki eliyle silindir şapkalı palyaçonun kemerini tuttu ve büyük ciddiyetle, merhum Beano Birader'in küllerini o palyaçonun pantolonunun içine boca etti.

Seyirciler içlerini çekti. Bando *Ahmakların Yürüyüşü* isimli marşı çalmaya başladı ve trombonun ucu fırlayarak bir palyaçonun ensesine çarptı. Palyaço döndü ve arkasındaki palyaçoya bir yumruk salladı ama o palyaço eğildi ve yumruk üçüncü bir palyaçoya denk geldi, palyaço da bas davulunu delip geçti.

Colon ile Nobby bakıştılar ve başlarını iki yana salladılar.

Boffo büyük, kırmızı-beyaz bir mendil çıkardı ve komik bir klakson sesiyle sümkürdü.

"Klasik bir seremoni," dedi. "O da böylesini isterdi..."

"Neler olduğu hakkında bir fikriniz var mı?"

"Ah, evet. Grineldi Birader, ünlü topuk-ayakucu numarasını yaptı ve vazoyu..."

"Hayır, yani Beano neden öldü sizce?"

"Ee... biz kaza olduğunu düşünüyoruz," dedi Boffo.

"Kaza," dedi Colon ifadesiz bir sesle.

"Evet. Dr. Beyazsurat öyle düşünüyor." Boffo bakışlarını kısaca kaldırdı, sonra yine indirdi. Bekçiler onun bakışlarını takip etti. Soytarılar Loncası'nın çatısı Suikastçılar Loncası'nın

çatısıyla bitişikti. O tür komşuları kızdırmak akıllıca olmazdı; özellikle de tek silahınız, kenarı tırtıklı kremalı pastaysa.

"Dr. Beyazsurat öyle düşünüyor," dedi Boffo yine, devasa ayakkabılarına bakarak.

Çavuş Colon sessiz sakin yaşamaktan hoşlanırdı. Ve şehir bir iki palyaço kaybetse de olurdu. Hatta onun fikrine göre, hepsi birden eşek cennetini boylasa dünya biraz daha mutlu bir yere dönüşürdü. Ama... ama... Dürüst olmak gerekirse, son zamanlarda Bekçi Teşkilatı'nın içine ne girmişti, bilmiyordu. Ama hayır; biliyordu: Havuç girmişti. Bekçi Teşkilatı'nın içine Havuç girmişti. İhtiyar Vimes'a bile bulaşmıştı. Artık hiçbir suçu görmezden gelemiyorlardı...

"Belki bir sopayı falan temizliyordu ve sopa da kazayla patladı," dedi Nobby. Ona da bulaşmıştı.

"Genç Beano'yu öldürmek isteyecek kimseyi bulamazsınız," dedi palyaço usulca. "Hiç düşmanı yoktu. Herkesle dosttu."

"Hemen hemen herkesle," dedi Colon.

Cenaze töreni bitmişti. Palyaçolar, soytarılar ve şakacılar işlerinin başına dönüyor, kapı eşiklerine takılıp sendeleyerek dağılıyorlardı. İtiş kakışlar, burun honklatmacalar ve komik düşüşler gırla gidiyordu. Güzel bir bahar sabahında mutlu bir adamın bileklerini kesmek istemesine sebep olacak bir manzaraydı.

"Benim tek bildiğim," dedi Boffo alçak sesle, "dün onu gördüğümde, çok... tuhaf görünüyordu. Kapıdan geçerken ona seslendim ve..."

"Nasıl tuhaf?" dedi Colon. Dedektörlük yapıyorum yahu, diye düşündü bir parça gururla. Üstelik halk da Soruşturmaya Yardımcı Oluyor.

"Bilmiyorum. Tuhaf işte. Hiç kendinde değildi..."

"Bu, dün mü oldu?"

"Ah, evet. Sabah. Biliyorum, çünkü kapı vardiyası..."

"*Dün* sabah mı?"

"Ben de öyle dedim bayım. Gerçi patlamadan sonra hepimiz biraz gerg..."

"Boffo Birader!"

"Ah, olamaz..." diye mırıldandı palyaço.

Bir şekil, uzun adımlarla onlara doğru yürüyordu. Korkunç bir şekildi.

Palyaçolar komik değildir. Palyaçoların tek amacı, komik olmamaktır. İnsanlar palyaçolara güler ama sırf tedirginliklerinden. Palyaçoluğun püf noktası, onları izledikten sonra diğer her şeyin çok daha keyifli gelmesidir. Dünyada, durumu sizden daha kötü olan birilerinin bulunduğunu bilmek hoştur. Birilerinin her zaman, dünyanın soytarısı olması gerekir.

Ama palyaçoların bile korktuğu bir şey vardır ve o da beyaz yüzlü bir palyaçodur. Kremalı pastaların hiç çarpmadığı, parlak beyaz giysileri ve bembeyaz makyajına ifadesiz bir surat çizilmiş, sivri tepeli küçük bir şapkası, incecik bir ağzı ve narin siyah kaşları olan bir palyaço...

Dr. Beyazsurat.

"Bu beyefendiler kim?" diye sordu.

"Şey..." diye başladı Boffo.

"Gece Bekçileri, bayım," dedi Colon, selam vererek.

"Peki neden buradasınız?"

"Palyaço Beano'nun ölümcül vefatına dair soruşturmalarımızı araştırmak üzere, bayım," dedi Colon.

"Ben bunun bir lonca meselesi olduğunu düşünüyorum, Çavuş. Sence de öyle değil mi?"

"Eh, bayım... *Bulunduğu* yer..."

"Eminim bekçileri zahmete sokmamızı gerektiren bir şey değildir," dedi Dr. Beyazsurat.

Colon duraksadı. Bu hayaletle konuşmaktansa Dr. Cruces ile yüz yüze gelmeyi tercih ederdi. Suikastçıların nahoş olması *gerekiyordu* en azından. Üstelik palyaçolar, pantomim sanatçılarından yalnızca bir adım ötedeydi.

"Haklısınız bayım," dedi. "Açık ki, bir kazaydı. Değil mi?"

"Kesinlikle. Boffo Birader sizi kapıya kadar geçirsin," dedi Başpalyaço. "Sonra da," diye ekledi, "ofisime gelip bana rapor verecek. Anlaşıldı mı?"

"Evet, Dr. Beyazsurat," diye mırıldandı Boffo.

Uzaklaştılar.

"Başın dertte mi? Sana ne yapacak?" dedi Nobby, kapıya doğru yürürlerken.

"Muhtemelen, badana dolu şapka," dedi Boffo. "Ama şansım varsa, suratıma kremalı pasta yerim sadece."

Büyük avlu kapısındaki küçük yaya kapısını açtı.

"Bu durum birçoğumuzun hiç hoşuma gitmiyor," diye fısıldadı. "O herifçioğullarının neden yanına kâr kalsın, bilmiyorum. Oraya gidip suikastçıların burnundan getirmeliyiz."

"Suikastçılar olduğunu nereden biliyorsun?" dedi Colon. "Bir palyaçoyu neden öldürsünler ki?"

Boffo suçlu bir ifade takındı. "Ben hiçbir şey söylemedim!"

Colon dik dik baktı ona. "Burada kesinlikle tuhaf bir şeyler dönüyor, Bay Boffo."

Boffo, hınçlı bir kremalı pasta beklercesine etrafına bakındı.

"Burnunu bulun," diye tısladı. "Burnunu bulun, yeter. Zavallı buruncuğu!"

Kapı gümleyerek kapandı.

Çavuş Colon, Nobby'ye döndü.

"Kanıt A'nın bir burnu yok muydu, Nobby?"

"Vardı Fred."

"Ee? Ne dedi bu şimdi?"

"Ne bileyim ben yahu," dedi Nobby, umut vadeden bir çıbanı kaşıyarak. "Belki takma burun demek istemiştir. Hani şu, lastik takılmış kırmızı burunlar? Hani şu..." Yüzünü buruşturdu. "Komik olduğunu düşündükleri burunlar. Beano da ondan yoktu işte."

Colon, her tür eğlenceli ve komik bubi tuzağından uzak durmaya özen göstererek kapıyı yeniden çaldı.

Kapak yana kaydı.

"Evet?" diye tısladı Boffo.

"Takma burnunu mu kastettin?" dedi Colon.

"Gerçek burnu! Şimdi basın gidin artık!"

Kapak gümleyerek kapandı.

"Kaçık herif," dedi Nobby kararlılıkla.

"İyi de Beano'nun burnu *gerçekti*. Sen bir gariplik gördün mü?" dedi Colon.

"Hayır. İki deliği vardı."

"Eh, ben burun murun bilmem," dedi Colon, "ama ya Boffo Birader tamamen yanılıyor ya da burada şüpheli bir şeyler dönüyor."

"Ne gibi?"

"Eh, Nobby... Sen, geçmişte profesyonel askerlik yaptın, değil mi?"

"Evet Fred."

"Kaç ihraç gördün?"

"Çok," dedi Nobby gururla. "Ama üzerlerine hep merhem sürerim ben."

"*İfrazat* dememiştim ama neyse. Peki, çok savaş meydanı gördün mü?"

"Düzinelerce."

Çavuş Colon başını salladı.

"Yani bir sürü ceset görmüşsündür, değil mi, şehit düşmüş askerlerle falan ilgilenirken..."

Onbaşı Nobbs başını salladı. "İlgilenmenin", kişisel mücevherata el koymak ve botlarını çalmak anlamına geldiğini ikisi de biliyordu. Uzak yörelerdeki pek çok savaş meydanında ölümcül yaralar almış pek çok askerin gördüğü son şey, elinde bir çuval ile bir bıçakla ve yüzünde de hesapçı bir ifadeyle kendisine doğru yürüyen Onbaşı Nobbs olmuştu.

"İyi eşyaların boşa gitmesi yazık olur," dedi Nobby.

"Yani ölü cesetlerin, gittikçe... *daha ölü* olduğunu fark etmişsindir," dedi Çavuş Colon.

"Ölüden de mi ölü?"

"Bilirsin. Daha *cesetsi*," dedi adli tıp uzmanı Çavuş Colon.

"Kaskatı kesilmelerini, morarmalarını falan mı diyorsun?"

"Evet."

"Sonra iğrençleşiyorlar, vıcık vıcık oluyorlar falan..."

"Evet, tamam..."

"Yüzükleri çıkarmak daha kolay oluyor gerçi..."

"Mesele şu ki, Nobby, bir cesedin ne kadar eski olduğunu kestirebilirsin. Örneğin o palyaço. Sen de gördün. Sence ne kadarlıktı?"

"Bir yetmiş beş kadar. Botları bana uymadı, o kadarını biliyorum. Fazla şıpıdıktı."

"*Öleli* ne kadar olmuş diyorum."

"İki gün. Anlaşılıyor, çünkü bu..."

"O zaman nasıl oldu da, Boffo onu *dün* sabah gördü?"

Yürümeye devam ettiler.

"Bu biraz şüpheli," dedi Nobby.

"Haklısın. Eminim Yüzbaşı'nın çok ilgisini çekecek."

"Belki adam zombidir?"

"Sanmam."

"Zombilere hiç tahammül edemiyorum," dedi Nobby düşünceli düşünceli.

"Gerçekten mi?"

"Botlarını yürütmek çok zor oluyor."

Çavuş Colon yanlarından geçen bir dilenciye başını sallayarak selam verdi.

"İzin gecelerinde hâlâ halk danslarına gidiyor musun, Nobby?"

"Evet Fred. Bu hafta *Tatlı Zambaklar Toplarken* dansını çalışıyoruz. Çok karmaşık bir çifte sıçrama figürü var."

"On parmağında on marifet var be Nobby."

"Ama yalnızca, parmağı kesip yüzüğü aldığım zamanlarda, Fred."

"Demek istediğim, enteresan bir ikilik sunuyorsun."

Nobby küçük, pejmürde bir köpeğe tekme salladı.

"Sen yine kitap okumaya mı başladın, Fred?"

"Zihni geliştirmek lazım, Nobby. Şu acemiler yüzünden. Havuç zaten bütün gün burnunu kitaplardan çıkarmıyor, Angua bazen öyle laflar ediyor ki sözlüğe bakmam gerekiyor. O bücür bile benden daha zeki. Sürekli dalga geçiyorlar. Akıl konusunda biraz kıtlık çekiyorum kesinlikle."

"Kayağantaş'tan daha zekisin ama," dedi Nobby.

"Ben de kendi kendime öyle diyorum. Diyorum ki, 'Fred, ne olursa olsun, Kayağantaş'tan daha zekisin.' Ama sonra şöyle yanıt veriyorum kendime: 'Evet Fred. Ama *maya bakterileri* de öyle.'"

Pencereden döndü.

Demek öyle... Lanet olsundu şu bekçilere!

Lanet olsundu şu Vimes'a da! Yanlış yerde bulunan yanlış adamdı kesinlikle. Neden insanlar tarihten hiç ders almıyordu? İhanet o adamın *kanında* vardı! Öyle biri, burnunu *her yere* sokarken şehrin doğru düzgün işlemesi mümkün müydü? Bekçilerin işi her yere burunlarını sokmak değildi. Bekçilerin işi, onlara denileni yapmak ve başkalarının da aynısını yapmasını sağlamaktı.

Vimes gibi biri her şeyi altüst edebilirdi. Akıllı olduğundan değil. Bekçi dediğin akıllı olmazdı. Ama bu salt gelişigüzellik, büyük sorun yaratabilirdi.

Tüfenk masada yatıyordu.

"Ne yapacağım bu Vimes'la?"

Öldür onu.

Angua uyandı. Vakit öğleye geliyordu, Bayan Kek'in evindeki yatağında yatıyordu ve biri kapıyı çalıyordu.

"Hmm?" dedi.

"Bilmem. Gitmesini söyleyeyim mi?" dedi bir ses, anahtar deliği civarından.

Angua hızla düşündü. Diğer kiracılar bu konuda uyarmıştı onu. Sırasını bekledi.

"Ah, tamam tatlım. Unutmuşum," dedi ses.

Bayan Kek'le konuşurken doğru zamanı seçmeliydiniz. Aklı "şimdiye" yalnızca göstermelik olarak bağlı biri tarafından işletilen bir evde yaşamak zordu. Bayan Kek, bir medyumdu.

"Önsezi yeteneğinizi açık unutmuşsunuz, Bayan Kek," dedi Angua, bacaklarını yataktan sarkıtıp sandalyedeki giysi yığınını karıştırarak.

"Nerede kalmıştık?" dedi Bayan Kek, kapının diğer tarafından.

"İlk söylediğiniz, 'Bilmem, gitmesini söyleyeyim mi,' idi Bayan Kek," dedi Angua.

Giysiler! Bu hep sorun oluyordu! Erkek bir kurtinsan olsa en azından bir şortla idare edebilir ve koşuya çıkmış gibi davranabilirdi...

"Tamam." Bayan Kek öksürdü. "'Aşağıda seni soran genç bir adam var'," dedi.

"'Kimmiş?'," dedi Angua.

Bir anlık sessizlik oldu.

"Evet, sanırım şimdi oldu," dedi Bayan Kek. "Affedersin tatlım. İnsanlar doğru boşlukları doldurmazsa feci baş ağrılarına tutuluyorum. İnsan mısın, tatlım?"*

"Evet, içeri girebilirsiniz Bayan Kek."

Pek gösterişli bir oda değildi. Çoğunlukla kahverengiydi. Kahverengi muşamba bir zemin ve kahverengi duvarlar vardı. Kahverengi yatağın üzerindeki kahverengi çerçeveli tabloda, kahverengi bir çayırda kahverengi köpeklerin saldırdığı kahverengi bir erkek geyik görülüyordu ve hatta yaygın meteorolojik bilginin aksine gökyüzü bile kahverengiydi. Kahverengi bir gar-

* Normalde ev sahibi hanımlar, "Giyinik misin?" diye sorarlar. Ama Bayan Kek, kiracılarını tanırdı.

dırop vardı. Gardıropta asılı duran gizemli ve eski paltoları* aşabilirseniz, muhtemelen konuşan hayvanlar ve goblinlerle dolu sihirli bir masal diyarına ulaşabilirdiniz. Ama muhtemelen buna hiç değmezdi.

Bayan Kek içeri girdi. Ufak tefek, şişman bir kadındı ama boydan yana eksikliğini devasa, siyah bir şapka takarak telafi ediyordu; sivri tepeli cadı şapkası türünden değildi onunki, hepsi siyaha boyanmış kuşlar, mum meyveler ve diğer muhtelif süslerle kaplı bir şapkaydı. Angua, Bayan Kek'i pek severdi. Odaları temiz,** kiraları ucuzdu. Üstelik Bayan Kek, yaşam tarzı birazcık farklı olanlara ve örneğin sarımsaktan hoşlanmayanlara karşı çok anlayışlıydı. Kendi kızı da bir kurtinsan olduğundan, büyük zemin kat pencereleri veya bir pençeyle açılabilecek uzun kapı kolları gibi ihtiyaçlardan haberdardı.

"Kapıdaki adamın üzerinde zincir zırh var," dedi Bayan Kek. İki elinde, birer kova dolusu çakıl vardı. "Sabun kokusu buraya kadar geliyor."

"Ah. Şey. Tamam."

"İstersen basıp gitmesini söyleyebilirim," dedi Bayan Kek. "Yanlış tipler geldiğinde hep söylerim. Hele de ellerinde kazık varsa. Ellerinde meşalelerle falan gelip koridorları kirleten tiplere tahammül edemem."

"Sanırım kim olduğunu biliyorum," dedi Angua. "Ben hallederim."

Gömleğini pantolonuna soktu.

"Dışarı çıkacaksan kapıyı çek," diye seslendi Bayan Kek, koridora çıkan Angua'nın peşinden. "Bay Winkins'in tabutundaki

---

* Kahverengi.

** Ve kahverengi.

toprağı değiştireceğim. Adamcağızın sırtı ağrıyor, kendisi yapamıyor."

"Ama kovadakiler bana *çakıl* gibi geldi, Bayan Kek?"

"Ortopedik olsun diye, anlarsın."

Havuç, miğferini kolunun altına almış, yüzünde çok mahcup ve saygılı bir ifadeyle kapıda bekliyordu.

"Ee?" dedi Angua, kaba olmayan bir sesle.

"Şey. Günaydın. Düşündüm ki, acaba dedim, belki, şehri pek tanımadığından, istersen, aldırış etmezsen, vardiyaya da biraz zaman olduğundan... Sana şehri biraz göstereyim mi?.."

Angua bir anlığına, Bayan Kek'in önsezi yeteneğinin kendisine de bulaştığını düşündü. Aklından bazı olası gelecekler geçti.

"Daha kahvaltı bile etmedim," dedi.

"Palamar Sokak'ta, Burgu'nun cüce şarküterisinde çok iyi kahvaltı servisi yapıyorlar."

"Neredeyse öğle yemeği vakti geldi."

"Ama Gece Bekçileri için kahvaltı zamanı."

"Ben vejetaryen sayılırım."

"Soya fasulyesinden fare yapıyor."

Angua pes etti.

"Peki, ceketimi alayım," dedi.

"Ha, ha," dedi, kavurucu alay dolu bir ses.

Angua bakışlarını indirdi. Gaspode, Havuç'un arkasında oturmuş, bir yandan şiddetle kaşınıp bir yandan dik dik bakmaya çalışıyordu.

"Dün gece bi' kediyi kovalayıp ağacın tepesine kaçırdık," dedi Gaspode. "Sen ve ben... İkimiz... İlişkimiz yürürdü be. Bizi Kader bi' araya getirdi, falan filan..."

"Git buradan."

"Pardon?" dedi Havuç.

"Sen değil. Şu köpek."

Havuç döndü.

"O mu? Seni rahatsız mı ediyor yoksa? Çok iyi, küçük bir köpek."

"Hav, hav, bisküvi."

Havuç düşünmeden ceplerini karıştırdı.

"Gördün mü," dedi Gaspode. "Bu oğlan tam bir ahmak, haksız mıyım?"

"Cüce dükkânlarına köpek alıyorlar mı?" dedi Angua.

"Hayır," dedi Havuç.

"Kancaya asılmış hâlde alıyorlar," dedi Gaspode.

"Gerçekten mi? Bence harika," dedi Angua. "Hadi gidelim."

"Vejetaryen ha?" diye mırıldandı Gaspode, aksaya aksaya peşlerine takılırken. "Vay be..."

"Kes sesini."

"Pardon?" dedi Havuç.

"Şey, yalnızca sesli düşünüyordum."

Vimes'ın yastığı soğuk ve sertti. Çekinerek, hafifçe bir yokladı. Yastık soğuk ve sertti, çünkü aslında yastık değil, bir masaydı. Yanağı ona yapışmış gibiydi ve yanağının masaya neyle yapıştığı hakkında spekülasyon yapmak istemiyordu.

Zırhını çıkarmayı bile başaramamıştı.

Ama yapış yapış gözlerinden birini açmayı başardı.

Hatırladığı kadarıyla en son, not defterine bir şeyler yazıyordu. Bütün olan bitenden bir anlam çıkarmaya çalışıyordu. Sonra uyuyakalmıştı.

Zamanı merak etti. Dönüp geçmişe bakma zamanı değildi. Şunları okumayı başardı:

Suikastçılardan çalındı: tüfenk --> Çekiçdiz öldürüldü.
Havai fişek kokusu. Kurşun yumrusu. Simyasal simgeler.
Nehirdeki 2. ceset. Bir palyaço. Kırmızı burnu nerede? Yok.

Çiziktirdiği diğer notlara da baktı.

Bir yola girmişim, diye düşündü. Yolun nereye gittiğini bilmem gerekmiyor. Yolu takip etmem yeterli. Yeterince dikkatli bakarsam, her zaman bir suç vardır. Ve Suikastçılar bu işe bir şekilde karışmış.

Her ipucunu takip et. Her ayrıntıyı araştır. Kazı, kazı, kazı.

Karnım aç.

Sallanarak ayağa kalktı ve lavabonun üzerindeki çatlak aynada yüzüne baktı.

Önceki günün olayları, hafızasının inatçı tüllerinin arasından süzülüp geçti. Hepsinin merkezinde Lord Vetinari'nin yüzü vardı. Vimes, bunu sırf düşünürken bile öfkelendi. Suikastçılar Loncası'ndan çalınan şeyle ilgilenmemesi gerektiğini söylerkenki o serinkanlı hâli yok muydu...

Vimes yansımasına baktı...

...bir şey kulağını feci acıttı ve aynayı kırdı.

Vimes, ayna çerçevesinden kalanların ortasında, duvardaki deliğe baktı. Etrafındaki ayna parçaları şıngır mıngır yere döküldü.

Vimes uzun bir an, hiç kıpırdamadan durdu.

Sonra, beyninin bir başka yerde olduğu sonucuna varan bacakları, vücudunun geri kalanını yere fırlattı.

Bir şıngırtı daha oldu ve yarım şişe *Ayıkucaklayan* masanın üzerinde patladı. Vimes onu satın aldığını bile hatırlamıyordu.

Emekleyerek ilerledi ve pencerenin yanındaki duvara yaslanarak doğruldu.

Zihninde imgeler çakıyordu. Ölü cüce. Duvardaki delik...

Belkemiğinde bir düşünce oluştu ve beynine doğru yayıldı: Bu duvarlar, üstelik de çok eskiden, çıtalardan ve alçıdan yapılmıştı; parmağınızla ittirseniz, biraz çabayla delebilirdiniz. O yüzden, bir metal parçası...

Bir *pokk* sesi eşliğinde pencerenin yanındaki duvarda bir delik açıldığı an Vimes yere düştü. Havaya alçı tozu saçıldı.

Arbaletini duvara yaslamıştı. Usta bir nişancı değildi ama... Cehennemler aşkına, kim ustaydı ki? Nişan alır ve tetiği çekerdiniz işte. Ona doğru süründü, sırtüstü döndü, ayağını üzengiye soktu ve kirişi çekerek yerine oturttu. Sonra tekrar dönerek tek dizi üzerinde doğruldu ve oluğa bir ok yerleştirdi.

Mancınık. Kesin mancınıktı bu. Öyle olmak zorundaydı. Trol boyutlarındaydı belki. Opera binasının çatısına ya da onun gibi yüksek bir yere çıkmıştı biri...

Dikkatini başka yöne çekmeliydi... Miğferini aldı ve başka bir okun ucunda dengeledi. Şimdi yapması gereken, pencerenin dibine çökmek ve...

Bir an düşündü. Sonra sürünerek köşeye gitti. Orada, ucu kancalı bir sırık vardı. Bir zamanlar üst kat pencerelerini açmak için kullanılıyordu ama pencereler uzun süre önce paslanıp sıkıştığı için artık âtıldı.

Miğferini sırığın ucunda dengeledi, köşeye iyice sıkıştı ve epey çabayla miğferi uzatarak tam pencere pervazına doğr...

Pokk.

Yer tahtalarından kıymıklar fırladı. Miğferini *okun* üzerinde dengelemiş olsaydı, şu anda feci dezavantajlı bir durumda kalırdı.

Vimes gülümsedi. Biri onu öldürmeye çalışıyordu. Ve bu, günlerdir hissetmediği kadar canlı hissetmesini sağlıyordu.

Üstelik bu kişi, ondan birazcık daha az zekiydi. Müstakbel katilinizde bulunması için dua ettiğiniz bir nitelikti bu.

Sırığı bıraktı, arbaleti aldı, dönerek pencerenin önünden geçti, sanki ok menzile ulaşabilecekmiş gibi karşıdaki opera binasının çatısındaki belirsiz şekle ateş etti, odanın karşı tarafına atıldı ve kapı koluna yapıştı. Tam kapıyı arkasından çekerken kapı çerçevesine de bir şey çarptı.

Arka merdivenden indi, kapıdan geçti, tuvalet çatısına çıktı, Mafsal Pasajı'na daldı, Retrokafatasıbilimci* Zorgo'nun arka merdivenini tırmandı, Zorgo'nun ameliyat odasına girdi ve hemen yine pencereye yöneldi.

Zorgo ve o anki hastası, merakla ona baktı.

Pugnant'ın çatısı boştu. Vimes arkasına döndü ve şaşkın bakışlarla karşılaştı.

"Günaydın, Yüzbaşı Vimes," dedi retrokafatasıbilimci, devasa elindeki çekici kaldırarak.

Vimes çılgın gibi gülümsedi.

"Şey... sanmıştım ki..." diye başladı ve sonra devam etti, "...şu çatıda ilginç ve nadir bir kelebek gördüğümü sanmıştım."

Trol ve hastası, nazikçe arkasındaki çatılara baktı.

"Ama meğer yokmuş," dedi Vimes.

---

* Şöyle oluyor: Herkesin bildiği gibi kafatasıbilimi, birinin kafasındaki girinti ve çıkıntıları inceleyerek onun karakterini, yeteneklerini ve becerilerini okumanın bir yoludur. Dolayısıyla –bir Ankh-Morporklu'nun zihninin olmazsa olmaz özelliklerinden biri olan *mantığa* göre– doğru yerlerde dikkatle oluşturulmuş yumrularla, kişinin karakterini *şekillendirebilirsiniz de*. Bir dükkâna girersiniz ve sanatçı mizacı, iç gözlem eğilimi ve yanında bir parça da histeri sipariş edersiniz. Bir retrokafatasıbilimciden *aldığınız* hizmet, teknik olarak, farklı boylarda çekiçlerle kafanıza vurulmasıdır. Ama sonuçta bu iş istihdam sağlar, para akışı yaratır ve asıl önemli olan da bunlardır.

Kapıya gitti. "Rahatsız ettiğim için üzgünüm," dedi ve çıktı.

Zorgo'nun hastası, Vimes'ı ilgiyle izlemişti.

"Elindeki, arbalet değil miydi?" dedi. "Kelebeklerin peşine arbaletle düşmesi biraz tuhaf."

Zorgo, hastasının kel kafasındaki kafesi düzeltti.

"Bilmem," dedi, "o gök gürültülü fırtınaları yaratmalarını engelliyordur belki de." Çekici yine kaldırdı. "Şimdi, bugün ne arzu ederdik? Kararlılıktı, değil mi?"

"Evet. Şey, hayır. Belki."

"Tamam." Zorgo nişan aldı. "Bu," dedi tamamen dürüst bir biçimde, "biraz acıtmayacak."

Burası bir şarküteriden fazlasıydı. Bir tür cüce cemiyet merkezi ve buluşma yeriydi. Dükkânın gürültüsü, Angua iki büklüm hâlde içeri girdiği zaman yatıştı ama ardından Havuç geldi ve bu kez daha da artarak ve kahkahalar da eklenerek yeniden başladı.

Havuç diğer müşterilere neşeyle el salladı. Sonra iki sandalyeyi dikkatle kenara itti. Yere oturunca kambur durmanız neredeyse gerekmiyordu.

"Çok... güzel," dedi Angua. "Etnik."

"Buraya sık sık gelirim," dedi Havuç. "Yemekleri çok güzel. Hem, her şeyden haberdar oluyorum. Yerin kulağı vardır derler."

"Eh, doğru. En azından benimkiler yerde."

"Pardon?"

"Şey, yani yer... çok daha... yakın... ya..."

Sarf ettiği kelimelerin arasındaki açıklık artıyordu sanki. Gürültü düzeyi aniden düşmüştü yine.

"Şey," dedi Havuç, gözlerini ona dikerek, "nasıl desem... Buradakiler Cücece konuşuyor ama... İnsanca dinliyor."

"Affedersin."

Havuç gülümsedi. Sonra, tezgâhın ardındaki aşçıya başını salladı ve boğazını gürültülü gürültülü temizledi.

"Sanırım bende boğaz pastili vard..." diye başladı Angua.

"Yok, kahvaltı siparişi verdim," dedi Havuç.

"Menüyü ezbere biliyor musun?"

"Evet. Ama duvarda da yazıyor zaten."

Angua döndü ve girerken gelişigüzel çizikler zannettiği şeye yeniden baktı.

"Oggham harfleriyle yazılmış," dedi Havuç. "Bu kadim ve şiirsel rün yazısının kökeni, zamanın pusları arasında kaybolmuştur. Ama tanrılardan bile önce icat edildiği düşünülür."

"Vay canına. Ne yazıyor?"

Havuç bu sefer gerçekten boğazını temizledi:

"Sosis, yumurta, fasulye ve sıçan: 12 peni
Sosis, sıçan ve kızarmış dilim: 10 peni
Krem peynirli sıçan:* 9 peni
Sıçan ve fasulye: 8 peni
Sıçan ve ketçap: 7 peni
Sıçan: 4 peni"

---

* Sıçan ve krem peynir, kozmopolit Ankh-Morpork'ta bulabileceğiniz ünlü Diskdünya yemeklerinden yalnızca biridir. Tüccarlar Loncası'nın bastırdığı *Bin Süpriz Şehri Ankh-Morpork'a Hoşgeldiniz* adlı şehir rehberinde şöyle yazar: "Tıka basa dolu bu alışveriş imperatorluğunda, aynı zamanda Yahni, Reçelli Şeytanlar, Fikkun Mezgit, Dertli Puding ve Tülbentte Hamur• da satın alabilirsiniz. Birinci sınıf domuz mafsallarından yapılan Mafsallı Sandviçi de denemeyi sakın unutmayın. 'Ankh-Morpork'u Gerçekten Tatmak İstiyosanız, Mafsallı Sandviç Deneyin' diye boşuna dememişlerdir."

• İskoçların Tülbentte Hamuru ile karıştırılmaması gerekir. İskoçlarınki, meyveyle doldurulmuş bir tür içyağı pudingidir. Ankh-Morpork versiyonu ise, latif bir krema gibi dilinize, betondan yapılmış bowling topu gibi de midenize oturur.

"Neden ketçap, neredeyse sıçan kadar pahalı?" dedi Angua.

"Ketçapsız sıçan yemeyi hiç denedin mi?" dedi Havuç. "Her neyse, sana cüce ekmeği söyledim. Daha önce hiç cüce ekmeği yedin mi?"

"Hayır."

"Ah, herkes hayatında bir kez denemeli," dedi Havuç. Sonra bunu düşünürmüş gibi göründü. "Aslında," diye ekledi, "çoğu kişi de öyle yapıyor zaten."

Gece Bekçileri'nden Yüzbaşı Samuel Vimes, uyandıktan üç buçuk dakika sonra şehrin opera binasının çatısına çıkan son basamakları tırmandı, nefes nefese durdu ve *allegro ma non troppo** kustu.

Sonra duvara yaslandı ve arbaleti belirsizce önünde salladı.

Çatıda kimse yoktu. İlerilere doğru uzanan ve sabah ışığını soğuran kurşun kaplamalar vardı yalnızca. Hava şimdiden, kıpırdamanıza izin vermeyecek ölçüde sıcaktı.

Kendini biraz daha iyi hissettiğinde bacaların ve çatı pencerelerinin etrafını araştırdı. Aşağı inmenin bir düzine yolu, saklanmak için bin ayrı yer vardı.

Buradan, kendi odasının içi görülebiliyordu. Aslına bakılırsa, şehirdeki çoğu odanın içi görülebiliyordu.

Mancınık... Hayır...

Ah, pekâlâ. En azından birkaç tanık olmalıydı.

Çatının kenarına yürüdü ve aşağı baktı.

"Hey, selam!" dedi. Gözlerini kırpıştırdı. Altıncı katın tepesinde duruyordu, yeni boşalmış bir mideyle bakılacak manzara değildi. "Şey... buraya çıkabilir misin lütfen?" dedi.

"Oluğ."

* "Hızlı ama çok hızlı da değil" anlamındaki müzik terimi. [Ç.N.]

Vimes geriledi. Taşa sürtünen taşın sesi duyuldu ve bir gargoyle, kesik kesik hareket ederek, çatının kenarından yukarı zahmetle tırmandı.

Vimes gargoyleler hakkında pek bir şey bilmezdi. Havuç bir keresinde, şehirli bir trol türünün, su oluklarıyla simbiyotik bir ilişki geliştirmiş olmasının ne kadar harika olduğu hakkında bir şeyler söylemiş, oluktan gelen suyu kulaklarından içeri alıp ağızlarındaki ince eleklerden geçirmelerine hayret etmişti. Gargoyleler muhtemelen Disk'teki en tuhaf türdü.* Gargoylelerin yerleştiği binalarda kuşlar yuva yapmazdı. Yarasalar bile etraflarından dolanmayı tercih ederdi.

"Adın nedir dostum?"

"Ğenih Yoğa Hakang Haşak."

Vimes dudaklarını oynatarak, ağzı sürekli açık duran bir yaratığın telaffuz edemediği sesleri yerlerine oturtmaya çalıştı... *Geniş Yol'a Bakan Saçak*. Bir gargoylenin kişisel kimliği, tıpkı bir denizkulağı gibi, olağan konumuyla yakından ilgiliydi.

"Şimdi, Saçak," dedi, "benim kim olduğumu biliyor musun?"

"Yoh," dedi gargoyle, çaresizce surat asarak.

Vimes başını salladı. Hava durumu nasıl olursa olsun orada oturup kulaklarıyla titrersinek süzüyor, diye düşündü. Bu tür kişilerin adres defteri pek kalabalık olmaz. Denizsalyangozları bile daha sık dışarı çıkar.

---

* Yanlış. Vimes pek yolculuk etmezdi. Yürüyerek ulaşabildiği yerlere giderdi yalnızca. Ve örneğin, Lancre'ın İntihara Meyilli Ardıçkuşu hakkında hiçbir şey bilmezdi. Yalnızca iki boyutta yaşayan ve matematikçilerle beslenen Gölge Gibi İzleyen Lemma ya da Kuantum Meteoroloji Kelebeği hakkında da bir şey bilmezdi... Yine de muhtemelen, Diskdünya'daki en tuhaf ve en hüzünlü tür, Münzevi Fildir. Yakın akrabalarının kalın derisinden yoksun olan bu yaratık kulübelerde yaşar ve cüssesi arttıkça kulübesine eklentiler yapar. Howondaland kırlarında dolaşan bir gezgin, sabah uyandığında, kendini bir önceki gece orada olmayan bir köyün ortasında bulabilir.

"Ben, Bekçi Teşkilatı'ndan Yüzbaşı Vimes."

Gargoyle dev kulaklarını dikti.

"Ha. Hay Havuh ihin ni halışıyoğsung?"

Vimes bunu da çözdü ve gözlerini kırpıştırdı.

"Sen Onbaşı Havuç'u tanıyor musun?"

"Ah, eed. Herkeh Havuh'u hanığ."

Vimes hıhladı. Ben burada büyüdüm, diye düşündü, ve ben sokakta yürürken herkes, "Kim bu asık suratlı herif?" diyor. Oysa Havuç yeni geldi ve *herkes* onu tanıyor. O da *herkesi* tanıyor. *Herkes* onu seviyor. Aslında buna sinirlenirdim ama... Çocukta şeytan tüyü var!

"Sen çok yüksekte yaşıyorsun," dedi Vimes, aklındaki daha acil soruna rağmen meraklanarak, "Havuh'u... şey... Havuç'u nereden tanıyorsun?"

"Ağada ğiğ uğaya ğelih ğiğimle honuşuğ."

"Ya?"

"Eed."

"Buraya çıkan başkası oldu mu? Biraz önce?"

"Eed."

"Kim olduğunu gördün mü?"

"Ah. Ayaanga kahanga koydo. Ve hağayi hişeh hatlattı. Oğun Hoğoferneh Hokaanda kahtını ğördüng."

Holofernes Sokağı, diye çevirdi Vimes. Her kimse, çoktan uzaklaşmış olmalıydı.

"Ği hohahı ğağdı," dedi Saçak. "Ği hağayi hişeh hohahı."

"Bir *nesi* vardı?"

"Hağayi hişeh. Ğiliğsin. Ğüü! Hoşş! Hıtığ hıtığ! Ğüü!"

"Ha, *havai fişek*."

"Eed. Heng de ööle deding."

"Havai fişek sopası mı? Böyle... roket sopası gibi mi?"

"Hayığ, ahdal! Ği soha, uğatıyoğsung ve ĞÜÜ yahıyoğ!"

"Uzatıyorsun ve *güm* mü yapıyor?"

"Eed!"

Vimes kafasını kaşıdı. Gargoylenin tarif ettiği şey bir sihirbaz asasına benziyordu. Ama sihirbaz asaları patlamazdı...

"Eh... teşekkürler," dedi. "Sen çok... hok yağdıngdı oldung."

Merdivene döndü.

Biri onu öldürmeye çalışmıştı.

Ve Ataerk, Suikastçılar Loncası'ndaki hırsızlığı araştırmaması konusunda onu uyarmıştı. Evet, *hırsızlık* demişti.

Oysa o zamana kadar Vimes, bir hırsızlık *olduğundan* bile emin değildi...

Ama diğer yandan, olasılık kanunları da vardır ve bunlar, polis prosedürlerinde, anlatımsal sebepselliğin itiraf etmek istemeyeceği kadar büyük rol oynarlar. Yaşamsal öneme sahip bir ayak izi veya bir sigara izmariti sayesinde çözülen her cinayete karşılık, rüzgâr tarafından yanlış tarafa süpürülen yapraklar veya bir önceki gece yağmur yağmaması yüzünden çözülemeyen yüzlerce cinayet daha vardır. Yani pek çok suç, mutlu tesadüfler sonucu çözülür: gelişigüzel durdurulan bir araba, kulak misafiri olunan bir yorum, tesadüfen suç mahallinden yalnızca sekiz kilometre uzakta bulunan ve suçu işlemediğini kanıtlayamayan doğru ırktan biri...

Tesadüflerin gücünü Vimes bile bilirdi.

Sandaleti, metalik bir şeye çarptı.

"Ve bu da," dedi Onbaşı Havuç, "Bastondüdük Savaşı'nın şerefine dikilmiş ünlü anıt kemer. Sanırım biz kazanmıştık. Üstünde,

ünlü askerlere ait doksandan fazla figür var. Kentin simgesi sayılır."

"Aslında *muhasebecilerin* figürlerini yapmaları lazımdı," dedi Angua'nın arkasından gelen bir köpek sesi. "Silahlarını satma konusunda düşmanın ikna edildiği, evrendeki tek savaş."

"İyi de, kemer nerede?" dedi Angua, Gaspode'u duymazdan gelmeye devam ederek.

"Ah. Evet. Sorun da bu," dedi Havuç. "Affedersin, Bay Scant. Bu, Bay Scant. Resmî Anıtlar Bakıcısıdır. Kadim geleneklere göre maaşı senede bir dolardır ve her Domuznöbeti Gününde bir de yeni yelek alır."

Yol kavşağındaki bir taburede oturan, şapkasını gözlerinin üzerine indirmiş, yaşlı bir adamdı Bay Scant. Şapkasını yukarı itti.

"İyi akşamlar, Bay Havuç," dedi. "Zafer takını görmek istersiniz herhâlde?"

"Evet, lütfen," dedi Havuç. Angua'ya döndü. "Ne yazık ki, orijinal tasarımın inşaatını Sırılsıklam Salak Johnson'a verdiler."

Yaşlı adam, cebinden küçük, karton bir kutu çıkardı ve kapağını saygıyla açtı.

"Nerede?" dedi Angua.

"Tam burada," dedi Havuç. "Şu küçük pamuk parçasının altında."

"Ha."

"Maalesef Bay Johnson'a göre titiz ölçülerle çalışmak, başkalarının başına gelen bir şeydi."

Bay Scant kapağı kapattı.

"Quirm Anıtı'nı, Ankh'ın Asma Bahçeleri'ni ve Dev Morpork Heykeli'ni yapan da oydu," dedi Havuç.

"*Dev* Morpork Heykeli mi?" dedi Angua.

Bay Scant sıska parmağını kaldırdı. "Ah," dedi. "Hemen gitmeyin." Ceplerini karıştırmaya başladı. "Buralarda bir yerde olacaktı."

"Bu adam hiç mi faydalı bir şey tasarlamadı?"

"Eh, Çılgın Lord Snapcase için süslü bir baharat seti tasarlamıştı," dedi Havuç, oradan uzaklaşırlarken.

"Doğru düzgün yaptı mı bari?"

"Pek sayılmaz. Ama ilginç bir gerçek: Tuzlukta dört aile yaşıyor ve karabiberliği de tahıl ambarı olarak kullanıyoruz."

Angua gülümsedi. İlginç gerçekler... Havuç, Ankh-Morpork hakkında bir sürü ilginç gerçek biliyordu. Angua huzursuzluk içinde, bir ilginç gerçekler denizinde yüzdüğünü hissediyordu. Havuç'la birlikte sokakta yürümek, rehberli üç geziye aynı anda katılmak gibiydi.

"Burada ise," dedi Havuç, "Dilenciler Loncası var. Şehirdeki en eski lonca onlarınkidir. Bunu çok kişi bilmez."

"Öyle mi?"

"Herkes Soytarılar veya Suikastçılar Loncası'nın en eski lonca olduğunu zanneder. Kime sorarsan sor. Derler ki, 'Ankh-Morpork'taki en eski lonca kesinlikle ya Soytarılar Loncası'dır, ya da Suikastçılar Loncası.' Ama değil. Onlar çok daha yeni. Yüzyıllardır bir Dilenciler Loncası var ama."

"Gerçekten mi?" dedi Angua zayıfça. Son bir saat içinde, Ankh-Morpork hakkında, aklı başında birinin bilmek isteyeceğinden çok daha fazlasını öğrenmişti. Havuç'un onunla flört etmeye çalıştığı gibi bir his vardı içinde. Fakat Havuç, başkaları gibi çiçek veya çikolata vermek yerine, sanki *şehri* hediye paketi yapıp ona armağan etmeye çalışıyordu.

Ve aksi yönde ne kadar çabalarsa çabalasın, Angua kıskançlık duyuyordu. Bir *şehri* kıskanıyordu! Aman tanrılar... Onu tanıyalı daha iki gün olmuştu!

Havuç, mekânı *kuşanıyordu* çünkü. Sanki her an, kuşkulu uyaklarla söylenen ve "tam da bana göre bir şehir" veya "onun bir parçası olmak istiyorum"* gibi dizeleri olan bir şarkıya girişecek gibi duruyordu; ve sanki o söylemeye başlayınca sokaktaki herkes de dans etmeye başlayarak ona eşlik edecek, ona elmalar verecekti; sanki bir düzine fakir kibritçi kız aniden harika bir koreografi yeteneği sergileyecek ve ne mal olduklarını herkesin bildiği cani, kötü kalpli, bencil tipler bile bir anda neşeli, cana yakın vatandaşlar hâline gelecekti... Ama işte, asıl mesele şuydu ki Havuç dans edip şarkı söylemeye başlasa herkes *gerçekten* ona eşlik ederdi. Havuç, bir dikilitaş halkasının bile ayaklanarak arkasına dizilmesini ve rumba yapmaya başlamasını sağlayabilecek türden bir adamdı.

"Ana avluda çok ilginç heykeller var," dedi Havuç. "Dilenciler Tanrısı Jimi'nin çok güzel bir heykeli de aralarında. Sana göstereyim. Aldırış etmezler."

Kapıyı çaldı.

"Zahmet etmeseydin," dedi Angua.

"Zahmet olmaz..."

Kapı açıldı.

Angua'nın burun delikleri kabardı. Bir koku vardı...

Bir dilenci, Havuç'u tepeden tırnağa süzdü. Ağzı açık kaldı.

"Mırmır Michael, değil mi?" dedi Havuç, her zamanki neşeli tavrıyla.

---

* Sinatra'nın, iki şehre adayarak söylediği iki şarkısından iki dize; *My Kind of Town* ile elbette *New York, New York*'tan. [E.N.]

Kapı gümleyerek kapandı.

"Eh, pek dost canlısı değil," dedi Havuç.

"*Leş* gibi, değil mi?" dedi pis ve kötücül bir ses, Angua'nın arkasından bir yerden. Gaspode'un farkında olduğunu belli etmek içinden hiç gelmese de, istemsizce başını salladı Angua. Dilencilerin yaydığı bu koku kokteylinin içinden seçtiği ikinci en büyük koku *korkuydu;* ama birincisi *kandı.* O kokuyu alınca Angua'nın çığlık atası gelmişti.

Kapının ardından karman çorman sesler duyuldu ve sonra kapı yine açıldı.

Bu sefer bir dilenci kalabalığı vardı. Hepsi Havuç'a bakıyordu.

"Tamam beyfendi," dedi Mırmır Michael adlı dilenci. "Pes ediyoz. Nerden bildin?"

"Neyi nereden..." diye başladı Havuç.

Angua onu dürtükledi.

"Burada biri öldürülmüş," dedi.

"Bu kim?" dedi Mırmır Michael.

"Bekçi Yardımcısı Angua, Bekçi Teşkilatı'nın adamıdır," dedi Havuç.

"Ha, ha," dedi Gaspode.

"İtiraf etmem lazım, gittikçe daha başarılı olmaya başladınız," dedi Mırmır Michael. "Zavallıcığı biz bile daha bikaç dakka önce bulduk."

Angua, Havuç'un, "Kimi?" demek için ağzını açtığını *hissetti* ve onu yine dürtükledi.

"Bizi adamın yanına götürseniz iyi olacak," dedi.

Öncelikle, adamın...

...bir kadın olduğu ortaya çıktı. En üst katta, paçavralarla dolu bir odadaydı.

Angua, cansız bedenin yanına çömeldi. Bir beden olduğu çok açıktı ama artık bir *kişi* değildi. Zira bir *kişi*, omuzlarının üzerinde çok daha fazla kafa taşırdı...

"Neden?" dedi Angua. "Kim böyle bir şey yapar?"

Havuç kapı ağzına doluşmuş dilencilere baktı.

"Kimdi?" dedi.

"Lettice Knibbs," dedi Mırmır Michael. "Kraliçe Molly'nin hizmetçisiydi yannızca."

Angua, Havuç'a baktı.

"Kraliçe mi?" dedi.

"Başdilenciye bazen 'kral' veya 'kraliçe' derler," dedi Havuç. Derin derin nefes alıyordu.

Angua hizmetçinin kadife pelerinini cesedin üzerine örttü.

"Yalnızca bir hizmetçi..." diye mırıldandı.

Odanın ortasında bir boy aynası vardı; ya da en azından, bir boy aynasının çerçevesi. Camlar etrafa payet gibi saçılmıştı.

Pencere camı da öyle.

Havuç bazı cam parçalarını tekmeledi. Yerde ufak bir oyuk vardı ve içine metal bir şey saplanmıştı.

"Mırmır Michael, bir çiviye ve bir ipe ihtiyacım olacak," dedi Havuç çok yavaşça ve dikkatle. Gözlerini metal parçadan ayırmıyordu. Metalin bir şeyler yapmasını bekliyordu sanki.

"Ama ben..." diye başladı dilenci.

Havuç başını çevirmeden uzandı ve adamı pis yakasından yakalayıp çabasızca kaldırdı.

"İp," diye tekrarladı, "ve bir çivi."

"Peki Onbaşı Havuç."

"Geri kalanlar da odadan çıksın," dedi Angua.

Alık alık ona baktılar.

"Hemen!" diye bağırdı Angua, yumruklarını sıkarak. "Ve kadına bakmayı bırakın!"

Dilenciler toz oldu.

"İpi getirmeleri biraz zaman alacak," dedi Havuç, bazı cam parçalarını kenara süpürerek. "Birinden dilenmeleri gerekecek, anlarsın."

Bıçağını çıkardı ve yer tahtasını dikkatle kazımaya başladı. Sonunda bir parça metal çıkarmayı başardı. Metal parçası pencereden, aynadan, yer tahtalarından ve merhum Lettice Knibbs'in gün ışığı görecek şekilde tasarlanmamış bazı organlarından geçerken, hafifçe yassılaşmıştı.

Parçayı elinde evirip çevirdi.

"Angua?"

"Efendim?"

"Burada birinin öldüğünü nasıl anladın?"

"Ben... içime doğdu."

Dilenciler geri döndü. Sinirleri o kadar bozulmuştu ki bir ip parçasını yarım düzine dilenci taşıyordu.

Havuç, çiviyi kırık pencere camının altındaki çerçeveye çaktı ve ucuna ipi bağladı. Sonra, az önce açtığı oyuğa bıçağını sapladı ve ipin diğer ucunu da bıçağın sapına bağladı. Sonunda uzandı ve ip boyunca baktı.

"Aman tanrılar..."

"Ne oldu?"

"Opera binasının çatısından gelmiş olmalı."

"Öyle mi? Ee?"

"Aradaki mesafe iki yüz metreden fazla."

"Öyle mi?"

"Ve bu... bu şey, meşe zemine iki buçuk santim saplanmış."

"Kızı tanıyor muydun?" dedi Angua ve sorduğu için utandı.

"Pek sayılmaz."

"Herkesi tanıyorsun sanıyordum."

"Ara sıra sokakta görüyordum yalnızca. Şehir, sokakta gördüğün kişilerle dolu."

"Bu arada... dilenciler neden hizmetkâra ihtiyaç duyuyor?"

"*Saçımın bu şekli kendiliğinden aldığını düşünmüyorsundur herhâlde tatlım, öyle değil mi?*"

Kapıda bir şey belirdi. Yüzü çıbanlarla kaplıydı. *Siğillerinin* bile siğilleri vardı ve onlardan da tüyler bitmişti. Şey muhtemelen bir kadındı ama paçavra katmanları yüzünden emin olmak zordu. Söz konusu saçlar, parmaklarına pekmez bulaşmış bir fırtına tarafından biçimlendirilmiş gibi görünüyordu.

Sonra şey, sırtını dikleştirdi.

"Ah. Onbaşı Havuç. Sen olduğunu bilmiyordum."

Ses şimdi normaldi, en ufak sızlanma veya yakarı tınısı taşımıyordu. Yana döndü ve elindeki sopayı koridordaki bir şeyin üzerine sertçe indirdi.

"Yaramaz çocuk, Salyalı Sidney! Onbaşı Havuç'un geldiğini neden söylemedin!?"

"Aaah!"

Şekil odaya girdi.

"Hanım arkadaşın kim, Bay Havuç?"

"Bu, Bekçi Yardımcısı Angua. Angua, bu da Dilenciler Kraliçesi Molly."

Angua, karşısındaki kadının, teşkilatta bir kadın bekçi gördüğüne şaşırmadığını fark etti. Kraliçe Molly, çalışan bir kadından diğerine, başını sallayarak selam verdi. Dilenciler Loncası, fırsat eşitliğini savunan bir *işletmeme* idi.

"İyi günler," dedi. "Küçük bir malikâneye verecek on bin dolar bozukluğun yoktur, değil mi?"

"Hayır."

"Yalnızca sordum."

Kraliçe Molly pelerini dürtükledi.

"Ne olmuş Onbaşı?"

"Sanırım, yeni bir silah türü."

"Cam kırılması sesi duyduk ve onu bu hâlde bulduk," dedi Molly. "Onu kim, neden öldürmek istesin ki?"

Havuç kadife pelerine baktı.

"Burası kimin odası?" dedi.

"Benim. Giyinme odam."

"O zaman bunu her kim yaptıysa, onun peşinde değildi. Senin peşindeydi, Molly. 'Kimi paçavra içinde, kimi pırtıklara bürünür, biri ise kadife pelerin giyer...' Tüzüğünüzde böyle yazıyor, değil mi? Başdilencinin resmî kıyafeti. Muhtemelen kızcağız, pelerinin, üstünde nasıl duracağını görmek istedi. Doğru pelerin, doğru oda, *yanlış* kişi."

Molly elini heyecanla ağzına götürdü ve o anda oracıkta zehirlenme riskine girdi.

"Suikast girişimi mi?" dedi.

Havuç başını salladı.

"Ama çok anlamsız..." dedi. "Onlar yakın mesafeden çalışmayı tercih ederler. Müşterileriyle yakından ilgilenirler."

"Ne yapmalıyım?"

"Zavallı kızı gömmek, iyi bir başlangıç olur..." Havuç, metal parçayı parmaklarında evirip çevirdi, sonra kokladı. "Havai fişek," diye ekledi.

"Evet," dedi Angua.

"Siz ne yapacaksınız peki?" dedi Kraliçe Molly. "Siz bekçisiniz. Neler oluyor? Bu konuda ne yapmayı düşünüyorsunuz?"

Madenmidilli ve Kayağantaş, Phedre Yolu'nda taban tepiyordu. Yolun iki yanına tabakhaneler, tuğla fırınları ve kereste depoları dizilmişti ve burası güzel bir yer sayılmıyordu. Madenmidilli, tam da bu yüzden, "şehri tanımaları için" burada devriyeye yollandıklarını tahmin ediyordu. Böylece diğerlerinin ayaklarına dolanmıyorlardı. Çavuş Colon, onların mekânı dağınık gösterdiğini düşünüyordu.

Botlarının tıngırtıları ve Kayağantaş'ın yere dayadığı yumruklarının gümbürtülerinden başka ses yoktu.

Sonunda Madenmidilli dayanamadı.

"Yalnızca bilmeni isterim ki," dedi ters ters, "sen benimle eşleştirilmekten ne kadar hoşlanmıyorsan ben de seninle eşleştirilmekten o kadar hoşlanmıyorum."

"Evet!"

"Ama yine de, durumdan olabildiğince faydalanmak istiyorsak, bazı değişiklikler yapmamız gerekecek, tamam mı?"

"Ne gibi?"

"Örneğin, sayı bile sayamaman çok saçma. Trollerin sayı sayabildiğini biliyorum. Sen neden sayamıyorsun?"

"Sayabiliyorum!"

"Kaç parmak gösteriyorum peki?"

Kayağantaş gözlerini kısarak baktı.

"İki?"

"Tamam. *Şimdi* kaç parmak gösteriyorum?"

"İki... ve bir tane daha..."

"O zaman, iki ve bir tane daha kaç eder?.."

Kayağantaş paniğe kapılmış göründü. Bu konu, yüksek matematiğe giriyordu.

"İki ve bir tane daha, üç eder," dedi Madenmidilli.

"İki ve bir tane daha, üç eder."

"Şimdi kaç parmak gösteriyorum?"

"İki ve iki."

"Bu da dört eder."

"Dö-örт."

"*Şimdi* kaç parmak gösteriyorum?"

"İkidört."

Madenmidilli şaşırdı. Yanıt olarak "çok" veya muhtemelen "bissürü" beklemişti.

"İkidört nedir peki?" dedi.

"İki, iki, iki ve iki."

Madenmidilli başını yana eğdi.

"Hmm," dedi. "Tamam. İkidörde, biz *sekiz* diyoruz."

"Sek-kiz."

"Biliyor musun?" dedi Madenmidilli, trolü uzun uzun, eleştirel gözle inceleyerek, "göründüğün kadar aptal olmayabilirsin. Bu zor değil. Bunu düşünelim. Şey, daha doğrusu *ben* bu konuda düşüneyim ve sen de bildiğin sözcükler çıkarsa bana katıl."

Vimes, Karakol kapısını arkasından çarparak kapattı. Çavuş Colon masasından başını kaldırdı. Yüzünde memnun bir ifade vardı.

"Durum nedir, Fred?"

Colon derin bir nefes aldı.

"İlginç şeyler var, Yüzbaşım. Nobby'yle ben, Soytarılar Loncası'nda biraz dedektörlük yaptık. Öğrendiklerimizi yazdım. Hepsi burada. Doğru düzgün bir rapor."

"İyi."

"Hepsi yazılı, bakın. Noktalama işaretleri falan."

"Aferin."

"Virgüller bile var, bakın."

"Eminim okumaktan çok zevk alacağım, Fred."

"Bir de... Madenmidilli ve Kayağantaş da bir şeyler öğrendi. Madenmidilli de rapor yazdı. Ama onunkinde benimki kadar çok noktalama işareti yok."

"Ne kadar uyudum ben?"

"Altı saat."

Vimes bütün bunlar için zihinsel bir alan açmaya çalıştı ama başaramadı.

"Mideme bir şeyler atmam lazım," dedi. "Kahve falan... Ondan sonra dünya daha iyi bir yere dönüşecek."

Phedre Yolu'nda gezintiye çıkan biri, bir trol ile bir cücenin heyecan içinde birbirlerine bağırdığını görebilirdi.

"İki tane otuz iki ve sekiz ve bir!"

"Gördün mü? Şu yığında kaç tuğla var?"

Sessizlik.

"On altı, sekiz, dört, bir!"

"Yirmi sekize bölünen sayılar hakkında dediklerimi hatırlıyor musun?"

"Yirmi... dokuz?"

"Evet!"

"Evet!"

"Yapabilirsin!"

"Yapabilirim!"

"İkiye kadar sayma konusunda doğal bir yeteneğin var!"

"İkiye kadar saymada doğal yeteneğim!"

"İkiye kadar sayabiliyorsan, istediğin sayıya kadar sayabilirsin!"

"İkiye kadar sayabiliyorsam, istediğimi sayarım!"

"Ve o zaman, dünyanın tüm nimetleri senin olur!"

"Nimet olur!.. Nimet ne?"

Angua, Havuç'a ayak uydurmak için koşmak zorunda kalıyordu.

"Opera binasına bakmayacak mıyız?" dedi.

"Daha sonra. Oradaki kişi biz varana kadar çoktan kaçmış olur. Önce Yüzbaşı'ya söylemeliyiz."

"Çekiçdiz'i öldüren şeyle mi öldürüldüğünü düşünüyorsun?"

"Evet."

"Orada... dokuz kuş var."

"Doğru."

"Orada... bir köprü var."

"Evet."

"Orada... on dört tekne var."

"Tamam."

"Orada... bin... üç yüz... altı-on... dört tuğla var."

"Peki."

"Orada..."

"İstersen biraz ara ver. Saya saya her şeyi bitireceksin."

"Orada... bir tane kaçan adam var..."

"Ne? Nerede?"

Sham Harga'nın kahvesi eriyik kurşundan farksızdı ama büyük bir avantajı da vardı: O kahveyi içtikten sonra, fincanın dibine

ulaşabildiğiniz için büyük bir psikolojik rahatlama yaşıyordunuz.

"Bu," dedi Vimes, "kahrolası feci kötü bir kahveydi, Sham."

"Evet," dedi Harga.

"Yani, zamanında bol bol kötü kahve içmişimdir ama *bu* kahveyi içmek, dilimde testere gezdirmekten farksızdı. Ne zamandır kaynıyor?"

"Bugünün tarihi ne?" dedi Harga, bir bardağı silerek. Sürekli bardak silerdi. Temiz bardaklara ne olduğunu kimse öğrenememişti.

"On beş ağustos."

"Sene?"

Sham Harga gülümsedi; ya da en azından ağzının etrafındaki muhtelif kasları oynattı. Sham Harga sürekli gülümseyerek, asla veresiye yazmayarak ve müşterilerinin çoğunun dört besin grubunu (şekeri, nişastayı, donyağını ve yanık çıtır parçaları) dikkatle dengeleyen yemekler istediğini bilerek, senelerdir başarılı bir lokanta işletiyordu.

"İki yumurta istiyorum," dedi Vimes. "Sarıları iyice pişsin ama beyazları o kadar cıvık olsun ki pekmez gibi aksın. Bir de pastırma; şu her tarafı kemik parçalarıyla kaplı, etrafından yağ öbekleri sarkan özel pastırmandan. Bir dilim de kızarmış ekmek. Sırf bakarken bile damarları tıkayan cinsten."

"Zor sipariş," dedi Harga.

"Dün pişirmeyi başardın. Kahvemi de tazele. *Aysız bir gece yarısı kadar koyu olsun.*"*

Harga şaşırdı. Vimes'tan beklediği bir laf değildi.

---

* Kahvesini *aysız bir gece yarısı kadar koyu* içen ve ayrıntılı kahvaltı siparişleriyle hatırlanan bir diğer ünlü dedektif, David Lynch'in ünlü *İkiz Tepeler* dizisindeki Ajan Dale Cooper idi. [E.N.]

"Yani, ne kadar koyu?" dedi.

"Ah, kahrolası kapkara işte."

"Şart değil ki."

"Ne değil?"

"Aysız gecelerde daha fazla yıldız görürsün. Mantıklı. Ay yokken yıldızlar daha çok belli olur. Aysız geceler epey aydınlık olabiliyor."

Vimes içini çekti.

"*Bulutlu* bir aysız gece?" dedi.

Harga kahve sürahisine dikkatle baktı.

"Kümülüs mü, yoksa kümülonimbus mu?"

"Pardon? Ne dedin?"

"Kümülüs bulutları şehir ışıklarını yansıtır. Yere yakın olurlar çünkü. Gerçi diğerinde de, yüksekteki buz kristalleri..."

"Aysız bir gece," dedi Vimes, ifadesiz bir sesle, "şu kahve kadar kara, aysız bir gece."

"Tamam!"

"Bir de şekerli çörek." Vimes, Harga'nın lekeli yeleğini kavradı ve onunla burun buruna gelene kadar çekti. "Un, su, bir büyük yumurta, şeker, bir çimdik maya, lezzet için tarçın ve dolgu olarak da milli ve türsel tercihlere göre reçel, marmelat veya sıçandan yapılmış çörek kadar çöreksel bir çörek, tamam mı? Herhangi bir şekilde mecazi bir şey kadar çöreksel bir çörek değil. Yalnızca bir çörek. Bir adet çörek."

"Bir çörek."

"Evet."

"Öyle söylesen de yeterdi."

Harga yeleğini silkeledi, incinmiş bakışlarla Vimes'a baktı ve mutfağa döndü.

"*Dur!* Kanun namına dur!"

"Kanunun namı ne?"

"Ne bileyim ben!"

"Adamı neden kovalıyoruz?"

"Çünkü kaçıyor!"

Madenmidilli yalnızca birkaç gündür teşkilattaydı ama önemli ve temel bir gerçeği kavramıştı bile: Herhangi bir kişinin hiçbir kuralı ihlal etmeden sokağa çıkması hemen hemen imkânsızdı. Kötü Niyetli Aylaklık Sebebiyle Adaletin Engellenmesinden, Yanlış Renk/Şekil/Tür/Cinsiyet Sahibi İken Ortalarda Dikilmeye kadar, bir polis memurunun bir vatandaşla hoş vakit geçirmek için kullanabileceği bir sürü ihlal türü vardı. Gerçi, yumruklarına dayana dayana peşinden gelen Kayağantaş'ı gören birinin *kaçmamasının* da, 1581 tarihli Kahrolası Bir Aptal Olma Kanununa karşı gelmek sayılabileceğini düşündü... Ama bunu hesaba katmak için geç kalmıştı. Biri kaçıyordu ve onlar kovalıyordu. Biri kaçtığı için onlar kovalıyordu ve onlar kovaladığı için de adam kaçıyordu.

Yüzbaşı Samuel Vimes kahvesiyle oturdu ve çatıda bulduğu şeye baktı.

Sadece altı notası, hatta *tamamı aynı olan* altı notası bulunan, kısa bir panflüte benziyordu. Kaynak yapılarak birbirine tutturulmuş çelik borulardan oluşmuştu. Bir yanında testere kenarlı metal bir şerit vardı, düzleştirilmiş bir dişliye benziyordu ve tamamen havai fişek kokuyordu.

Onu dikkatle tabağının yanına bıraktı.

Çavuş Colon'un raporunu okudu. Fred Colon bu rapor için,

muhtemelen elinde bir sözlükle, epey zaman harcamıştı. Raporda şunlar yazıyordu:

"Çvş. F. Colon'un raporu. Bugün, 15 Agustus, saat sabah 10 civarı, Onbaşı C. W. St. J. Nobbs eşliğinde Tanrı Sokak'taki Soytarılar ve Şakacılar Loncası'na gittim. Orada palyaço Boffo ile konuştuk ve bize dedi ki, palyaço Beano'yu, yani *corpus derelicti*'yi,* kesinlikle önceki sabah, patlamadan hemen sonra, loncadan ayrılırken görmüş. {Bence bu çok şüpheli bir ifade, sebep şu ki, ceset iki gündür ölü, Onb. C. W. St. J. Nobbs da benimle aynı fikirde, bu yüzden biri kıçından atıyor, zaten, hayatını kıçüstü düşerek kazanan birine asla güvenme.} Bunun üzerine Dr. Beyazsurat bizimle görüştü ve neredeyse mekândan ivedililililikle şutlayacaktı bizi. Bize öyle geldi ki, yani bana ve Onb. C. W. St. J. Nobbs'a öyle geldi ki, soytarılar bu cinayeti suikastçıların işlediğinden endişeleniyor, ama neden, bilmiyoruz. Aynı zamanda, palyaço Boffo, Beano'nun burnunu bulmamız hakkında söylendi de söylendi, ama onu burada gördüğümüzde bir burnu vardı, bunu palyaço Boffo'ya söyledik, takma burun mu diyorsun dedik, ama o da dedi ki, hayır, gerçek burun, basın gidin. Bunun üzerine biz de buraya geldik."

Vimes, "ivedililililikle"nin ne demek olduğunu çıkarttı. Burun meselesi ise, sırra sarılmış bir bilmece gibi görünüyordu; ya da en azından, Çavuş Colon'un el yazısına göre öyleydi ama o da aynı şeydi zaten. Fakat, kaybolmayan bir burnu aramalarını neden istemişlerdi?

* Corpus delicti: *Lat.* "Üzerinde suç işlenmiş beden." [E.N.]

Colon'un raporunu bıraktı; Madenmidilli'nin, rünlere ve destanlara alışık birinin köşeli el yazısıyla dikkatle yazılmış raporuna baktı:

"Yüzbaşı Vimes. Aşağıdakiler, ben, Bekçi Yardımcısı Madenmidilli'nin, mevcut güne dâir târihçesidir: Parlak bir sabah idi, neş'e içinde Simyâcılar Loncası'na doğru taban tepiyorduk ki, olaylar, şimdi anlatacağım şekilde zuhur etti. Bittabi, bu olaylara patlayan toplar da dâhildi. Gönderildiğimiz göreve dâir, ekteki kâğıt parçasının [ekte] Quirmli Leonard'a, yâni gizemli koşullar altında ortadan kaybolmuş bir şâhsiyete âit olduğu aktarıldı bize. '1 Numaralı Toz' denen bir tozun nasıl yapılacağını anlatan bir târif imiş bu. Bu toz, havâi fişek imâlâtında kullanılır imiş. Simyâcı Bay Gümüşbalık dedi ki, bu tozu her simyâcı bilir imiş. Aynı zamanda, kâğıdın kenarına, 'Tüfenk' isimli âletin çizimi yapılmış. Kuzenim Kazankap'a Leonard'ı sordum. O, Leonard'a boya satar idi ve onun el yazısını tanıdı ve dedi ki, Leonard hep ayna tersi yazâr idi, çünkü bir dâhi idi. Yazıyı buraya neşrettim."

Vimes kâğıtları bıraktı ve bulduğu metal parçasını üstlerine koydu.

Sonra cebine uzandı ve iki kurşun yumruyu çıkardı.

Bir sopa, demişti gargoyle.

Vimes çizime baktı. Madenmidilli'nin söylediği gibi, bir arbaletin kızağına benziyordu ve üstüne bir boru takılmıştı. Yanında, tuhaf mekanik aletlere dair birkaç çizim ile altı-borulu bu küçük şeye dair iki çizim vardı. Aslında tüm çizim, öylesine çiziktirilmiş gibi görünüyordu. Biri, muhtemelen bu Leonard denen

adam, havai fişekler hakkında bir kitap okuyordu ve kenarına bir şeyler çiziktirmişti.

Havai fişekler...

Eh... havai fişekler? Ama havai fişekler silah değildi ki? Çatapatlar patlardı, roketler uçardı... Fakat hiçbiri, gökyüzünden başka hiçbir şeyi vuramazdı.

Çekiçdiz mekanizmalar konusundaki yeteneğiyle ünlüydü. Cüceler arasında sık rastlanan bir yetenek değildi bu. Herkes öyle zannederdi ama değildi. Cüceler metal işleme konusunda yetenekliydi, evet; ve iyi kılıçlar ve iyi mücevherler de yaparlardı, evet. Ama dişliler ve yaylar söz konusu olduğunda, çok da *teknik* çalışmazlardı. Çekiçdiz sıradışıydı.

Öyleyse...

Diyelim ki ortada bir silah var ve diyelim ki bu silahta farklı, tuhaf, dehşet verici bir taraf var.

Hayır, böyle olamaz. Böyle bir silah varsa, ya her yere yayılır ya da yok edilir. Gidip de suikastçıların müzesine konmaz. Peki, müzelere ne konur? İşe yaramamış şeyler, kaybolmuş şeyler, hatırlanması gereken şeyler... O zaman, bu havai fişeği orada *sergilemenin* ne anlamı var?

O kapıda bir sürü kilit vardı. Demek ki... elini kolunu sallaya sallaya girip gezebileceğin bir müze değildi orası. Girebilmek için, belki de yüksek kademe bir suikastçı olmak gerekiyordu? Ve bir gün, lonca önderlerinden biri, gecenin en... haha, *ölü* saatinde seni oraya götürüyordu ve diyordu ki... diyordu ki...

Bir sebepten, bu noktada Ataerk'in yüzü gözlerinin önüne geldi.

Vimes kendini bir kez daha bir şeyin kıyısında hissetti; çok temel, hayli merkezi bir şeyin kıyısında...

"Nereye gitti? Nereye gitti?"

Kapıların etrafında bir geçitler labirenti vardı. Madenmidilli bir duvara yaslandı ve nefes almaya çalıştı.

"İşte nah oraya gitti!" diye bağırdı Kayağantaş. "Balinakemiği Sokak'a!"

Kaçan adamın peşinden sallana sallana koştu.

Vimes kahve fincanını bıraktı.

O kurşun topları ona her kim attıysa, yüzlerce metre uzaktan atış yapmasına rağmen hedefi tutturmayı başarmıştı; üstelik, ok fırlatan bir silahın yapabileceğinden çok daha seri bir şekilde, arka arkaya altı atış yapmıştı...

Vimes boruları tekrar eline aldı. Altı küçük boru, altı atış. Ve yanınızda o şeylerden bir cep dolusu taşıyabilirdiniz. Tüm diğer silahlarla yapabileceğinizden daha uzağa, daha hızlı ve daha isabetli bir şekilde atış yapabilirdiniz...

Öyleyse... *Yeni bir tür silahtı bu.* Arbaletten çok, çok daha hızlıydı. Suikastçılar bundan hoşlanmazdı. *Hiç* hoşlanmazlardı. Arbaletlere bile bayılmıyorlardı. Suikastçılar, yakından öldürmeyi tercih ederdi.

İşte bu yüzden, *tüfengi* bir yere kilitleyerek güven altına almışlardı. Onu ilk nasıl bulduklarını ise ancak tanrılar bilirdi... Yalnızca birkaç kıdemli suikastçının ondan haberi vardı büyük ihtimalle ve sırrı da yine onlar aktarıyor olmalıydı: *Buna benzer şeylere karşı dikkatli ol...*

"Orada! Avuçla Geçidi'ne girdi!"

"Yavaşla! Yavaşla!"

"Neden?" dedi Kayağantaş.

"Çünkü burası çıkmaz sokak."

İki bekçi sallanarak durdu.

Madenmidilli şu anda bu ekibin beyninin kendisi olduğunu biliyordu; buna karşın Kayağantaş da, gururla gülümseyerek yanındaki duvarın taşlarını sayıyordu.

Neden birini kovalaya kovalaya şehrin yarısını aşmışlardı? Kaçtığı için. Evet. Çünkü *kimse* bekçilerden kaçmazdı. Hırsızlar lisanslarını gösterir, yollarına devam ederlerdi. Hatta lisanssız hırsızlar bile bekçilerden korkmazdı; tüm korkularını Hırsızlar Loncası'na saklarlardı. Suikastçılar kanuna harfiyen uyardı. Ve tabii, dürüst vatandaşların bekçilerden kaçmasına ise hiç gerek yoktu.* Bekçilerden kaçmak, başlı başına kuşkulu bir eylemdi.

Avuçla Geçidi'nin isminin kökeni, zamanın şu ünlü pusları arasında neyse ki kaybolmuştu;** bununla beraber, yine zamanla, geçit bu isme layık bir yere dönüşmüştü. Binalar, üstlerine daha geniş, daha çıkıntılı katlar eklendikçe, birbirlerine yaklaşıp geçidi bir tünele dönüştürmüştü ve geride yalnızca birkaç santim gökyüzü bırakmıştı.

Madenmidilli köşeden uzanarak loşluğun içine baktı.

Tık. Tık.

Ses, karanlığın derinliklerinden gelmişti.

"Kayağantaş?"

"Evet?"

"Adamın silahı var mıydı?"

---

* "Dürüst vatandaşların polisten korkmasına gerek yoktur' önermesi, Önerme Temyiz Kurulu tarafından hâlâ gözden geçirilmektedir.

** Ortaçağ Londra'sında gerçekten de bu isimde, "Grope Lane" adında bir sokak varmış ve hayat kadınlarının uğrak yeriymiş. [E.N.]

"Yalnızca bir sopa. Sopası vardı."

"Ama ben... havai fişek kokusu alıyorum?"

Madenmidilli başını dikkatle geri çekti.

Çekiçdiz'in atölyesinde de havai fişek kokusu vardı ve Bay Çekiçdiz, göğsünde kocaman bir delikle ölmüştü. Madenmidilli şu an, ismi olan bir dehşete kapılmaktaydı; ki bu, isimsiz dehşetten çok daha belirgin ve ürkünç bir dehşetti. Ortaya çok para yatırdığınız bir kumar masasındaki rakibiniz aniden sırıttığında ve siz kuralların *tamamını* bilmediğinizi ama bu işten sırtınızdaki gömlekle sıyrılabilirseniz çok şanslı sayılmanız gerektiğini fark ettiğinizde hissettiğiniz duyguya benziyordu.

Diğer yandan... gözlerinin önüne Çavuş Colon'un yüzü geliyordu. Ne diyecekti ona? *Bu adamı bir geçide kadar kovaladık, Çavuş. Ve sonra... ve sonra geri döndük...*

Kılıcını çekti.

"Bekçi Yardımcısı Kayağantaş?"

"Evet, Bekçi Yardımcısı Madenmidilli?"

"Beni izle."

Ama neden? Bu lanet şey, metalden yapılmamış mıydı? Sıcak potada on dakika, bütün sorunu çözerdi. Öyle bir şey, öyle *tehlikeli* bir şey... Neden ondan kurtulmamışlardı? Neden saklamışlardı?

Ama insan doğası öyle değildi işte. Bazen bazı şeyler, yok edilemeyecek kadar hayret verici gelirdi.

Tuhaf metal silindirlere baktı yine. Birbirlerine kaynakla tutturulmuş altı kısa boru; bir uçları sıkıca kapatılmış... Ve her borunun üstünde küçük bir delik var...

Vimes, kurşun toplardan birini dikkatle eline aldı...

Geçit bir iki kez sağa sola kavis yaptı. Ama bu geçide açılan başka geçitler veya kapılar yoktu. Sadece, geçidin en sonunda bir kapı vardı ve normal bir kapıdan daha büyük ve ağır yapılıydı.

"Neredeyiz?" diye fısıldadı Madenmidilli.

"Bilmiyorum," dedi Kayağantaş. "Rıhtımların arkasında bir yerde."

Madenmidilli kılıcıyla kapıyı açtı.

"Madenmidilli?"

"Evet?"

"Yedi-on ve dokuz adım yürüdük."

"Yetmiş dokuz. Güzel."

Kapıdan dışarı soğuk hava esti.

"Et deposu burası," diye fısıldadı Madenmidilli. "Biri, kilidi maymuncukla açmış."

Kapıdan geçti ve yüksek tavanlı, loş bir odaya girdi. Oda bir tapınak kadar genişti ve bazı açılardan, gerçekten de bir tapınağa benziyordu. Yüksek, buz kaplı pencerelerden soluk bir ışık giriyordu. Kesilmiş hayvanlar, ta tavana kadar sıra sıra dizilmişti. Ama hepsi yarı saydam görünüyordu.

Hava o kadar soğuktu ki Madenmidilli'nin nefesi buğulanıyordu.

"Vay," dedi Kayağantaş. "Sanırım bura, Morpork Sokağı'ndaki vadeli domuz eti deposu."

"Ne?"

"Eskiden burda çalıştım," dedi trol. "Eskiden her yerde çalıştım. *Git burdan, seni aptal trol, sen çok ahmaksın...*" diye ekledi kasvetle.

"Başka çıkışı var mı?"

"Ana kapı, Morpork Sokağı'nda. Ama aylar boyunca buraya kimse girmez. Domuzlar var olana kadar."*

Madenmidilli bir anda ürperdi.

"Sen, oradaki!" diye bağırdı. "Bekçi Teşkilatı! Hemen kendini göster!"

İki müstakbel domuzun arasında, karanlık bir şekil belirdi.

"Şimdi ne yapacaz?" dedi Kayağantaş.

Şekil, sopaya benzer bir şeyi kaldırdı ve onu arbalet gibi tuttu.

Sonra da ateş etti.

İlk atış, Madenmidilli'nin miğferinden sekti.

Kayağantaş taş elini hemen Madenmidilli'nin kafasına koydu ve onu arkasına itti.

Fakat şekil koşmaya başladı. Ateş etmeye devam ederek onlara doğru koşuyordu.

Kayağantaş gözlerini kırpıştırdı.

Ve peş peşe beş atış, göğüs plakasını delip geçti.

Koşan adam açık kapıdan çıktı ve kapıyı arkasından kapattı.

"Yüzbaşı Vimes?"

Vimes başını kaldırdı. Konuşan, Gündüz Bekçileri'nden Yüzbaşı Quirke'ti. Arkasında iki adamı dikiliyordu.

---

* Muhtemelen, çokluevrendeki başka hiçbir dünyada, *yalnızca potansiyel olarak var olan* şeylerin saklandığı depolar yoktur. Ama Ataerk'in temelsiz metaforlar hakkındaki kurallarının, her şeyin bir yerlerde var olması gerektiğini varsayan düz düşünüşlü vatandaşların ve Ankh etrafındaki gerçeklik dokusunun genel inceliğinin ürünü olarak, Ankh-Morpork'ta bir "vadeli domuz eti deposu" kurulmuştur. Ankh etrafındaki gerçeklik dokusu o kadar incedir ki... eh, çok ince bir şey kadar incedir. Bunun sonucunda, vadeli domuz eti ticareti –yani *henüz var olmayan* domuz eti ticareti– için, domuz etinin, var olacağı zamana dek saklanabileceği bir depo inşa edilmiştir. Depodaki aşırı düşük sıcaklığın sebebiyse, zamansal enerji akışındaki dengesizliktir. Yani, en azından Yüksek Enerjili Büyü binasındaki sihirbazlar öyle der. Ve tabii bu sihirbazların, doğru düzgün sivri tepeli şapkaları ve isimlerini takip eden birtakım harfleri falan vardır; o yüzden, neden bahsettiklerini herhâlde biliyorlardır.

"Evet?"

"Bizimle gel. Ve kılıcını bana ver."

"Ne?"

"Sanırım beni duydun, Yüzbaşı."

"Bak, *benim* bu, Quirke. Sam Vimes? Aptal olma."

"Ben aptal değilim. Arbaletli adamlarım var. *İnsan* adamlarım. Tutuklamaya direnirsen, asıl sen aptal olursun."

"Öyle mi? Tutuklanıyor muyum şimdi?"

"Eğer bizimle gelmezsen."

Ataerk Uzun Ofis'teydi, pencereden dışarı bakıyordu. Beşi vuran çanların kakofonisi yeni yeni sönmeye başlamıştı.

Vimes selam verdi. Arkadan bakınca Vetinari, etobur bir flamingoya benziyordu.

"Ah, Vimes," dedi Ataerk, arkasına dönmeden, "buraya gelir misin? Bana ne gördüğünü söyle."

Vimes tahmin oyunlarından nefret ederdi. Yine de Ataerk'e katıldı.

Uzun Ofis'in pencereleri şehrin yarısını görürdü ama gördüğünün çoğu, çatılar ve kulelerden ibaretti. Vimes'ın imgelemi, o kuleleri, eli tüfenkli insanlarla doldurdu. Ataerk çok kolay bir hedef olurdu...

"Orada, dışarıda ne görüyorsun, Yüzbaşı?"

"Ankh-Morpork şehri, efendim," dedi Vimes, yüzünü dikkatle ifadesiz tutarak.

"Peki, bu şehir sana herhangi bir şey düşündürüyor mu, Yüzbaşı?"

Vimes kafasını kaşıdı. Eğer Ataerk oyun oynayacaksa, o da oynayacaktı.

"Eh, efendim... Ben çocukken bir ineğimiz vardı, bir gün hastalandı ve ahırı temizlemek her zaman benim işimdi ve..."

"Bana bir *saati* düşündürüyor," dedi Ataerk. "Büyük çarklar, küçük çarklar... Hepsi tıkır tıkır dönüyor. Küçük çarklar fırıl fırıl, büyük çarklar daha yavaş; hepsi farklı hızlarda. Ama makine *işliyor*. En önemli şey bu. Makine, çalışmaya devam ediyor. Çünkü makine bozulursa..."

Aniden döndü, her zamanki avcı adımlarıyla masasına yürüdü ve oturdu.

"Bazen, çarkların arasına bir parça pislik girer ve çarkların tüm dengesi bozulur. Minicik bir pislik parçası yüzünden."

Vetinari başını kaldırdı ve Vimes'a neşesiz bir gülümseme bahşetti.

"Buna izin vermeyeceğim," dedi.

Vimes bakışlarını duvara dikti.

"Son günlerde yaşanan bazı olayları unutmanı söylediğimi sanıyordum, Yüzbaşı?"

"Efendim."

"Ama öyle görünüyor ki Bekçi Teşkilatı, çarkların arasına giriyor."

"Efendim."

"Seninle ne yapacağım ben?"

"Bilemiyorum efendim."

Vimes duvarı dikkatle inceledi. Keşke Havuç burada olsaydı, diye düşündü. Düz bir delikanlıydı ama gerçekten de o kadar düzdü ki, incelikli kişilerin gözden kaçırdığı şeyleri görebiliyordu. Ve her zaman basit, akılda kalıcı fikirler buluyordu. "Polis" sözcüğü örneğin. Bir gün Küçük Tanrılar Sokağı'nda taban teperlerken Vimes'a şöyle demişti: "'Polis' sözcüğünün

nereden geldiğini biliyor musunuz, efendim?" Vimes bilmiyordu. "Polis sözcüğü, eskiden 'şehir' anlamına gelirmiş," demişti Havuç. "Polis memurunun da anlamı, 'şehrin memuru' demektir... Bu arada, bunu çok kişi bilmez ama 'polat' sözcüğü de 'polis'ten gelir. Şehrin, halk için güvenli bir zırh olduğunu anlatır."

Şehrin memuru... Havuç sürekli bu tür ufak tefek bilgiler atardı ortaya. "Bekçi" sözcüğünü de açıklamıştı. Vimes, "bekçi" sözcüğünün nereden geldiğini hayatı boyunca merak bile etmemişti ama Havuç, sözcüğün, "koruyan, gözeten" anlamına geldiğini söylemişti ona.

Havuç boş zamanlarında kitap okurdu. Pek iyi okuyamazdı gerçi, işaretparmağını kesseniz kitap okumakta gerçekten güçlük çekerdi ama yine de sürekli okurdu. Ve *izin günlerinde bile* Ankh-Morpork'ta dolanırdı.

"Yüzbaşı Vimes? "

Vimes gözlerini kırpıştırdı.

"Efendim?"

"Şehirdeki hassas dengeden haberin bile yok. Sana son kez söylüyorum: Suikastçılar, cüce ve bu palyaçoyla ilgili meseleye *karışmayacaksın.*"

"Hayır efendim. Bu dediğinizi yapamam."

"Rozetini ver bana."

Vimes rozetine baktı.

Rozeti hakkında hiç düşünmemişti aslında. Yalnızca öteden beri sahip olduğu bir şeydi işte. Pek anlamı yoktu... Aslında... Öyle ya da böyle... Yalnızca, öteden beri sahip olduğu bir şey.

"Rozetim mi?"

"Kılıcını da."

Aniden muzlar kadar –üstelik, kendisine bile ait olmayan muzlar kadar– hantal gelen parmaklarla, Vimes kılıç kemerinin tokasını yavaşça çözdü.

"Rozetini de."

"Rozetimi verememem."

"Neden?"

"Çünkü *benim* rozetim."

"Ama evlendiğinde emekli olacaksın zaten."

"Doğru."

Göz göze geldiler.

"Senin için ne kadar anlamlı bu?"

Vimes bakakaldı. Doğru sözcükleri bulamıyordu. Ama işte, öteden beri rozet taşıyan bir adamdı o. Biri olmadan diğerinin var olabileceğine emin değildi.

"Pekâlâ," dedi Lord Vetinari sonunda. "Sanırım, yarın öğle saatlerinde evleniyorsun." Uzun parmaklarıyla, masasındaki yaldızlı, kabartmalı davetiyeyi aldı. "Evet... Rozetin sende kalabilir. Ve şerefinle emekli olabilirsin. Ama kılıcı alıkoyuyorum. Ayrıca, kısa süre sonra Gündüz Bekçileri Karakol'a gidecek ve adamlarının silahlarını teslim alacak. Gece Bekçileri'ni görevden alıyorum, Yüzbaşı Vimes. Belki ileride, canım isterse, başlarına yeni bir komutan atayabilirim. O zamana kadar sen ve adamların, kendinizi izinli sayabilirsiniz."

"Gündüz Bekçileri mi? Ama onlar bir avuç..."

"Pardon?"

"Başüstüne, efendim."

"Ve unutma, Yüzbaşı Vimes. En ufak itaatsizliğinde, rozetin benim olur."

Madenmidilli gözlerini açtı.

"Yaşıyor musun?" dedi Kayağantaş.

Cüce, miğferini dikkatle çıkarıp baktı. Kenarı biraz içe görmüştü.

Başı da feci ağrıyordu.

"Önemsiz bir deri abrasyonu gibi görünüyor," dedi Kayağantaş.

"Bir... ne? *Aaahh...*" Madenmidilli yüzünü buruşturdu. "Sen nasılsın peki?"

Kayağantaş'ta bir tuhaflık vardı. Madenmidilli ne olduğunu kestiremiyordu ama üzerindeki onca delik dışında, trolde kesinlikle yabancı bir şeyler vardı.

"Zırhın *biraz* faydası oldu sanırım," dedi Kayağantaş. Göğüs plakasının kayışlarını çekti. Beş kurşun yumru, kemer hizasından bir yerden dışarı düştü. "Bunlar yavaşlatmasa, ciddi abrasyonlara maruz kalabilirdim."

"Senin neyin var? Neden öyle konuşuyorsun?"

"Ne gibi, affedersin?"

"Alınma ama, 'ben, koca trol' tarzına ne oldu?"

"Ne demeye çalıştığını anladığımdan emin değilim."

Madenmidilli ürperdi. Isınmak için ayaklarını yere vurdu.

"Çıkalım buradan."

Kapıya gittiler. Sıkıca kapanmıştı.

"Kapıyı kırabilir misin?"

"Hayır. Bu mekân trol geçirmez olmasa çoktan bomboş kalırdı. Üzgünüm."

"Kayağantaş?"

"Efendim?"

"Sen iyi misin? Kafandan buharlar çıkıyor."

"Ben... biraz..."

Kayağantaş gözlerini kırpıştırdı. Düşen buzların şıngırtısı duyuldu. Kafasının içinde tuhaf şeyler oluyordu.

Normalde beyninde aylak aylak dolanan düşünceler aniden canlanıyor, parlıyor, hareketleniyordu. Ve sanki sayıları da gittikçe artıyordu.

"Aman tanrılar," dedi kendi kendine.

Ve bu o kadar gayrîtrolvari bir ifadeydi ki, el ve ayak parmakları uyuşmaya başlamış olan Madenmidilli bakakaldı.

"Sanıyorum," dedi Kayağantaş, "düşünce süreçlerim gerçekten çalışıyor. Ne kadar ilginç bir olay!"

"Ne demek istiyorsun?"

Kayağantaş kafasını ovalarken üzerinden başka buz parçaları çağladı.

"Tabii ya!" dedi, dev parmağını kaldırarak. "Süper-iletkenlik!"

"Ney?"

"Yani, saf olmayan silikondan bir beyin. Isı dağılımı sorunu. Gündüz sıcaklığı çok yüksek, işlem hızını yavaşlatıyor, sıcaklık daha da yükselince beyin tamamen duruyor, troller taşa dönüyor ve gece çökene kadar da o hâlde kalıyor; gece hava soğuyor, trol canlanıyor, ısıdüştükçebeyin*dahahızlı*işliyorve..."

"Sanırım yakında donarak öleceğim," dedi Madenmidilli.

Kayağantaş etrafına bakındı.

"Yukarıda küçük camlı açıklıklar var," dedi.

"Çok yüksk, omzlarna çıksm ble yetşemm," diye mırıldandı Madenmidilli, olduğu yerde daha da çökerek.

"Ah, ama benim planım, bir şeyi camdan dışarı fırlatarak birilerinin dikkatini çekmek ve böylece yardım getirtmek," dedi Kayağantaş.

"N' planı?"

"Aslında yirmi üç tane plan düşündüm ama seçtiğim bu planın başarı şansı yüzde doksan yedi," dedi Kayağantaş gülümseyerek.

"Frlatcak bişy yok," dedi Madenmidilli.

"*Var*," dedi Kayağantaş, Madenmidilli'yi yerden alarak. "Endişelenme. Uçacağın yayı kesin olarak hesaplayabilirim. Tek yapman gereken, Yüzbaşı Vimes, Havuç ya da bir başkasını buraya getirmek."

Madenmidili'nin zayıf itirazları, buz gibi havada bir yay çizerek, pencere camıyla birlikte yok oldu.

Kayağantaş oturdu. Aslında iyice düşündüğünüzde, hayatın çok basit olduğunu anlıyordunuz. Ve o iyice düşünüyordu.

Odanın en az yedi derece daha soğuyacağından yüzde altmış yedi emindi.

Ünlü tedarikçi, girişimci tüccar ve çok yönlü satıcı Bay Zararına Dibbler, etnik gıda sektörüne girme konusunda uzun uzun, dikkatle düşünmüştü. Gerçi o kadar düşünmesi de gerekmiyordu aslında; zira bu, kariyerindeki doğal ve mecburi bir adımdı. Eski ve ünlü "ekmek arası sosis" işi son günlerde düşüşe geçmişti. Fakat şehirde bir sürü trol ve cüce vardı; ceplerinde –ya da troller paralarını her nerede saklıyorsa orada– para olan potansiyel müşterilerdi bunlar. Ve *başkalarının* para sahibi olması, Zarar'a öteden beri, doğaya aykırı bir şeymiş gibi gelirdi.

Cücelere hizmet vermek kolaydı. Şişte sıçan, yeterince basit bir yemekti. Ama maalesef bu iş, Dibbler'ın olağan yemek standartlarında genel bir iyileştirme gerektiriyordu.

Diğer yandan troller, temel olarak, yani işin özüne baktığınızda, alınmaca gücenmece yok ama, görünen ortadaydı ki... eh, yürüyen kayalardı.

Dibbler trol yemekleri hakkında Krizopras'a danışmıştı. Krizopras da troldü ama bugünlerde görseniz hayatta anlamazdınız. O kadar uzun süredir insanların arasında yaşıyordu ki artık takım elbise falan giyiyordu ve kendi deyişiyle "türlü türlü medeni şey öyrenmişti"; örneğin "haraç doplamak" ya da "ayda yüzde üç yüz fayizle borç bara vermek" türü şeyler. Krizopras, bir yerlerdeki bir dağda, kar çizgisinin üzerindeki bir mağarada doğmuş olabilirdi ama Ankh-Morpork'a sadece beş dakikada uyum sağlamıştı. Dibbler, Krizopras'ı dostu olarak düşünürdü. Onu düşman olarak düşünmeyi hiç istemezdiniz zaten.

Zarar, yeni girişimini denemek için o günü seçmişti. Sıcak yemek arabasını iterek cadde sokak dolaşıyor ve bağırıyordu:

"Sosisler! Sıcak sosisler! Ekmek arası sosisler! *Etli* börekler! Hâlâ sıcakken alın!"

Bunlar ısınma turlarıydı ama. Bir insanın Dibbler'ın el arabasından bir şey yemesi için önce iki hafta kıtlık diyeti yapması, sonra da yiyeceği şeyin dümdüz edilip kapı altından ona itilmesi gerekirdi. Dibbler gizlice etrafına bakındı. Rıhtımlarda her zaman trol işçiler olurdu. Ve sonunda, yeni tepsinin örtüsünü açtı.

Şimdi... nasıl bağıracaktı? Hah, evet...

"Akmermer kayaçları! Akmermer kayaçlarınızı burdan aliyyan! Manganez yumruları! Manganez yumruları! Hâlâ... ee... hâlâ yumru şeklindeyken alın!" Bir an duraksadı ve sonra kendini topladı. "Ponza! Ponzataşı! İkisi bi' dolar! Kızarmış kireçtaşiyye!.."

Birkaç trol yaklaşıp onu izlemeye başladı.

"Sen, bayım... Karnın aç gibi?" dedi Dibbler, en ufak tefek trole geniş geniş gülümseyerek. "Ekmek arası şist denemek istemez misin? Mmm-mmm! Şu alüvyon birikintisini de tatmadan gitme!"

Zararına Dibbler'ın bir sürü kötü özelliği vardı ama tür ayrımcılığı onlardan biri değildi. Parası olan herkesi severdi ve o parayı uzatan elin rengine veya şekline aldırmazdı. Çünkü Dibbler, her zeki varlığın dimdik yürüyebildiği, serbestçe nefes alabildiği, yaşam, özgürlük ve mutluluk kovalayabildiği ve parlak, yepyeni bir şafağa doğru yürüyebildiği bir dünyaya inanırdı... Tabii bu sırada onun sıcak yemek tepsisinden bir şeyler atıştırıverirlerse de fena olmazdı...

Trol, tepsiyi kuşkuyla inceledi ve bir ekmeği kaldırdı.

"Irrr, öğk," dedi, "içinde sırf ammonit var! Öğk!"

"Pardon?" dedi Dibbler.

"Bu şist," dedi trol, "bayat."

"Taze ve lezzetli! Tıpkı annenin yonttuğu gibi!"

"Evet, bu granit de kahrolası kuvarsla dolu," dedi bir başka trol, Dibbler'ın tepesine dikilerek. "Kuvars, trolün damarlarını tıkar."

Taşı *güm* diye tepsiye geri bıraktı. Troller sallana sallana uzaklaştı ve arada bir dönüp Dibbler'a kuşkulu bakışlar fırlattı.

"Bayat mı? *Bayat mı!* Nasıl bayat olabilir? *Taş* bu!" diye bağırdı Dibbler peşlerinden.

Omuzlarını silkti. Ah, pekâlâ... İyi bir girişimcinin özelliği, zarardan dönmeyi bilmesiydi.

Tepsinin kapağını kapattı ve bir başkasını açtı.

"Sağlıklı besin! Sağlıklı besin! Sıçan var, sıçaaan! Şişte sıçan! Ekmek arası sıçan! Hâlâ ölüyken alın! Sıçanınızı a..."

Bir anda, arabanın üst camı patlayarak kırıldı ve Bekçi Yardımcısı Madenmidilli tepsiye tepeüstü düştü.

"Aceleye gerek yoktu yahu, herkese yetecek kadar var," dedi Dibbler.

"Çıkar beni buradan," dedi Madenmidilli boğuk bir sesle. "Ya da şu ketçabı uzat."

Dibbler, cüceyi çizmelerinden yakalayıp çekti. Çizmeler buzla kaplanmıştı.

"Dağdan yeni indin galiba?"

"Şu deponun anahtarı kimde?"

"Sıçanımızı beğendiysen, bir de şu seçkin..."

Madenmidilli'nin baltası adeta sihirli bir şekilde elinde belirdi.

"Dizlerini keserim senin," dedi.

"AradığınadamKasaplarLoncası'ndanGerhardtSock."

"Tamam."

"Şimdilütfenbaltayıçek."

Madenmidilli, çizmeleri parke taşlarında kaya kaya, koşarak uzaklaştı.

Dibbler, kırılıp yamulan arabasının kalıntılarına baktı. Dudaklarını oynatarak hesapladı.

"Hey!" diye bağırdı. "Bana... Hey, bana üç sıçan borcun var!"

Lord Vetinari, Yüzbaşı Vimes'ın arkasından kapanan kapıyı izlerken bu kez biraz utanmıştı. Nedenini bilemiyordu. Evet, elbette bu adam için zor bir durumdu ama tek yol da buydu...

Masasının yanındaki dolaptan bir anahtar aldı ve duvara doğru yürüdü. Elini, duvardaki bir düzine farklı izden farklı görünmeyen bir ize dokundurdu. Ve bu iz, duvarın bir kısmının iyice yağlanmış menteşeler üzerinde açılmasına sebep oldu.

Saray duvarlarına gizlenmiş geçitlerin ve tünellerin kimse tamamını bilmiyordu; bunların bazılarının sarayın çok ötesine gittiği söyleniyordu. Ve şehrin altında da bir sürü eski mahzen vardı. Kazması ve yön duygusu olan bir adam, unutulmuş duvarları yıkarak dilediği her yere gidebilirdi.

Ataerk pek çok dar merdiven indi, bir koridorda yürüdü ve bir kapıya geldi. Kapının kilidini açtı. Kapı, iyice yağlanmış menteşeler üzerinde yavaşça açıldı.

Tam olarak bir zindan değildi burası. Oldukça ferahtı ve pek çok büyük ama yüksek pencereyle, iyice aydınlatılmıştı. Havada talaş ve tutkal kokusu vardı.

"Dikkat et!"

Ataerk eğildi.

Yarasaya benzeyen bir şey tıkırdayarak, uğuldayarak başının üzerinden geçti, odanın ortasında kararsızca halkalar çizdi, sonra da dağılarak bir düzine hareketli parçaya bölündü.

"Eyvah," dedi sakin bir ses. "Çizim tabletine geri dönmem gerekecek... İyi akşamlar, Lord Hazretleri."

"İyi akşamlar, Leonard," dedi Ataerk. "Neydi o?"

"Ben, 'Kanat Çırparak Uçan Alet' diyorum," dedi Leonard da Quirm, fırlatma merdiveninden inerek. "Sıkıca kıvrılarak birbirine tutturulmuş şeritler sayesinde çalışıyor. Ama maalesef, çok da iyi çalışmıyor."

Quirmli Leonard aslında o kadar yaşlı değildi. Otuz yaş civarında saygın görünmeye başlayan ve doksanına geldiğinde de muhtemelen tıpatıp aynı görünecek olan insanlardan biriydi. Tam olarak kel de değildi. Başı, saçların arasından büyüyerek, gür bir ormanda yükselen kudretli bir kaya kubbesine benzemişti.

Evrenden sürekli ilham yağar. Hedefleri, sanki çok umursuyorlarmış gibi, doğru zamanda doğru mekânda bulunan doğru zihindir. İlhamlar doğru nörona çarparlarsa bir dizi zincir tepkime oluşur ve neticede, kısa süre sonra biri, kendini televizyon ışıkları altında aptal aptal gözlerini kırpıştırırken ve dilimlenmiş hazır ekmek fikrinin aklına nereden geldiğini merak ederken bulur.

Quirmli Leonard ilhamdan anlardı. İlk icatlarından biri, topraklanmış metalden yaptığı bir gece takkesiydi ve onu sürekli takıyordu; çünkü o lanet ilhamların, eziyet altındaki hayal gücünde kor beyaz izler bırakmasından artık bıkmıştı. Nadiren işe yarıyordu gerçi. Bir gecenin sabahında, hiç bilmediği kuşatma makinelerinin veya elma soyma aletlerinin eskizleriyle kaplı örtüler içinde uyanmanın utancını çok iyi biliyordu.

Da Quirm ailesi bir hayli zengindi ve genç Leonard pek çok harika okula gitmişti. Sürekli pencereden dışarıyı seyretme ve kuş sürüleri çizme alışkanlığına rağmen, bu okullarda pek çok da şey öğrenmişti. Leonard, dünya karşısında –dünyadaki tatlar, şekiller ve hareketler karşısında– büyülenmeye yazgılı olan o talihsizlerden biriydi...

Buna karşın Leonard da, Lord Vetinari'yi büyülüyordu ve hâlâ hayatta olmasının tek sebebi buydu. Bazı şeyler, türlerinin o kadar kusursuz bir örneğidir ki, onları yok etmek zordur. Türünün tek örneği, her zaman özeldir.

Leonard örnek bir mahkûmdu. Ona yeterince tahta, tel, boya ve her şeyden önemlisi kâğıt kalem verirseniz, olduğu yerden ayrılmıyordu.

Ataerk bir çizim yığınını kenara itti ve oturdu.

"Bunlar güzel," dedi. "Nedir bunlar?"

"Eskizlerim," dedi Leonard.

"Uçurtması ağaca takılmış küçük oğlan çocuğu çizimin güzelmiş," dedi Lord Vetinari.

"Teşekkür ederim. Size çay yapabilir miyim? Maalesef bugünlerde çok fazla insan yüzü görmüyorum. Menteşeleri yağlayan adam dışında."

"Benim gelme sebebim..."

Ataerk durdu ve çizimlerden birini dürtükledi.

"Bu çizime küçük, sarı bir kâğıt parçası yapışmış?" dedi kuşkuyla. Sarı kâğıdı çekti. Kâğıt parçası hafif bir emme sesiyle çizimden ayrıldı ve sonra Vetinari'nin parmaklarına yapıştı. Nota, Leonard'ın karınca duasına benzeyen ters yazısıyla şu sözcükler yazılmıştı: ".ibig udlo refes uB :toN"

"Ah, ondan pek memnun kaldım," dedi Leonard. "Adını 'Yapıştırdığın Yerden Dilediğinde Ayırabildiğin Yapışkanlı Not Çiziktirme Kâğıt Parçası' olarak düşünüyorum."

Ataerk kâğıt parçasıyla bir süre oynadı.

"Yapışkanı neyden yaptın?"

"Kaynatılmış sümüklüböcek."

Ataerk kâğıdı bir elinden kopardı. Kâğıt diğer eline yapıştı.

"Beni bunun için mi görmeye gelmiştiniz?" dedi Leonard.

"Hayır. Seninle konuşmak istediğim konu," dedi Lord Vetinari, "tüfenk."

"Ah, eyvah. Çok üzgünüm."

"Maalesef o... kaçtı."

"Eyvah eyvah. O işi hallettiğinizi sanıyordum."

"Yok etmeleri için suikastçılara vermiştim. Ne de olsa, sanatçı gibi çalışmakla gurur duyarlar. *Herhangi birinin* öyle bir kudrete sahip olması fikri karşısında dehşete kapılmaları gerekirdi.

Ama kahrolası aptallar onu yok *etmemiş*. Kilit altında saklayabileceklerini düşünmüşler. Ve şimdi onu kaybettiler."

"Yok etmemişler mi?"

"Görünüşe göre hayır. Aptallar."

"Ama siz de yok etmediniz. Nedenini merak ediyorum."

"Ben... Biliyor musun, bilmiyorum."

"Onu hiç yapmamalıydım... Yalnızca, bazı ilkelerin uygulamaya geçmiş hâllerini görmek istemiştim... Balistik mesela. Basit aerodinamik. Kimyasal güç. Kendim yaptım diye demiyorum ama oldukça başarılı bir alaşım oldu. Yiv fikriyle de çok gurur duyuyorum. Bunun için hayli karmaşık bir alet yapmam gerekti tabii... Süt? Şeker?"

"Hayır, teşekkür ederim."

"Herkes onu arıyordur herhâlde?"

"Suikastçılar arıyor. Ama bulamayacaklar. Onlar... doğru şekilde düşünemiyor." Ataerk, insan iskeleti çizimlerinden oluşan bir yığını eline aldı. Çizimler son derece iyiydi. "Bu yüzden, bekçilere güveniyorum."

"Daha önce de bahsettiğiniz, şu... Yüzbaşı Vimes olmalı."

Lord Vetinari, Leonard'la sohbetlerinden her zaman zevk alırdı. Adam şehirden, başka bir dünyaymış gibi bahsederdi.

"Evet."

"Umarım bu görevin ne kadar önemli olduğunu söylemişsinizdir ona."

"Bir açıdan, söyledim gibi. Bu görevi üstlenmesini kesinlikle yasakladım. Hem de iki kez."

Leonard başını salladı.

"Ah," dedi. "Sanırım... anlıyorum. Umarım işe yarar." İçini çekti. "Onu sökmeliydim sanırım. Ama... *yapılmış* bir şey oldu-

ğu çok açıktı. Hâlihazırda var olan bir şeyi benim yalnızca bir araya getirdiğim gibi, tuhaf bir hisse kapılmıştım. Bazen, tüm o fikri nereden bulduğumu merak ediyorum. Sanki... bilmiyorum... onu parçalarına ayırmak günah olurmuş gibi geldi. Bir insanı parçalamak gibi olurdu. Bisküvi?"

"Bir insanı parçalamak da gerekli oluyor bazen," dedi Lord Vetinari.

"Bu da bir bakış açısı elbette," dedi Leonard da Quirm nazikçe.

"Günah dedin," dedi Lord Vetinari. "Normalde bu, bir tür tanrı gerektirir, değil mi?"

"O sözcüğü mü kullandım? Hah. Bir tüfenk tanrısı olduğunu hayal bile edemiyorum."

"Hayal etmek oldukça zor, evet." Ataerk huzursuzca kıpırdandı, arkasına uzandı ve bir nesne çıkardı. "Bu ne?"

"Ah, ben de onu arıyordum," dedi Leonard. "Bu benim, 'Döne Döne Havalanan Makine'min modeli."*

Lord Vetinari küçük rotoru dürtükledi.

"Çalışacak mı?"

"Ah, evet," dedi Leonard, içini çekerek. "Şu kolu dakikada bin devir döndürebilecek on adam gücünde bir adam bulabilirseniz."

Ataerk, önceki gerilim ânını ancak şimdi azıcık belli eden bir şekilde gevşedi.

"Şu anda," dedi, "şehirde tüfenkli bir adam var. Onu bir kez başarıyla kullandı ve ikinci defasında da neredeyse başarılı oluyordu. Peki Leonard, tüfengi herhangi biri icat edebilir mi?"

---

* Şimdiye kadar anlaşılmıştır: Leonard da Quirm, tüm zamanların en büyük teknolojik dehası olsa da, iş isim bulmaya geldiğinde bir parça Kayağantaşlaşıyordu.

"Hayır," dedi Leonard. "Ben bir dâhiyim." Bunu basitçe, bir gerçeğin ifadesi olarak söylemişti.

"Anladım. Ama tüfenk bir kez icat edildikten *sonra*, Leonard, ikinci bir tüfenk yapmak için ne kadar deha gerekir?"

"Yivleme tekniği büyük incelik gerektiriyor. Mermiyi namluya süren horoz mekanizması hassas bir biçimde dengelenmiş olmalı ve elbette namlunun ucu da çok..." Leonard, Ataerk'in yüzündeki ifadeyi gördü ve omuzlarını silkti. "Akıllı biri olsa yeter," dedi.

"Bu şehir akıllı insanlarla dolu," dedi Ataerk. "Ve cücelerle. Bir şeyleri kurcalayan akıllı insanlarla ve cücelerle."

"Çok, çok üzgünüm."

"Bu tür kişiler asla *düşünmez*."

"Kesinlikle."

Lord Vetinari arkasına yaslandı ve çatı penceresine baktı.

"Bu tür kişiler, Küçük Tanrılar Sokağı'nda salyangoz satarlar..."

"İnsanlar ve cüceler böyledir maalesef."

"Salyangozcu Bay Hong'un başına ne geldiğini hiç öğrenemedim."

"Zavallı adam."

"Tabii bir de sihirbazlar var. Kurcalarlar da kurcalarlar. Doğru düzgün düşünmeden, gerçeklik dokusunun ipliklerini yakalayıp yakalayıp çekerler."

"Şok edici."

"Ya simyacılar? Onların halka karşı görevden anladığı, birtakım malzemeleri karıştırıp ne olacağına bakmak."

"Patlamaları buradan bile duyuyorum."

"Ve sonra elbette, senin gibi biri çıkıyor ve..."

"Gerçekten, feci üzgünüm."

Lord Vetinari, uçan makine modelini elinde evirip çevirdi.

"Uçmayı düşlüyorsun?" dedi.

"Ah, evet. İşte o zaman insanlar gerçekten özgür olabilir. Havada sınırlar yoktur. Gökyüzü sonsuz olduğundan, artık savaşlar da yaşanmaz. Uçabilsek ne kadar mutlu olurduk..."

Vetinari makineyi evirip çevirdi.

"Evet," dedi, "eminim olurduk."

"Kurmalı mekanizmayı da denedim."

"Efendim? Aklım başka yerdeydi."

"Uçan makinemi, kurmalı mekanizmayla çalıştırmayı denedim. Ama işe yaramadı."

"Ha."

"Ne kadar sıkıştırılmış olursa olsun, bir yayın gücü sınırlıdır."

"Ah, evet. Haklısın. Ve yayı bir yöne doğru sıkıştırırsan, tüm enerjisini diğer yöne doğru salıvereceğini umarsın. Ve bazen de, yayı sıkıştırabildiğince sıkıştırırsın..." dedi Vetinari. "Ve kırılmaması için dua edersin."

Yüzündeki ifade değişti.

"Eyvah," dedi.

"Pardon?" dedi Leonard.

"Bu kez duvara yumruk bile atmadı. Fazla ileri gitmiş olabilirim..."

Kayağantaş oturmuş, buharlar saçıyordu. Acıkmıştı ama yemek açlığı değil, düşünecek şeyler açlığı çekiyordu. Sıcaklık düştükçe beyninin verimliliği daha da artmıştı. Yapacak bir şeye ihtiyaç duyuyordu.

Duvardaki tuğlaları önce ikilik, sonra onluk, son olarak da on altılık sisteme göre saydı. Sayılar dehşet dolu bir itaatkârlıkla sıralanıp beyninde geçit yaptı. Çarpmayı ve bölmeyi keşfetti. Cebri icat etti ve bu onu bir iki dakikalığına oyaladı. Sonra sayıların sisinin dağıldığını hissetti, başını kaldırdı ve uzakta ışıldayan yüksek matematik dağlarını gördü.

Troller yüksek, kayalık ve her şeyden öte *soğuk* mekânlarda evrimleşmişti. Silikon beyinleri sadece düşük sıcaklıklarda çalışmaya alışıktı. Alçak ovalardaki yüksek sıcaklık ise onları yavaşlatıyor, aptallaştırıyordu. Yani aslında, şehre yalnızca aptal troller gelmiyordu; şehre inmeye karar veren troller genellikle akıllı trollerdi ama gelince *aptallaşıyorlardı.*

Kayağantaş, şehir trolü standartlarına göre bile geri zekâlı sayılıyordu. Ama bunun tek sebebi, beyninin optimum çalışma sıcaklığının, doğal olarak, Ankh-Morpork'un en soğuk kışlarında bile nadiren ulaşabildiği bir ısı düzeyi olmasıydı...

Şimdi beyni ideal çalışma sıcaklığına yaklaşıyordu. Ve ne yazık ki bu, bir trolün optimum *ölüm* noktasına da oldukça yakındı.

Beyninin bir parçası bunu düşündü. Kurtarılma olasılığı oldukça yüksekti. Yani eninde sonunda buradan ayrılması gerekecekti. Ve bu da, 10^{-3} (Me/Mp) α^6 α^G – ½N = 10N kadar kesin bir şekilde, yine aptallaşacağı anlamına geliyordu.

O yüzden, mevcut durumdan olabildiğince faydalanmak en iyisiydi.

Sayılar dünyasına geri döndü. Bu aşamada o kadar karmaşıklardı ki artık anlamsızlaşmışlardı ve yalnızca geçici bir bakış açısından ibaretlerdi.

Donarak ölme işine de geri döndü.

Dibbler, Madenmidilli'den kısa süre sonra Kasaplar Loncası'na vardı. Büyük, kırmızı kapı kanatları tekmelenerek açılmıştı. Ufak tefek bir kasap, kapının hemen iç tarafında oturmuş, burnunu ovalamaktaydı.

"Ne yöne gitti?"

"Şu yöne."

Başkasap Gerhardt Sock, loncanın ana salonunda, sendeleyerek halkalar çizmekteydi. Bunun sebebi, Madenmidilli'nin çizmelerinin adamın göğsüne dayanmış olmasıydı. Cücenin kendisi ise, fırtınaya göğüs geren bir yelkenci gibi adamın yeleğine asılmıştı ve baltasını Sock'un yüzünün önünde fırıl fırıl döndürmekteydi.

"Hemen ver şunları, yoksa sana kendi burnunu yediririm!"

Çırak kasaplardan bir kalabalık yoldan çekilmeye çalışıyordu.

"Ama..."

"Bana itiraz etme! Ben Bekçi Teşkilatı'ndan bir bekçiyim!"

"Ama sen..."

"Sana son bir şans veriyorum bayım. Ver dedim!"

Sock gözlerini yumdu.

"*Benden ne istiyorsun?*"

Kalabalık bekledi.

"Ha," dedi Madenmidilli. "Ahaha. Söylemedim mi?"

"Hayır!"

"Söylediğimden çok eminim."

"Söylemedin!"

"Ha. Pekâlâ. Vadeli domuz deposunun anahtarını istiyorum, illa bilmen gerekiyorsa," dedi Madenmidilli ve yere atladı.

"Neden?"

Balta yine burnunun önünde bitti.

"Şey, yalnızca sordum," dedi Sock, çaresiz, küçücük bir sesle.

"Donarak ölmek üzere olan bir bekçi var çünkü orada!" dedi Madenmidilli.

Deponun ana kapısını nihayet açtıklarında, etrafta büyük bir kalabalık birikmişti. Buz kütleleri yere düşerek kırıldı ve dışarı doğru aşırı soğuk bir hava esti.

Tavandan sarkan, zamanda geriye yolculuk eden sıra sıra domuz etleri ve zemin, kırağıyla kaplanmıştı. Deponun ortasında oturan Kayağantaş biçimindeki kütle de kırağıyla kaplıydı.

Onu dışarı, gün ışığına taşıdılar.

"Gözlerinin o şekilde çakıp sönmesi normal mi?" dedi Dibbler.

"Beni duyabiliyor musun?" diye bağırdı Madenmidilli. "Kayağantaş?"

Kayağantaş gözlerini kırptı. Günün sıcaklığında, üzerinden buz parçaları kaydı.

Muhteşem sayılar evreninin çatladığını hissedebiliyordu. Yükselen sıcaklık, düşüncelerine, bir kar tanesini okşayan alev makinesi gibi çarptı.

"Bir şey söyle!" dedi Madenmidilli.

Ateş Kayağantaş'ın beyninde kükrerken, inşa ettiği idrak kuleleri yıkıldı.

"Hey, *şuna* bakın!" dedi çırak kasaplardan biri.

Deponun iç duvarları sayılarla kaplanmıştı. Kırağı tabakasına, sinir ağları kadar karmaşık denklemler kazınmıştı. Matematikçi, işlem sürecinin bir noktasında sayı kullanmayı bırakıp harflere geçmişti ve sonra harfler de yetersiz kalmıştı; bir şehir

için harita ne ise normal matematik için de o olan ifadeler, kafes gibi parantezlere alınmıştı.

İşlemler hedefe yaklaştıkça sadeleşiyordu; daha sade ama akıcı çizgilerinde yalın ve harika bir karmaşıklık içeren denklemlere dönüşüyordu.

Madenmidilli onlara bakakaldı. Yüz sene geçse de onları anlayamayacağını biliyordu.

Sıcak hava içeri doldukça, kırağı tabakası ufalanıyordu.

Denklemler, gittikçe sadeleşerek duvardan aşağı iniyor, yerde uzanıyor, trolün içerideyken oturduğu yere kadar geliyor ve başlı başına canlıymış gibi oynaşan ve kıvılcımlanan birkaç ifadeye dönüşüyordu. Sayı içermeyen bir matematikti bu; şimşek kadar saftı.

Denklemler sonunda, daralarak tek bir noktaya gelip dayanıyordu. O noktada çok basit bir simge vardı: "="

"Eşittir ne?" dedi Madenmidilli. "Neye eşit?"

Ve sonunda her şey yıkıldı.

Madenmidilli dışarı çıktı. Kayağantaş, şimdi insan seyircilerden bir kalabalığın ortasında, bir su birikintisinin içinde oturuyordu.

"Biriniz ona battaniye falan getiremez mi?" dedi cüce.

"Bir trolün kullandığı battaniyeyi, kim bir daha kullanır ki?" dedi, kalabalığın içindeki çok şişman bir adam.

"Hah, evet. İyi bir noktaya değindin," dedi Madenmidilli. Kayağantaş'ın göğüs plakasındaki beş deliğe baktı. Bir cücenin başı hizasındalardı. "Bir dakikalığına buraya gelebilir misin lütfen?"

Adam arkadaşlarına sırıttı ve kasıla kasıla Madenmidilli'nin yanına gitti.

"Zırhındaki delikleri görebiliyorsundur herhâlde?" dedi Madenmidilli.

Zararına Dibbler, hayatta kalmayı bilen bir adamdı. Nasıl ki kemirgenler ve böcekler daha ilk titreşimler bile başlamadan önce depremi hissedebiliyorsa, o da sokakta büyük bir şeyler olacağını hissedebiliyordu. Madenmidilli aşırı nazik davranıyordu. Ve bir cücenin bu kadar nazik davranması, kabalığını daha sonraya sakladığı anlamına gelirdi.

"Ben, şey... eh, gidip kendi işime bakayım bari," dedi Dibbler, gerileyerek.

"*Cücelere* karşı olduğumdan değil, anlarsın," dedi şişman adam. "Yani, benim kitabımda cüceler, hemen hemen *kişi* sayılırlar. Neredeyse, daha kısa boylu bir insan gibi... Ama troller dersen... Eh, onlar biz gibi değil, değil mi?"

"Pardon, pardon! Değmesin! Yağlı boya!" dedi Dibbler, dikiz aynalarına tüylü zarlar asılı araçlarla bağdaştırılan türden bir kaçışı, el arabasıyla başararak.

"Ceketin güzelmiş," dedi Madenmidilli.

Dibbler'ın arabası, köşeyi tek tekerlek üzerinde döndü.

"*Güzel* bir ceket dedim," dedi Madenmidilli. "Böylesine güzel bir ceketle ne yapman gerekir, biliyor musun?"

Adamın alnı kırıştı.

"Onu hemen çıkar," dedi Madenmidilli, "ve trole ver."

"O niyeymiş? Seni küçük..." Adam, Madenmidilli'yi gömleğinden yakaladı ve havaya kaldırdı.

Cücenin eli çok hızlı hareket etti. Metale sürtünen metalin sesi duyuldu.

Adam ve cüce, birkaç saniyeliğine, ilginç ve kesinlikle kıpırtısız bir tablo gibi durdu.

Madenmidilli adamın yüzüyle neredeyse aynı hizaya gelmişti ve adamın gözlerinin yaşarışını ilgiyle izledi.

"Beni yere bırak," dedi Madenmidilli. "Yavaşça. Çünkü ürktüğümde, kaslarım istemsizce hareket edebiliyor."

Adam denileni yaptı.

"Şimdi. Ceketini çıkar... Güzel... Bana uzat... Teşekkür ederim..."

"B-baltan..." diye mırıldandı adam.

"Balta? Balta mı? Benim baltam mı?" Madenmidilli bakışlarını indirdi. "Vay vay vay... Orada tuttuğumun farkında bile değildim. Benim baltam ha. Bak şu işe."

Adam ayak uçları üzerinde durmaya çalışıyordu. Gözleri yaşarmıştı.

"Bu baltanın özelliği," dedi Madenmidilli, "bu baltanın ilginç tarafı, bunun bir fırlatma baltası olması. Bakırtepe'de üst üste üç sene balta fırlatma şampiyonu oldum. Bir saniye içinde baltamı çekip otuz adım uzaktaki bir dalı ikiye bölmüştüm bir keresinde. Hem de *arkam dönükken*. Hem de *hasta hasta*. O gün safra sancısı çekiyordum..."

Madenmidilli geriledi. Adam topuklarının üzerine minnetle çöktü.

Mandemidilli, ceketi trolün omuzlarına sardı.

"Hadi, ayağa kalk," dedi. "Seni eve götürelim."

Trol sallanarak doğruldu.

"Kaç parmak gösteriyorum?" dedi Madenmidilli.

Kayağantaş dikkatle baktı.

"İki ve bir?" diye tahmin yürüttü.

"Eh, hiç yoktan iyidir," dedi Madenmidilli.

Bay Cheese, barın üzerinden Yüzbaşı Vimes'a baktı. Vimes bir saattir yerinden kıpırdamamıştı. Kova, içmekten zevk almadan, sırf bir daha asla ayılmama kararlılığıyla içen ciddi içicilere alışıktı. Ama *bu*, yepyeni bir şeydi. Bu endişe vericiydi. Bay Cheese kimsenin ölümünden sorumlu olmak istemiyordu.

Barda başka kimse yoktu. Önlüğünü bir çiviye astı ve Karakol'a gitme niyetiyle dışarı seğirtti. Tam çıkarken, kapıda Havuç ve Angua'yla çarpıştı.

"Ah, seni gördüğüme sevindim, Onbaşı Havuç," dedi. "İçeri gelsen iyi olur. Bir sorunumuz var. Yüzbaşı Vimes..."

"Ne oldu?"

"Bilmiyorum. Çok fazla içti."

"Ama içkiyi bırakmıştı!"

"Sanırım," dedi Bay Cheese ihtiyatla, "o iş değişti."

Taş Ocağı Yolu yakınlarında bir sahne:

"Nereye gidiyoruz?"

"Seni birine muayene ettireceğim."

"Cüce doktoru olmaz!"

"Buralarda sana, hızlı kuruyan beton sıvayabilecek... ya da işte siz her ne yapıyorsanız onu yapacak birileri olmalı. O şekilde sıvılar sızdırman normal mi?"

"Bilmem. Daha önce hiç sızdırmadım. Neredeyiz?"

"Bilmem. Daha önce buralara hiç gelmedim."

Mahalle, sığır ağıllarının ve mezbahaların rüzgâr altı yönünde kalıyordu. Ve bu, troller hariç tüm canlı varlıkların oradan kaçındığı anlamına geliyordu. Troller için organik kokular, insanlar için taşların kokusundan farksızdı. Tıpkı o ünlü espride de denildiği gibi: "Sığır ahırlarının yakınında yaşayan troller mi?

Ya koku ne olacak? Ah, sığırlar sorun etmiyormuş..." Ki aslında bu da saçmaydı, çünkü troller kokmazdı. Daha doğrusu, diğer troller dışındaki kişilere kokmazlardı.

Buradaki binalarda hırpani bir hâl vardı. İnsanlar için yapılmış ama troller tarafından *uyarlanmıştı;* yani kapılar tekmelenerek genişletilmiş, pencerelere duvar örülmüştü.

Hava hâlâ aydınlık olduğundan etrafta hiç trol yoktu.

"Ih," dedi Kayağantaş.

"Yürü bakalım, koca adam," dedi Madenmidilli, devasa bir tankeri iten bir kılavuz teknesi gibi Kayağantaş'ı iterek.

"Bekçi Yardımcısı Madenmidilli?"

"Evet?"

"Sen cücesin. Bura, Taş Ocağı Yolu. Burda görülsen başın *büyük* dertte."

"Biz şehir bekçileriyiz."

"Krizopras bu tür şeylere fosilleşmiş dışkı bırakmaz."

Madenmidilli etrafına bakındı.

"O değil de, sizler *doktor* olarak ne kullanıyorsunuz?"

Ansızın, bir kapıda bir trol yüzü belirdi. Sonra bir tane daha. Ve bir tane daha. Madenmidilli'nin moloz yığını zannettiği şey bile bir trol çıktı. Aniden her yerde troller vardı.

Ben bir bekçiyim, diye düşündü Madenmidilli. Çavuş Colon öyle demişti. Cüce olmayı bırak ve bekçi olmaya başla, demişti. Bekçiyim ben. Cüce değilim. Bekçi. Bana, kalkan biçiminde bir rozet verdiler. Şehir bekçisiyim ben. Rozetim var.

Ve keşke, çok daha büyük bir rozet olsaydı...

Vimes, Kova'nın köşesindeki bir masada sessizce oturuyordu. Önünde bazı kâğıt parçaları ve bir avuç metal nesne vardı.

Gözlerini hiç ayırmadan yumruğuna bakıyordu. Yumruğunu masaya koymuştu ve öyle sıkmıştı ki parmak boğumları beyazlaşmıştı.

"Yüzbaşı Vimes?" dedi Havuç, elini onun gözlerinin önünde sallayarak. Yanıt gelmedi.

"Ne kadar içti."

"Yalnızca iki yudum viski."

"Boş mideyle içmiş olsa bile iki yudum viskiyle bu hâle gelmez o," dedi Havuç.

Angua, Vimes'ın cebinden çıkan şişe ağzını gösterdi.

"Boş mideyle içtiğini sanmıyorum zaten," dedi. "Sanırım, öncesinde biraz alkol almış."

"Yüzbaşı Vimes?" dedi Havuç yine.

"Elinde ne tutuyor öyle?" dedi Angua.

"Bilmiyorum. Bu çok kötü. Onu daha önce hiç bu hâlde görmemiştim. Hadi. Sen eşyaları al. Ben de Yüzbaşı'yı alayım."

"İçkisinin parasını ödemedi," dedi Bay Cheese.

Angua ve Havuç ona baktı.

"Benden olsun?" dedi Bay Cheese.

Madenmidilli'nin etrafında bir trol duvarı oluşmuştu. Durumu tarif etmek için en iyi tabir buydu. Şu anda tehditkârdan ziyade şaşkınlardı ve kafeslerinin içine salına salına giren bir kedi görmüş köpekler gibi bakıyorlardı. Ama, onun gerçekten var olduğu fikrine sonunda alıştıklarında, bu şaşkınlığın sona ermesi yalnızca an meselesi olacaktı.

Sonunda bir tanesi sordu:

"Bu nekine?"

"Benim gibi bekçi," dedi Kayağantaş.

"O cüce."

"O bekçi."

"Kahrolası küstah, o kadarını biliyorum." Kalın bir trol parmağı Madenmidilli'yi sırtından dürtükledi. Troller yaklaştı.

"Ona kadar sayarım," dedi Kayağantaş. "Ondan sonra kendi işine bakmayan trol, üzgün trol."

"Sen, Kayağantaş," dedi özellikle geniş bir trol, "herkes biliyor sen aptal trol, aptal trol olduğundan bekçi oldun, sen ikiye kadar bile sayamaz..."

Küüt!

"Bir," dedi Kayağantaş. "İki... Üş. Döört... Beşş. Altı..."

Yere serilen trol hayretler içinde başını kaldırdı.

"Kayağantaş, *sayıyor!*"

O anda bir uğultu duyuldu ve bir balta, Kayağantaş'ın kafasının yakınında, duvardan sekti.

Bir grup cüce, amaçlı ve ölümcül bir hava içinde, sokakta yaklaşmaktaydı. Troller hemen dağıldı.

Madenmidilli onlara koştu.

"Siz ne yapıyorsunuz?" dedi. "Çıldırdınız mı?"

Cücelerden biri, titrek parmağını Kayağantaş'a uzattı.

"*O da* ne?" dedi.

"O bir bekçi."

"Bana bir *trol* gibi göründü. Yakalayın!"

Madenmidilli bir adım geriledi ve baltasını çıkardı.

"Seni tanıyorum, Kolugüçlü," dedi. "Bütün bunların sebebi nedir?"

"Biliyorsundur eminim, kanun *insanı!*" dedi Kolugüçlü. "Bekçiler, Doğuş Çekiçdiz'i bir trolün öldürdüğünü söylüyor. Katil trolü buldular da!"

"Hayır, bu doğru de..."

Madenmidilli'nin arkasından bir ses geldi. Troller, cücelere karşı silahlanmış olarak geri dönmüştü. Kayağantaş arkasına baktı ve parmağını onlara doğru salladı.

"Bir trol kıpırdasın," dedi, "saymaya başlarım."

"Hayır, Çekiçdiz bir insan tarafından öldürüldü," dedi Madenmidilli. "Yüzbaşı Vimes'a göre..."

"Bekçiler trolü yakaladı!" dedi bir cüce. "Kahrolası kayalar!"

"Kumemiciler!"

"Dikilitaşlar!"

"Sıçanyiyiciler!"

"Hah, ben adam olalı daha çok az oldu," dedi Kayağantaş, "ve siz aptal trollerden bıktım bile. İnsanlar ne diyecek sanıyorsun, ha? 'Ah, onlar etnik, onlar büyük şehir bilmez, kafana taktığın şey düşse sopa sallamaya başlar...'"

"Biz bekçiyiz," dedi Madenmidilli. "İşimiz huzuru korumaktır."

"Güzel," dedi Kolugüçlü. "O zaman git ve bizim ihtiyacımız olana kadar başka bir yerlerde koru onu."

"Bura Koom Vadisi değil," dedi Kayağantaş.

"Doğru!" diye bağırdı kalabalığın arkasından bir cüce. "Bu sefer sizi *görebiliyoruz!*"

Sokağın iki ucundan başka troller ve cüceler akın ediyordu.

"Onbaşı Havuç olsa böyle bir zamanda ne yapardı?" diye fısıldadı Madenmidilli.

"Derdi ki, siz kötü kişiler, ben kızgın, siz derral durun," dedi Kayağantaş.

"Ve onlar da giderdi, öyle mi?"

"Evet."

"Bunu *biz* denesek ne olur?"

"Su kanalında kafamızı ararız."

"Sanırım haklısın."

"Şu ara geçide bak. Güzel geçit. Selam, diyor. Sayıca siz az, diyor... 256+64+8+2+1'e karşı, 2, diyor. Buraya uğrayın da görüşelim diyor."

Kayağantaş'ın miğferinden bir sopa sekti.

"Kaç!"

İki bekçi ara geçide doğru fırladı. Doğaçlama ordular onların gidişini izledi ve bir anlığına düşmanlıklarını unutarak onları kovalamaya başladı.

"Nereye gidiyor geçit?"

"Bizi kovalayanlardan uzağa!"

"*Sevdim* bu geçit."

Arkalarındaki iki güruh, kendilerini aniden, bir trolün zar zor sıkışabildiği dar bir aralıkta ilerlemeye çalışırken buldular; ve ölümcül düşmanlarıyla itişip kakışmakta olduklarını fark ederek, şehir tarihindeki en hızlı, en pis ve her şeyden öte *en dar* savaşı başlattılar.

Madenmidilli elini sallayarak Kayağantaş'ı durdurdu ve köşeden uzanarak baktı.

"Sanırım güvendeyiz," dedi. "Tek yapmamız gereken, bu geçidin diğer ucundan çıkmak ve Karakol'a dönmek. Tamam mı?"

Ama tekrar arkasına dönünce Kayağantaş'ı göremedi. Aranmak için bir adım attı ve insan dünyasından geçici olarak ayrıldı.

"Ah, olamaz!" dedi Çavuş Colon. "O şeye bir daha dokunmayacağına söz vermişti! Bakın, koca bir şişe içmiş!"

"Ne içmiş peki? *Ayıkucaklayan* mı o?" dedi Nobby.

"Sanmam. Hâlâ nefes alıyor çünkü. Gel, onu kaldırmama yardım et."

Gece Bekçileri toplandı. Havuç, Yüzbaşı Vimes'ı Karakol'un ortasındaki bir sandalyeye bırakmıştı.

Angua şişeyi aldı ve etiketine baktı.

"*Z.R.R.N. Dibbler'ın Hakiki Otantik Islak Dağ Çiyi*," diye okudu. "Ölecek! 'Yüzde yüz elli derece alkol' yazıyor!"

"Yok, o yalnızca bizim Dibbler'ın reklamı," dedi Nobby. "*Derecesi* falan yok onun."

"Kılıcı neden yanında değil?" dedi Angua.

Vimes gözlerini açtı. İlk gördüğü, Nobby'nin endişeli yüzü oldu.

"Aaaah!" dedi. "Kılınş mı? Ve'dim gitti! Oley!"

"Ne?" dedi Colon.

"Bekşi mekşi yok! Hebsi gitdi..."

"Sanırım biraz sarhoş," dedi Havuç.

"Sarroş mu? Ben sarroş diilim! Ayık olsam, bana sarroş demeye cürret edemesdn!"

"Ona biraz kahve getirin," dedi Angua.

"Bu iş *bizim* kahvemizi aşar," dedi Colon. "Nobby, Sıkgöbek Geçidi'ndeki Şişko Sally'nin Yeri'ne koş ve onların özel Klatch kahvesinden bir sürahi getir. Metal sürahi olmasın sakın."

Diğerleri onu kaldırıp sandalyeye oturturken Vimes gözlerini kırpıştırdı.

"Gidin burdan," dedi. "Bam! Bam!"

"Leydi Sybil çok kızacak," dedi Colon. "Bir daha ağzına sürmeyeceğine söz vermişti."

"Yüzbaşı Vimes?" dedi Havuç.

"Hmm?"

"Kaç parmak gösteriyorum?"

"Hmm?"

"Kaç *el* gösteriyorum madem?"

"Dör'?"

"Vay canına, senelerdir bu hâlde görmemiştim onu," dedi Colon. "Hey, bir şey deneyeyim. *Yüzbaşı, bir içki daha ister misin?*"

"Bence artık içmese daha iyi..."

"Kes sesini, ne yaptığımı biliyorum. Yüzbaşı Vimes, bir içki daha?"

"Hmm?"

"Bu soruya, yüksek ve berrak bir evetle yanıt vermediği bir zamanı hiç hatırlamıyorum," dedi Colon, gerileyerek. "Sanırım onu odasına çıkarsak iyi olacak."

"Onu ben götürürüm, zavallı adam," dedi Havuç. Vimes'ı kolayca kaldırdı ve omzuna attı.

"Onu bu hâlde görmekten nefret ediyorum," dedi Angua, koridorda ve merdivende Havuç'u takip ederken.

"Yalnızca bunalıma girdiğinde içer," dedi Havuç.

"Bunalıma neden giriyor ki?"

"Bazen, içki içmediği için."

Pseudopolis Karakolu olan ev, eskiden Ramkinlerin aile malikânesiydi. Üst katta artık geçici olarak bekçiler kalıyordu. Havuç'un bir odası vardı. Nobby odaları sırayla kullanıyordu, şimdiye dek dört odası olmuştu. Odanın zemini görünmez hâle gelince yeni bir odaya geçiyordu. Vimes'ın da bir odası vardı tabii.

Yani. Sayılır. Bakınca anlamak zordu. Hücreye atılmış bir mahkûm bile kişiliğini mekâna yansıtmayı bir şekilde başarırdı.

Angua, böylesine *yaşanmamış* görünen bir odaya tanık olmamıştı.

"Burada mı yaşıyor?" dedi. "Vay canına."

"Sen ne bekliyordun?"

"Bilmiyorum. Herhangi bir şey. Bir *şey*. Hiçbir şey değil."

Neşesiz, demir bir karyola vardı. Yaylar ve şilte o kadar sarkmıştı ki artık bir tür kalıp oluşturmuştu ve yatağa yatan kişiyi ânında uyku pozisyonuna sokuyordu. Bir lavabo sehpası ve üzerinde kırık bir ayna vardı. Sehpada bir ustura duruyordu ve ucu dikkatle Merkez'e doğru çevrilmişti; çünkü bunun, usturanın keskin kalmasını sağladığını söyleyen halk inancını Vimes da paylaşıyordu. Kahverengi ahşap sandalyenin hasır oturma yeri kırılmıştı. Yatağın ayakucunda küçük bir sandık vardı.

Hepsi buydu.

"Ne bileyim... En azından bir kilim," dedi Angua. "Duvarda bir resim. Bir şey."

Havuç, Vimes'ı yatağa bıraktı. Kendinden geçmiş olan Yüzbaşı, yatağın çukuruna aktı.

"Senin odanda da hiçbir şey yok mu?" diye sordu Angua.

"Var tabii. Memleketteki Maden Kuyusu No. 5'in kesit bir çizimi var. Çok ilginç katmanlar gösteriyor. Kuyunun açılmasına yardım etmiştim. Ve bazı kitaplar falan var. Yüzbaşı Vimes, pek evcil bir adam değildir."

"Ama bir mum bile yok!"

"Yatağın yerini ezberlemiş, öyle diyor."

"Bir *süs* eşyası falan... Herhangi bir şey..."

"Yatağın altında bir tabaka karton var," dedi Havuç. "Telkâri Sokak'ta onu bulduğunda ben de yanındaydım. Dedi ki: 'Ben bu

işten anlıyorsam, bundan bir aylık ayakkabı tabanı çıkar.' Bulduğu için çok memnun olmuştu."

"Bot almaya bile mi parası yok?"

"Emin değilim. Leydi Sybil'in ona dilediği kadar yeni bot almayı önerdiğini ve onun da buna biraz alındığını biliyorum. Botlarını, olabildiğince uzun süre kullanmaya çalışıyor gibi."

"Ama sen bot alabiliyorsun ve senin maaşın onunkinden düşük. *Üstelik* memlekete de para gönderiyorsun. Bence hepsini içkiye harcıyor olmalı. Ahmak adam."

"Sanmıyorum. Aylardır içkiye el sürmedi. Leydi Sybil onu puroya başlattı."

Vimes yüksek sesle horladı.

"Böyle bir adama nasıl hayranlık duyabiliyorsun?" dedi Angua.

"O çok iyi bir adam."

Angua ayağıyla ahşap sandığın kapağını kaldırdı.

"Hey, bunu yapman doğru değil yalnız," dedi Havuç perişan hâlde.

"Bakıyorum sadece," dedi Angua. "Yasaklayan kanun yok."

"Aslında, 1467 tarihli Mahremiyet Kanununa göre bu..."

"Yalnızca eski botlar falan var. Biraz da kâğıt." Eğildi ve kabaca yapılmış bir defter çıkardı. Defter, karton kapaklar arasına sıkıştırılmış düzensiz kâğıt parçalarından oluşmuş bir desteden ibaretti.

"O Yüzbaşı'ya ait..."

Angua defteri açtı ve birkaç satır okudu. Ağzı açık kaldı.

"Şuna bakar mısın? Hiç parası olmamasına şaşmamak gerek!"

"Ne demek istiyorsun?"

"Hepsini kadınlara harcıyor! İnsanın hiç aklına gelmez, değil mi? Şu sayfaya bak! Bir haftada dört kere!"

Havuç, Angua'nın omzunun üzerinden baktı. Vimes yatakta hırkladı.

Sayfaya, Vimes'ın kıvrımlı el yazısıyla şunlar yazılmıştı:

Bayan Gaskin, Kıyma Sokak: 5$
Bayan Scurrick, Pekmez Sokak: 4$
Bayan Maroon, Wixon Geçidi: 4$
Annabel Curry, Lobfneaks: 2$

"Yalnızca 2 dolar ettiğine göre Annabel Curry çok iyi olmasa gerek," dedi Angua. Ortam sıcaklığının aniden düştüğünün farkındaydı.

"Olmadığına eminim," dedi Havuç yavaşça. "Çünkü yalnızca dokuz yaşında."

Bir eliyle Angua'nın bileğini sıkıca yakaladı ve diğer eliyle kitabı parmaklarından çekip aldı.

"Hey, bırak beni!"

"Çavuş!" diye bağırdı Havuç omzunun üzerinden. "Biraz buraya gelebilir misin?"

Angua elini kurtarmaya çalıştı. Havuç'un kolu, demir bir çubuk kadar amansızdı.

Merdivende Colon'un adımlarının gıcırtısı duyuldu ve kapı açıldı. Çavuş, elinde bir maşayla, çok küçük bir fincanı tutuyordu.

"Nobby kahveyi geti..." diye başladı ve durdu.

"Çavuş," dedi Havuç, Angua'nın gözlerinin içine bakarak, "Bekçi Yardımcısı Angua, Bayan Gaskin'i merak etti."

"Bizim *Uzunbacak* Gaskin'in dul eşini mi? Kıyma Sokak'ta oturuyor."

"Ya Bayan Scurrick?"

"Pekmez Sokak'taki? Çamaşırcılık yapıyor artık." Çavuş Colon bir birine, bir ötekine bakarak neler olduğunu anlamaya çalışıyordu.

"Bayan Maroon?"

"O da Çavuş Maroon'un dul eşi. Kömür satarak geç..."

"Ya Annabel Curry?"

"Yedi Elli Sek'in Hınçlı Hemşireleri Hayırseverler Okulu'na gidiyor hâlâ, değil mi?" Neler olduğunu hâlâ anlamayan Colon, Angua'ya endişeyle gülümsedi. "Onbaşı Curry'nin kızı. Ama sen bilmezsin tabii, Curry senin zamanından önce..."

Angua başını kaldırıp Havuç'un yüzüne baktı. Havuç'un ifadesini okumak imkânsızdı.

"Onlar, bekçilerin dul eşleri mi?"

Havuç başını salladı. "Ve biri de yetim."

"Zor bir hayat," dedi Colon. "Dullara maaş bağlamıyorlar." Bir birine, bir ötekine baktı yine. "Sorun mu var?" dedi.

Havuç elini gevşetti, döndü, defteri sandığa geri koydu ve kapağı kapattı.

"Hayır," dedi.

"Bak, özür dile..." diye başladı Angua.

Havuç onu görmezden geldi ve Colon'a başını salladı.

"Şu kahveyi içirir misin?" dedi ifadesizce.

"Ama... on beş dolar... maaşının yarısı neredeyse!"

Havuç, Vimes'ın gevşek kolunu tuttu ve yumruğunu açmaya çalıştı. Vimes baygındı ama parmakları hâlâ sımsıkı kapanmıştı, açılmıyordu.

"Maaşının *yarısı* diyorum!"

"Orada ne tuttuğunu bilmiyorum," dedi Havuç, onu duymazdan gelerek. "Belki bir ipucudur."

Kahveyi aldı ve Vimes'ı yakasından tutarak kaldırdı.

"Şunu içiver, Yüzbaşım," dedi. "O zaman her şey çok daha... berrak görünecek..."

Klatch kahvesini içen bir insan, vergi dairesinden gelen beklenmedik, kahverengi bir zarfla ayılacağından çok daha çabuk ayılır. Aslında bu kahvenin hayranları, ondan bir yudum almadan önce önlem olarak körkütük sarhoş olurlar; çünkü Klatch kahvesi, insanı ayıklığa geri götürmekle kalmaz, dikkatli olunmazsa *öte tarafa*, bir zihnin gitmemesi gereken yerlere bile götürebilir. Bekçiler de zaten, Samuel Vimes'ın her zaman en az iki kadeh ekside olduğunu ve ayık kalabilmesi için sert bir duble içmesi gerektiğini düşünürdü...

"Dikkatli ol... dikkatli ol..." Havuç, Vimes'ın dudaklarının arasına birkaç damla kahve akıttı.

"Bak, öyle dedim ama..." diye başladı Angua.

"Boş ver." Havuç dönüp bakmadı bile.

"Ben yalnızca..."

"Boş ver dedim."

Vimes gözlerini açtı, dünyaya baktı ve avazı çıktığınca haykırmaya başladı.

"Nobby?" dedi Colon.

"Efendim Çavuş?"

"Kızıl Çöl mü aldın, yoksa Kıvırcık Dağ Sade Kahvesi mi?"

"Kızıl Çöl aldım Çavuş, çünkü..."

"Söyleseydin ya. Sen en iyisi bana..." Vimes'ın dehşetle buruşturduğu yüzüne baktı... "...yarım bardak *Ayıkucaklayan* ver. Onu öte tarafta fazla uzağa yolladık."

Bardak getirildi ve içirildi. Etkisini gösterdikçe Vimes'ın kaskatı hâli geçti.

Ve parmakları açıldı.

"Aman tanrılar," dedi Angua. "Sargı bezimiz var mı?"

Gökyüzü, çok yüksekteki küçük, beyaz bir halkaydı.

"Ne cehennemdeyiz, ortak?" dedi Madenmidilli.

"Mağara."

"Ankh-Morpork'ta mağara yoktur. Şehir balçık üzerine kurulmuştur."

Madenmidilli dokuz metre kadar düşmüştü ama tam da Kayağantaş'ın kafasına düşmüştü; o yüzden çok sert bir düşüş olmamıştı. Trol ise oturuyordu, etrafında çürümeye yüz tutmuş tahtalar vardı ve... eh... gerçekten de bir mağaradalardı. Ya da, diye düşündü Madenmidilli gözleri loşluğa alışırken, taş kaplı bir tünelde.

"Ben bir şey yapmadım," dedi Kayağantaş, "orda durdum, sonra her şey yukarı doğru geçti."

Madenmidilli yerdeki çamura uzanıp bir tahta parçası aldı. Kalın bir tahtaydı ve iyice çürümüştü.

"Bir şeyin içinden geçip başka bir şeyin içine düştük," dedi. Elini eğimli tünel duvarında dolaştırdı. "Ve bu, *iyi* bir duvar işçiliği. *Çok* iyi."

"Nasıl çıkacağız?"

Yukarı tırmanmanın yolu yoktu. Tünelin tavanı Kayağantaş'ın boyundan çok daha yüksekti.

"Sanırım yürüyerek çıkacağız," dedi Madenmidilli.

Havayı kokladı. Rutubet kokuyordu. Yerin altındayken cücelerin yön duygusu çok iyidir.

"Bu taraftan," dedi ve yürümeye başladı.

"Madenmidilli?"

"Evet?"

"Şehir altında tünel var demiyor kimse. Kimse bilmiyor."

"Ee?.."

"Yani çıkış yolu yok. Çünkü çıkış yolu olsa giriş yolu da olur ve kimse tünel var demiyor. Demek ki giriş yolu yok."

"Ama bu tüneller bir yere gidiyor olmalı."

"Tamam."

Tünelin dibindeki kurumaya yüz tutmuş kara çamur bir patika oluşturuyordu. Duvarlarda da çamur izleri vardı ve bu, yakın geçmişte tünelin suyla dolu olduğunu gösteriyordu. Çürümüşlükle parıldayan dev mantar kümeleri, çok eski taş duvarlara hafif bir ışıltı veriyordu.*

Madenmidilli karanlıkta yürürken moralinin yerine geldiğini hissetti. Cüceler, yerin altındayken kendilerini her zaman daha mutlu hisseder.

"Bir çıkış yolu bulabilmemiz lazım," dedi.

"Tamam."

"Ee? Nasıl oldu da teşkilata katıldın?"

"Hah! Sevgilim Yakut dedi ki, sen evlenmek istiyor, sen doğru düzgün iş bul. Herkesin odun kadar aptal, işe yaramaz dediği trol, ben onla evlenmem ki dedi." Kayağantaş'ın sesi karanlıkta yankılanıyordu. "Ya sen?"

"Can sıkıntısı işte. Eniştem Tutuk'un yanında çalışıyordum. İyi bir işi var aslında, cüce restoranları için şans sıçanı yapıyor.

---

* Vermese de olurdu aslında. Kendi tercihleriyle yeraltında çalışan bir ırkın mensubu olarak Madenmidilli ile, geceyaşayışlı olmasıyla ünlü bir ırkın mensubu olarak Kayağantaş, karanlıkta kusursuz şekilde görebilirdi. Ama yine de, insan ırkına ait bir kahramanın gelmesi ve karanlıkta görme ihtiyacı duyması ihtimaline karşı, gizemli mağaralarda ve tünellerde, ışıldayan mantarlar, tuhaf bir biçimde parlayan kristaller veya (çok acil durumlarda da) havada gizemli bir pırıltı, her zaman bulunur. Tuhaf ama gerçek.

Ama bunun, bir cüce için doğru düzgün bir iş olmadığını düşündüm."

"Kolay iş gibi geldi bana."

"Sıçanlara kâğıtları yutturmak çok zor oluyordu."

Madenmidilli durdu. Havada hissettiği değişiklik, ileride daha geniş bir tünel olduğunu düşündürüyordu.

Gerçekten de tünel, çok daha geniş bir tünele açıldı. Yerdeki çamur tabakası daha derindi ve ortasından su sızıyordu. Madenmidilli, karanlığa doğru kaçan sıçanların (ya da en azından, sıçan olduğunu umduğu şeylerin) seslerini duyduğunu sandı. Hatta, birbirine karışmış belli belirsiz şehir gürültülerinin, üstlerindeki topraktan tünele kadar geldiğini düşündü.

"Tapınak gibi," dedi ve sesi uzaktan gürledi.

"Duvarda yazı var," dedi Kayağantaş.

Madenmidilli taşa derince kazılmış harflere baktı.

"'VIA CLOACA'," dedi. "Hmm. Eh, şimdi... 'Via', sokak veya yol anlamına gelen eski bir sözcük. 'Cloaca' da..." Loşluğun içine baktı. "Burası bir *lağım kanalı*," dedi.

"O ne?"

"Şey gibi... şey... Eh, troller, *pisliklerini* nereye bırakır?" dedi Madenmidilli.

"Sokağa," dedi Kayağantaş. "Çok sağlıklı."

"Burası da işte... pislikler için bir yeraltı sokağı gibi," dedi Madenmidilli. "Ankh-Morpork'ta bunlardan olduğunu hiç bilmiyordum."

"Belki Ankh-Morpork da Ankh-Morpork'ta bunlardan olduğunu bilmiyordu," dedi Kayağantaş.

"Evet. Haklısın. Bu mekân *eski*. Toprağın bağırsaklarındayız."

"Ankh-Morpork'ta bokun bile kendi sokağı var," dedi Kayağantaş, sesinde hayret ve huşuyla. "Buranın gerçekten de taşı toprağı..."

"Burada başka yazılar da var," dedi Madenmidilli. Çamur tabakasını biraz kazıdı. "'*Cirone IV me fabricat*'," diye okudu sesli olarak. "IV. Cirone yaptırmış burayı. Eski krallardan biri değil miydi bu? Bu... Hey, bunun ne anlama geldiğini biliyor musun?"

"Evet. Dünden beri kimse buraya gelmemiş," dedi Kayağantaş.

"Hayır! Bu mekân... burası... iki bin seneden daha eski. Muhtemelen buraya ilk gelenler biziz... Hem de ta şeyden beri..."

"Dünden beri," dedi trol.

"Dün mü? *Dün mü?* Dünün konuyla ne ilgisi var?"

"Ayak izleri hâlâ taze," dedi Kayağantaş.

İşaret etti.

Çamurda ayak izleri vardı.

"Ne zamandır burada yaşıyorsun?" dedi Madenmidilli, aniden, tünelin ortasında çok bariz bir hedef oluşturduğunu hissederek.

"Dok-kuz sene. Burada yaşadığım sene sayısı. Dok-kuz," dedi Kayağantaş gururla. "Sayabildiğim, daha... büyük sayıda sayıdan biri bu."

"Peki şehrin altında tüneller olduğunu duydun mu hiç?"

"Hayır."

"Ama birinin onlardan haberi var."

"Evet."

"Ne yapmalıyız?"

Yanıt açıktı. Bir adamı kovalayıp vadeli domuz deposuna girmişlerdi ve neredeyse ölüyorlardı. Sonra kendilerini küçük bir savaşın ortasında bulmuşlardı ve neredeyse ölüyorlardı. Şimdiyse taze ayak izleri bulunan gizemli bir tüneldelerdi. Onbaşı

Havuç veya Çavuş Colon, "Peki, *o zaman* ne yaptınız?" dese, ikisinin de "geri döndük" diyecek yüzü olmazdı.

"Ayak izleri şu tarafa gidiyor," dedi Madenmidilli, "ve sonra geri dönüyorlar. Ama giden izler, geri gelen izlerden daha derin. Yeni izler seçilebiliyor, çünkü diğerlerinin üzerindeler. Demek ki *giderken*, gelirkenkine göre daha ağırmış, değil mi?"

"Evet," dedi Kayağantaş.

"O zaman bunun anlamı..."

"Kilo vermiş?"

"Hayır. Bir şey taşıyormuş ve onu ileride bir yere bırakmış."

Karanlığa baktılar.

"O zaman, gidip ne olduğuna bakacağız?" dedi Kayağantaş.

"Sanırım. Kendini nasıl hissediyorsun?"

"İyiyim."

Farklı türden olsalar da zihinleri tek bir hayali imgeye odaklanmıştı: Namludaki bir ışık çakması ve ıslık çakarak yeraltı karanlığında uçan bir kurşun parçası.

"Buraya gelmiş," dedi Madenmidilli.

"Evet," dedi Kayağantaş.

Yine karanlığa baktılar.

"Pek güzel bir gün olmadı," dedi Madenmidilli.

"Doğru."

"Ne olur ne olmaz diye, bir şeyi bilmek istiyorum... Yani... bak, domuz deposunda olanlar?.. Onca matematik hesabı yaptın! Onca sayı saydın!"

"Ben... bilmiyorum. Hepsini gördüm."

"Neyin hepsini?"

"Hepsini işte. Her şeyi. Dünyadaki tüm sayıları. Hepsini sayabiliyordum."

"Ya sonucu? Eşittir, *ne?*"

"Bilmem. *Eşittir* ne?"

Geleceğin onlara ne hazırladığını görmek için yürümeye devam ettiler.

Bir süre sonra patika, daha dar bir tünele girdi. Bu tünelin genişliği trolün dik durmasına ancak yetiyordu. Ama sonunda daha ileri gidemez oldular. Tavandan bir taş düşmüş, dökün tüler ve çamurlar da onun üstünde birikerek tüneli tıkamıştı. Ama fark etmezdi, çünkü aradıkları şeyi bulmuşlardı. Onu aramıyor olsalar da.

"Eyvah," dedi Kayağantaş.

"Kesinlikle," dedi Madenmidilli, etrafına bakınarak. "Biliyor musun, bahse girerim bu tüneller normalde suyla dolu oluyordur. Nehir düzeyinin çok aşağısındalar."

Keşfettikleri zavallı şeye baktı.

"Bu çok sorun çıkaracak," dedi.

"Bu onun *rozeti*," dedi Havuç. "Aman tanrılar... O kadar sıkı tutmuş ki elini kesmiş."

Teknik olarak Ankh-Morpork gerçekten de balçık üzerine kurulmuştur ama üzerine inşa edildiği *şey* aslında Ankh-Morpork'un kendisidir; şehir o kadar çok defa yıkılmış, yakılmış, alüvyonla kaplanmış ve yeniden yapılmıştır ki temelinde eski mahzenler, gömülmüş yollar, fosilleşmiş kemikler ve önceki şehirlerin çöplükleri vardır.

Şimdi bunların da altında, karanlıkta, bir trol ile bir cüce oturuyordu.

"Ne yapacağız?"

"Onu burada bırakmalı ve gidip Onbaşı Havuç'u getirmeliyiz. O ne yapmak gerektiğini bilir."

Kayağantaş omzunun üzerinden, arkalarındaki şeye baktı bir kez daha.

"Bundan hoşlanmadım," dedi. "Onu burada bırakmak doğru değil."

"Evet. Haklısın. Ama sen bir trolsün ve ben bir cüceyim. İnsanlar o şeyi sokaklarda taşıdığımızı görürse, sence ne olur?"

"*Büyük* sorun."

"Doğru. Yürü hadi. Ayak izlerini takip ederek çıkalım buradan."

"Ya geri geldiğimizde o gitmişse?" dedi Kayağantaş, sallanarak ayağa kalkarken.

"Nasıl gidecek ki? Dışarı çıkan izleri takip edersek ve onu buraya koyan kişi de geri dönmeye kalkarsa, onunla karşılaşırız."

"Ha, iyi. Bunu söylediğine çok sevindim."

Vimes yatağın kenarında otururken Angua onun elini sardı.

"Yüzbaşı *Quirke* mi?" dedi Havuç. "Ama o... iyi bir seçim değil."

"Ona *Mayonez* Quirke derdik," dedi Colon. "Dangalağın tekidir."

"Sakın söylemeyin," dedi Angua. "Zengin, şişman ve yağlı, değil mi?"

"Biraz da yumurta kokar," dedi Havuç.

"Miğferinde tüyler vardır," dedi Colon, "ve göğüs plakasını ayna olarak kullanabilirsin."

"Eh, Havuç'un göğüs plakası da öyle," dedi Nobby.

"Evet ama... fark şu ki... Havuç zırhını cilalıyor, çünkü güzel, temiz bir zırh takmaktan hoşlanıyor," dedi Colon sadakatle. "Ama Quirke zırhını cilalı tutuyor, çünkü dangalağın teki."

"Yine de adam davayı çözmüş," dedi Nobby. "Kahve almaya çıktığımda duydum. Trol Kömürdamarı'nı tutuklamış. Tanıyor musun Yüzbaşım? Tuvalet temizleyen. Cüce öldürülmeden hemen önce biri onu Kırağı Sokak'ta görmüş."

"Ama o *çok* iri yarı," dedi Havuç. "O kapıdan geçemezdi."

"Cinayet işlemek için sebebi var ama," dedi Nobby.

"Öyle mi?"

"Öyle. Çekiçdiz bir cüce."

"Bu bir cinayet sebebi değil."

"Bir trol için öyle. Her neyse. Bunu yapmamışsa da *bir şey* yapmıştır. Aleyhinde bir sürü kanıt var."

"Ne gibi?" dedi Angua.

"O bir trol."

"Bu kanıt değil."

"Yüzbaşı Quirke için öyle," dedi Çavuş.

"*Bir şeyler* yapmıştır kesin," diye tekrarladı Nobby.

Nobby bu konuda, Ataerk'in suç ve cezaya bakış açısını yankılıyordu. Bir suç varsa, o zaman ceza da olmalıydı. Ve eğer belli bir suçlu ilgili bir cezayla ilişkilendirilebiliyorsa bu harika bir tesadüftü. Ama ilişkilendirilemiyorsa bile herhangi bir suçlu iş görürdü ve zaten hemen herkes bir şeyden suçlu olduğundan, neticede, adalet *genel olarak* yerine gelmiş olurdu.

"Beş para etmez biri o Kömürdamarı," dedi Colon. "Krizopras'ın da sağ kolu zaten."

"Evet. Ama Doğuş'u o öldürmüş olamaz," dedi Havuç. "Hem şu, dilencilerin hizmetkârı olan kız da var."

Vimes oturmuş, yere bakıyordu.

"*Sen* ne düşünüyorsun Yüzbaşım?" dedi Havuç.

Vimes omuzlarını silkti.

"Kimin umurunda," dedi.

"Eh, *senin* umurunda," dedi Havuç. "Sen her şeyi umursarsın. Öyle birinin bile..."

"Beni dinleyin," dedi Vimes küçücük bir sesle. "Cüceyi ve palyaçoyu kimin öldürdüğünü bulsak ne olacak? Ya da kızı? Hiç fark etmeyecek. Zaten her şey çürümüş gitmiş."

"Çürüyen ne Yüzbaşım?" dedi Colon.

"Her şey. Bir kuyuyu elekle boşaltmaya çalışmaktan farkı yok. Bırakın suikastçılar halletmeye çalışsın. Ya da hırsızlar. Hatta o Ataerk, bir dahaki sefere sıçanları bile deneyebilir. Neden olmasın? Buna uygun kişiler biz değiliz. Biz çanlarımızı çalmak ve 'Her şey yolunda!' diye bağırmakla yetinmeliydik."

"Ama her şey yolunda değil Yüzbaşım," dedi Havuç.

"Ee? Ne olmuş? Bu ne zaman önemli oldu ki?"

"Eyvah!" dedi Angua alçak sesle. "Sanırım ona çok fazla kahve verdin..."

"Yarın teşkilattan emekli oluyorum," dedi Vimes. "Sokaklarda geçen yirmi beş sene..."

Nobby tedirgin tedirgin sırıtmaya başladı; fakat Colon, görünürde hiç yerinden kıpırdamadan onun kollarından birini tutup nazikçe ama anlamlı bir şekilde arkasına bükünce, sırıtmayı kesti.

"...ne işe yaradı peki? *Ben* ne işe yaradım? Yalnızca bir sürü bot eskittim. Ankh-Morpork'ta polislere yer yok! Doğru ve yanlış kimin umurunda ki? Suikastçılar, hırsızlar, troller, cüceler! Başa kahrolası bir kral geçirelim gitsin!"

Gece Bekçileri'nin geri kalanı sessiz bir mahcubiyet içinde dikilmiş, ayaklarına bakıyordu.

"Ama Yüzbaşım, karanlığa küfretmektense bir mum yakmak daha iyidir," dedi Havuç bir süre sonra. "Öyle derler."

"*Ne?*" Vimes'ın ani öfkesi gök gürültüsü gibiydi. "Kim söylemiş bunu? Bu ne zaman doğru oldu ki? Hiçbir zaman doğru değildi! Güç sahibi olmayanların, sırf her şey o kadar da kötü görünmesin diye söylediği türden bir şey. Ama yalnızca *laf* işte! Hiçbir zaman en ufak *fark* yaratmadı bu..."

Biri kapıyı dövdü.

"Quirke'tir," dedi Vimes. "Silahlarınızı teslim edeceksiniz. Gece Bekçileri geçici olarak görevden alınıyor. Bekçilerin ortalarda dolaşarak her şeyi altüst etmesine izin veremeyiz, değil mi? Kapıyı aç, Havuç."

"Ama..." diye başladı Havuç.

"Bu bir emirdir. Başka işe yaramıyor olabilirim ama kapıyı açmanı emredebilirim pekâlâ. Bu yüzden kapıyı aç!"

Quirke, Gündüz Bekçileri'nin yarım düzine üyesiyle birlikte içeri girdi. Arbaletleri vardı. Meslektaşlarıyla ilgili şu an nahoş bir iş yaptıklarından, arbaletlerin ucunu biraz yere eğmişlerdi. Ve kahrolası aptallar olmadıklarından, arbaletlerin güvenlik mandalları açıktı.

Quirke aslında *kötü* bir adam değildi. Kötü olacak hayal gücünden yoksundu. O daha çok, onunla temas hâlindeki herkesin ruhunu hafifçe karartan, genel bir düşük ölçekli nahoşluk yayardı.* Kariyerinde hak etmediği bir mevkiye yükselen pek çok kişi görülmüştür elbette; bununla beraber, böyle bir duruma tepki vermenin farklı farklı yolları vardır. Bazen şaşkın ve iyi kalp-

* Tıpkı, İngiliz Demiryolları gibi.

li davranır insanlar, bazen de Quirke gibi. Quirke, durumu şu düsturla idare ediyordu: *Haklı olup olmamam önemli değil, yeter ki kararlı olayım.* Ankh-Morpork'ta, *ırka dayalı,* hakiki ayrımcılık görülmezdi pek; şehirde cüceler ve troller varken, insanların rengi çok önem taşımazdı. Ama Quirke, doğası gereği, *zenci* sözcüğünü bile tükürürcesine telaffuz etme eğilimine sahip biriydi.

Ve en kötüsü, miğferinde tüyler vardı.

"Ah, içeri gel," dedi Vimes. "Biz de öyle oturuyorduk zaten."

"Yüzbaşı Vimes..."

"Sorun değil. Biliyoruz. Millet, ona silahlarınızı verin. Bu bir emirdir Havuç. Bir adet beylik kılıç, bir adet kargı veya baltalı kargı, bir adet gece copu veya sopası, bir adet arbalet. Doğru değil mi Çavuş Colon?"

"Evet efendim."

Havuç bir an duraksadı.

"Ah, pekâlâ," dedi. "Ama *beylik* kılıcım rafta."

"Kemerindeki ne peki?"

Havuç hiçbir şey söylemedi. Fakat duruşu hafifçe değişti. Pazıları ceketinin derisini hafifçe zorladı.

"Beylik kılıç. Tamam," dedi Quirke. Döndü. Güce dayalı saldırı karşısında gerileyen ama zayıflığa merhametsizce saldıran cinsten biriydi. "Kumemici nerede?" dedi. "Ve kayakafa?"

"Ah," dedi Vimes, "bu şehrin halkıyla kader ortaklığı yapmayı seçmiş, zekâ sahibi kardeş türlerin temsilcilerini soruyorsun, değil mi?"

"Cüceyle trolü diyorum," dedi Quirke.

"En ufak fikrim yok," dedi Vimes neşeyle. Vimes yine sarhoş olmuş gibi geldi Angua'ya; tabii insanlar çaresizlikten sarhoş olabilirse...

"Bilmiyoruz efendim," dedi Colon. "Bütün gün görmedik."

"Muhtemelen diğerleriyle birlikte Taş Ocağı Yolu'nda kavga ediyorlardır," dedi Quirke. "O türden tiplere güvenemezsin. Bunu biliyor olmalısın."

Angua o an, Quirke gibi adamların ağzından çıkan "o türden tipler" gibi laflarla karşılaştırıldığında, "yarımbardak" veya "kumemici" gibi hakaretlerin bile evrensel kardeşlik terimlerinden farksız olduğunu düşündü. Bir süredir adamın atardamarına odaklanmıştı ve bunu fark ettiğinde küçük bir şok geçirdi.

"Kavga mı ediyorlar?" dedi Havuç. "Neden?"

Quirke omuzlarını silkti.

"Kim bilir."

"Bir düşüneyim," dedi Vimes. "Haksız tutuklama ile ilgili bir şey olabilir. Huzursuz cüceler, trollere saldırmak için karşılarına çıkan ilk bahaneye sarılmış olabilirler. *Sen* ne düşünüyorsun Quirke?"

"Düşünmüyorum, Vimes."

"Bravo. Tam da şehrin ihtiyaç duyduğu türden bir adamsın." Vimes ayağa kalktı. "Ben gideyim madem," dedi. "Yarın hepinizle görüşürüz. Eğer bir *yarın* olursa."

Kapıyı arkasından çarparak kapattı.

Bu mağara *kocamandı*. Bir şehir meydanı kadar genişti. Tavanını birkaç adımda bir yükselen sütunlar destekliyordu. Duvarlarda muhtelif yüksekliklerde tünel ağızları vardı ve bu tüneller her yöne uzanıyordu. Çoğundan, küçük pınarlardan yeraltı derelerine kadar, farklı farklı kalınlıkta sular sızıyordu.

Sorun da buydu. Salonun taş zemininde akan su tabakası, ayak izlerini silmişti.

Döküntüler ve alüvyonla hemen hemen tıkanmış çok geniş bir tünelin, haliç yönünde uzandığından oldukça emindi Madenmidilli.

Aslında neredeyse hoş bir yerdi. Yalnızca taşların altında karşılaşabileceğiniz türden ıslak bir rutubet kokusu dışında koku yoktu. Ve serindi.

"Dağlarda büyük cüce mağaraları gördüm," dedi Madenmidilli, "ama itiraf etmem lazım, bu bambaşka bir şey." Sesi mağarada ileri geri yankılandı.

"Ah, evet," dedi Kayağantaş, "tabii bambaşka bir şey, çünkü burası, dağlardaki bir cüce mağarası değil."

"Yukarı çıkmak için bir yol görebiliyor musun?"

"Hayır."

"Aslında hiç bilmeden, yüzeye çıkan bir düzine geçidin önünden geçmiş olabiliriz."

"Evet," dedi trol. "Çetrefilli bir sorun."

"Kayağantaş?"

"Evet?"

"Hava serinledi ya... Yine zekileşmeye başladın sanki."

"Gerçekten mi?"

"Zekânı dışarı çıkmak için kullanabilir misin?"

"Kazsak?" diye öneride bulundu trol.

Tünellerde, orada burada, duvarlardan düşmüş taş blokları vardı ama çok da değillerdi; mekân iyi inşa edilmişti.

"Olmaz. Küreğimiz yok," dedi Madenmidilli.

Kayağantaş başını salladı.

"Göğüs plakanı bana ver," dedi.

Plakayı duvara yasladı. Yumruğuyla birkaç kez vurdu. Geri uzattı. Şimdi yaklaşık olarak kürek şeklindeydi.

"Ama yüzeye çok yol var," dedi Madenmidilli kuşkuyla.

"Ama yolu biliyoruz," dedi Kayağantaş. "Ya bunu yapacağız ya da hayatının sonuna kadar burada oturup sıçan yiyeceksin."

Madenmidilli duraksadı. Fikir kesinlikle cazipti.

"Ama ketçapsız," diye ekledi Kayağantaş.

"Sanırım biraz geride, düşmüş bir taş görmüştüm," dedi cüce.

Yüzbaşı Quirke, bakışlarının ortam için bir lütuf olduğunu düşünen birinin havasıyla, bekçi odasında etrafına bakındı.

"Hoş bir yermiş," dedi. "Sanırım buraya taşınacağız. Saray'ın yakınındaki yerimizden daha iyi."

"Ama burada *biz* varız," dedi Çavuş Colon.

"Biraz sıkışmanız gerekecek," dedi Yüzbaşı Quirke. Angua'ya bir bakış fırlattı. Kadının bakışları, sinirlerine dokunuyordu. "Birkaç *değişiklik de* olacak tabii," dedi.

Arkasındaki kapı gıcırdayarak açıldı. Leş gibi kokan küçük bir köpek aksayarak içeri girdi.

"Ama Lord Vetinari, Gece Bekçileri'nin kumandanının kim olacağını söylemedi," dedi Havuç.

"Ya, öyle mi? Bana öyle geliyor ki... *bana* öyle geliyor ki," dedi Quirke, "*sizlerden* birinin olması pek mümkün değil. Bana öyle geliyor ki bekçi teşkilatları birleşecek. Bana öyle geliyor ki buralarda çok fazla gevşeklik var. Bana öyle geliyor ki, ayak takımından çok fazla tip var burada."

Yine Angua'ya baktı. Kadının ona bakma tarzı canını sıkıyordu.

"Bana öyle geli..." diye başladı Quirke ve sonra köpeği fark etti. "Şuna bakın!" dedi. "Karakol'da köpekler!" Gaspode'a sıkı bir tekme attı ve köpek ciyaklayarak masanın altına kaçınca sırıttı.

"Dilenci kız Lettice Knibbs ne olacak?" dedi Angua. "Onu öldüren, trol değildi. Palyaçoyu da."

"Büyük resmi görmeniz lazım," dedi Quirke.

"Bay Yüzbaşı," dedi, bilinçli düzeyde yalnızca Angua'nın işitebildiği alçak bir ses, masanın altından, "senin *popon* kaşınıyor."

"Hangi büyük resimmiş bu?" dedi Çavuş Colon.

"Tüm şehir açısından düşünmeniz lazım," dedi Quirke. Huzursuzca kıpırdandı.

"*Gerçekten* kaşınıyor hem de," dedi masanın altındaki ses.

"İyi misiniz, Yüzbaşı Quirke?" dedi Angua.

Yüzbaşı kıvrandı.

"Gıdı gıdı gıdı..." dedi ses.

"Yani, bazı şeyler önemlidir... bazıları değildir..." dedi Quirke. "Ahhh..."

"Pardon?"

"Gıdı gıdı..."

"Bütün gün burada dikilip sizinle konuşamam!" dedi Quirke. "Sen. Bana rapor ver. Yarın akşam..."

"Gıdı gıdı gıdı gıdı..."

"Geriii dön!"

Gündüz Bekçileri hep birlikte dışarı seğirtti. Quirke hoplayıp kıvranarak, tabiri caizse arkayı çekti.

"Vay canına, çıkmak için amma da sabırsızlandı," dedi Havuç.

"Evet," dedi Angua. "Neden acaba..."

Bakıştılar.

"Yani, bu mu artık?" dedi Havuç. "Artık Gece Bekçileri olmayacak mı?"

Görünmez Üniversite Kütüphanesi çok sessizdir. Sihirbazlar, rafların arasında ayak sürüyerek dolaşır. Bu akademik sessizliği zaman zaman ya kuru bir öksürük bozar; ya da arada bir, dikkatsiz bir öğrenci eski bir büyü kitabına hak ettiği ihtiyatı göstermeden dokunur ve sonrasında, gittikçe solan bir çığlık duyulur.

Orangutanları düşünün.

Varlıklarıyla şereflendirdikleri tüm dünyalarda, orangutanların konuşabildiğinden kuşkulanılır; fakat insanların, onları –muhtemelen televizyon sektöründe– işe koşması ihtimaline karşı, *konuşmamayı* seçtikleri düşünülür. Aslında *gerçekten de* konuşabilirler ama sadece Orangutanca konuşabilirler. İnsanlarsa sadece Şaşkınlıkla dinleyebilirler.

Görünmez Üniversite'nin Kütüphanecisi, bu duruma yardımcı olmak amacıyla bir Orangutanca-İnsanca Sözlük yazmaya karar vermişti. Üç aydır bu sözlük üzerinde çalışıyordu.

Kolay değildi. "Uuuk" sözcüğüne kadar gelmişti.*

Depoya inmişti. Burası serindi.

Aniden, birinin şarkı söylediğini duydu.

Kalemi ayağından bıraktı ve dinledi.

Dinleyen kişi bir insan olsa, kulaklarına inanamadığına karar verirdi. Ama orangutanlar, daha aklı başında yaratıklardır. Kulaklarınıza inanamayacaksanız, başka kimin kulaklarına inanabilirdiniz ki?

Biri, yerin altında şarkı söylüyordu. Ya da söylemeye çalışıyordu.

---

* Ve bunun anlamı... eh, *anlamları*, şunları içeriyordu: "Affedersiniz, *benim* lastik salıncağımdan sarkıyorsunuz, çok teşekkür ederim," veya "*Sizin* için yalnızca gezegenin oksijenini üreten yaşamsal öneme sahip bir biyokütle olabilir ama burası benim *yuvam*," veya "Daha biraz önce burada bir yağmur ormanı olduğuna yemin edebilirim..."

Öte dünyaya aitmiş gibi gelen sesler, şöyle cümleler içeriyordu:

"Latın, atlın, latın, atlın..."

"Beni dinle, seni... *trol!* Yazılmış yazılacak en basit şarkı bu! Bak, şöyle gidiyor: 'Altın, altın, altın, altın...'"

"Altın, altın, altın, altın..."

"Hayır! O *ikinci* dize!"

Bir de kürenen toprak ve temizlenen moloz yığınlarının ritmik sesi vardı.

Kütüphaneci durumu bir süre düşündü. Demek öyle... Bir cüce ve bir trol. Bu iki türü insanlara tercih ederdi. Her şeyden önce iki tür de okuma sevgileriyle tanınmazdı. Kütüphaneci elbette kitap okumanın genel olarak yaygınlaşması taraftarıydı ama onun sinirine dokunan şey, doğrudan *okurların* kendisiydi. Raflardaki kitapları alıp durmalarında ve onları *okuyarak* sözcükleri yıpratmalarında adeta *günahkâr* bir taraf vardı. Kütüphaneci, kitapları seven, onlara saygı gösteren kişileri severdi ve onun fikrine göre kitaplara saygı göstermenin en iyi yolu, onları raflarında, doğanın da olmalarını istediği yerde bırakmaktı.

Boğuk sesler yaklaşıyor gibiydi.

"Altın, altın, altın..."

"Şimdi de nakaratı söylüyorsun!"

Diğer yandan, bir kütüphaneye girmenin de doğru düzgün yolları vardı...

Sallana sallana raflara gitti ve Humptulip'in ufuk açıcı eseri *Böcük Nasıl Öldürülür?*'ü aldı. Kitap tam iki bin sayfaydı.

Vimes, Scoone Caddesi'nde yürürken epey rahatlamıştı. Gerçi içinde, boğazını paralarcasına haykıran bir başka Vimes daha vardı ama onu duymazdan geliyordu.

Ankh-Morpork'ta, hem gerçek bir aynasız olup hem de aklınızı koruyamazdınız. İkisi aynı anda olamazdı. Çünkü göreviniz gereği *umursamak* zorundaydınız ve Ankh-Morpork'ta umursamak, bir pirana sürüsünün ortasında et konservesi açmak gibiydi.

Herkes, durumla kendi tarzında başa çıkıyordu. Colon hiç düşünmüyor, Nobby ise hiç endişelenmiyordu örneğin. Acemiler zaten, yıpranacak kadar zaman geçirmemişti henüz teşkilatta. Havuç ise... O, durumla *kendisi* olarak başa çıkıyordu.

Şehirde her gün, çoğu intihar etmek suretiyle yüzlerce kişi ölüyordu. Birkaç kişi daha ölmüş, ne fark ederdi?

İçindeki Vimes, duvarları yumrukluyordu.

Ramkin Malikânesinin önünde epey araba birikmişti. Mekân, muhtelif kadın akrabalar ve anonim Emmalar istilası altındaydı sanki. Hepsi bir şeyler pişiriyor, bir şeyler parlatıyordu. Vimes kimsenin dikkatini çekmeden aralarından geçti.

Sybil'i, kauçuk çizmeleri ve koruyucu ejder önlüğü içinde, ejder evinde buldu. Malikânedeki kontrollü şamatadan tamamen bihaber, mutluluk içinde ejder pisliği kürüyordu.

Vimes kapıyı arkasından kapatırken müstakbel eşi başını kaldırdı.

"Ah, işte buradasın," dedi. "Erken gelmişsin. Evdeki kargaşaya dayanamadım, buraya geldim. Ama birazdan gidip üstümü değiştirmem gere..." Vimes'ın yüzündeki ifadeyi görünce durdu. "Bir sorun var, değil mi?"

"Geri dönmeyeceğim," dedi Vimes.

"Gerçekten mi? Ama geçen hafta, bu haftanın tamamında işe gideceğini söylemiştin. Bunu dört gözle beklediğini söylemiştin."

Bizim Sybil'den de hiçbir şey kaçmıyor, diye düşündü Vimes.

Sybil onun elini okşadı.

"O işten çıktığın için memnunum," dedi.

Onbaşı Nobbs Karakol'a daldı ve kapıyı arkasından çarparak kapattı.

"Ee?" dedi Havuç.

"Durum iyi değil," dedi Nobby. "Troller, Kömürdamarı'nı çıkarmak için Saray'a yürümeyi planlıyor. Cüce ve trol çeteleri ortalarda dolanıyor ve sorun çıkarmak için fırsat kolluyor. *Dilenci* çeteleri de. Lettice çok seviliyordu. Pek çok başka lonca üyesi de dışarıda. Şehir kesinlikle," diye ekledi önemli tavırlar takınarak, "1 Numaralı Toz fıçısı gibi."

"Açık ovada kamp yapma fikri hoşuna gider mi?" dedi Colon.

"Bunun konuyla ne alakası var?"

"Birileri geceleyin bir kibrit çaksa, hoşça kal Ankh," dedi Çavuş, surat asarak. "Yine şehir kapılarını kapatabiliriz ama nehirde, olsa olsa bir iki metre su vardır."

"Yangın söndürmek için şehri su altında mı bırakıyorsunuz?" dedi Angua.

"Aynen."

"Bir şey daha," dedi Nobby. "Birileri bana bir şeyler fırlattı!"

Havuç bakışlarını duvara dikmişti. Cebinden küçük, aşınmış, siyah bir defter çıkardı ve sayfalarını karıştırmaya başladı.

"Söylesenize," dedi, hafifçe dalgın bir sesle, "sizce, kanun ve kamu düzeninde geri dönüşsüz bir çöküntü oldu mu?"

"Evet. Yaklaşık beş yüz senedir," dedi Colon. "Ankh-Morpork tamamen, kanun ve kamu düzenindeki geri dönüşsüz çöküntü üzerine kuruludur."

"Hayır, yani her zamankinden de mi fazla, onu anlamaya çalışıyorum. Bu çok önemli," dedi Havuç. Bir sayfa çevirdi. Dudaklarını sessizce kıpırdatarak okudu.

"Bana bir şeyler fırlatmak, kanun ve kamu düzeninde çöküntüdür bence," dedi Nobby.

Diğerlerinin yüzlerindeki ifadenin farkındaydı.

"Bunun isabetli bir yorum olacağını sanmıyorum," dedi Colon.

"İsabetli olmaz mı hiç. Doğruca üstüme geldi," dedi Nobby. "Hatta bir kısmı gömleğimden içeri aktı."

"İyi de, *sana* neden bir şeyler fırlattılar ki?" dedi Angua.

"Bekçi olduğum için," dedi Nobby. "Bay Çekiçdiz yüzünden *cüceler* bizden nefret ediyor, Kömürdamarı tutuklandığı için de *troller*. İnsanlar da, etraf öfkeli cüceler ve trollerle dolduğu için bizi sevmiyor."

Biri kapıyı dövdü.

"Muhtemelen bu da öfkeli bir güruhtur," dedi Nobby.

Havuç kapıyı açtı.

"Öfkeli bir güruh değil," diye ilan etti.

"Uuuk."

"Sersemlemiş bir cüce taşıyan bir orangutan. Arkasında da bir trol var. Ama bir işe yarayacaksa, *orangutan* hayli öfkeli."

Leydi Ramkin'in uşağı Willikins, Vimes için küveti doldurmuştu.

Hah! Yarın bu adam *onun* uşağı ve bu küvet de *onun* küveti olacaktı. Ve bu öyle, alışık olduğu gibi eski, küçük, ocağın-önüne-çekiver cinsinden bir küvet değildi, hayır. Ramkin malikânesi, çatıdan akan suyu (içindeki güvercinleri süzdükten

sonra) büyük bir sarnıçta biriktiriyordu; sonra da su, antik bir Şof Ben yardımıyla ısıtılıyordu.* Isınan su, inleyip tıkırdayan borularla iki kocaman pirinç musluğa taşınıyor, oradan da emaye bir küvete akıyordu. Küvetin yanında, yumuşak havluların üstüne dizilmiş şeyler vardı: dev bir banyo fırçası, üç çeşit sabun, bir banyo lifi.

Willikins, doğru düzgün ısıtılmamış bir havlu askısı gibi, küvetin yanında sabırla dikiliyordu.

"Evet?" dedi Vimes.

"Beyefendi... şey... Hanımefendinin babası... O, sırtının keselenmesini isterdi," dedi Willikins.

"Sen git de yaşlı Şof Ben'in kazana odun atmasına yardım et," dedi Vimes kararlılıkla.

Yalnız kaldığı zaman göğüs plakasını güçlükle çıkardı ve köşeye fırlattı. Onu zincir zırh, miğfer, para kesesi ve bir bekçi ile dünya arasına giren diğer muhtelif deri ve pamuklu öteberi takip etti.

Sonra yavaşça sabun köpüklerine gömüldü.

"Sabun dene. Sabun olur," dedi Kayağantaş.

"Kıpırdamadan durur musun lütfen?" dedi Havuç.

"Kafamı koparacaksın!"

"Dediğimi yap, kafasını sabunla."

"Sen *kendi* kafanı sabunla!"

Bir *tangg* sesi duyuldu ve Madenmidilli'nin miğferi kafasından kurtuldu.

Madenmidilli gözlerini kırpıştırarak ışığa çıktı. Kütüphaneci'ye odaklandı ve hırladı.

* Yani, kazana odunları Bay Şof Ben atıyordu.

"*Kafama* vurdu!"

"Uuuk."

"Yerden fırlayıverdiğini söylüyor," dedi Havuç.

"*Kafama* vurması için yeterli sebep değil bu ama."

"Görünmez Üniversite'nin zemininden fırlayan bazı şeylerin kafası bile yok," dedi Havuç.

"Uuuk!"

"Ya da yüzlerce kafası var. Siz orayı neden kazıyordunuz?"

"Orayı kazmıyorduk. *Oraya doğru* kazıyorduk..."

Havuç oturdu ve dinledi. Madenmidilli'nin sözünü yalnızca iki kere kesti.

"Size kurşun mu attı?"

"Hem de beş kere," dedi Kayağantaş mutlulukla. "Göğüs plakamın önü zarar gördü ama neyse ki arka tarafı zarar görmedi çünkü vücudum plakamın arka tarafını korudu ve bu sayede üç dolar değerinde şehir malını kurtardı."

Havuç biraz daha dinledi.

"Lağım kanalları mı?" dedi sonunda.

"Yerin altında koskoca bir şehir var sanki. Duvarlara kazınmış taçlar falan gördük."

Havuç'un gözleri ışıldadı. "Bu, şehrin kralları olduğu günlerden kalma demek! Şehri yeniden inşa ederken onların orada olduğunu unutmuş olmalıyız..."

"Şey... orada olan tek şey bu değildi," dedi Madenmidilli. "Biz... bir şey bulduk."

"Öyle mi?"

"Kötü bir şey."

"Hiç hoşuna gitmeyecek," dedi Kayağantaş. "Kötü, çok kötü. Hatta daha da kötü."

"Onu orada bırakmanın en iyisi olacağını düşündük," dedi Madenmidilli. "Kanıt sayılır çünkü. Ama görmen lazım."

"Her şeyi altüst edecek," dedi trol, rolüne ısınarak.

"Neydi?"

"Sana söylersek, 'Sizi aptal etnikler, benlen dalga geçiyorsunuz,' dersin," dedi Kayağantaş.

"Bu yüzden, gelip görseniz daha iyi olacak," dedi Madenmidilli. "Hepiniz."

Çavuş Colon bekçilerin geri kalanına baktı.

"Hepimiz mi?" dedi tedirginlikle. "Şey. Bir iki kıdemli bekçinin burada kalması gerekmez mi? Bir şey olması ihtimaline karşı?"

"*Burada* bir şey olması ihtimaline karşı mı diyorsun," dedi Angua ters ters, "yoksa *aşağıda* bir şey olması ihtimaline karşı mı?"

"Bekçi Yardımcısı Madenmidilli ve Bekçi Yardımcısı Kayağantaş'la ben giderim," dedi Havuç. "Başka kimsenin gelmesine gerek yok."

"Ama tehlikeli olabilir!" dedi Angua.

"Eğer bekçilere kimin kurşun attığını bulursam," dedi Havuç, "tehlikeli olacak da zaten."

Vimes ayak başparmağını uzattı ve sıcak su musluğunu açtı.

Kapı saygıyla çalındı. Willikins, ihtiyar uşak girişiyle içeri girdi.

"Beyefendi bir şey arzu eder miydi?"

Vimes düşündü.

"Leydi Ramkin, alkol alamayacağınızı söyledi," dedi Willikins, onun aklından geçenleri okumuş gibi.

"Öyle mi?"

"Hem de altını çizerek, efendim. Ama güzel bir puro getirdim."

Vimes puronun ucunu ısırarak koparıp küvetin kenarından öteye tükürdü. Willikins irkildi. Ama hemen toparlanıp bir kibrit çıkardı ve puroyu yaktı.

"Teşekkür ederim Willikins. Senin önadın ne?"

"Önad, efendim?"

"Yani, seni daha iyi tanıyan insanlar sana ne der?"

"Willikins der, efendim."

"Ha. Tamam. Eh, gidebilirsin Willikins."

"Peki efendim."

Vimes ılık suda arkasına yaslandı. İç sesi hâlâ oralarda bir yerdeydi ama ona kulak asmamaya çalışıyordu. Bu saatlerde, diyordu iç sesi, Küçük Tanrılar Sokağı'nda taban tepiyor olurdun; eski şehir duvarının yanında durur, rüzgârdan ırak bir sigara sarar ve içerdin...

Vimes, sesi boğmak için bağıra çağıra şarkı söylemeye başladı.

Şehrin altındaki devasa lağım kanalları bin yıllardır ilk defa insan ve insansı seslerle yankılanıyordu.

"Hay ho..."

"...hay ho..."

"Uuuk uuuk uuuk uuuuk..."

"Hepiniz *aptalsınız!*"

"Elimde değil," dedi Havuç. "Cüce kanıma... eh, neredeyse cüce-kanıma işlemiş. Yeraltında şarkı söylemeyi seviyoruz işte. İçimizden geliyor."

"Tamam da, *o* neden şarkı söylüyor? O bir orangutan."

"Çok insansever biridir o."

Meşaleler getirmişlerdi. Gölgeler büyük mağaranın sütunları arasında sıçrıyor, tünellerde akıyordu.

Havuç, onları orada bekleyen olası tehlikenin büyüklüğüne aldırmaksızın, keşif heyecanıyla kendinden geçmişti.

"Bu harika!" dedi. "Okuduğum eski bir kitapta Via Cloaca'dan bahsediliyordu ama herkes onun kayıp bir sokak olduğunu sanıyordu! Muhteşem bir taş işçiliği. Nehrin bu kadar alçalması sizin için şans olmuş. Bu tüneller normalde suyla dolu olurmuş gibi görünüyor."

"Ben de öyle dedim," dedi Madenmidilli. "Suyla dolu dedim."

Dans eden gölgelere ihtiyatla baktı. Uzak duvarda tuhaf, endişe verici şekiller oluşturuyorlardı: iki ayaklı garip hayvanlar, gizemli yeraltı varlıkları...

Havuç içini çekti.

"Gölgeden şekiller yapmayı bırak, Kayağantaş."

"Uuuk."

"Ne dedi?"

"'Biçimsiz tavşanı yap, en sevdiğim o,' dedi," diye çevirdi Havuç.

Karanlıkta sıçanlar hışırdıyordu. Madenmidilli etrafına bakındı. Sürekli, orada bir yerde, demir bir borunun ucundan ona bakan insanlar gördüğünü sanıyordu...

Ayak izleri, ıslak taşların üzerinde gözden kaybolduğunda birkaç endişe verici dakika yaşandı. Ama Madenmidilli, küf kaplı bir duvarın yakınında yine buldu onları. Önceki gelişinde fark ettiği belli bir boru da vardı zaten ve taşlara da çizik atmıştı.

"Hemen şu ileride," dedi, meşaleyi Havuç'a uzatarak.

Havuç ortadan kayboldu.

Çamurda ayak sesleri duydular; sonra şaşkın bir ıslık ve ardından da bir süre sessizlik geldi.

Havuç yeniden belirdi.

"Vay canına!" dedi. "Siz ikiniz, bunun kim olduğunu biliyor musunuz?"

"*Şeye* benziyor sanki..." diye başladı Madenmidilli.

"Büyük bir *belaya* benziyor bence," dedi Havuç.

"Neden yukarı taşımadığımızı anladın, değil mi?" dedi Madenmidilli. "Şu sıralar, sokaklarda bir insan cesedi taşımak iyi bir fikir olmaz, diye düşündüm. Özellikle de *bu* cesedi."

"Ben de biraz düşündüm onu," dedi Kayağantaş.

"Haklısın," dedi Havuç. "Pekâlâ beyler. En iyisi biz... şimdilik onu burada bırakalım ve daha sonra bir çuvalla gelelim. Ve... sakın kimseye söylemeyin."

"Çavuş ve diğer herkes hariç?" dedi Madenmidilli.

"Hayır. Onlara bile. Bu... herkesi huzursuz eder."

"Nasıl istersen Onbaşı Havuç."

"Burada, hastalıklı bir zihinle karşı karşıyayız beyler."

Yeraltı ışığı Madenmidilli'yi aydınlattı.

"Ah," dedi. "Onbaşı Nobbs'tan mı kuşkulanıyorsun Onbaşım?"

"Bu ondan da kötü. Hadi gelin, yukarı çıkalım," dedi Havuç. Büyük sütunlarla dolu mağaraya baktı. "Nerede olduğumuza dair en ufak fikrin var mı Madenmidilli?"

"Saray'ın altında olabiliriz Onbaşım."

"Ben de öyle düşünmüştüm... Elbette. Tüneller her yere uzanıyor."

Havuç'un endişeli düşünce treni, uzak raylarda takılıp kaldı.

Bu kurak zamanda bile lağım kanallarında su vardı. Sağda solda küçük pınarlar akıyordu veya çok yukarıdan sular sızıyordu. Her yerde su damlamaları, su fışırtıları duyuluyordu. Ve hava serindi. Çok serindi.

Aslında, palyaço Beano'ya aşırı şekilde benzeyen şu hüzünlü, iki büklüm ceset olmasa, neredeyse hoş bir yer sayılabilirdi...

Vimes kurulandı. Willikins'in hazırladığı, kol yenleri brokarlı robdöşambrı giydi ve giyinme odasına gitti.

Bu da bir başka yeni şeydi. Zenginlerin giyinmek için bile ayrı odaları vardı. Ve giyinmek üzere giyinme odasına giderken giyecek giysileri.

Temiz kıyafetler hazırlanmıştı. Bu gece için kırmızılı sarılı, şık bir şeyler...

...şimdi de *Pekmez Madeni Yolu'nda devriye geziyor olurdun...*

...ve bir şapka. Şapkada *tüy* de vardı.

Vimes giyindi. Şapkayı bile taktı. Oldukça normal ve kendine hâkim görünüyordu; tabii, aynada kendisiyle göz göze gelmekten kaçındığını fark etmediğiniz sürece...

Bekçiler nöbetçi odasındaki büyük masanın etrafında oturuyorlardı. Ortamda büyük bir kasvet vardı. Görevden Alınmışlardı. Daha önce hiç, Görevden Alındıkları olmamıştı.

"Bir tur iskambil mi atsak, ne dersiniz?" dedi Nobby neşeyle. Üniformasının leş kokulu girintilerinden, bir deste yağlı iskambil kâğıdı çıkardı.

"Dün herkesin maaşını kazanmıştın zaten," dedi Colon.

"Tamam işte, bugün de *onlar* maaşlarını geri kazanma şansını bulabilir."

"Evet ama senin elinde *beş* kral vardı, Nobby."

Nobby kartları kardı.

"Ne tuhaf," dedi, "nereye baksan kral görüyorsun..."

"*Senin* kol yenine bakınca görüyoruz tabii."

"Hayır. Yani... Ankh'ta Kral Yolu var, iskambil kartlarında kral var, teşkilata katılırken Kralın Şilini'ni alıyoruz..." dedi Nobby. "Her yerde kral var ama bir tek Saray'daki altın tahtta kral yok. Size söylüyorum... Bir kralımız olsaydı bu kadar çok sorun yaşamazdık."

Havuç kaşlarını çatarak odaklanmış, tavana bakıyordu. Kayağantaş parmaklarını kullanarak sayı sayıyordu.

"Ah, *evet*," dedi Çavuş Colon. "Bira bir peni olurdu, ağaçlar yine çiçek açardı... Ah, evet. Bu şehirde ne zaman biri ayağını bir yere çarpsa, şehrin bir kralı olsa böyle olmayacağını söyler. Vimes duysa seni, küplere binerdi."

"Ama bir kralın sözünü herkes dinlerdi," dedi Nobby.

"Vimes, sorunun da bu olduğunu söylüyor," dedi Colon. "Büyü hakkında da böyle düşünüyor. O tür şeyler onu çok kızdırıyor."

"Kral nasıl başa geçmiş ki?" dedi Kayağantaş.

"Bir taşı yarmış," dedi Colon.

"Hah! Silikon ayrımcılığı bu!"

"Hayır hayır. Bir kılıcı, taştan *çıkarmış*," dedi Nobby.

"Taşta kılıç olduğunu ne biliyormuş?" diye sordu Colon.

"E çünkü... sapı taştan çıkmıyor muymuş?"

"Yoldan geçen herkesin alıp götürebileceği bir yerde? *Bu* şehirde hem de?"

"Ama yalnızca *doğru* kral çekip çıkarabiliyormuş onu," dedi Nobby.

"Ha, *tamam* o zaman," dedi Colon. "*Anladım.* Ah, *evet.* Yani söylediğin şu: O kılıcı çıkarmadan *önce,* biri doğru kralın kim olduğuna karar vermiş, öyle mi? Bana hileli bir iş gibi geldi. Muhtemelen biri, içi boş, sahte bir taş yaptı; taşın içinde bir cüce vardı ve kılıcın ucunu penseyle tutuyordu; sonra doğru adam gelince kılıcı bırakıp..."

Bir karasinek pencere camına bir süre çarptı durdu; sonra zikzaklar çizerek odada gezindi, bir kirişe kondu. Madenmidilli baltasını öylesine fırlatarak onu ikiye biçti.

"Sende ruh yok Fred," dedi Nobby. "Ben mesela, parlak zırhlar içinde bir şövalye olmayı çok isterdim. Faydalı biriysen, kral öyle yapıyor. Seni şövalye ilan ediyor."

"Ama senin meş'guliyetin, berbat bir zırh içinde gece bekçiliği yapmak," dedi Colon, kesme işaretini fark eden olup olmadığını görmek için gururla etrafına bakınarak. "Hayır, sırf taştan kılıç çekti diye birine saygı göstermemi beklemeyin benden. Bu, bir adamı kral yapmaz. Gerçi," diye ekledi, "bir kılıcı taşa *saplayabilen* biri desen... Bak, *öyle biri,* kral olabilirdi işte."

"Öyle biri, adamın *asi* olurdu," dedi Nobby.

Angua esnedi.

Ding-ding, a-ding-ding...

"O da neydi?" dedi Colon.

Havuç'un sandalyesi gümleyerek ön bacaklarının üzerine indi. Havuç ceplerini karıştırdı ve kadife bir kese çıkarıp masaya boca etti. Torbadan, yedi buçuk santim genişliğinde, altın bir disk kaydı. Bir tarafındaki düğmeye bastığı zaman kapağı midye kabuğu gibi açıldı.

Bekçiler durup ona baktı.

"Saat mi?" dedi Angua.

"Saat," dedi Havuç.

"Büyükmüş."

"Mekanizması yüzünden. Onca ufak çark için yeterince yer olması lazım. Küçük saatlerin içinde şu küçük saat cinlerinden oluyor ama onlar fazla dayanmıyor ve sürekli zamanı şaşırıyorlar..."

Ding-ding, a-ding-ding, a-ding-ding, a-ding...

"Melodisi de var!" dedi Angua.

"Her saat başında," dedi Havuç. "Mekanizmanın bir parçası."

Ding. Ding. Ding.

"Sonra da böyle çınlayarak saati belirtiyor," dedi Havuç.

"Geri kalmış o zaman," dedi Çavuş Colon. "Tüm diğerleri biraz önce çaldı, duymadın mı?"

"Kuzenim Jorgen, buna benzer saatler yapıyor," dedi Madenmidilli. "Cinlerden, su saatlerinden veya mumlardan çok daha isabetli oluyorlar. Şu, sarkaçlı şeylerden de."

"Bunlarda yaylar ve çarklar var," dedi Havuç.

"Ama asıl önemli parça," dedi Madenmidilli, sakalının bir yerinden bir büyüteç çıkarıp saati dikkatle inceleyerek, "çarkların fazla hızlanmasını engelleyen şu küçük, sallanan zamazingo."

"Fazla hızlandığını nasıl anlıyor ki?" dedi Angua.

"İmalatı gereği," dedi Madenmidilli. "Ben de pek anlamıyorum. Şurada bir yazı var..." Sesli okudu. "Eski Dostların, Gece Bekçilerinden Gecegündüz Kullanman İçin..."

"Sözcük oyunu yaptım," dedi Havuç.

Uzun, hüzün dolu bir sessizlik oldu.

"Şey... siz acemilerin adına da birkaç dolar ekledim," diye devam etti Havuç, kızararak. "Yani... dilerseniz bana ödeyebilirsiniz. İsterseniz. Yani... siz de onunla dost *olurdunuz*. Yeterince tanıyabilseydiniz..."

Bekçilerin geri kalanı kendi aralarında bakıştı.

Orduları bile yönetebilirdi, diye düşündü Angua. Gerçekten yapabilirdi bunu. Bazı insanlar, sırf ileri görüşlülükleriyle, koskoca ülkeleri peşine takarak başarıdan başarıya koşmuştur. Havuç da böyle biri olabilirdi. Orduların başına geçip savaşa yürümeyi ya da dünyaya hâkim olmayı veya bin sene sürecek bir imparatorluk kurmayı hayal ettiği falan yok elbette. Ama sırf herkesin içten içe gerçekten iyi olduğuna ve biraz çaba gösterseler birbirleriyle çok daha iyi anlaşacaklarına inandığı için, yapabilirdi bunu. Ve içindeki bu inancın alevi o kadar güçlü ki kendisinden bile büyük yanıyor. Bir hayali var ve hepimiz o hayalin bir parçasıyız. Öyle bir hayal ki bu, etrafındaki tüm dünyayı şekillendiriyor. Ve... tuhaf şey... kimse onu hayal kırıklığına uğratmak istemiyor. Onu hayal kırıklığına uğratmak, evrendeki en büyük yavru köpeği tekmelemek gibi olurdu. Büyülü bir şey adeta...

"Altını soyuluyor," dedi Madenmidilli. "Ama güzel saat yine de," diye ekledi çabucak.

"Ona bu gece vermeyi umuyordum," dedi Havuç. "Hepimiz dışarı çıkıp birer... içki içerdik..."

"Bence pek iyi bir fikir değil," dedi Angua.

"Yarına bırak," dedi Colon. "Düğünde şeref muhafızları olacağız nasılsa. Geleneksel bir şey. Herkes kılıcını kaldırıp bir tür kemer falan oluşturacak."

"Ama toplamda bir tane kılıcımız var," dedi Havuç surat asarak.

Hepsi başını eğdi.

"Bu hiç adil değil," dedi Angua. "Suikastçılardan kimin ne çaldığı umurumda değil. Ama Yüzbaşı, Bay Çekiçdiz'i kimin

öldürdüğünü bulmaya çalışmakta haklıydı. Üstelik kimse Lettice Knibbs'e aldırış etmiyor."

"Ben, *beni* kimin vurduğunu bulmak istiyorum," dedi Kayağantaş.

"Hangi aptal, Suikastçılar Loncası'nı soymaya kalkar, merak ediyorum," dedi Havuç. "Yüzbaşı Vimes böyle demişti. Oraya gizlice girmek için soytarının teki olmak gerektiğini söylemişti."

Yine başlarını eğdiler.

"Palyaço veya şakacı gibi mi yani?" dedi Kayağantaş.

"Hayır Kayağantaş. Çanlı, şapkalı bir soytarı anlamında söylemedi," dedi Havuç nazik bir sesle. "Kastettiği, böyle bir şey yapmak için tam bir..."

Durdu. Tavana baktı.

"Aman tanrılar," dedi. "*O kadar* basit olabilir mi yani?"

"Ne kadar basit?" dedi Angua.

Biri kapıyı dövdü. Nazik bir kapı çalma değildi. Kapıyı ya açtıracak ya da kıracak birinin gümlemesiydi.

Bir bekçi sallanarak içeri girdi. Zırhının yarısı yoktu ve bir gözü morarmıştı. Gündüz Bekçileri'nden Skully Muldoon olduğunu zar zor anlayabildiler.

Colon, düşmesin diye destek oldu ona.

"Kavgaya mı karıştın, Skully?"

Skully başını kaldırıp Kayağantaş'a baktı ve inledi.

"Herifçioğulları Karakol'a saldırdı!"

"Kim?"

"*Bunlar* işte!"

Havuç onun omzunu okşadı.

"Bu bir trol değil," dedi. "Bu, Bekçi Yardımcısı Kayağantaş... *selam verme!..* Karakol'a troller mi saldırdı?"

"Parke taşlarını söküp fırlatıyorlar!"

"Onlara güvenemezsin," dedi Kayağantaş.

"Kime?" dedi Skully.

"Trollere," dedi Kayağantaş, rozeti olan bir trolün inancıyla. "Pis tipler. Gözünü üstlerinden ayırmamak lazım."

"Quirke'e ne oldu?" dedi Havuç.

"Bilmiyorum! *Bir şeyler* yapmanız lazım."

"Biz görevden alındık," dedi Colon. "Resmî olarak."

"Bahane uydurma bana!"

"Ah," dedi Havuç neşeyle. Cebinden güdük bir kurşunkalem çıkardı ve kara kaplı defterini açıp küçük bir işaret koydu. "Çavuş Muldoon? Kolay Sokak'taki o küçük ev hâlâ senin mi?"

"Ne? Ne? Evet! Ne olmuş?"

"Peki, kirası ayda çeyrek peniden fazla mı?"

Muldoon, hâlâ görebildiği tek gözüyle ona baktı.

"Sen aptal mısın?"

Havuç ona geniş geniş gülümsedi. "Evet Çavuş Muldoon. Ama söyle, fazla mı? Çeyrek peni eder mi sence?"

"Sokaklarda koşarak kavga arayan cüceler var ve sen ev kiralarını soruyorsun, öyle mi?"

"Çeyrek peni?"

"Saçmalama! Ayda en az beş dolar eder!"

"Ah," dedi Havuç, defterine bir işaret daha koyarak. "Enflasyon diyebiliriz buna. Herhâlde bir yemek tenceren de vardır... En az dokuz tam bir bölü üç dönüm arazin veya yarım ineğin var mı?"

"Tamam, tamam," dedi Muldoon. "Bu bir şaka, değil mi?"

"Muhtemelen, mülkiyet şartını göz ardı edebiliriz," dedi Havuç. "Burada diyor ki, saygın vatandaşlar için gereken bir şart

değil. Son olarak, senin fikrine göre, şehirde kanun ve kamu düzeni geri dönüşsüz bir biçimde çökmüş durumda mı?"

"Zararına Dibbler'ın el arabasını devirdiler ve adama kendi sosislerinden iki tane yedirdiler!"

"Ah, vay canına!" dedi Colon.

"Hem de hardalsız!"

"Sanırım buna da 'evet' diyebiliriz," dedi Havuç. Sayfaya bir işaret daha koydu ve kararlı bir şaklamayla defteri kapattı.

"Gitsek iyi olacak," dedi.

"Ama bize dediler ki..." diye başladı Colon.

"Ankh-Morpork Kanun ve Düzenlemeleri'ne göre," dedi Havuç, "şehirdeki kanun ve kamu düzeni geri dönüşsüz bir biçimde çöktüğünde, *her* vatandaş, saygın birer vatandaş olan şehir bekçilerinin talebi üzerine... burada mal mülk hakkında da bir sürü şey var ve sonra şöyle devam ediyor... *şehri savunma amaçlı milis kuvvetleri oluşturabilir.*"

"Ne demek bu?" dedi Angua.

"Milis kuvvetleri..." dedi Çavuş Colon düşünceli düşünceli.

"Hey, bunu yapamazsın!" dedi Muldoon. "Bu saçmalık!"

"Kanun bu. Ve hiç feshedilmemiş," dedi Havuç.

"Bizim hiç milis kuvvetimiz olmadı! Milis kuvvetine hiç ihtiyaç duymadık!"

"Sanırım, şimdiye dek."

"Bak şimdi," dedi Muldoon, "benimle birlikte Saray'a geleceksiniz. Siz *bekçisiniz*..."

"Evet. Ve şehri *koruyacağız*," dedi Havuç.

Karakol'un önünden kalabalıklar akıyordu. Havuç, yalnızca elini uzatarak iki kişiyi durdurmayı başardı.

"Bay Poppley, değil mi?" dedi. "Bakkalda işler nasıl? Merhaba Bayan Poppley."

"Duymadın mı?" dedi telaş içindeki adam. "Troller Saray'ı ateşe vermiş!"

Adam, Havuç'un bakışlarını takip ederek Geniş Yol'dan yukarı, Saray'ın ikindi ışığında tepeye karanlıklar içinde çökmüş olduğu yere baktı. Pencerelerden, alt edilemez alevler falan fışkırmıyordu.

"Vay canına," dedi Havuç.

"Cüceler de pencereleri falan kırıyor!" dedi bakkal. "Köpekler bile güvenli değil!"

"Onlara zaten hiç güvenemezsin," dedi Madenmidilli.

Bakkal ona bakakaldı.

"Sen cüce misin?" dedi.

"Hayret yahu! Herkes *nereden* anlıyor?" dedi Madenmidilli.

"Eh, ben gidiyorum! Burada durup Bayan Poppley'nin o küçük şeytanlar tarafından kirletilmesine tanık olmayacağım! Cüceler hakkında ne derler bilirsin!"

Bekçiler, yeniden kalabalığa karışan çifti izledi.

"Eh, ben bilmiyorum," dedi Madenmidilli, ortaya doğru. "Cüceler hakkında ne derlermiş?"

Havuç el arabasını iten bir adamı yakaladı.

"Burada neler olup bittiğini bana söyler misin bayım?" dedi.

"Bir de, cüceler hakkında ne derlermiş, onu biliyor musun?" dedi arkasından bir ses.

"Bay değil o," dedi Colon. "Bizim Zarar. Adamın rengine bak!"

"O şekilde parlaması normal mi?" dedi Kayağantaş.

"Ben iyiyim! Ben iyiyim!" dedi Dibbler. "Hah! Artık kimse mallarımın standartları hakkında dırdır edemez!"

"Neler oluyor, Zarar?" dedi Colon.

"Diyorlar ki..." diye başladı Dibbler yemyeşil bir suratla.

"Kim diyor?" dedi Havuç.

"*Onlar* diyor," dedi Dibbler. "Bilirsin. Onlar. *Herkes*. Diyorlar ki, troller Dolly Kardeşler'in orada birini öldürmüş ve cüceler de trol Tebeşir'in tüm gece açık çömlekhanesini kırıp dökmüş ve Pirinç Köprü'yü yıkmışlar ve..."

Havuç yolun ilerisine baktı.

"Buraya Pirinç Köprü'den geçerek geldin," dedi.

"Evet. Eh... öyle diyorlar işte," dedi Dibbler.

"Ah, anlıyorum." Havuç sırtını dikleştirdi.

"Onlar... laf açılmışken... cüceler hakkında başka ne diyorlar?" dedi Madenmidilli.

"Sanırım Gündüz Bekçileri'ne gidip, Kömürdamarı'nın tutuklanması hakkında konuşmamız gerekecek," dedi Havuç.

"Silahımız yok," dedi Colon.

"Kömürdamarı'nın, Çekiçdiz'in öldürülmesiyle hiçbir ilgisi olmadığına eminim," dedi Havuç. "Bizim silahımız, hakikat. Hakikatle silahlanmışken bize ne zarar verebilir ki?"

"Şey, örneğin bir arbalet oku zarar verebilir. Gözünden girip kafanın arkasından çıkabilir," dedi Çavuş Colon.

"Tamam Çavuş," dedi Havuç. "O zaman, *diğer* silahları nereden bulabiliriz?"

Devasa silah deposu günbatımının önünde yükseliyordu.

Düşmanlarını alt etmek için aldatmaca, rüşvet ve asimilasyona güvenen bir şehirde silah deposu bulmak tuhaftı. Ama Çavuş Colon'un dediği gibi, düşmanın silahlarını kazandıktan sonra onları saklayacak bir yere ihtiyacınız da *vardı*.

Havuç kapıyı çaldı. Bir süre sonra ayak sesleri duyuldu ve küçük bir pencere yana kaydı. Kuşkucu bir ses, "Evet?" dedi.

"Şehir Milislerinden Onbaşı Havuç."

"Hiç duymadım. Yaylan."

Kapak hızla kapandı. Havuç, Nobby'nin kıkırdadığını duydu.

Kapıyı tekrar çaldı.

"Evet?"

"Benim adım Onbaşı Havuç ve..." Kapak yine hızla kaydı ama bu kez, deliğe girmiş olan Havuç'un copuna çarptı. "...ve adamlarım için silah almaya geldim."

"Öyle mi? Sen otorite misin?"

"Ne? Ama ben..."

Cop dışarı itildi ve kapak gümleyerek yerine oturdu.

"Affedersin," dedi Onbaşı Nobbs, Havuç'u itip geçerek, "dur bir de ben deneyeyim. Bunu daha önce de yaşadım. Yani, sayılır."

Çelik uçlu botlarıyla kapıyı tekmeledi. Karşılık verecek durumda olmayan, yere serilip yatan adamların bulunduğu her yerde o botlar korkuyla hatırlanırdı.

"Size yaylanmanızı söy..."

"Teftiş var," dedi Nobby.

Bir anlık sessizlik oldu.

"Ne?"

"Stok sayımı."

"Otorite..."

"Yok ya? Yok ya? Herife bak, otoriteden bahsediyor!" Nobby bekçilere bakarak alayla güldü. "Beni burada oyalıyor ki suç ortakları arkadan tüysün ve yürüttükleri malları rehinciden alıp getirsin. Ha?"

"Ben hiç de..."

"Sonra da, evet... Her zamanki bin kılıç numarasını çekecekler, değil mi? Üst üste yığılmış elli sandık, ama bir bakıyorsun, alttaki kırk tanesi taşlarla dolu?"

"Ben..."

"Senin adın nedir bayım?"

"Ben..."

"Derhâl bu kapıyı aç!"

Kapak kapandı. Bunun iyi bir fikir olduğuna ikna olmamış ve birazdan ayrıntılı sorular soracak gibi görünen birinin çektiği sürgülerin sesi duyuldu.

"Üzerinde kâğıt parçası var mı Fred? Çabuk!"

"Evet ama..." dedi Çavuş Colon.

"Herhangi bir kâğıt! *Hemen!*"

Colon ceplerini karıştırdı ve tam kapı açılırken Nobby'ye alışveriş listesini uzattı. Nobby kasıla kasıla, hızla içeri girdi ve içerideki adamı geri geri yürümek zorunda bıraktı.

"Kaçma!" diye bağırdı. "Bir yanlışlık bulmadım..."

"Ama ben kaçmı..."

"...ŞİMDİLİK!"

Havuç, karmaşık gölgelerle dolu geniş bir mekânda olduğu izlenimini edinecek zamanı ancak buldu. Colon'dan bile şişman olan adam dışında içeride birkaç trol vardı. Bir bileyi taşını kullanıyor gibilerdi. Dışarıdaki olaylar bu binanın kalın duvarlarının içine işlememiş görünüyordu.

"Tamam, kimse paniğe kapılmasın, yalnızca yaptığınız işi bırakın, ne iş yapıyorsanız durun lütfen. Benim adım Onbaşı Nobbs, Ankh-Morpork Şehri Teçhizat Denetim Şehir Teftiş..." Kâğıt parçasını bir bulanıklık hâlinde adamın gözlerinin önünde sallıyordu. Cümlesini nasıl bitireceğini düşünürken Nobby'nin

sesine bir tereddüt geldi. "...Bürosu... Özel... Teftiş... Denetimi. Burada kaç kişi çalışıyor?"

"Yalnızca ben varım..."

Nobby trolleri gösterdi.

"Ya onlar?"

Adam yere tükürdü.

"*Kişi* demedin mi?" dedi.

Havuç düşünmeden elini uzattı ve harekete geçmesin diye Kayağantaş'ın göğüs plakasına dayadı.

"Tamam," dedi Nobby, "bakalım burada neler varmış..." Rafların arasında hızla ilerledi ve diğer herkes ona yetişmek için koşmak zorunda kaldı. "Bu nedir?"

"Şey..."

"Bilmiyor musun?"

"Biliyorum tabii... o... şey o..."

"Üç kirişli, bin kiloluk, çifte aksiyon bocurgatlı, arabaya monte kuşatma arbaleti mi?"

"Hah, evet."

Bu da, keçi ayağı kurma mekanizmalı ve sap-altı süngülü güçlendirilmiş Klatch arbaleti değil mi?"

"Şey... evet?"

Nobby silahı alıp öylesine bir inceledi, sonra da kenara attı.

Gece Bekçileri'nin geri kalanı hayretler içinde onu izliyordu. Nobby, hayatı boyunca eline bıçak dışında silah almamıştı.

"Yerçekim beslemeli on iki atışlık Hersheba yayı var mı?" diye bağırdı.

"Ha? Ne görüyorsan o var bayım."

Nobby raftan bir av arbaleti aldı. Kurma kolunu çekerken sıska kolları tınladı.

"Bu şeyin oklarını sattınız mı yoksa?"

"İşte burada ya!"

Nobby raftan bir ok seçti ve oluğa yerleştirdi. Sonra nişan aldı. Döndü.

"Bu stok *hoşuma* gitti," dedi Nobby. "Hepsini alacağız."

Adam, Nobby'nin arbaletin arkasından bakan gözüne baktı ve bayılmamayı başararak Angua'yı dehşet dolu bir hayranlık içinde bıraktı.

"Beni o küçük arbaletle korkutamazsın," dedi.

"Seni bu küçük arbaletle korkutamaz mıyım?" dedi Nobby. "Hayır. Pekâlâ. Bu küçük arbalet. Böyle küçük bir arbalet senin gibi bir adamı korkutamaz, çünkü çok küçük bir arbalet. Senin gibi bir adamı korkutmak için daha büyük bir arbalet gerekir."

Angua, levazımatçının yüzünü önden görmek için bir aylık maaşını feda edebilirdi. Ama onun yerine Kayağantaş'ın kuşatma arbaletini kaldırdığını, zor duyulur bir homurtuyla tek elle kurduğunu ve öne çıktığını gördü. Metalin soğukluğu kalın, kırmızı ensesine işlerken, adamın gözlerinin yuvalarında döndüğünü hayal edebiliyordu.

"Şimdi, *arkandaki* arbalet dersen... İşte o, *büyük* bir arbalet," dedi Nobby.

Bir metre seksen santimlik demir ok hiç keskin değildi aslında. Zira ameliyat etmek için değil, kapıları kırmak için yapılmıştı.

"Tetiği çekeyim mi artık?" diye gürledi Kayağantaş, adamın kulağının dibinde.

"O şeyi burada kullanmaya cesaret edemezsin! O bir kuşatma silahı! Duvarı bile delip geçer!"

"Birazdan çekersin Kayağantaş," dedi Nobby.

"Bu parça ne için?" dedi Kayağantaş.

"Bakın, lütfen..."

"Umarım o şeyin bakımını yapıyorsunuzdur," dedi Nobby. "Bunlarda feci metal yorgunluğu görülür. Özellikle de güvenlik mandalında."

"Güvenlik mandalı ne?" dedi Kayağantaş.

Ortama bir sessizlik çöktü.

Havuç sonunda konuşmayı başardı. Sesi çok uzaklardan gelir gibiydi.

"Onbaşı Nobbs?"

"Efendim, efendim?"

"Sakıncası yoksa, bu noktada görevi ben devralayım."

Kuşatma silahını nazikçe öte yana itti. Ama Kayağantaş, *kişiler* hakkındaki espriyi şimdi çözmüş ve sinirlenmişti. Arbaleti yeniden doğrulttu.

"Şimdi," dedi Havuç, "bu tür bir zorlama unsuru hiç hoşuma gitmiyor. Biz bu zavallı adama zorbalık etmek için gelmedik. O da bizim gibi, şehrin bir memuru. Onu korkutman çok yanlış. Neden yalnızca rica etmiyorsun?"

"Özür dilerim efendim," dedi Nobby.

Havuç, levazımatçının omzunu okşadı.

"Birkaç silah alabilir miyiz?" dedi.

"Ne?"

"Birkaç silah? Resmî amaçlar için?"

Levazımatçı bununla başa çıkamaz gibiydi.

"Hayır deme şansım var mı?" dedi.

"Elbette var. Ankh-Morpork'ta biz, karşılıklı rızayla güvenlik sağlıyoruz. Talebimizi kabul edemeyeceğini düşünüyorsan, söyle yeter."

Demir okun ucu hafif bir *donk* sesiyle bir kez daha adamın kafatasının arkasına çarptı. Adam söyleyecek bir şeyler aradı ama boşunaydı; şu anda düşünebildiği tek sözcük "Ateş!" sözcüğüydü.

"Ee," dedi. "Ee... evet, tamam. Elbette. Ne istiyorsanız alın."

"Güzel, güzel. Çavuş Colon sana bir makbuz verecek. Ve elbette, silahları kendi özgür iradenle teslim ettiğine dair bir de not imzalaman gerekiyor."

"Kendi özgür irademle mi?"

"Tabii. Seçim tamamen sana kalmış."

Adamın yüzü çaresiz bir düşünme çabasıyla buruştu.

"Sanırım..."

"Evet?"

"Sanırım onları almanız sorun olmaz. Hemen alıp götürün."

"Bravo. El araban var mı?"

"Bir de," dedi Madenmidilli, "cüceler hakkında ne derlermiş biliyor olabilir misin acaba, bir ihtimal?"

Angua, Havuç'un ironiden hiç anlamadığını hatırladı. Onun söylediği her kelime içtendi. Muhtemelen adam gerçekten dirense Havuç da muhtemelen pes ederdi. Tabii, *muhtemelen* ile *kesinlikle* arasında küçük bir fark da yok değildi...

Nobby raf sırasının sonundaydı. İlginç bir savaş çekici veya özellikle kötücül görünüşlü bir kılıç bulduğunda sevinç çığlıkları atıyordu. Aynı anda her şeyi taşımaya çalışıyordu.

Sonra hepsini bıraktı ve bir şey görerek koşup gitti.

"Vay canına!" dedi. "Bir Klatch ateş makinesi! İşte *benim* meş'guliyetim de böyle bir şey!"

Loşluğun içinde bir şeyler karıştırdığını duydular. Nobby, gıcırdayan küçük tekerlekler üzerinde bir tür fıçı iterek ortaya

çıktı. Muhtelif kulpları, deri benzeri şişman torbaları ve önünde de bir ibriği vardı. Çok büyük bir çaydanlığa benziyordu.

"Deriyi de düzenli olarak yağlamışlar!"

"Ne bu?" dedi Havuç.

"*Üstelik* tankında yağ da var!" Nobby bir kolu şevkle pompaladı. "Duyduğuma göre bu şey sekiz ülkede yasaklanmış. Hatta üç farklı din, bunu kullanan askerleri aforoz edeceğini ilan etmiş!* Ateşi olan var mı?"

"Al," dedi Havuç, "ama bu, tam olarak n..."

"İzle!"

Nobby kibriti yaktı, aletin önündeki silindire tuttu ve bir kolu çekti...

...ve alevleri söndürmeyi sonunda başardılar.

"Biraz ayarlamak lazım tabii," dedi Nobby, is maskesinin ardından.

"Kesinlikle hayır," dedi Havuç. Karşı duvara fışkırırken yüzünü kavuran ateş selini, hayatının geri kalanı boyunca hatırlayacaktı.

"Ama bu..."

"Hayır. Çok tehlikeli."

"Ama tehlikeli *olması* gereki..."

"Birilerini incitebilir."

"Ha," dedi Nobby, "tamam. Öyle deseydin ya. Biz kimseyi incitmeyen silahlar arıyoruz çünkü."

"Onbaşı Nobbs?" dedi Çavuş Colon. Alev seli onun daha da yakınından geçmişti.

"Evet Çavuş?"

---

* Beş başka din ise onu "kutsal silah" olarak kabul etmişti ve kâfirlerin, sapkınların, kuşkucuların ve ayin sırasında kıpırdananların üzerinde kullanılmasını emretmişti.

"Onbaşı Havuç'u duydun. Kâfir silahı yok. Hem... sen bunca şeyi nereden biliyorsun?"

"Askerlikten."

"Gerçekten mi Nobby?" dedi Havuç.

"Askerdeyken çok *özel* bir görevim vardı, efendim. Çok sorumluluk gerektiren bir iş."

"Neciydin?"

"Levazımatçıydım, efendim," dedi Nobby, şık bir selam çakarak.

"*Sen* mi levazımatçıydın?" dedi Havuç. "Kimin ordusunda?"

"Pseudopolis Dükü'nün, efendim."

"Ama Pseudopolis, girdiği tüm savaşları her zaman kaybetti?"

"Ha... şey..."

"Silahları *kime* satıyordun?"

"İftira bu! Yalnızca cilalansın ve bilensin diye gönderiyorduk ve uzun zaman boyunca geri gelmiyordu!"

"Nobby, *benimle* konuşuyorsun, Havuç'la. Kaç savaşta yaptın bunu? Yaklaşık olarak?"

"Yaklaşık olarak? Ha. *Yaklaşık olarak* diyorsak... yüzde yüz kadarında, efendim."

"Nobby?"

"Efendim, efendim?"

"Bana efendim demen gerekmiyor."

"Başüstüne efendim."

Sonunda hepsi silahlandı. Madenmidilli baltasına sadık kaldı ama sonradan yanına iki tane daha aldı. Çavuş Colon bir kargı seçti; çünkü kargının özelliği ve asıl önemli tarafı, olayların onun diğer ucunda, yani onu tutan kişiden çok uzaklarda ger-

çekleşiyor olmasıydı. Bekçi Yardımcısı Angua, fazla heves göstermeden bir kısa kılıç seçti. Onbaşı Nobbs ise...

...Onbaşı Nobbs ise kılıçlar, arbaletler, sivri uçlar ve zincir ucunda dönen topuz gibi şeylerden oluşan, mekanik bir kirpiye dönüşmüştü.

"Emin misin Nobby?" dedi Havuç. "Burada bırakmak istediğin bir şey yok mu?"

"Seçmek çok zor, efendim."

Kayağantaş da devasa arbaleti bırakmamıştı.

"Sırf onu mu alıyorsun, Kayağantaş?"

"Hayır efendim! Çakmaktaş ile Buzultaş'ı da alıyorum efendim!"

Silah deposunda çalışan iki trol, Kayağantaş'ın arkasına dizilmişti.

"Yemin ettirdim, efendim," dedi Kayağantaş. "Trol yeminiyle."

Çakmaktaş amatörce selam verdi.

"Katılmazsak ve denileni yapmazsak, bizim o *goohulog* kafalarımızı tekmeleyeceğini söyledi," dedi.

"Çok eski trol yemini," dedi Kayağantaş. "Çok ünlü, çok geleneksel."

"Belki içlerinden biri, Klatch ateş makinesini taşıya..." diye başladı Nobby umutla.

"Hayır Nobby. Eh, teşkilata hoş geldiniz beyler."

"Onbaşı Havuç?"

"Evet Madenmidilli?"

"Bu haksızlık. Onlar trol."

"Bulabildiğimiz bütün adamlara ihtiyacımız var, Madenmidilli."

Havuç geri çekildi.

"Evet. Şimdi... Unutmayın ki," dedi, "halkın, sorun aradığımızı düşünmesini istemeyiz."

"Ah, bu şekilde kuşanmışken efendim, sorunu bizim aramamız gerekmeyecek," dedi Çavuş Colon kasvetle.

"Bir soru sorabilir miyim, *efendim?*" dedi Angua.

"Evet, Bekçi Yardımcısı Angua?"

"Düşman kim?"

"Bu şekilde kuşanmışken, düşman bulmakta da güçlük çekmeyiz," dedi Çavuş Colon.

"Biz düşman aramıyoruz, bilgi arıyoruz," dedi Havuç. "Şu anda kullanabileceğimiz en iyi silah hakikattir. Başlangıç olarak, Beano Birader'in tüfengi neden çaldığını öğrenmek için, Soytarılar Loncası'na gideceğiz."

"Tüfengi o mu çalmış?"

"O çalmış olabilir, evet."

"Ama o, tüfenk çalınmadan önce öldü!" dedi Colon.

"Evet," dedi Havuç. "Bunu biliyorum."

"İşte," dedi Colon, "suçu onun işlemediğine dair kanıt diye buna derim."

Ekip tek sıra oldu ve trollerin, hangisinin sol hangisinin sağ ayak olduğu konusundaki kısa tartışmalarından sonra, hep birlikte uygun adım yürüyerek uzaklaştılar. Nobby dönüp dönüp, özlemle ateş makinesine bakıyordu.

Zira bazen, karanlığa küfretmektense bir alev fırlatıcısı yakmak daha iyiydi...

On dakika sonra kalabalığı ite kaka geçmiş, loncaların önüne gelmişlerdi.

"Gördünüz mü?" dedi Havuç.

"Arkaları birbirine bakıyor," dedi Nobby. "Ne olmuş? Aralarında bir duvar var."

"Ben o kadar emin değilim," dedi Havuç. "Öğreneceğiz bakalım."

"Zamanımız var mı ki?" dedi Angua. "Gündüz Bekçileri'yle görüşeceğiz sanıyordum."

"Ondan önce öğrenmem gereken bir şey var," dedi Havuç. "Soytarılar bana *hakikati* söylemedi."

"Bir dakika, bir dakika," dedi Çavuş Colon. "Bu iş fazla ileri gitti. Bak, ben kimseyi öldürmemizi istemiyorum, tamam mı? Buralarda çavuş olan *benim*, eğer ilgilenen varsa. Anladın mı Havuç? Nobby? Ok fırlatmak veya kılıç oyunları falan yok. Lonca mülküne dalmak yeterince kötü olacak zaten, bir de birilerini vurursak başımız cidden belaya girer. Öyle bir şey yaparsak, Lord Vetinari laf sokmakla yetinmez. Bize..." Colon yutkundu. "...başka şeyler de sokabilir. Bu yüzden, bu bir emirdir. Hem, ne yapmak istiyorsun ki zaten?"

"Yalnızca bana bilgi vermelerini istiyorum," dedi Havuç.

"Eh, vermezlerse de onları incitmeyeceksin," dedi Colon. "Bak, soru sorabilirsin, o olur. Ama eğer Bay Beyazsurat güçlük çıkarırsa oradan ayrılacağız, tamam mı? Palyaçolar benim tüylerimi ürpertiyor. Özellikle de o Beyazsurat. Eğer yanıt vermezse sakin sakin çıkacağız ve... eh, bilmiyorum, başka bir şey düşüneceğiz. Ve dediğim gibi, bu bir emirdir. Bunu açık seçik anladınız mı? Bu bir emirdir."

"Sorularımı yanıtlamazsa," dedi Havuç, "sakin sakin çıkacağım. Tamam."

"Bunu anladığın sürece sorun yok."

Havuç, Soytarılar Loncası'nın kapısını çaldı, yukarı uzandı, delikten çıkan kremalı pastayı yakaladı ve delikten içeri sertçe çarptı. Sonra kapıyı tekmeledi ve kapının birkaç santim açılmasına sebep oldu.

Kapının arkasından biri, "Ah," dedi.

Kapı biraz daha açıldı ve beyaz badana ve krema kaplı ufak tefek bir palyaço ortaya çıktı.

"Bunu yapman gerekmiyordu," dedi.

"Yalnızca havaya girmek istedim," dedi Havuç. "Benim adım Onbaşı Havuç ve bunlar da Şehir Milisleri. Ve biz hepimiz, güzel bir kahkaha patlatmayı pek severiz."

"Affedersiniz..."

"Bekçi Yardımcısı Madenmidilli hariç. Bekçi Yardımcısı Kayağantaş da güzel bir kahkaha patlatmayı sever ama herkesten birkaç dakika sonra. Dr. Beyazsurat'ı görmek için geldik."

Palyaçonun saçları havaya yükseldi. Düğme iliğinden su fışkırdı.

"Sizin... randevunuz var mı?" dedi.

"Bilmiyorum," dedi Havuç. "Randevumuz var mı?"

"Bende, dikenli bir demir top var," dedi Nobby.

"O bir çivili gürz, Nobby."

"Öyle mi?"

"Evet," dedi Havuç. "Randevu, birini görmek amacıyla sözleşmek demektir. Buna karşılık çivili gürz, acımasızca kafatası kırmak için kullanılan büyük, metal bir yumrudur. İkisini karıştırmamak önemlidir, değil mi... Bay?.." Kaşlarını kaldırdı.

"Boffo, efendim. Ama..."

"O zaman, bir zahmet gidip Dr. Beyazsurat'a onu görmeye geldiğimizi ve yanımızda dikenli bir demir top olduğunu... Ah,

ne diyorum ben? Yani, randevumuz olmadığını söylesen? Lütfen? Çok teşekkür ederim."

Palyaço koşarak uzaklaştı.

"İşte," dedi Havuç. "Bu iyi miydi, Çavuş?"

"Ah, bırak laf sokmayı, *ironi* bile yapacak..." dedi Colon aksi aksi.

Beklediler. Bir süre sonra Bekçi Yardımcısı Madenmidilli cebinden bir tornavida çıkardı ve kapıya tutturulmuş kremalı pasta fırlatma makinesini inceledi. Diğerleri ayak değiştirerek dikildi. Nobby hariç. O, üstünden bir şeyler düşürüp duruyordu.

Boffo, *hiç* mizah anlayışları yokmuş gibi görünen güçlü kuvvetli iki şakacıyla geri döndü.

"Dr. Beyazsurat diyor ki, Şehir Milisleri diye bir şey yokmuş," dedi. "Ama... ee... Dr. Beyazsurat diyor ki, eğer gerçekten önemliyse bazılarınızla görüşebilirmiş. Ama troller ve cüce olmaz. Şehre dehşet salan trol ve cüce çeteleri olduğunu duyduk."

"Öyle diyorlar," dedi Kayağantaş, başını sallayarak.

"Acaba, bir ihtimal, cüceler hakkında neler dediklerini de..." diye başladı Madenmidilli ama Nobby onu dürtükleyerek susturdu.

"Sen ve ben, Çavuş?" dedi Havuç. "Ve sen, Bekçi Yardımcısı Angua."

"Eyvah eyvah," dedi Çavuş Colon.

İçeri girdiler. Kasvetli binalardan ve loş koridorlardan geçerek Beyazsurat'ın ofisine vardılar. Tüm palyaçoların, soytarıların ve şakacıların başı, odanın ortasında dikilmişti. Bir şakacı, adamın ceketine fazladan birkaç payet daha dikmeye çalışıyordu.

"Ee?"

"İyi akşamlar Doktor," dedi Havuç.

"Şunu açık seçik ifade etmeliyim ki, Lord Vetinari birazdan bunu işitecek," dedi Dr. Beyazsurat.

"Ah, evet. Ben söylerim," dedi Havuç.

"Sokaklarda isyan varken beni neden rahatsız ettiğinizi anlamıyorum."

"Ah, şey... Onunla daha sonra ilgileneceğiz. Ama Yüzbaşı Vimes'ın bana hep dediği gibi efendim, büyük suçlar vardır, bir de küçük suçlar vardır. Ve bazen küçük suçlar fazla büyük görünürler ve büyük suçları örtbas ederler. Önemli olan, hangisinin hangisi olduğuna karar vermektir."

Birbirlerine baktılar.

"Ee?" diye sordu palyaço.

"Dünden önceki gece bu lonca evinde gerçekleşen olayları anlatmanızı istiyorum," dedi Havuç.

Dr. Beyazsurat sessizlik içinde baktı.

"Ya anlatmazsam?" dedi sonra.

"O zaman," dedi Havuç, "büyük gönülsüzlükle de olsa, içeri girmeden hemen önce bana verilen emri yerine getirmek zorunda kalırım maalesef." Colon'a baktı. "Öyle değil mi Çavuş?"

"Ne? Ha? Şey, evet..."

"Bunu yapmamayı tercih ederim ama başka seçeneğim yok," dedi Havuç.

Dr. Beyazsurat ikisine dik dik baktı.

"Ama burası lonca mülkü! Bunu yapmaya hakkınız... hakkınız..."

"O kadarını bilmem, ben yalnızca bir onbaşıyım," dedi Havuç. "Ama şimdiye dek, doğrudan bir emre itaatsizlik ettiğim olmadı ve üzgünüm ama bu emri de harfiyen, sonuna kadar yerine getireceğimi söylemek zorundayım."

"Bana bak..."

Havuç biraz daha yaklaştı.

"Eğer sizi teselli edecekse," dedi, "bu emri yerine getirdiğim için muhtemelen utanç duyacağım."

Palyaço onun dürüst gözlerinin içine baktı. Ve herkes gibi o da, orada yalnızca basit hakikati gördü.

"Dinle! Eğer bağırırsam," dedi Dr. Beyazsurat, makyajının altında kızararak, "bir düzine adam buraya gelir."

"İnan bana," dedi Havuç, "bu, Çavuş'tan aldığım emre itaat etmemi kolaylaştırmaktan başka hiçbir işe yaramaz."

Dr. Beyazsurat insanların karakterini okuma yeteneğiyle övünürdü. Ve Havuç'un kararlı ifadesinde mutlak, titiz dürüstlükten başka hiçbir şey yoktu. Tüy kalemiyle oynadı ve sonra ani bir hareketle onu fırlatıp attı.

"Kahretsin!" diye bağırdı. "Nasıl öğrendiniz ha? Kim söyledi size?"

"Bunu gerçekten söyleyemem," dedi Havuç. "Ama zaten, gayet mantıklı. Her iki loncanın da yalnızca birer girişi var ama lonca evleri sırt sırta duruyor. Birinin, duvarda bir delik açması yeterdi."

"Bakın, sizi temin ederim ki bizim haberimiz yoktu," dedi Beyazsurat.

Çavuş Colon hayranlık içindeydi. Çok, çok kötü ellerle blöf yapanları görmüştü daha önce ama *elinde hiç kart olmadan* blöf yapan birini ilk kez görüyordu.

"Biz yalnızca eşek şakası sandık," dedi Beyazsurat. "Genç Beano'nun sırf komiklik olsun diye yaptığını düşündük ve sonra o öldü ve biz..."

"Bana deliği gösterseniz iyi olacak," dedi Havuç.

Bekçi Teşkilatı'nın geri kalanı, "rahat" temasının muhtelif yorumlarıyla avluda dikiliyordu.

"Onbaşı Nobbs?"

"Efendim, Bekçi Yardımcısı Madenmidilli?"

"Cüceler hakkında neler diyorlar?"

"Ah, hadi ama. Benimle dalga geçiyorsun, değil mi? Cüceler hakkında *en ufak şey* bilen herkes bunu bilir," dedi Nobby.

Madenmidilli öksürdü.

"*Cüceler* bilmiyor," dedi.

"Ne demek cüceler bilmiyor?"

"Herkesin cüceler hakkında bildiği şeyi kimse *bize* söylemedi," dedi Madenmidilli.

"Eh... Sizin zaten bildiğinizi düşünmüşlerdir herhâlde," dedi Nobby, zayıfça.

"*Ben* bilmiyorum."

"Ah, *tamam*," dedi Nobby. Trollere bir bakış fırlattı, sonra Madenmidilli'ye doğru eğildi ve kulağının yakınlarında bir yere fısıldadı.

Madenmidilli başını salladı.

"Ha, bu mu yani?"

"Evet. Şey... doğru mu peki?"

"Ne? Ah, evet. Elbette. Bir cüce için doğal bir şey. Herkesinki eşit değil tabii, bazılarınınki daha..."

"E tabii. Bu herkes için geçerli," dedi Nobby.

"Öyle. Mesela ben, yetmiş sekiz dolar biriktirdim."

"*Hayır!* Yani... hayır. Yani, 'tanrı vergisi' derken, para biriktirme yeteneğini kastetmedim. Benim kastettiğim..." Nobby yine fısıldadı. Madenmidilli'nin yüz ifadesi değişmedi.

Nobby kaşlarını kaldırıp indirdi.

"Doğru, değil mi?" dedi. "Yani sizinki bizden daha..."

"Ben nereden bileyim? İnsanların genelde ne kadar para kazandığını hiç bilmiyorum."

Nobby yatıştı.

"Eh, en azından şu kesinleşti," dedi. "Siz cüceler, altına gerçekten de âşıksınız, değil mi?"

"Elbette değiliz. Aptal olma."

"Ama..."

"Bunu yalnızca, onu yatağa atmak için söylüyoruz."

Burası bir palyaçonun yatak odasıydı. Colon zaman zaman palyaçoların özel hayatlarında neler yaptıklarını merak ederdi ve işte şimdi her şey burada, karşısındaydı: aşırı geniş ayakkabı kalıpları, çok geniş bir ütü masası, etrafına mumlar dizilmiş bir ayna, sanayi boy makyaj malzemeleri... ve yerde, bir battaniyeden daha karmaşık görünmeyen çünkü gerçekten de yere serilmiş bir battaniyeden ibaret olan bir yatak. Palyaçolar ve soytarılar, yumuşak bir yaşam sürmeye cesaretlendirilmezdi. Mizah ciddi bir işti.

Duvarda, bir insanın ancak geçebileceği genişlikte bir delik vardı. Yerde de ufalanmaya yüz tutmuş tuğlalardan küçük bir yığın bulunuyordu.

Deliğin diğer yanı karanlıktı.

Deliğin diğer yanındaki insanlar, para için başka insanları öldürüyordu.

Havuç, kafasını ve omuzlarını delikten içeri uzattı ama Colon onu geri çekmeye çalıştı.

"Dur biraz delikanlı, bu duvarların ötesinde ne tür dehşetler yattığını bilmiyorsun..."

"Öğrenmek için bakıyorum."

"İşkence odası veya bir zindan ya da iğrenç bir çukur ya da öyle bir şey olabilir!"

"Bir öğrencinin yatak odası yalnızca Çavuş."

"İşte, dedim ben!"

Havuç delikten geçti. Loşlukta dolanma sesleri duyuldu. Bu loşluk suikastçıların loşluğuydu ve garip bir şekilde, palyaçoların loşluğundan daha zengin ve daha az kasvetliydi.

Başını delikten geri uzattı.

"Bir süredir kimse buraya uğramamış," dedi. "Yer tozla kaplı ve üzerinde ayak izleri var. Ve kapı kilitlenip sürgülenmiş. İçeriden."

Bedeninin geri kalanı başını takip etti.

"Yalnızca, bunu tamamen anladığımdan emin olmak istiyorum," dedi Dr. Beyazsurat'a. "Beano, Suikastçılar Loncası'na giden bir delik açtı, öyle mi? Ve sonra içeri girdi ve o ejderi patlattı? Sonra da yine bu delikten geçerek geri geldi? Peki o zaman, nasıl öldürüldü?"

"Suikastçılar öldürdü tabii?" dedi Dr. Beyazsurat. "Hakları da var. Lonca mülküne izinsiz girmek çok ciddi bir suçtur ne de olsa."

"Patlamadan sonra Beano'yu gören oldu mu?" dedi Havuç.

"Ah, evet. Boffo kapı görevindeydi ve onun dışarı çıktığını açık seçik hatırlıyor."

"O olduğundan emin miymiş?"

Dr. Beyazsurat boş boş baktı.

"Elbette."

"Nasıl?"

"Nasıl mı? Onu tanımış çünkü. İnsanların kim olduğunu bu

şekilde anlarsın. Onlara bakarsın ve 'Bu o' dersin. Buna 'ta-nımak' denir," dedi palyaço, imalı imalı heceleyerek. "Beano'ydu. Boffo onun çok endişeli göründüğünü söylemişti."

"Ah. Güzel. Başka sorum yok Doktor. Peki, Beano'nun Suikastçılar arasında arkadaşı var mıydı?"

"Eh... olabilir, olabilir. Ziyaretçilere açığız."

Havuç, Beyazsurat'ın suratına baktı. Gülümsedi.

"Elbette. Eh, sanırım hepsi bu kadar."

"Keşke... ne bileyim... *orijinal* şeylerden sapmasaydı," dedi Dr. Beyazsurat.

"Kapının üzerine sıkıştırılmış badana veya kremalı pasta gibi mi?" dedi Çavuş Colon.

"Evet!"

"Biz artık gidelim," dedi Havuç. "Suikastçılar aleyhine resmî bir şikâyette bulunmayacağınızı tahmin ediyorum?"

Dr. Beyazsurat paniğe kapılmış gibi görünmeye çalıştı ama geniş bir sırıtış boyanmış suratında, bu pek işe yaramadı.

"Ne? Hayır! Yani... bir suikastçı *bizim* loncamıza girse, illegal bir şekilde yani, ve bir şey çalsa... eh, o zaman kesinlikle, yasal olarak hakkımız da olduğundan... şey..."

"Gömleğinin içine jöle mi dökerdiniz?" dedi Angua.

"Sopaya bağlanmış mesaneyle kafasına mı vururdunuz?" dedi Colon.

"Muhtemelen."

"Her loncanın âdetleri kendine elbette," dedi Havuç. "Çavuş, gidelim artık. Burada yapabileceğimiz başka bir şey yok. Sizi rahatsız ettiğimiz için özür dileriz Dr. Beyazsurat. Bunun sizin için çok zor olduğunu görebiliyorum."

Palyaço, hissettiği rahatlamayla gevşedi.

"Hiç önemli değil. Hiç önemli değil. Yardımcı olabildiğim için mutluyum. Sizin işiniz de bu, anlıyorum."

Havadan sudan sohbet ederek onları merdivenden aşağı, avluya kadar geçirdi. Bekçilerin geri kalanı pürdikkat kesilmişti.

"Aslında," dedi Havuç, tam avlu kapısından çıkarken, "yapabileceğiniz *bir* şey var."

"Elbette, elbette."

"Şey, biraz küstahça olduğunu biliyorum ama... lonca gelenekleri her zaman çok ilgimi çekmiştir. Bu yüzden, acaba biri bana müzenizi gezdirebilir mi?"

"Pardon? Ne müzesi?"

"Palyaço müzesi?"

"Ah, Suratlar Salonu'nu diyorsunuz. Orası bir müze değil... Ama elbette. Gizli saklı bir tarafı yok. Boffo, not al. Ne zaman dilerseniz göstermekten mutluluk duyarız Onbaşı."

"Çok teşekkür ederim Dr. Beyazsurat."

"Rica ederim."

"Aslında, benim de vardiyam tam şu an bitti," dedi Havuç. "Şimdi görsem çok hoş olurdu. Hazır buradayken."

"Ama Şehir Milislerinde vardiya olm... *Ah!*" dedi Colon.

"Efendim Çavuş?"

"Beni tekmeledin!"

"Kazayla sandaletine bastım Çavuş. Özür dilerim."

Colon, Havuç'un yüzündeki mesajı okumaya çalıştı. Düz Havuç'a alışmıştı. Karmaşık Havuç, ördek saldırısına uğramak kadar sinir bozucuydu.

"Biz, ee... biz gidelim madem, olmaz mı?" dedi.

"*Her şey hallolduğuna göre,* kalmanızın bir anlamı yok," dedi Havuç, kaş göz ederek. "Hatta siz en iyisi bu gece izin yapın."

Çatılara baktı.

"Ah, şey, madem *her şey halloldu,* biz gidelim, tamam," dedi Colon. "Değil mi Nobby?"

"Ah, evet, biz gidelim, çünkü *her şey halloldu,*" dedi Nobby. "Duydun mu Madenmidilli?"

"Ne, *her şeyin hallolduğunu* mu?" dedi Madenmidilli. "Ah, evet. Biz gidelim. Tamam mı Kayağantaş?"

Kayağantaş, yumruklarını yere dayamış, boş boş boşluğa bakıyordu. Bu, bir sonraki düşüncenin gelmesini bekleyen bir trol için standart duruştu.

Sonunda, adını oluşturan heceler bir nöronu tekmeleyerek beynini harekete geçirdi.

"Ne?" dedi.

"*Her şey halloldu.*"

"Ne halloldu?"

"Bilirsin... Bay Çekiçdiz'in öldürülmesi falan."

"Öyle mi?"

"Evet!"

"Ha."

Kayağantaş bunu bir süre düşündü, başını salladı ve normalde hangi zihinsel durumda bulunuyorsa oraya geri döndü.

Bir başka nöron cızırdadı.

"Tamam," dedi.

Madenmidilli bir an onu izledi.

"Bu kadar," dedi hüzünle. "Başka yanıt vermeyecek."

"Ben birazdan dönerim," dedi Havuç. "Gidelim mi... ee... arkadaşın ismi Joey miydi? Dr. Beyazsurat?"

"Sanırım sorun olmaz," dedi Dr. Beyazsurat. "Pekâlâ. Onbaşı Havuç'a görmek istediği her şeyi göster, Boffo."

"Başüstüne efendim," dedi ufak tefek palyaço.

"Palyaçoluk eğlenceli bir iş olmalı," dedi Havuç.

"Olmalı mı?"

"Onca komiklikler, şakalar falan..."

Boffo, Havuç'a yan yan baktı.

"Eh," dedi, "bazen eğlenceli oluyor."

"Eminim oluyordur. Eminim oluyordur."

"Sık sık mı kapı görevi yaparsın Boffo?" dedi Havuç hoş bir tavırla, Soytarılar Loncası'nın içinde yürürlerken.

"Hah! Neredeyse sürekli," dedi Boffo.

"Peki... Beano'nun şu arkadaşı... hani şu suikastçı olan... Onu ne zaman ziyaret etti?"

"Ah, ondan da haberiniz var demek," dedi Boffo.

"Ah, evet," dedi Havuç.

"Yaklaşık olarak on gün önce," dedi Boffo. "Şimdi buradan, kremalı pasta atış alanından geçeceğiz."

"Beano'nun adını unutmuştu ama odasını biliyordu. Numarasını bilmiyordu ama doğrudan oraya gitti," diye devam etti Havuç.

"Doğru. Sanırım bunları size Dr. Beyazsurat söyledi," dedi Boffo.

"Dr. Beyazsurat'la konuştum, evet," dedi Havuç.

Angua, Havuç'un soru sorma tarzını anlamaya başladığını hissetti. Havuç sorularını, sormayarak soruyordu. Yalnızca insanlara ne düşündüğünü veya neden şüphelendiğini söylüyordu ve onlar da ona ayak uydurmak için eksik ayrıntıları aktarıyordu. Ve Havuç hiç yalan söylemiyordu.

Boffo bir kapıyı itip açtı ve bir mum yakmakla uğraştı.

"İşte geldik," dedi. "O kahrolası kapıda dikilmediğim zamanlarda, buradan sorumluyum."

"Aman tanrılar," dedi Angua kendi kendine. "Korkunç!"

"Çok ilginç," dedi Havuç.

"Tarihi," dedi palyaço Boffo.

"Onca küçük kafa..."

Mum ışığı altında, odanın içlerine kadar uzanıyorlardı: raflar dolusu, minik palyaço suratları... Sanki bir kelle avcısı kabilesi, aniden sofistike bir mizah anlayışı kazanmıştı ve dünyayı daha iyi bir yere dönüştürme arzusu geliştirmişti.

"Yumurtalar," dedi Havuç. "Tavuk yumurtaları. Basit aslında: Bir tavuk yumurtası alıyorsun, iki ucuna birer delik açıyorsun, yumurtanın içini üfleyerek çıkarıyorsun. Sonra da bir palyaço, makyajını yumurtaya resmediyor ve bu onun resmî makyajı oluyor, başka hiçbir palyaço aynı makyajı yapamıyor. Bu çok önemli. Bazen bazı yüzler, nesiller boyunca aynı ailede kalabiliyor. Bir palyaçonun yüzü, onun için çok değerlidir. Öyle değil mi Boffo?"

Palyaço ona bakakalmıştı.

"Bütün bunları nereden biliyorsun?"

"Bir kitapta okumuştum."

Angua çok eski bir yumurtayı aldı. Yanına bir etiket yapıştırılmıştı ve etikette bir düzine isim vardı. Sonuncusu dışında tüm isimlerin üstü çizilmişti. Eski isimlerin mürekkebi neredeyse tamamen solmuştu. Yumurtayı bıraktı ve farkında olmadan elini gömleğine sildi.

"Bir palyaço başka bir palyaçonun yüzünü kullanmak isterse ne oluyor?" dedi.

"Ah, bütün yeni yumurtaları raftakilerle karşılaştırırız," dedi Boffo. "Buna izin verilmez."

Yüzlerle kaplı rafların arasında yürüdüler. Angua, kremalı pasta dolu bir milyon pantolonun fışırtısını veya binlerce honklayan burnun yankısını duyabildiğini, gülümsemeyen bir milyon surattaki sırıtışı görebildiğini hissetti.

Raf sırasını yarıladıklarında bir tür girintiye denk geldiler. Burada bir masa, bir sandalye ve eski defterlerle dolu bir raf ile, kabuk tutmuş boya kutuları, rengârenk at kılı demetleri, payetler ve yumurta ressamının özel sanatının gerektirdiği diğer ıvır zıvırla kaplı bir çalışma tezgâhı vardı. Havuç bir tutam renkli at kılı aldı ve parmaklarında düşünceli düşünceli çevirdi.

"Ama diyelim ki," dedi, "bir palyaço... yani, kendi suratı olan bir palyaço... başka bir palyaçonun yüzünü kullansa?"

"Pardon?" dedi Boffo.

"Diyelim ki sen, başka bir palyaçonun makyajını kullandın?" dedi Angua.

"Ah, bu sürekli olur," dedi Boffo. "Herkes sürekli birbirlerinden badana alıyor..."

"Badana?"

"Makyaj malzemesi yani," diye çevirdi Havuç. "Hayır, sanırım Bekçi Yardımcısı'nın sorduğu şey şu, Boffo: Bir palyaço kendini başka bir palyaçoya benzetebilir mi?"

Boffo'nun alnı, imkânsız bir soruyu anlamaya çalışırmış gibi kırıştı.

"Pardon?"

"Beano'nun yumurtası nerede, Boffo?"

"Burada, masanın üzerinde," dedi Boffo. "Bakabilirsiniz."

Yumurtayı Havuç'a uzattı. Yuvarlak, kırmızı bir burnu ve kırmızı peruğu vardı. Angua, Havuç'un onu ışığa tuttuğunu ve cebinden iki adet kırmızı saç teli çıkardığını gördü.

"Ama," dedi Angua, Boffo'ya anlatabilmek için bir girişimde daha bulunarak, "mesela bir sabah uyanıp, *farklı* bir palyaçonunkine benzeyen bir makyaj yapamaz mısın?"

Boffo ona baktı. Her daim moralsiz ağzının altındaki gerçek ifadesini görmek çok zordu ama Angua'nın anlayabildiği kadarıyla, sorusu onda, küçük bir tavukla belli türden bir cinsel faaliyette bulunmasını önermişçesine bir etki yaratmıştı.

"Nasıl yapabilirim ki?" dedi Boffo. "O zaman ben, *ben* olmam."

"Ama bir başkası yapabilir, değil mi?"

Boffo'nun düğme iliğinden su fışkırdı.

"Bu tür pis lafları dinlemek zorunda değilim, küçükhanım."

"Yani söylediğin," dedi Havuç, "hiçbir palyaço başka bir palyaçonun yüz, ee... *tasarımını* kullanmaz, öyle mi?"

"İşte yine pis pis konuştunuz!"

"Evet ama... belki bazen, kazayla, genç bir palyaço..."

"Bak, biz düzgün insanlarız, tamam mı?"

"Affedersin," dedi Havuç. "Sanırım anladım. Şimdi... Zavallı Bay Beano'yu bulduğumuzda, palyaço peruğu başında değildi. Ama öyle bir şey, nehirde kolaylıkla başından çıkmış olabilir. Fakat *burnu* dersen... Çavuş Colon'a, birinin onun burnunu aldığını söylemişsin. *Gerçek* burnunu. Şey... Acaba bana," dedi Havuç, bir ahmakla konuşan birinin nazik tavrıyla, "*kendi* gerçek burnunu gösterebilir misin, Boffo?"

Boffo, yüzündeki kocaman kırmızı buruna dokundu.

"Ama o..." diye başladı Angua.

"...senin *gerçek* burnun," dedi Havuç. "Teşekkür ederim."

Palyaço biraz gevşedi.

"Sanırım artık gitseniz iyi olacak," dedi. "Bu tür şeylerden hoşlanmıyorum. Beni çok üzüyor."

"Affedersin," dedi Havuç yine. "Yalnızca... Sanırım aklıma bir fikir geldi. Daha önce de aklıma gelmişti ama artık oldukça eminim. Bunu yapan kişiyi bildiğimi düşünüyorum. Emin olmak için, yumurtaları görmem gerekiyordu."

"Yani, onu bir *palyaçonun* öldürdüğünü mü söylüyorsunuz?" dedi Boffo kavgacı bir tavırla. "Çünkü eğer öyle söylüyorsanız, buradan çıkıp doğrudan..."

"Tam olarak değil," dedi Havuç. "Ama sana katilin yüzünü gösterebilirim..."

Uzandı ve masanın üzerindeki döküntülerin arasından bir şey aldı. Sonra Boffo'ya döndü ve elini açtı. Havuç'un sırtı Angua'ya dönük olduğundan Angua onun elinde ne tuttuğunu göremiyordu. Fakat Boffo boğuk bir çığlık attı ve kocaman ayakkabılarını parke taşları üzerinde şapırdatarak, yüzlerin arasındaki koridorda koşa koşa kaçtı.

"Teşekkür ederim!" dedi Havuç, Boffo'nun uzaklaşan sırtına. "Çok yardımcı oldun!"

Elini yine kapattı.

"Hadi," dedi. "Gitsek iyi olacak. Bir iki dakika sonra, burada pek de popüler olmayacağımızı sanıyorum."

"Ona ne gösterdin?" diye sordu Angua, vakur bir süratle kapıya doğru giderlerken. "Ve... buraya aslında *onu* bulmak için geldin, değil mi? Müzeyi görmek falan istemi..."

"Müzeyi görmeyi *gerçekten* istiyordum. İyi bir bekçi, yeni deneyimlere her zaman açık olmalıdır," dedi Havuç.

Kapıya ulaştılar. Karanlıkta uçarak gelen hınçlı pastalar yoktu.

Dışarı çıktıklarında Angua duvara yaslandı. Burada hava çok daha temiz kokuyordu; ki bu, Ankh-Morpork havası için sık sık

söylenen bir şey değildir. Ama en azından burada herkes, karşılığında para almadan gülebiliyordu.

"Onu korkutan şeyi göstermedin bana," dedi Angua.

"Ona bir *katil* gösterdim," dedi Havuç. "Üzüldüm aslında. Bu şekilde tepki vereceğini düşünemedim. Sanırım şu anda hepsi biraz gergin. Cüceler de aletleri konusunda öyle. Herkes kendi tarzında düşünüyor."

"Orada katilin yüzünü mü buldun?"

"Evet."

Havuç elini açtı.

Elinde, boyanmamış bir yumurta vardı.

"Katil işte buna benziyor," dedi.

"Yani bir yüzü yok muydu?"

"Öyle değil. Palyaçolar gibi düşünüyorsun. Bak, ben çok düz bir adamım," dedi Havuç, "ama sanırım, olan şey şuydu: Suikastçılardan biri, buraya görülmeden girip çıkmanın bir yolunu aradı. İki lonca arasında yalnızca ince bir duvar olduğunu fark etti. Suikastçılar Loncası'nda bir odası vardı ve tek yapması gereken, diğer tarafta kimin yaşadığını öğrenmekti. Öğrendi, Beano'yla arkadaş oldu ve sonra da onu öldürüp peruğunu ve burnunu aldı. *Gerçek* burnunu. Palyaçolar böyle düşünüyor... Makyajı taklit etmek zor olmasa gerek. Makyaj malzemelerini her yerde bulabilirsin... Beano'nun makyajıyla loncaya girdi. Duvarı deldi. Kendi loncalarına geçti, bu sefer suikastçı kıyafetiyle müzenin dışındaki avluya çıktı. Şeyi... tüfengi aldı ve tekrar duvardan geçerek buraya geri döndü. Ve yeniden Beano'nun kılığına girerek dışarı çıktı. Ama sonra, biri *onu* öldürdü."

"Boffo, Beano'nun endişeli göründüğünü söyledi," dedi Angua.

"Evet. Ve ben, bunun çok tuhaf olduğunu düşünmüştüm, çünkü gerçek ifadesini anlamak için bir palyaçoyu çok yakından görmen gerekir. Fakat, makyajı tam olarak doğru yapılmamışsa, bunu o kadar yakından bakmadan da *fark edebilirsin;* örneğin, belki, makyaj yapmaya alışık olmayan biri tarafından yapılmışsa... Ama önemli olan şu: Bir palyaço, Beano'nun yüzünün kapıdan çıktığını görmüşse, *Beano'nun* çıktığını zanneder. Aynı makyajı yapmış başka birinin olabileceğini düşünemez. Onlar bu şekilde düşünmüyor. Bir palyaço ile makyajı, aynı şeydir. Makyajı olmayan bir palyaço, var olmayan bir palyaçodur. Nasıl ki bir cüce, başka bir cücenin aletlerini kullanmaz, bir palyaço da başka bir palyaçonun yüzünü kullanmaz."

"Riskli bir planmış ama," dedi Angua.

"Öyleydi. Çok riskliydi."

"Havuç... Şimdi ne yapacaksın?"

"Deliğin diğer tarafındaki odanın kime ait olduğunu öğrenmek iyi bir fikir olabilir, öyle değil mi? Beano'nun küçük dostuna ait olabilir..."

"Suikastçılar Loncası'nda mı? İkimiz mi gideceğiz yalnızca?"

"Şey... evet, haklı olabilirsin."

Havuç o kadar moralsiz görünüyordu ki Angua pes etti.

"Saat kaç?" dedi.

Havuç çok dikkatle, Yüzbaşı Vimes'ın hediye saatini kesesinden çıkardı.

"Saat..."

... ding-ding, a-ding-ding, a-ding-ding, a-ding...

Saatin çınlamalarının bitmesini sabırla beklediler.

"Yediye çeyrek var," dedi Havuç. "Çok isabetli. Üniversite'deki büyük güneş saatine bakarak ayarladım."

Angua gökyüzüne baktı.

"Tamam," dedi. "O adamın kim olduğunu ben öğrenebilirim sanırım. Bu işi bana bırak."

"Nasıl?"

"Şey... ben... üniformamı çıkarırım ve, ee... bir mutfak hizmetçisinin kız kardeşiymişim falan gibi yaparak içeri girerim..."

Havuç kuşkulu görünüyordu.

"Sence işe yarar mı?"

"Sen daha iyi bir çözüm düşünebiliyor musun?"

"Şu anda değil."

"Tamam o zaman. Ben, ee... Bak, sen diğerlerinin yanına dön ve ben de... daha uygun kıyafetler giyebileceğim bir yer bulayım."

Kıkırtının kimden geldiğini anlamak için dönüp bakmasına gerek yoktu. Gaspode'un, kalabalık bir odadaki küçük metan gazı bulutu gibi sessizce ortaya çıkma alışkanlığı vardı. Üstelik, o küçük metan bulutlarıyla, rahatsız edici şekilde tüm boşlukları doldurmak konusunda da sıkı yarışırdı.

"Buralarda nereden kıyafet bulabilirsin ki?" dedi Havuç.

"İyi bir bekçi, her zaman doğaçlama yapmaya hazır olmalıdır," dedi Angua.

"Şu küçük köpek de pek hırıltılı nefes alıyor," dedi Havuç. "Neden sürekli peşimizde?"

"Gerçekten bilemiyorum."

"Sana bir hediye getirmiş sanırım."

Angua o tarafa bakma riskine girdi. Gaspode, ağzında çok büyük bir kemik tutuyordu. Ama zar zor. Kemiğin boyu Gaspode'un boyundan uzundu ve bir katran çukurunda ölmüş birine ait gibi görünüyordu. Yer yer yeşermiş, küflenmişti.

"Ne hoş," dedi Angua soğuk bir sesle. "Bak, sen git. Ben de ne yapabileceğime bir bakayım..."

"Eminsen..." diye başladı Havuç, gönülsüz bir sesle.

"Eminim."

O gittikten sonra Angua en yakın ara geçide yöneldi. Ayın yükselmesine yalnızca birkaç dakika vardı.

Havuç düşünceler içinde kaşlarını çatarak geri geldiğinde Çavuş Colon bir selam çaktı.

"Artık eve gidebilir miyiz, efendim?" dedi.

"Ne? Neden?"

"Her şey hallolduğuna göre?"

"Kuşkulanmasınlar diye söylemiştim onu," dedi Havuç.

"Aah. Çok akıllıca," dedi Çavuş çabucak. "Ben de öyle düşünmüştüm zaten. Bunu kuşkulanmasınlar diye söylüyor, diye düşünmüştüm."

"Katil hâlâ dışarıda bir yerde. Ya da daha kötüsü."

Havuç, beş benzemez bekçilerin üzerinde bir göz gezdirdi.

"Ama sanırım ilk önce, Gündüz Bekçileri'yle olan şu sorunu halletmemiz gerekecek," dedi.

"Şey... herkes, dışarıdakinin apaçık bir ayaklanma olduğunu söylüyor," dedi Colon.

"İşte bu yüzden halletmemiz gerekiyor."

Colon dudağını ısırdı. Korkak biri olduğu söylenemezdi. Geçen yıl, şehri koca bir ejderha istila etmişti ve Colon bir çatıda durmuş, ağzını açarak kendisine doğru gelen ejderhaya oklar fırlatmıştı. (Ve itiraf etmek gerekirdi ki, sonradan iç çamaşırını değiştirmesi gerekmişti.) Fakat o iş *kolaydı*. Ateş püskürten kocaman bir ejderha, açık seçik bir sorundu. Orada, tam önünde,

onu canlı canlı kızartmaya hazır olan bir devdi. Endişelenmesi gereken tek şey oydu. Evet, itiraf etmesi gerekirdi ki *büyük* bir endişeydi ama... basitti. Gizemli bir tarafı yoktu.

"*Bizim* mi halletmemiz gerekiyor?" dedi.

"Evet."

"Ha. İyi. Bir şeyleri halletmeyi severim."

Pis İhtiyar Ron, Dilenciler Loncası'nın saygın bir üyesiydi. Bir mırıldanıcıydı. İyi bir mırıldanıcıydı hem de. Kendi şahsi dilinde saçma sapan mırıldanarak insanların peşine takılırdı ve peşlerini artık bıraksın diye ona para verene kadar da peşlerinden ayrılmazdı. Herkes onun deli olduğunu düşünürdü. Teknik olarak bir deli değildi ama. Yalnızca, gerçeklikle arasındaki ilişki kozmik düzeydeydi ve bir de, daha küçük şeylere odaklanmakta biraz güçlük çekiyordu; örneğin başka insanlara, duvarlara veya sabun gibi küçük şeylere. (Ama bazı çok küçük şeylerde, *madeni paralar* gibi şeylerde, gözleri çok keskindi.)

Bu yüzden, genç ve güzel bir kadın koşarak yanından geçip tüm giysilerini çıkardığında hiç şaşırmadı. Bu tür şeyler sürekli olurdu. Gerçi şimdiye kadar yalnızca kafasının içinde olmuştu.

Ardından, sonra olanları gördü.

Altın renkli, zarif, köpeğimsi şeklin koşarak uzaklaştığını gördü.

"Onlara demiştim! Onlara *demiştim!*" dedi. "Paçavracının trompetinin yanlış ucunu göstereceğim onlara, görürler onlar! Hastirsinler gitsinler! Milenyum el ve karides! *Demiştim* onlara!"

Angua yeniden ortaya çıkınca, Gaspode teknik olarak kuyruğu olan şeyi salladı.

"'Haha, uyhun hıyahefler hiyeyim'miş..." dedi, kemik yüzünden hafifçe boğuklaşmış bir sesle. "Hğağo. Hana hu kühük heğiyeyi ğehiğvifhim..."

Kemiği yere bıraktı. Kemik, Angua'nın kurt gözlerine bile daha güzel görünmedi.

"Bu ne için?" dedi.

"Besleyici, ilik dolu bi' kemik," dedi Gaspode suçlarcasına.

"Unut bunu," dedi Angua. "Şimdi... sen normalde Suikastçılar Loncası'na nasıl girersin?"

"Belki daha sonra da, Phedre Yolu'ndaki çöplüklerde takılırız biraz?" dedi Gaspode, güdük kuyruğuyla yeri döverek. "Orada öyle sıçanlar var ki tüylerin diken diken... Hayır, tamam, hiç söylemedim farz et," diye bitirdi çabucak, Angua'nın gözleri bir anlığına çakmak çakmak olunca. İçini çekti. "Mutfakların orada bi' su oluğu var," dedi.

"Bir insanın geçebileceği kadar geniş mi?"

"Bi' *cücenin* geçebileceği kadar bile geniş değil. Ama değmez zaten. Bu gece spagetti var. Spagettinin içinde çok fazla kemik bulamıyorsun..."

"Yürü hadi."

Gaspode aksayarak Angua'nın peşine takıldı.

"Çok güzel bi' kemikti ama," dedi. "Yeşermeye bile başlamamıştı daha. Aha! Bay Dalyan'dan kapacağım bi' kutu çikolataya hayır demezsin eminim?"

Angua ona dönünce sindi. "Sen neden bahsediyorsun?"

"Yok bi' şey! Yok bi' şey!"

Sızlanarak yine Angua'nın peşinden seğirtti.

Angua da mutlu değildi. Her dolunayda kalın bir post ve kurt dişleri uzatmak sorun oluyordu. Önceki tüm ilişkilerinde, her

seferinde bu kez şanslı olduğunu düşünmüştü; fakat her seferinde yine, pek az erkeğin kıllı ve uluyan kadınlardan hoşlandığını öğrenmişti. Artık bu işlere bulaşmamaya yemin etmişti.

Gaspode'a gelince... Aşksız yaşamaya o da boyun eğmişti; ya da en azından, şimdiye dek deneyimlediği pratik ilişkilerden daha fazlasını beklemeden yaşamaya boyun eğmişti. Önceki ilişkileri, her şeyden bihaber bir çivava ve bir postacının bacağıyla kısa bir maceradan ibaretti.

1 Numaralı Toz, katlanmış kâğıdın içinden metal silindire aktı.

Hep o patlayasıca Vimes yüzündendi! Ne diye tutup da opera binasına gelmişti ki? Harika bir silindir setini orada kaybetmişti. Gerçi hâlâ üç silindiri vardı. Boş kundağın içine düzgünce yerleştirilmişlerdi. Bir torba 1 Numaralı Toz ve kurşun dökmek konusunda temel düzeyde bilgiyle, bir adam bu şehre hükmedebilirdi...

Tüfenk masada yatıyordu. Metali, mavimsi bir parıltı saçıyordu; parıltıdan da ziyade ışıltı hatta... Ve bu elbette yalnızca yağ yüzündendi. Evet. Yalnızca yağ yüzünden olduğuna inanmak zorundaydı. Metalden yapılmış bir şey olduğu açıktı. Canlı olamazdı ki.

Ama...

Ama...

"O kız sıradan, dilenci bir kızmış yalnızca. Öyle diyorlar."

Ee? Ne olmuş? Basit bir hedefti işte. Benim suçum değildi. Senin suçundu. Ben yalnızca bir tüfengim. Tüfenkler öldürmez. Tüfengi kullananlar öldürür.

"Ama Çekiçdiz'i *sen* öldürdün! Oğlan, senin kendi kendine ateş aldığını söyledi! Üstelik o cüce seni onarmıştı!"

Minnet mi bekliyorsun? O cüce, bir tüfenk daha yapacaktı.

"Birini öldürmek için yeterli sebep mi bu?"

Kesinlikle. Sen hiç anlamıyorsun.

Ses kafasının içinden mi geliyordu, yoksa tüfenkten mi? Emin olamıyordu... Buna benzer sesler duyduğunu Edward da söylemişti. İstediğin her şeyi, o seslerin verebileceğini söylemişti...

Öfkeli kalabalıkların arasından geçmesi gerekse de Angua'nın loncaya girmesi zor olmadı. Suikastçıların bazıları, özellikle de kocaman, sarkık kulaklı köpekleri olan asil evlerden gelenler, yanlarında köpeklerini de getirmişti. Ama Angua safkandı. Koşarak binadan geçerken hayranlık dolu bakışlar çekti.

Doğru koridoru bulmak da kolay oldu. Bitişik loncanın manzarasını hatırlıyordu ve katları da saymıştı. Zaten havai fişek kokusu koridor boyunca asılıydı.

Koridorda bir suikastçı kalabalığı vardı. Odanın kapısı zorlanarak açılmıştı. Angua köşeden uzanıp baktığında Dr. Cruces'ın öfkeli bir suratla dışarı çıktığını gördü.

"Bay Downey?"

Kır saçlı bir suikastçı sırtını dikleştirdi.

"Efendim?"

"Onun hemen bulunmasını istiyorum!"

"Peki, Doktor..."

"Aslında... hayır! Onun defnedilmesini istiyorum! Aşırı nezaketle! Ve ücretini de on bin dolar olarak belirliyorum. Şahsen ödeyeceğim, anlaşıldı mı? Hem de lonca vergisi kesmeden."

Pek çok suikastçı kayıtsızca kalabalıktan sıyrıldı. Vergisiz on bin dolar, iyi paraydı.

Downey huzursuz olmuş göründü.

"Doktor, bence..." diye başladı.

"*Sence* mi? Sana düşünmen için para ödemiyoruz! Kim bilir nereye gitti o ahmak! Loncanın her yerinin aranmasını emretmiştim! Neden kimse bu kapıyı zorlamadı?"

"Özür dilerim Doktor, ama Edward haftalar önce ayrıldı ve benim aklıma hiç..."

"*Aklına* mı? Hiç düşünmedin, değil mi? Sana ne için para ödüyoruz?"

"Onu hiç bu hâlde görmemiştim," dedi Gaspode.

Başsuikastçının arkasından bir öksürük geldi. Odadan, Dr. Beyazsurat çıktı.

"Ah, Doktor," dedi Dr. Cruces. "Bu meseleyi çalışma odamda tartışsak daha iyi olacak sanırım."

"Gerçekten de çok, çok üzgünüm efendim..."

"Boş ver. O küçük şeytan ikimizin de soytarı gibi görünmesine sebep oldu. Ah... üzerinize alınmayın lütfen. Bay Downey? Yarın duvar işçileri gelene kadar soytarılar ve suikastçılar bu deliğin başında nöbet tutacak. Ve *kimse* delikten geçmeyecek, anladın mı?"

"Evet Doktor."

"Pekâlâ..."

"Bu, Bay Downey," dedi Gaspode, Dr. Cruces ile Dr. Beyazsurat koridorda gözden kaybolurlarken. "Suikastçıların iki numarası." Kulağını kaşıdı. "Kurallara aykırı olmasa, sadece iki meteliğe ihtiyar Cruces'ı devirirdi."

Angua o tarafa koştu.

Siyah bir mendille alnını silmekte olan Downey ona baktı.

"Selam. Sen yenisin," dedi. Sonra Gaspode'u gördü. "Hah, bu it de gelmiş."

"Hav, hav," dedi Gaspode, güdük kuyruğuyla yeri döverek. "Şans eseri," diye ekledi Angua'ya hitaben, "iyi bir ruh hâli içinde yakalarsan naneli şeker verebiliyor. Bu sene on beş kişiyi zehirledi. Zehirler konusunda ihtiyar Cruces kadar başarılıdır."

"Bunu bilmem gerekiyor muydu?" dedi Angua, Downey onun başını okşarken.

"Ah, suikastçıların ücret almadan öldürmemesi gerekiyor. Bu küçük ayrıntıları bilmek çok önemli."

Angua şimdi kapıyı görebileceği bir yerdeydi. Metal çerçeveye takılmış karton parçasına bir isim yazılmıştı:

Edward O'lüm.

"Edward O'lüm," dedi.

"Bu isim bir yerden tanıdık geliyor..." dedi Gaspode. "Kral Yolu tarafında yaşayan bir aile vardı galiba. Evet. Bir zamanlar Creosote kadar zenginlerdi."

"Creosote kim?"

"Zengin bir yabancı herifçioğlu."

"Ha."

"Ama büyükdedesi alkoliğin tekiydi ve dedesi de, elbise giymiş her şeyi kovalardı. Kendi elbiseleri ama. Anlarsın... Ve baba O'lüm ise... Eh, o ayık ve temizdi ama aile servetinden geri kalanı da o kaybetti; çünkü gözleri, birle on bir arasındaki farkı seçemeyecek kadar bozuktu."

"İyi de bu neden para kaybettirsin ki?"

"Koca oğlanlarla Topal Bay Soğan oynayabileceğini sanıyorsan, kaybettirir."

Kurtinsan ve köpek koridorda geri yürümeye başladı.

"Bu Edward Efendi hakkında bir şey biliyor musun peki?" dedi Angua.

"Pek değil. Yalnız, geçenlerde evleri satıldı. Aile borçları yüzünden. Edward'ı etrafta hiç görmedim."

"Kesinlikle bir bilgi hazinesisin," dedi Angua.

"Dolanıyorum işte. Kimse köpekleri fark etmiyor." Gaspode burnunu kırıştırdı. Burnu, kurumuş mantara benzedi. "Vay canına. Leş gibi tüfenk kokuyor, değil mi?"

"Evet. Bunda bir tuhaflık var," dedi Angua.

"Ne?"

"Doğru olmayan bir şey."

Başka kokular da vardı: yıkanmamış çoraplar, başka köpekler, Dr. Beyazsurat'ın makyaj malzemeleri, dünkü akşam yemeği... Kokular havayı dolduruyordu. Ama Angua'nın artık düşünmeden tüfenkle bağdaştırdığı asit kadar ekşi havai fişek kokusu her yere sinmişti.

"Doğru olmayan ne?"

"Bilmiyorum... Belki, buranın da tüfenk gibi kokmasıdır..."

"Yok. O koku buradan başladı. Tüfenk senelerdir burada saklanıyordu."

"Tamam. Pekâlâ. Eh, en azından elimizde bir isim var. Havuç'un işine yarayabilir..."

Angua merdivenden indi.

"Affedersin..." dedi Gaspode.

"Evet?"

"Nasıl yeniden kadına dönüşeceksin?"

"Ay ışığının vurmadığı bir yere gideceğim ve... odaklanacağım. Bu şekilde oluyor."

"Vay. Hepsi bu mu?"

"Teknik olarak dolunay zamanıysa, istersem gündüz bile dönüşebilirim. Ama ay ışığı altındayken dönüşmek *zorundayım*."

"Yok artık! Ya kurtboğan?"

"Kurtboğan mı? O bir bitki. Bir tür boğanotu sanırım. Ne olmuş ona?"

"Seni öldürmez mi?"

"Bak, kurtinsanlar hakkında her duyduğuna inanma. Biz de herkes gibi insanız," dedi Angua. Duraksadı. "Yani. Çoğu zaman," diye ekledi.

Loncadan çıkıp ara geçide geri döndüler ama geçitte, orada en son bulundukları zamana göre bazı önemli eksiklikler vardı. Ve bunların arasında en önemli olanı Angua'nın üniformasıydı.

Pis İhtiyar Ron da ortalarda yoktu.

"Kahretsin."

Boş, çamurlu boşluğa baktılar.

"Başka giysin var mı?" dedi Gaspode.

"Var ama Elm Sokağı'nda. Ve başka üniformam da yok."

"İnsanken giyinik olman mı gerekiyor?"

"Evet."

"Neden? Çıplak bir kadının herkesçe hoş karşılanacağını sanırdım. Alınmaca gücenmece yok."

"Ben giyinik olmayı tercih ediyorum."

Gaspode toprağı kokladı.

"Gel madem," diyerek içini çekti. "Zincir zırhın bir şişe *Ayıkucaklayan*'a dönüşmeden önce Pis İhtiyar Ron'u yakalayalım."

Angua etrafına bakındı. Pis İhtiyar Ron'un kokusu elle tutulabilecek kadar somuttu.

"Tamam. Ama çabuk olalım."

Kurtboğan ha... Her ay bir hafta boyunca fazladan iki bacak

ve dört meme ucuyla yaşıyorsanız, hayatınıza sorun eklemek için saçma sapan bitkilere ihtiyacınız olmuyordu...

Ataerk'in Sarayı'nın etrafında ve Suikastçılar Loncası'nın önünde kalabalıklar toplanmıştı. Etrafta bir sürü dilenci vardı. Çirkin görünüyorlardı. Çirkin görünmek bir dilencinin sermayesiydi elbette ama buradakiler, gerektiğinden de çirkin görünüyordu.

Şehir Milisleri köşeden uzanıp baktı.

"Burada yüzlerce insan var," dedi Colon. "Gündüzcülerin karakolunun önünde de bir sürü trol."

"Kalabalığın en ağır olduğu yer neresi?" dedi Havuç.

"Troller her neredeyse orası," dedi Colon. Sonra kendine geldi. "Şey, yalnızca şakaydı," diye ekledi.

"Pekâlâ," dedi Havuç. "Herkes beni izlesin."

Şehir Milisleri Gündüz Bekçileri'nin karakoluna doğru yürür, sallanır ve koşarken gürültü dindi.

Çok iri yarı iki trol onların yolunu kesti. Kalabalık, beklenti dolu bir sessizlikle onları izliyordu.

Her an, diye düşündü Colon, biri bir şey fırlatabilir. İşte o zaman ölürüz.

Başını kaldırıp baktı. Çatılarda kesik kesik, ağır ağır, gargoyle kafaları beliriyordu. İyi bir dövüşü kimse kaçırmak istemezdi.

Havuç başını sallayarak iki trole selam verdi.

Trollerin her yerinin likenle kaplı olduğunu fark etti Colon.

"Fluorit ve Boksit, değil mi?" dedi Havuç.

Fluorit elinde olmadan başını salladı. Boksit daha zorlu bir troldü. Dik dik bakmakla yetindi.

"Tam da aradığım türden adamlarsınız," diye devam etti Havuç.

Colon, 34 beden kabuğa girmeye çalışan 44 beden bir deniz-kulağı gibi miğferine yapıştı. Boksit, yürüyen bir taş çığı gibiydi.

"Sizi Şehir Milislerine yazıyorum," dedi Havuç.

Colon miğferin kenarından baktı.

"Silahlarınız için Onbaşı Nobbs'a başvurun. Bekçi Yardımcısı Kayağantaş da yemin ettirecek," diye devam etti Havuç. Bir adım geriledi. "Bekçi Teşkilatı'na hoş geldiniz. Sakın unutmayın, *her bekçi yardımcısının sırt çantasında, aslında bir mareşal apoleti vardır.*"

Troller kıllarını kıpırdatmamıştı.

"Ben bekçi olmam," dedi Boksit.

"Ama ben sende subay hamuru görüyorum," dedi Havuç.

"Hey, onları bekçi yapamazsınız!" diye bağırdı kalabalıktan bir cüce.

"Vay vay. Selam, Bay Kolugüçlü," dedi Havuç. "Cemiyet önderlerini burada görmek ne güzel. Neden katılamazlarmış?"

Bütün troller kulak kesildi. Kolugüçlü, aniden tüm dikkatlerin kendi üzerinde toplandığını fark etti. Duraksadı.

"Şey... her şeyden önce, aranızda yalnızca *bir* cüce var..." diye başladı.

"*Ben de* cüceyim," dedi Havuç. "Teknik olarak."

Kolugüçlü biraz tedirgin görünüyordu. Havuç'un, cüceliğine dört elle sarılması, siyasete karışmış cüceler için zor bir meseleydi.

"Ama sen biraz irisin," dedi zayıfça.

"İri mi? Cüce olmanın cüsseyle ne alakası var?" diye sordu Havuç.

"Şey... çok ilgisi var?" diye fısıldadı Madenmidilli.

"İyi bir noktaya temas ettin," dedi Havuç. "Çok iyi bir nokta-

ya temas ettin." Etrafındaki yüzleri inceledi. "Tamam. O zaman birkaç da dürüst, kanuna saygılı cüceye ihtiyacımız olacak... Sen, oradaki!"

"Ben mi?" dedi gafil avlanan cüce.

"Sabıkan var mı?"

"Şey, bilmem... Damlaya damlaya göl olur inancına *sadık* olduğum söylenebilir sanırım..."

"Aferin, aferin. Sen gel. Siz, ikiniz; siz de gelin. Ve sen. Dört cüce daha oldu, tamam mı? Bu konuda şikâyet edemezsiniz artık?"

"Ben bekçi olmam," dedi Boksit yine. Ama bu sefer sesinde tereddüt vardı.

"Siz troller artık gidemezsiniz," dedi Kayağantaş. "Yoksa çok fazla cüce olur. *Sayılar* öyle diyor."

"Ben Bekçi Teşkilatı'na katılmıyorum!" dedi bir cüce.

"Yeterince erkek değilsin ha?" dedi Madenmidilli.

"Ne? Kahrolası trollerin hepsinden daha iyiyim ben!"

"Tamam, anlaştık o zaman," dedi Havuç, ellerini birbirine sürterek. "Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli?"

"Efendim?"

"Hey," dedi Kayağantaş, "o nasıl tam bekçi oldu?"

"Acemi cücelerden sorumlu olduğu için," dedi Havuç. "Sen de acemi trollerden sorumlusun, Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş."

"Acemi trollerden sorumlu Tam Yetkili Bekçi Yardımcısı mı?"

"Elbette. Şimdi, yolumdan çekilebilirsen, Bekçi Yardımcısı Boksit..."

"Ben Bekçi olmam."

Kayağantaş, Havuç'un arkasında, gururla derin bir nefes aldı.

"Bekçi Yardımcısı Boksit! Seni korkunç koca trol! Dik dur! Hemen selam ver! Onbaşı Havuç'un yolundan çekil! Siz, iki trol, buraya gelin! Bir... ikiiii... üşşş... dört! Artık Bekçi Teşkilatı'ndasınız! Amanın! Gözlerimin gördüğüne inanamıyorum! Sen nerelisin Boksit?"

"Dilim Dağı, ama..."

"Dilim Dağı! *Dilim Dağı* ha! Dilim Dağı'ndan yalnızca..." Kayağantaş bir anlığına parmaklarına baktı ve sonra elini hemen arkasına sakladı. "...*iki* şey çıkar! Kayalar ve... ve..." çılgınca kafadan attı. "...başka türden kayalar! *Sen* hangi türdensin, Boksit?"

"Burada ne haltlar dönüyor?"

Karakol kapısı açılmıştı. Yüzbaşı Quirke, elinde kılıç, dışarı çıktı.

"*Siz iki korkunç trol! Hemen elinizi kaldırın bakim... Trol yeminini tekrarlayın...*"

"Ah, Yüzbaşı," dedi Havuç. "Sizinle konuşabilir miyim?"

"Başın büyük belada, *Onbaşı* Havuç," diye hırladı Quirke. "Sen *kim* olduğunu sanıyorsun?"

"*Denileni yapcağıma...*"

"*Ben Bekçi olma...*"

Küt!

"*Denileni yapcağıma...*"

"Ben, olay adamıyım Yüzbaşı," dedi Havuç neşeyle.

"Eh, olay adamı, burada kıdemli subay *benim* ve sen de kahrolası bir..."

"İlginç bir nokta," dedi Havuç. Kara kaplı kitabını çıkardı. "Yüzbaşı Quirke, seni görevden azlediyorum."

"...yoksa o goohuloog kafamın tekmelenmesini kabul edeceğime..."

"...yoksa o goohuloog kafamın tekmelenmesini kabul edeceğime..."

"*Ne?*.. Sen delirdin mi?"

"Hayır bayım. Ama *senin* delirdiğine inanmayı seçiyorum. Ve bunun olduğu durumlar için belirlenmiş kurallar var."

"Otoriten nerede?" Quirke kalabalığa baktı. "Hah! Bu silahlı güruhun sana otorite verdiğini söyleyeceksin herhâlde, ha?"

Havuç şok olmuş göründü.

"Hayır bayım. Otoritemi bana, Ankh-Morpork Kanun ve Düzenlemeleri veriyor. Hepsi burada yazılı. Gözaltına alınan Kömürdamarı aleyhine ne tür kanıtlar olduğunu söyleyebilir misin bana?"

"O lanet trolün mü? O bir trol!"

"Evet?"

Quirke etrafına bakındı.

"Bak, herkes buradayken açık açık söylemem gerekmiyor..."

"Aslına bakarsan, kurallara göre, gerekiyor. Buna bu yüzden 'kanıt' deniyor. Açık seçik ortada olması gerekiyor."

"Beni dinle!" diye tısladı Quirke, Havuç'a doğru eğilerek. "O bir *trol*. Kesin bir suç işlemiştir. Hepsi öyle!"

Havuç ona parlak bir gülümseme bahşetti.

Colon o gülümsemeyi tanıyordu artık. O şekilde gülümsediğinde Havuç'un yüzü mumla kaplanmış gibi ışıltılı bir hâl alıyordu.

"Yani onu bu yüzden hapse attın, öyle mi?"

"Evet!"

"Ah. Anladım. Şimdi oldu." Havuç döndü.

"Bana bak, ne yaptığını sanıyorsun bilmiyorum ama..." diye başladı Quirke.

Havuç'un hareket ettiğini neredeyse hiç göremediler. Yalnızca bir bulanıklık oldu, kasap tahtasına çarpan biftek gibi bir ses geldi ve bir sonraki an, Quirke parke taşlarının üzerinde dümdüz yatıyordu.

Gündüz Karakolu'ndan birkaç bekçi ihtiyatla kapıdan bakıyordu.

Herkes, giderek yükselen bir takırtıyı fark etti. Nobby, zincirin ucuna bağlı çivili gürzü kafasının üstünde çeviriyordu; yalnız, dikenli top çok ağır bir dikenli top olduğundan ve Nobby ile bir cüce arasındaki fark boydan ziyade bir *tür* farkı olduğundan, aslında ikisinin de birbirinin etrafında döndüğü söylenebilirdi. Çivili gürzü bırakırsa, muhtemel hedefin, bir dikenli topla vurulması olasılığı ile çıbanları patlamamış bir Onbaşı Nobbs'la vurulması olasılığı eşitti. Ve her iki olasılık da hiç hoş değildi.

"Bırak onu Nobby," diye tısladı Colon, "onların sorun çıkaracağını sanmıyorum..."

"*Bırakamıyorum ki Fred!*"

Havuç acıyan yumruğunu emiyordu.

"Sence bu, 'orantısız güç' başlığına girer mi Çavuş?" diye sordu. Quirke yerde kıpırtısızca yatıyordu ve Havuç bu konuda gerçekten endişelenmiş gibi görünüyordu.

"*Fred! Freed! Ne yapacağım!*"

Nobby dehşet dolu bir bulanıklığa dönüşmüştü. Bir zincirin ucundaki dikenli topu çevirirken, gerçekçi olan tek seçeneğiniz, hareket etmeyi sürdürmektir. Kıpırdamadan durmak, sarmal harekete dair ilginç fakat çok kısa ömürlü bir örnek olur.

"Hâlâ nefes alıyor mu efendim?" dedi Colon.

"Ah, evet. Hızlı vurmamaya dikkat ettim."

"O zaman, efendim, orantılı güç sayılır bana kalırsa," dedi Colon sadakatle.

"*Freeeeed!*"

Çivili gürz hızla geçerken Havuç dalgın dalgın uzandı, gürzün zincirini yakaladı ve duvara fırlattı. Gürz oraya saplanıp kaldı.

"Siz, karakoldakiler," dedi Havuç, "hemen dışarı çıkın."

Beş adam çıktı ve baygın kumandanlarına ihtiyatla yaklaştı.

"Güzel. Şimdi gidin ve Kömürdamarı'nı getirin."

"Şey... canı biraz sıkkın, Onbaşı Havuç."

"Yere zincirlendi de," dedi bir başkası.

"Eh, o zaman," dedi Havuç, "zincirini hemen çözeceksiniz."

Adamlar tedirginlikle kıpırdandı. Muhtemelen, mevcut duruma cuk oturan o eski atasözünü hatırlamışlardı.*

Havuç başını salladı.

"Peki," dedi sonunda. "Bunu yapmanızı *sizden* istemeyeceğim. Ama bir süre tatile çıkmanızı önerebilirim."

"Evet, senenin bu zamanında Quirm çok hoş olur," dedi Çavuş Colon yardımseverce. "Çiçekli saatleri falan var."

"Şey... madem lafı geçti... birikmiş hastalık iznim vardı biraz," dedi içlerinden biri.

"Buralarda kalırsan da bu izni kullanman *gerekecek* zaten," dedi Havuç.

Vakarlarının izin verdiğince hızla, kıyın kıyın uzaklaştılar. Kalabalık onlara dikkat bile etmedi. Havuç'ta izlenecek daha ne numaralar vardı kim bilir...

---

* "Bir trolü zincirleyen kişinin, hele de fırsattan istifade birkaç tekme de sallamışsa, o trolü çözen kişi olmaması pek yerinde olur."

"Tamam," dedi Havuç. "Kayağantaş, sen yanına birkaç kişi al ve gidip tutsağı getir."

"İyi de, neden..." diye başladı cücelerden biri.

"Kes sesini, seni korkunç adam!" dedi, güç sarhoşu Kayağantaş.

Birden öyle bir sessizlik oldu ki, giyotin düşse duyabilirdiniz.

Kalabalıkta, farklı farklı boylardaki boğum boğum eller, muhtelif gizli silahlarını kavradı.

Ve herkes Havuç'a baktı.

Evet, tuhaf olan şey buydu, diye hatırladı Colon çok sonradan. Herkes Havuç'a bakmıştı.

Gaspode bir lamba direğini kokladı.

"Üç Bacaklı Shep yine hasta," dedi. "İhtiyar Enik Willy de şehre geri dönmüş."

Merkezi bir yerdeki at bağlama direği veya bir sokak lambası, bir köpek için sosyal bir ajandaydı.

"Neredeyiz?" dedi Angua. Pis İhtiyar Ron'un izini sürmek zordu. Çok fazla başka koku vardı.

"Gölgeler Mahallesi'nde bi' yerde," dedi Gaspode. "Kokuya bakılırsa, Sevgililer Sokağı." Yeri kokladı. "Ah, işte yine burada, küçük..."

"S'lam, Gaspode..."

Pesten, boğuk bir sesti; bir tür kumlu fısıltı gibiydi. Yandaki ara geçitten geliyordu.

"Ağkadaşın kim, Gaspode?"

Bir kıkırtı duyuldu.

"Ah," dedi Gaspode. "Ee. Selam, millet."

Ara geçitten iki köpek çıktı. Kocamanlardı. Türleri belirsiz-

di. Biri simsiyahtı ve kıyma makinesinden geçmiş bir pitbula benziyordu. Diğeri ise... Diğeri, ismi kesinlikle "Kasap" olan bir köpek gibi görünüyordu. Bu köpeğin köpek dişleri o kadar büyümüştü ki dünyaya parmaklıklar ardından bakıyor gibiydi. Aynı zamanda çarpık bacaklıydı ama bu konuda yorum yapmak, ölümcül olmasa bile kötü bir fikir olurdu.

Gaspode'un kuyruğu endişeyle titremeye başladı.

"Bunlar, arkadaşlarım Kara Roger ve..."

"Kasap?" diye tahmin yürüttü Angua.

"Nereden bildin?"

"Tahmin," dedi Angua.

İki büyük köpek iki yanlarını sardı.

"Vay, vay, vay," dedi Kara Roger. "Bu kimmiş bakalım?"

"Angua," dedi Gaspode. "O bi'..."

"...*kurt köpeğiyim*," dedi Angua.

İki köpek aç gözlerle etraflarında dönmeye başladı.

"Koca Fido'nun ondan haberi var mı?" dedi Kara Roger.

"Ben de şimdi ona..." diye başladı Gaspode.

"Şimdi..." dedi Kara Roger. "Eminim bizimle gelmek istersiniz. Bu gece lonca gecesi."

"Elbette, elbette," dedi Gaspode. "Hiç sorun değil."

İkisini de rahat hallederim, diye düşündü Angua, ama *aynı anda* değil.

Kurtinsan olmak, bir insanın atardamarını bir anda koparacak güç ve çevikliğe sahip olmak demekti. Bu, babasının sahip olduğu, annesini hep sinirlendiren bir numaraydı; özellikle de yemekten hemen önce yaparsa. Ama Angua'nın içinden bunu yapmak hiçbir zaman gelmemişti. O vejetaryen seçeneği tercih ediyordu.

"S'lam," dedi Kasap, Angua'nın kulağının içine.

"Sen hiç endişelenme," diye sızlandı Gaspode. "Ben ve Koca Fido... aha da böyleyizdir..."

"Ne yapmaya çalışıyorsun? Parmaklarını çaprazlamaya mı? Köpeklerin bunu yapabildiğini bilmiyordum."

"Yapamıyoruz zaten," dedi Gaspode perişan hâlde.

İkisi, artık geçit bile değil de yalnızca duvarlar arasındaki boşluklardan ibaret olan yollarda yarı güdülüp yarı itilip kakılırken, gölgelerin arasında başka köpekler belirdi. Sonunda, etrafındaki binalar için geniş bir ışık kuyusundan ibaret olan çıplak bir avluya geldiler. Bir köşede, yan yatmış çok büyük bir fıçı vardı ve üzerine partal bir battaniye parçası serilmişti. Fıçının önünde beklenti içinde dikilen birtakım köpekler vardı; bazıları tek gözlüydü, bazıları tek kulaklıydı, hepsinin yara izleri vardı ve hepsi *dişliydi.*

"Siz," dedi Kara Roger, "burada bekleyin."

"Kaçm'ya çalışm'yın," dedi Kasap, "çünki bağığsaklağınızın sökülmesi hoş olm'yoğ genellikle."

Angua başını Gaspode düzeyine eğdi. Küçük köpek titriyordu.

"Başımı nasıl bir belaya soktun?" diye hırladı. "Bu mu Köpek Loncası? Bir avuç sokak köpeği mi?"

"Şşşş! Öyle deme! Bunlar sıradan *sokak* köpekleri değil. Aman tanrılar..." Gaspode etrafına bakındı. "Loncaya *sıradan* köpek almazlar. Eyvah eyvah, hayır... Bunlar..." Sesini alçalttı. "...şey... *kötü* köpek."

"Kötü köpek mi?"

"*Kötü köpek. Seni yaramaz köpek. Al sana bi' şaplak. Seni kötü köpek,*" diye mırıldandı Gaspode, korkunç bir repliği ezberden

okur gibi. "Burada gördüğün her köpek, tamam mı, her biri... sahibinden kaçtı. Kaç kaç kaç..."

"Bu mu yani?"

"Bu mu mu yani? Ne demek *bu mu?* Sen tam olarak köpek sayılmazsın. Anlayamazsın. Nasıl olduğunu bilemezsin. Ama Koca Fido... O, onlara anlattı. Boğma tasmanızı atın, kurtulun, dedi. Sizi besleyen eli ısırın, dedi. Ayaklanın ve uluyun, dedi... Onlara gururu öğretti," dedi Gaspode, korku ve huşu dolu bir sesle. "Onlara dedi ki, özgür bi' ruhu olmayan her köpek, ölü bi' köpektir. Geçen hafta, sırf oradan geçen bi' insana kuyruk salladı diye bi' dobermanı öldürdü."

Angua diğer köpeklere baktı. Hepsi bakımsız görünüyordu. Ama aynı zamanda, tuhaf bir şekilde, hiç de köpeksi görünmüyorlardı. Tıraşı uzamış, oldukça küçük ve titiz görünüşlü beyaz bir kaniş vardı; ekose bir ceketin lime lime kalıntıları omuzlarından sarkan bir kucak köpeği vardı... Fakat ortada gezinmiyorlar, didişmiyorlardı. Angua'nın daha önce de gördüğü ama *köpeklerde* hiç rastlamadığı, birbirinin tıpatıp aynı, kararlı ifadelere sahiplerdi.

Gaspode şimdi açık açık titriyordu. Angua kanişe doğru süzüldü. Keçeleşmiş kürkünün altındaki pırıltılı tasması hâlâ görülebiliyordu.

"Bu Koca Fido denen," dedi, "bir tür kurt falan mı?"

"Bütün köpekler ruhen kurttur," dedi kaniş, "ama sözde insanlığın oyunlarıyla zalimce aşağılanarak, gerçek kaderlerinden koparılmışlardır."

Alıntı gibi bir laftı bu.

"Bunu Koca Fido mı söyledi?" diye tahmin yürüttü Angua.

Kaniş başını çevirdi. Angua onun gözlerini ilk defa gördü. Kıpkırmızı ve zırdeliydiler. O gözlere sahip olan biri, dilediği

her şeyi öldürebilirdi; çünkü delilik, *hakiki* delilik, bir yumrukla koca bir keresteyi delebilirdi.

"Evet," dedi Koca Fido.

Bir zamanlar normal bir köpekti. Dileniyor, yuvarlanıyor, sahibinin yanında yürüyor, fırlatılan şeyleri geri getiriyordu. Her gece yürüyüşe çıkarılıyordu.

Her ne olduysa, bir ışık çakmasıyla falan olmadı. Bir gece sepetinde yatıyordu ve ismi hakkında düşünmeye başladı. Fido... Sepetindeki isim hakkında düşündü. Fido... Üzerinde ismi yazan battaniyesi ve üzerinde ismi yazan yemek tası hakkında düşündü. Fido... Hepsinden öte, üzerinde ismi yazan tasması hakkında kara kara düşüncelere daldı. Fido... Ve beyninin içinde, derinlerde, bir şey "tık" etti. Fido battaniyesini yedi, sahibini hırpaladı ve mutfak penceresinden dışarı atladı. Sokakta, Fido'nun dört katı büyüklüğündeki bir labrador onun tasmasına güldü. Otuz saniye sonra labrador, inleyerek kaçıyordu.

Bu yalnızca başlangıçtı.

Köpek hiyerarşisi kolay işti. Fido etrafta sürekli sordu soruşturdu. Ve genellikle boğuk bir sesle yapıyordu bunu, çünkü o sırada ağzında birinin bacağını tutuyor oluyordu. Sonunda şehirdeki en büyük sokak köpeği çetesinin önderini buldu. Herkes (köpek olan herkes), Kafayı Yemiş Arthur –yani tek gözü ve çok pis huyu olan bir rottweiler– ile Fido arasındaki kavgayı uzun süre konuştu. Çoğu hayvan ölümüne dövüşmez; çoğu hayvan, içlerinden biri yenilene kadar dövüşür. Fakat Fido'yu alt etmek imkânsızdı; o çok hızlı, küçük, tasmalı bir ölüm rüzgârıydı. Fido, Kafayı Yemiş Arthur pes edene kadar, dişleyebildiği her yerini dişlemişti ve sonra da onu öldürerek, herkesi (köpek

olan herkesi) hayretler içinde bırakmıştı. Fido'da, açıklaması imkânsız bir kararlılık vardı; ona beş dakika boyunca bir taşlama makinesi doğrultsanız, o yine de, kendinden geriye ne kalmışsa onunla, hâlâ direnmeye devam ederdi. *Ve aklınız varsa ona arkanızı dönmezdiniz.*

Çünkü Koca Fido'nun bir hayali vardı.

"Bir sorun mu var?" dedi Havuç.

"Şu *trol*, şu *cüceye* hakaret etti," dedi cüce Kolugüçlü.

"Ben yalnızca, Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş'ın, Bekçi Yardımcısı... Hrolf Pijama'ya bir emir verdiğini duydum," dedi Havuç. "Ne var bunda?"

"O bir *trol!*"

"Ee?"

"Bir cüceye hakaret etti!"

"Aslında, o teknik bir askeri terimdi..." dedi Çavuş Colon.

"O lanet trol bugün benim hayatımı kurtardı," diye bağırdı Madenmidilli.

"Ne için?"

"Ne için mi? *Ne için mi?* Çünkü *benim* hayatımdı, işte bunun için! O hayata çok bağlıyım!"

"Benim kastettiğim..."

"Kes sesini, Abba Kolugüçlü! Sen ne bilirsin ki, seni sivil vatandaş! Neden bu kadar aptalsın? Ah be! Ben bu boktan şeyler için fazla kısayım!"

Kapıda bir gölge belirdi. Kömürdamarı temel olarak, yatay bir şekle sahip, çatlaklar ve dik yüzeylerden oluşan, karanlık bir kütleydi. Gözleri kuşkuyla, kırmızı kırmızı parlıyordu.

"Şimdi de onu salıveriyorsunuz!" diye inledi bir cüce.

"Çünkü onu hapsetmek için bir sebebimiz yok," dedi Havuç. "Bay Çekiçdiz'i her kim öldürdüyse, bir cücenin kapısından geçebilecek kadar ufaktı. Bu boydaki bir trol o kapıdan geçemezdi."

"Ama onun *kötü* bir trol olduğunu herkes biliyor!" diye bağırdı Kolugüçlü.

"Ben bişi yapmadım," dedi Kömürdamarı.

"Onu şimdi salıveremezsiniz efendim," diye tısladı Colon. "Ona saldırırlar!"

"Ben bişi yapmadım."

"İyi bir noktaya temas ettin Çavuş. Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş?"

"Efendim?"

"Onu Şehir Milislerine al."

"Ben bişi yapmadım."

"Bunu yapamazsın!" diye bağırdı cüce.

"Ben bekçi olmam," diye hırladı Kömürdamarı.

Havuç ona doğru eğildi.

"Şurada yüz kadar cüce var," diye fısıldadı. "Kocaman baltaları olan cüceler."

Kömürdamarı gözlerini kırptı.

"Katılcam."

"Ona yemin ettir, Yetkili Bekçi Yardımcısı."

"Bir cüce daha almak için izin istiyorum efendim. Eşitliği korumak için?"

"Elbette, Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli."

Havuç miğferini çıkardı ve alnını sildi.

"O zaman, şimdilik bu kadar," dedi.

Kalabalık ona baktı.

Havuç neşeyle gülümsedi.

"Kalmak istemeyen kimsenin burada kalması gerekmiyor," dedi.

"Ben bişi yapmadım."

"Evet ama... bak," dedi Kolugüçlü, "Çekiçdiz'i o öldürmediyse, kim öldürdü?"

"Ben bişi yapmadım."

"Soruşturmamız sürüyor."

"Kimin öldürdüğünü bilmiyorsun!"

"Ama öğreneceğim."

"Ah, öyle mi? Affedersin ama, ne zaman *öğreneceksin?*"

"Yarın."

Cüce duraksadı.

"Ha. Tamam o zaman," dedi büyük gönülsüzlükle. "Yarın. Ama yarın *öğrensen* iyi olur."

"Tamam," dedi Havuç.

Kalabalık dağıldı; ya da en azından, biraz yayıldı. Trol, cüce ya da insan; izlenecek sokak tiyatrosu varsa bütün Ankh-Morpork vatandaşları durup izlerdi.

Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş, gururla göğsünü şişirerek ve kurum kurum kurularak –öyle ki, yumrukları bile yere anca değiyordu– birliğinde göz gezdirdi.

"Beni dinleyin, sizi korkunç troller!"

Duraksadı, çünkü sonraki düşünceleri ayak sürüyerek, yavaşça sıralanıyordu.

"Şimdi beni iyice dinleyin! Siz artık bekçisiniz çocuklar! Bu, büyük fırsatlar sağlayan bir iş!" dedi. "Ben gireli on dakka oldu ve terfi aldım bile! Ve Sivil Sokak'ta iyi bir iş için eğitim ve terbiye aldım! Bu, çivili sopanız. Onu yiyeceksiniz. Onunla yatacaksınız!

Kayağantaş zıpla dediğinde, siz... ne renk diyeceksiniz! Bu işi sayı sayı yapacağız ve bende sayı çok!"

"Ben bişi yapmadım."

"Sen, Kömürdamarı. Kendine çekidüzen ver! Senin sırt çantanda, bir mareşalin kabaeti var!"

"Benim sırt çantam yok."

"Şimdi hemen yere yat ve otuz iki şınaf çek! Hayır! Altmış dört çek!"

Çavuş Colon burun kemerini ovaladı.

Yaşıyoruz yahu, diye düşündü. Bir trol bir cüceye bir sürü başka cücenin gözleri önünde hakaret etti... Sonra, Kömürdamarı... yani, *Kömürdamarı* yahu... Onunla karşılaştırıldığında Kayağantaş bile Bay Temiz gibi kalıyor... İşte o Kömürdamarı serbest kaldı ve şimdi bekçi oldu... Havuç, Mayonez'i yere yapıştırdı. Havuç, her şeyi yarına kadar çözeceğimizi söyledi fakat hava kararda bile.

Ve hâlâ yaşıyoruz.

Onbaşı Havuç, çılgının teki.

Şu köpeklere bak. Bu sıcakta, onların bile sinirleri ayakta.

Angua uluyan köpekleri dinledi ve kurtlar hakkında düşündü.

Kurt sürüleriyle koşmuştu birkaç kez. Kurtları bilirdi. Ama bu köpekler kurt *değildi.* Kurtlar genellikle barışçıl yaratıklardı ve yaşamları da oldukça basitti. Aslında düşününce, o sürülerin önderleri Havuç'a çok benziyordu. O kurtlar yüksek ormanlara nasıl uyum sağlamışsa Havuç da şehre öyle uyum sağlamıştı.

Ve köpekler kurtlardan daha zekiydi, çünkü kurtların zekâya *ihtiyacı* yoktu. Onların başka şeyleri vardı. Ama köpekler... İnsanlar onlara, bunu isteyip istemediklerine aldırmadan, zekâ

vermişti. Ayrıca, köpekler kurtlardan kesinlikle daha vahşiydi. Bunu da insanlardan öğrenmişlerdi.

Koca Fido basit bir sokak köpeği çetesini, cahillerin kurt sürüsü zannettiği şeye, bir tür kürklü ölüm makinesine dönüştürmüştü.

Angua etrafına bakındı.

Büyük köpekler, küçük köpekler, şişman köpekler, sıska köpekler... Fido konuşurken hepsi ışıl ışıl gözlerle onu izliyordu.

Kader hakkında konuşuyordu.

Disiplin hakkında konuşuyordu.

Köpek Irkının Doğal Üstünlüğü hakkında konuşuyordu.

Ve *kurtlar* hakkında konuşuyordu. Yalnız, Koca Fido'nun kurtlar hakkında düşündükleri, Angua'nın kurtlar hakkında bildiğinden farklıydı. Koca Fido'nun hayalindeki kurtlar daha büyük, daha haşin ve daha bilgeydi. Onlar Ormanın Kralıydı, Gecenin Dehşetiydi. "Hızlıdiş" veya "Gümüşsırt" gibi isimleri vardı. Ve her köpek, onlar gibi olmayı hedeflemeliydi.

Koca Fido, Angua'yı beğendi. Bir kurda çok benzediğini söyledi.

Fido, konuşurken endişe içinde pırtlatan küçük bir köpeğin doğal şeklinin aslında çok daha büyük olduğunu anlattı; diğer köpekler yine büyülenmiş gibi dinledi. Angua, bunu yaptıktan sonra buradan sağ çıkabileceğini bilse hepsine gülerdi.

Sonra, sıçana benzeyen küçük bir melez köpek, iki teriyer tarafından halkanın ortasına sürüklendi ve "atılan bir sopayı geri getirmekle" suçlandı. Kurtlar bile bunu başka kurtlara yapmazdı. Kurt davranış kodu diye bir şey yoktu. Olması gerekmiyordu. Kurtların kurt olmak konusunda kurallara ihtiyacı yoktu.

İnfazdan sonra Angua, Gaspode'u bir köşeye çökmüş, dikkat çekmemeye çalışırken buldu.

"Gizlice kaçsak peşimize takılırlar mı?" dedi.

"Sanmam. Toplantı bitti çünkü."

"Hadi gidelim o zaman."

Sallana sallana bir ara geçide girdiler ve kimsenin onlara dikkat etmediğinden emin olduktan sonra tabanları yağladılar.

"Aman tanrılar!" dedi Angua, köpek kalabalığından iyice uzaklaştıktan sonra. "Kudurmuş gibiydi, değil mi?"

"Hayır. Ağzın köpürmeye başladığında kudurmuşsun demektir," dedi Gaspode. "Fido ise deli. Yani sadece *beyni* köpürmeye başlamış."

"Kurtlar hakkında söylediği onca şey..."

"Bi' köpeğin de düş kurmaya hakkı vardır herhâlde," dedi Gaspode.

"Ama kurtlar öyle değil ki! Onların adı bile olmaz!"

"Herkesin bi' adı *vardır*."

"Kurtların yok. Neden olsun ki? Onlar kim olduklarını bilir, sürünün geri kalanının da kim olduğunu bilirler. Her şey... bir imgedir. Koku, his ve şekil. Kurtların 'kurt' anlamına gelen bir sözcüğü bile yok! Öyle olmaz bu işler. İsimler insanlara özgüdür."

"Köpeklerin adı var ama. *Benim* adım var. Gaspode. Adım bu," dedi Gaspode, biraz surat asarak.

"Eh... nedenini bilmiyorum ama," dedi Angua, "kurtların adı olmaz."

O kadar da koyu olmayan bir fincan kahve kadar kara gökyüzünde ay yükselmişti.

Ayın ışıkları, gümüş çizgiler ve gölgelerden ibaret bir ağa dönüştürmüştü şehri.

Çok eskiden, şehrin merkezi, Görünmez Üniversite'deki Sanat Kulesi'ydi. Ama şehirlerin, zamanla yavaş yavaş göç etmek gibi bir özelliği vardır. Ankh-Morpork'un merkezi artık Sanat Kulesi'nden yüzlerce metre uzaktaydı. Kule hâlâ şehrin hâkim özelliğiydi ama yalnızca, gece göğünde yükselen kapkara silüetiyle. Kule, basit gölgelerin becerebildiğinden daha da kara görünmeyi başarıyordu.

Bugünlerde ise neredeyse kimse Sanat Kulesi'ne bakmıyordu, çünkü öteden beri oradaydı. Öyle bir şeydi işte. Aşina şeylere kimse bakmazdı.

Taşa çarpan metalin çok hafif tıngırtısı geldi. Kulenin yakınlarında biri olsa ve tam olarak doğru yere baksa, bir anlığına, kuleden de karanlık bir lekenin ağır ağır ama kararlılıkla tepeye doğru tırmandığını gördüğünü düşünebilirdi...

Ay ışığı bir anlığına, şeklin sırtına asılmış ince, metal, uzun bir silindirden yansıdı. Sonra, şekil tırmanmaya devam ederken, silindir yine gölgeye doğru savruldu.

Pencere sıkıca kapatılmıştı.

"Ama her zaman açık bırakırdı," diye sızlandı Angua.

"Bu gece kapatmış olmalı," dedi Gaspode. "Etrafta bi' sürü tuhaf tip var ya."

"Ama o, tuhaf tiplere aşinadır," dedi Angua. "Tuhaf tiplerin çoğu onun evinde yaşar."

"İnsana dönüşüp pencereyi kırman gerekecek."

"Bunu yapamam! Çıplağım!"

"Ee, şimdi de çıplaksın?"

"Ama şu an kurdum! O farklı!"

"Ben hayatım boyunca bi' şey giymedim ve bu *beni* hiç rahatsız etmedi."

"Karakol," diye mırıldandı Angua. "Karakol'da bir şeyler vardır. En azından yedek zincir zırh. Bir örtü falan. Ve kapısı asla doğru düzgün kapanmıyor. Gel hadi."

Sokakta koşmaya başladı. Gaspode da sızlanarak peşine takıldı.

Biri, şarkı söylüyordu.

"Vay," dedi Gaspode. "Şuna bak."

Yanlarından dört bekçi; iki cüce ve iki trol geçti. Angua, Kayağantaş'ı tanıdı.

"Marş, marş, marş! Siz gördüğüm, kuşkusuz ki en berbat bekçilersiniz! Kaldırın ayaklarınızı!"

"Ben bişi yapmadım!"

"Şimdi berbat hayatında ilk defa bişi yapıyorsun, Bekçi Yardımcısı Kömürdamarı! Teşkilat sizi adam edecek!"

Manga köşeyi dolanarak gözden kayboldu.

"Neler oluyor?" dedi Angua.

"Ne bileyim. Biri durup çişini yaparsa, daha fazlasını öğrenebilirim belki."

Pseudopolis Karakolu'nun önünde küçük bir kalabalık toplanmıştı. Onlar da bekçi gibiydi. Çavuş Colon, titrek bir fenerin altında dikilmiş, bir yandan not defterine notlar alıyor bir yandan da pos bıyıklı ufak tefek bir adamla konuşuyordu.

"Adınız, bayım?"

"SILAS! CUMBERBATCH!"

"Siz eskiden çığırtkandınız, değil mi?"

"EVET! ÖYLEYDİM!"

"Tamam. Ona şilinini verin. Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli? Bu adam senin mangana katılıyor."

"YETKİLİ BEKÇİ YARDIMCISI MADENMİDİLLİ DE KİM?" dedi Cumberbatch.

"Burada, aşağıdayım bayım."

Adam başını eğdi.

"AMA SEN BİR CÜCESİN! BEN ASLA..."

"Üstün olan bir bekçiyle konuşurken hazrol'da duracaksın!" diye bağırdı Madenmidilli.

"Bekçi Teşkilatı'nda cüce, trol ya da insan diye bir şey yoktur, anladın mı?" dedi Colon. "Yalnızca bekçiler vardır, tamam mı? Onbaşı Havuç öyle diyor. Elbette, eğer Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş'ın mangasında olmak istiyorsan..."

"BEN CÜCELERİ *SEVERİM*," dedi Cumberbatch telaşla. "HEP SEVMİŞİMDİR. TEŞKİLATTA CÜCE DİYE BİR ŞEY OLDUĞUNDAN DEĞİL GERÇİ," diye ekledi, bir an düşündükten sonra.

"Çabuk öğreniyorsun. Sen bu erkekler ordusunda çok yükselirsin," dedi Madenmidilli. "Kısa zamanda mareşal biletini sırt çantanda bulursun sen. DikkAAAAAyt! Marş, marş, marş..."

"Şimdiye kadarki beşinci gönüllü," dedi Colon, Onbaşı Nobbs'a, Madenmidilli ile yeni acemisi karanlıkta uzaklaşırlarken. "Üniversite'nin Dekanı bile katılmak istedi. Hayret verici."

Angua, Gaspode'a baktı. Gaspode omuzlarını silkti.

"Kayağantaş kesinlikle hizaya sokuyor onları," dedi Colon. "On dakika içinde avucunda hamura dönüşüyorlar. Gerçi," diye ekledi, "o ellerin içinde on dakikada her şey hamura dönüşür. Ah, orduya ilk yazıldığımda bizi eğiten çavuşu hatırlatıyor bana..."

"Sert biri miydi?" dedi Nobby, bir sigara yakarak.

"Sert mi? *Sert* mi? Hem de nasıl! On üç hafta boyunca sefalet çektik! Her sabah on beş kilometre koşu, boğazımıza kadar çamura gömülmek, sürekli bağırılıp azarlanmak, küfür yemek!.. Bir seferinde bütün gece diş fırçasıyla tuvalet temizletti bana! Bizi yataktan çıkarmak için çivili sopayla vururdu. O adamı memnun etmek imkânsızdı. Ondan nefret ediyorduk. Cesaretimiz olsa işini bitirirdik de ama elbette hiçbirimiz yapmadık bunu. Üç ay boyunca cehennem azabı çektirdi bize. Ama... bilirsin... Mezuniyet töreninden sonra, yepyeni üniformalar içinde kendimize bakarken, sonunda gerçek askerler olduğumuzu gördük... Eh, bir gün ona barda rastladık ve... şey... sana söylesem de olur..." Gaspode ve Angua, Colon'un, bir gözyaşı olabilecek şeyi sildiğini fark etti. "...Ben, Tonker Jackson ve Hoggy Spuds, ara geçidin birinde onu kıstırdık ve eşek sudan gelene kadar dövdük. Yumruklarımın iyileşmesi bile üç gün sürdü." Colon burnunu sildi. "Ah, ne güzel günlerdi... Akide şekeri ister misin Nobby?"

"İstemez olur muyum Fred."

"Küçük köpeciğe de bi' tane ver," dedi Gaspode. Colon küçük köpeciğe de bir tane verdi ve sonra neden verdiğini merak etti.

"Gördün mü?" dedi Gaspode, berbat dişleriyle şekeri kıtır kıtır yiyerek. "Ben bi' dâhiyim. *Dâhiyim.*"

"Dua et, Koca Fido bunu öğrenmesin," dedi Angua.

"Yok. Bana dokunmaz o. Onu endişelendiriyorum. Benim Gücüm var." Bir kulağını hararetle kaşıdı. "Bak, oraya geri dönmen gerekmiyor. Birlikte gidip..."

"Olmaz."

"Ah, hayatımın hikâyesi," dedi Gaspode. "'Bak, Gaspode burada. Bi' tekme salla...'"

"Senin büyük, mutlu bir ailen yok muydu?" dedi Angua, kapıyı itip açarken. "Neden onların yanına dönmüyorsun?"

"Ha? Ah, evet. Doğru," dedi Gaspode telaşla. "Evet. Ama ben, böyle... özgürlüğümü seviyorum. Yoksa, dilediğim zaman hemen eve geri dönebilirim."

Angua koşarak merdiveni tırmandı ve en yakındaki kapıyı pençeleyerek açtı.

Burası Havuç'un yatak odasıydı. Onun kokusu, bir tür altınpembe koku, odayı duvardan duvara doldurmuştu.

Bir duvara büyük dikkatle bir cüce madeni çizimi iğnelenmişti. Diğer duvara ucuz bir kâğıt tabakası asılmıştı ve üzerine kurşunkalemle, karalanmış yerleri ve lekeleriyle, şehrin haritası çizilmişti titizlikle.

Havuç pencerenin önüne, şehrin mumlarını israf etmemek amacıyla ışıktan olabildiğince faydalanabileceği bir yere, küçük bir masa yerleştirmişti. Masanın üzerinde kâğıtlar vardı ve bir kavanoz, kurşunkalemlerle doldurulmuştu. Eski bir sandalye de vardı. Bir kâğıt parçası katlanmış, sandalyenin sallanan bacağının altına sıkıştırılmıştı.

Bunlar ve bir giysi sandığı dışında başka eşya yoktu. Angua'ya Vimes'ın odasını hatırlattı. Sahibinin, yaşamak için değil, uyumak için geldiği bir yerdi burası.

Angua, teşkilattaki bekçilerin *gerçekten* görev başında olmadığı bir zaman olup olmadığını merak etti. Çavuş Colon'u sivil kıyafetler içinde hayal bile edemiyordu. Eğer bir bekçiyseniz, *her zaman* bekçiydiniz. Ve tabii bu da şehir için ucuz işgücü demekti, çünkü bekçilere günde yalnızca on saatlik bekçi maaşı ödeniyordu.

"Tamam," dedi. "Yatak örtüsünü kullanabilirim. Gözlerini yum."

"Neden?" dedi Gaspode.

"Edep uğruna!"

Gaspode boş boş baktı. Sonra, "Ah, anladım," dedi. "Bakış açını anlayabiliyorum kesinlikle. Aman aman, çıplak bi' kadına bakmam hiç de uygun olmaz. Ah, hayır. Adamın aklına türlü türlü fikir gelir. Eyvah eyvah."

"Ne demek istediğimi biliyorsun!"

"Bildiğimi söyleyemem. Bildiğimi söyleyemem. Giysiler, köpek şeysi zamazingosu diyebileceğin bi' şey olmamıştır hiçbi' zaman." Gaspode kulağını kaşıdı. "Pardon, iki metasözdizimsel değişkeni aynı cümlede kullandım."

"Senin için farklı. Benim ne olduğumu biliyorsun. Hem, köpekler doğal olarak çıplaktır."

"İnsanlar da öyle..."

Angua dönüştü.

Gaspode kulaklarını geriye yatırdı. Elinde olmadan inledi.

Angua gerindi.

"En kötü kısmı ne, biliyor musun?" dedi. "Saçlarım. Dolaşıklıkları bir türlü açamıyorum. Ve ayaklarım da *çamur* içinde oluyor."

Yatak örtüsünü çekti ve doğaçlama bir toga gibi ona sarındı.

"İşte," dedi, "sokakta bundan daha kötü giyinen bir sürü insan var. Gaspode?"

"Ne?"

"Artık gözlerini açabilirsin."

Gaspode gözlerini kırpıştırdı. Angua'nın iki şekli de iyiydi güzeldi ama... dönüşüm süreci kendine bir istasyon ararken iki

şekil arasında geçen bir iki saniye, dolu mideyle görmek isteyeceğiniz bir manzara değildi.

"Ben... homurdanarak, kıllarınız uzayarak ve gerinerek yerde yuvarlandığınızı falan sanıyordum," diye sızlandı.

Angua, gece görüşü tamamen kaybolmadan önce aynada saçlarına baktı.

"Neden ki?" dedi.

"Bütün o... şeyler... acıtmıyor mu?"

"Tüm bedeninle hapşırmak gibi biraz... Of yahu, adamın tarağı vardır sanırsın, değil mi? Yani... *tarak*? *Herkesin* tarağı vardır..."

"Gerçekten de büyük bi'... hapşırık?"

"Giysi fırçası bile olurdu..."

Kapı gıcırdayarak açılınca yerlerinde donakaldılar.

Havuç içeri girdi. Odanın loşluğunda onları fark etmedi ve masaya yöneldi. Bir ışık parlaması oldu, sülfür kokusu duyuldu ve Havuç, yaktığı kibriti kullanarak mumun fitilini tutuşturdu.

Miğferini çıkardı. Sonra, bir ağırlığın omuzlarına binmesine nihayet izin vermiş gibi, birden çöktü.

"Bu doğru olamaz!" dedi.

"Ne doğru olamaz?" dedi Angua.

Havuç hızla döndü.

"Burada ne işin var?"

"Suikastçılar Loncası'nda casusluk ederken üniforman çalındı," dedi Gaspode hızla.

"Üniformam çalındı," dedi Angua, "Şey. Suikastçılar Loncası'ndayken. Casusluk yapıyordum." Havuç hâlâ ona bakıyordu. "Sürekli mırıldanan, yaşlı bir adam vardı. O çaldı," diye devam etti Angua çaresizlik içinde.

"Hastir? Milenyum el ve karides?"

"Evet. O."

"Pis İhtiyar Ron." Havuç içini çekti. "Muhtemelen içki karşılığında satmıştır. Ama nerede yaşadığını biliyorum. Unutturma da bir ara gidip iki çift laf edeyim ona."

"Loncanın *içindeyken* ne giydiğini sormak istemezsin," dedi, yatağın altına girmiş olan Gaspode.

"Kes sesini!" dedi Angua.

"Ne?" dedi Havuç.

"Oda meselesini öğrendim," dedi Angua çabucak. "Sahibi..."

"Edward O'lüm?" dedi Havuç, yatağın üzerine oturarak. Eski yatak yayları *going-going-gring* yaptı.

"*Sen* nereden biliyorsun?"

"Sanırım tüfengi O'lüm çaldı. Beano'yu da onun öldürdüğünü düşünüyorum. Ama... ücret almadan öldüren suikastçılar? Bu, cüceler ve aletlerinden de beter. Palyaçolar ve yüzlerinden de beter. Cruces'ın çok kızdığını duydum. Suikastçılar tüm şehirde O'lüm'ü arıyor."

"Ah. Pekâlâ. Edward'ı bulduklarında onun yerinde olmayı hiç istemezdim."

"Bence *şu anda da* onun yerinde olmak istemezdin. Nerede olduğunu biliyorum. Öte dünyada. Edward *öldü*."

"Suikastçılar onu buldu mu yani?"

"Hayır. Başka biri buldu. Sonra da Madenmidilli ile Kayağantaş buldu. Bu işi biraz biliyorsam, öleli günler olmuş. Ama... anlıyor musun? Bu doğru olamaz! Fakat yüzündeki Beano makyajını sildim, kırmızı burnu çıkardım ve... kesinlikle oydu. Ve peruk da tam olarak doğruydu. Kızıl saçlar... Doğrudan Çekiçdiz'e gitmiş olmalı."

"Ama... biri Kayağantaş'a da ateş etti. *Ve* dilenci kızı öldürdü."

"Evet."

Angua onun yanına oturdu.

"O zaman, Edward olamaz?"

"Hah!" Havuç göğüs plakasını çözdü ve zincir zırhını çıkardı.

"Yani bir başkasını arıyoruz," dedi Angua. "*Üçüncü adamı.*"

"Ama ipucu yok ki! Yalnızca tüfenkli bir adam var! Şehirde bir yerde! Her yerde olabilir! Ve ben çok yorgunum!"

Havuç yayları tıngırdatarak yerinden kalktı ve masaya doğru sallana sallana yürüdü. Oturdu, bir kâğıt parçasını önüne çekti, kurşunkalemi inceledi, kılıcıyla ucunu açtı ve bir an düşündükten sonra yazmaya başladı.

Angua sessizlik içinde onu izledi. Havuç, zincir zırhının içine kısa kollu bir deri gömlek giymişti. Sol kolunun üst kısmında, taç şeklinde bir doğum izi vardı.

"Yüzbaşı Vimes'ın yaptığı gibi, her şeyi yazıyor musun?" dedi Angua bir süre sonra.

"Hayır."

"Ne yapıyorsun peki?"

"Annemle babama mektup yazıyorum."

"Ciddi misin?"

"Annemle babama hep yazarım. Söz verdim. Hem, düşünmeme de yardımcı oluyor. Düşünürken hep memlekete mektup yazarım. Babam bana bir sürü iyi öğüt de verir."

Havuç'un önünde, içi mektupla dolu tahta bir kutu vardı. Babası, yanıtlarını Havuç'un kendi mektuplarının arkasına yazardı, çünkü bir cüce madeninin dibinde kâğıt bulmak zordu.

"Ne tür iyi öğütler?"

"Genellikle madencilik hakkında. Hareket eden kayalar falan. Destekler ve payandalar. Bir madenin içinde hata yapma lüksün yoktur. Her şeyi doğru yapmak zorundasın."

Kurşunkalem kâğıdın üzerinde cızırdadı.

Kapı hâlâ aralıktı. Biri, Havuç'un yarı çıplak bir kadınla birlikte odada yalnız olduğunu pekâlâ gördüğünü ama kapıyı da aslında işitilmemeye çalışarak çaldığını metaforik mors koduyla anlatan bir çalış tarzıyla, kapıyı çekinerek tıklattı.

Çavuş Colon öksürdü. Öksürüğün içinde pis bir gülüş de vardı.

"Evet Çavuş?" dedi Havuç, dönüp bakmadan.

"Şimdi ne yapmamı istiyorsunuz, efendim?"

"Ekip ekip yolla onları Çavuş. Her ekipte en az bir insan, bir cüce ve bir trol olsun."

"Başüstüne efendim. Ne yapacaklar efendim?"

"Görünür olacaklar Çavuş."

"Pekâlâ efendim. Efendim... yalnız, gönüllülerden biri... Bay Bleakley, efendim. Elm Sokağı'ndan? Adam bir vampir. Yani, teknik olarak aslında. Ama mezbahada çalışıyor, bu yüzden aslında..."

"Ona çok teşekkür et ve evine yolla, Çavuş."

Colon, anlamlı anlamlı Angua'ya baktı.

"Başüstüne efendim. Tamam," dedi gönülsüzce. "Ama aslında sorun olmaz, yalnızca fazladan hemoglobine ihtiyaç duyuyor ve..."

"Hayır!"

"Tamam. Peki. Ben, ee... gitmesini söyleyeyim madem."

Colon kapıyı kapattı. *Menteşe* de pis pis sırıtıyordu.

"Sana 'efendim' diyorlar," dedi Angua. "Fark ettin mi?"

"Evet. Ama doğru yapmıyorlar. Herkes kendi adına düşünebilmeli, Yüzbaşı Vimes öyle der. Fakat sorun şu ki, onlara bunu söylersen, herkes *yalnızca* kendi adına düşünmeye başlar. 'Neticede' sözcüğünü nasıl yazarsın?"

"Yazmam."

"Tamam." Havuç hâlâ dönüp bakmıyordu. "Gecenin geri kalanı boyunca şehri kontrol altında tutmayı başaracağız sanırım. Herkesin aklı başına geldi."

Hayır, gelmedi, dedi Angua kendi kafasının mahremiyeti içinde. Sadece, *seni* gördüler. Hipnotizma gibiydi...

Herkes senin hayalini yaşıyor. Tıpkı Koca Fido gibi sen de hayal kuruyorsun; gerçi onunkisi daha ziyade bir kâbustu ama sen herkes adına *düş* kuruyorsun. Gerçekten de herkesin, özünde *iyi* olduğuna inanıyorsun. Ve yalnızca bir anlığına, senin yakınındayken, *onlar da* buna inanıyor...

Dışarıdan bir yerden uygun adım yürüyen yumrukların sesi geldi. Kayağantaş'ın ekibi bir tur daha atıyordu.

Ah, pekâlâ. Eninde sonunda öğrenecek...

"Havuç?"

"Hmm?"

"Biliyor musun... Madenmidilli, trol ve ben, teşkilata katılırken... Şey, neden biz üçümüzü seçtiler, biliyorsun değil mi?"

"Elbette. Azınlık grupları temsil ettiğiniz için. Bir trol, bir cüce, bir de *kadın*."

"Ha." Angua duraksadı. Dışarıda hâlâ ay ışığı vardı. Ona söyleyebilir, sonra koşarak aşağı inebilir, dönüşür ve şafak sökmeden önce şehirden çıkmış olurdu. Zaten eninde sonunda bunu yapması gerekecekti. Şehirlerden kaçmak konusunda uzmanlaşmıştı.

"Şey, tam olarak öyle değil," dedi. "Biliyorsun ya, şehirde bir sürü ölmemiş vardı ve Ataerk ısrarla, onların da..."

"Kızı öp," dedi Gaspode, yatağın altından.

Angua donakaldı. Havuç'un yüzüne, var olmadığına inanmak üzere programlandığı bir sesi duymuş birinin şaşkın ifadesi geldi. Kızardı.

"Gaspode!" diye terslendi Angua, Köpekçeye dönerek.

"Ne yaptığımı biliyorum ben. Bi' erkek, bi' kadın. Kader bu," dedi Gaspode.

Angua ayağa kalktı.

Havuç da ayağa fırladı. O kadar hızlı fırladı ki sandalyesi devrildi.

"Benim gitmem lazım," dedi Angua.

"Şey... gitme..."

"Şimdi, kıza doğru uzan," dedi Gaspode.

Asla yolunda gitmez, dedi Angua. Hiçbir zaman yolunda gitmedi. Kurtinsanlar, kurtinsanlarla takılmak zorunda. Bunu yalnızca onlar *anlar*...

Ama...

Diğer yandan...

Madem ki zaten kaçacağım...

Angua bir parmağını kaldırdı.

"Bir dakika," dedi neşeyle. Tek hamleyle yatağın altına uzandı ve Gaspode'u ensesinden yakalayarak çekti.

"Bana ihtiyacın var!" diye sızlandı köpek, kapı dışarı edilirken. "Yani... o bu işten ne anlar ki? Onun iyi zaman geçirmekten anladığı şey, sana Morpork Heykeli'ni falan göstermek! Beni yere bır..."

Kapı çarpılarak kapandı.

Angua sırtını kapıya dayadı.

Tıpkı yine Pseudopolis ve Quirm'deki gibi bitecekti ve...

"Angua?" dedi Havuç

Angua ona baktı.

"Hiçbir şey söyleme," dedi. "Belki o zaman, her şey yolunda gidebilir."

Bir süre sonra, yatak yayları *going* yaptı.

Ve bundan kısa süre sonra, Onbaşı Havuç *bambaşka* bir dünyaya gitti. Hem de ekmek ve gazete aboneliğini iptal etmeye zahmet bile etmeden...

Onbaşı Havuç, gecenin dördünde, yalnızca gece yaşayanların (suçluların, polislerin ve benzer uyumsuzların) bildiği o gizli saatte uyandı.

Kesinlikle çok, çok ilginç bir gece olmuştu.

Havuç gerçekten de düz bir adamdı ama aptal değildi ve *işin mekanik tarafı* diyebileceğimiz şeyin her zaman gayet farkındaydı. Daha önce pek çok genç hanımla tanışmış, onları sık sık canlandırıcı yürüyüşlere çıkarmış, büyüleyici demir işlerini ve ilginç kamu binalarını göstermişti; ta ki onlar, anlaşılamaz bir biçimde tüm ilgilerini yitirene kadar. Orospu Çukurları'nda* da sık sık devriye gezmişti. Fakat kadınları hiçbir zaman, kendisiyle alakalı şeyler olarak görmemişti. Ve tabiri caizse, *onların içindeki yerinin* neresi olduğundan da asla emin olamamıştı.

Tabii bu yeni bilgi, anne babasına yazacağı şeylerden biri olmayacaktı muhtemelen. Onlar bunu hemen hemen kesin olarak biliyor olmalıydı.

---

* Bayan Palm ve Terziler Loncası, mahallenin adını "Pazarlığa Tabi Sevgi Sokağı" olarak değiştirme konusunda Ataerk'i uzun süredir ikna etmeye çalışıyordu.

Yataktan çıktı. Perdeler kapalıydı ve oda boğucu şekilde sıcaktı.

Arkasında, Angua'nın, kendisi yataktan kalkınca oluşan çukura yuvarlandığını işitti.

Sonra iki elle ve büyük şevkle perdeleri açtı ve yuvarlak dolunayın beyaz ışığı içeri doldu.

Arkasında, Angua'nın, uykusunda içini çektiğini duyduğunu sandı.

Uzaktaki ovada gök gürültülü fırtınalar vardı. Havuç ufka saplanan şimşekleri görebiliyordu. Yağmur kokusu vardı sanki. Ama şehrin havası durgun ve sıcaktı ve uzaktaki fırtına olasılığı yüzünden daha da ısınmıştı.

Önünde, Üniversite'nin Sanat Kulesi yükseliyordu. Onu her gün görüyordu. Kule şehrin yarısına hâkimdi.

Arkasında, Angua'nın yattığı yatak, *gring* yaptı.

"Sanırım, yakında..." diye başladı Havuç ve döndü.

Ve tam döndüğü sırada, kulenin tepesinde bir anlığına çakan, metalden yansıyan ay ışığı pırıltısını kaçırdı.

Çavuş Colon, Karakol'un fırın gibi havasından kaçmış, dışarıda bir banka oturmuştu.

İçeriden çekiç sesleri geliyordu. Madenmidilli on dakika önce gelmişti; elinde bir alet çantası ve iki miğfer, yüzünde ise kararlı bir ifade vardı. O küçük şeytanın ne üzerinde çalıştığını biliyorsa Colon ne olsundu.

Not defterindeki isimlerin yanına işaret koyarak bir kez daha yavaşça saydı.

Hiç kuşku yoktu. Gece Bekçileri artık yirmi personele ulaşmıştı. Belki daha fazla. Kayagantaş kendini aşmış, iki adam daha

yazmıştı: bir başka trolü ve bir de... Corksock'ın Şık Giysiler Dükkânı'nın dışındaki tahta mankeni.* Bu iş böyle devam ederse, ana kapının yakınındaki eski Karakol'u bile tekrar açabilirlerdi. Tıpkı eski günlerdeki gibi...

Gerçi, teşkilatın en son ne zaman yirmi adamı olduğunu *hatırlamıyordu* bile.

Başta iyi bir fikir gibi gelmişti. Durumun kontrol altında tutulmasını sağladığı kesindi. Ama sabahleyin Ataerk'in kulağına gidecekti ve Ataerk de kıdemli bekçiyi görmek isteyecekti...

Çavuş Colon şu anda kıdemli bekçinin kim olduğundan o kadar da emin değildi. Ya Yüzbaşı Vimes'tı ya da... açıklayamadığı bir şekilde, Onbaşı Havuç olması gerektiğini hissediyordu. Fakat Yüzbaşı buralarda değildi ve Onbaşı Havuç da yalnızca bir onbaşıydı; ve Lord Vetinari laf sokmak ve "Maaşlarını kim ödeyecekmiş, affedersin?" gibi şeyler söylemek üzere birini çağırdığında, işin Fred Colon'a, yani kendisine düşeceği gibi korkunç bir fikir vardı kafasında. O zaman gerçekten hapı yutacaktı işte.

Ayrıca, verecek rütbe de kalmamıştı. Çavuş rütbesinin altında yalnızca dört rütbe vardı ve Nobby de birinin daha onbaşı olması fikrine bozuluyordu, bu yüzden bir kariyer tıkanıklığı ile

---

* Bu "alım" çılgınlığı, uzun zaman sonra yazılan bir Ankh-Morpork halk şarkısına da ilham vermişti. Teneke bir düdük eşliğinde genizden söylenen bu şarkının sözleri şöyleydi:

"Ben Geniş Yol'un aşağısında yürüyorken
Alım grubu geldi oraya bekçilerden
Herkesi yakaladılar ayak bileklerinden ve teşkilata gönüllü olarak katılacaksınız katılmazsanız sizin o *goohuloog* kafanızı tekmeleriz dediler
Ben de döndüm Şeftalili Pasta Sokağı'ndan ve Holofernes'ten
Tra-la-la-la diye şarkı söyleyerekten..."

Şarkı hiç tutmadı.

karşı karşıyalardı. Dahası, bazı bekçiler, terfi almanın yolunun yarım düzine başka bekçi yazdırmak olduğu fikrine kapılmıştı. Kayağantaş bu hızda giderse, ay sonu gelmeden Yüksek Âli Tümgeneral falan olacaktı.

Ve her şeyi daha da garip kılan, Havuç'un hâlâ yalnızca bir onb...

Kırılan camın şıngırtısını duyunca Colon başını kaldırdı. Ne olduğu belirsiz, tüylü bir şey, üst kat camını kırmış, gölgelerin içine konmuş ve ne olduğu anlaşılamadan kaçıp gitmişti.

Karakol kapısı çarpılarak açıldı. Havuç, elinde bir kılıçla dışarı çıktı.

"Nereye gitti? *Nereye* gitti?"

"Bilmiyorum. Neydi ki o?"

Havuç durdu.

"Şey. Emin değilim," dedi.

"Havuç?"

"Çavuş?"

"Yerinde olsam giyinirdim, evlat."

Havuç tan vaktinin karanlığına bakarak dikilmeye devam etti.

"Arkamı döndüm ve oradaydı ve..." Elindeki kılıca, onu taşıdığının farkında bile değilmiş gibi baktı. "Ah, kahretsin!"

Odasına geri koştu ve pantolonunu kaptı. Hızla giyinirken, zihninde buz kadar berrak bir düşünce belirdi aniden:

Hödüğün tekisin, değil mi? Hiç düşünmeden kılıcı kapıverdin. Her şeyi mahvettin! Kaçtı gitti işte ve onu bi' daha asla göremeyeceksin!

Arkasına döndü. Küçük, gri bir köpek, kapıdan dikkatle onu izliyordu.

Öyle bi' şoktan sonra bi' daha asla insana dönüşmeyebilir, dedi düşünceleri. Kurtinsan olması kimin umurunda? Öğrenene kadar fark etmemiştin bile! Ha bu arada, tesadüfen üzerinde bi' parça bisküvi varsa, kapıdaki şu küçük köpeciğe atman ne de iyi olurdu, gerçi düşününce, şu anda üzerinde bisküvi olması olasılığı pek de yüksek değil, bu yüzden bunu düşündüğünü bile unut. Kahretsin, gerçekten her şeyi mahvettin, değil mi?

...diye düşündü Havuç.

"Hav, hav," dedi köpek.

Havuç'un alnı kırıştı.

"*Sensin*, değil mi?" dedi, kılıcını uzatarak.

"Ben mi? Köpekler konuşmaz," dedi Gaspode telaşla. "Bunu en iyi ben bilirim. *Ben de* köpeğim."

"Nereye gittiğini söyle hemen! Yoksa..."

"Yok ya?" dedi Gaspode kasvetle. "Bak, hayatıma dair ilk hatırladığım şey, tamam mı, ilk şey, bi' çuvalın içinde nehre atılışımdı. Bi' tuğlayla beraber. Beni attılar *beni*. Yani, düşünsene, titrek bacaklarım ve komik bir biçimde tersyüz duran bi' kulağım vardı, *yumuş yumuştum* ya! Tamam, kabul, atıldığım nehir Ankh'tı, yani çuvalın içinde olmama rağmen tuğlayı da sürükleyerek yürüye yürüye kıyıya çıkmayı başardım falan. Ama yine de... Çuvalı kemirip kurtulmak üç günümü aldı. O yüzden... Hadi. Tehdit et beni. Hadi."

"Lütfen?" dedi Havuç.

Gaspode kulağını kaşıdı.

"Belki izini sürebilirim," dedi. "Tabii... eh, doğru teşvik verilirse." Cesaret verircesine kaşlarını kaldırıp indirdi.

"Eğer onu bulursan, dilediğin her şeyi veririm sana," dedi Havuç.

"Ah, *pekâlâ. Eğer* diyorsun. Ah, evet. Pek hoş, pek güzel bu *eğer*. Peki, biraz peşinata ne dersin? Şu patilere baksana. Aşınma payını düşünmen lazım. Ve bu burun kendi başına koklamıyor. Hassas ayarlı bi' alet o."

"Hemen aramaya başlamazsan," dedi Havuç, "ben, seni, şahsen..." Duraksadı. Hayatı boyunca hiçbir hayvana eziyet etmemişti. "Onbaşı Nobbs'a devrederim," dedi.

"Ah, işte benim istediğim de buydu," dedi Gaspode acı acı. "*Teşvik.*"

Lekeli burnunu yere dayadı. Ama hepsi gösterişti zaten. Angua'nın kokusu, havada gökkuşağı gibi asılıydı.

"Gerçekten konuşabiliyor musun?" dedi Havuç.

Gaspode gözlerini devirdi.

"Tabii ki hayır," dedi.

Şekil şimdi kulenin tepesine ulaşmıştı.

Şehrin her yerinde fenerler ve mumlar yakılmıştı. Hepsi önüne serilmişti. On bin küçük yeryüzü yıldızı... Ve istediğini, öylesine söndürebilirdi. Bu, tanrı olmak gibi bir şeydi.

Sesler ta buraya kadar, üstelik de son derece berrak şekilde geliyordu. Hayret vericiydi. Tanrı olmak gibi bir şeydi. Uluyan köpekleri, konuşan insanları duyabiliyordu. Zaman zaman bir ses, geri kalan her şeyi bastırarak gece göğüne doğru yükseliyordu.

Asıl güç *buydu* işte. Aşağıda sahip olduğu güç, şunu yap bunu yap deme gücü... O, insanlara özgü, sıradan bir güçtü. Oysa bu... bu... tanrı olmak gibi bir şeydi.

Tüfengi doğrulttu, altı kurşunu dizdi ve gelişigüzel bir ışığa nişan aldı. Sonra bir başkasına. Bir başkasına.

O dilenci kızı vurmasa daha iyi olurdu gerçi. Plan bu değildi. Plan; o zavallı, küçük Edward'ın planı, lonca önderlerini öldürmekti. *Başlangıç olarak* lonca önderlerini... Şehri öndersiz bırak, kargaşaya düşür, sonra da o aptal veliahtın karşısına dikil ve ona, "Git ve hükmet! Bu senin kaderin!" de.

Ama bu düşünce tarzı, eski bir hastalıktı; taçlardan ve aptalca hikâyelerden bulaşan bir hastalık. İnanırdınız da... Hah... Taşa saplanmış bir kılıcı çekip çıkarmak gibi bir numaranın, birinin bir şekilde krallığa layık olduğunu kanıtladığına inanırdınız. Taşa saplanmış bir kılıç ha? Oysa tüfenk, *ondan* bile daha sihirliydi.

Yere uzandı, tüfengi okşadı ve bekledi.

Şafak söktü.

"Ben bişeye dokunmadım," dedi Kömürdamarı ve taş levhasının üzerinde öte yana döndü.

Kayağantaş sopasıyla onun kafasına vurdu.

"Kalkın bakalım askerler!" diye haykırdı. "Ellerinizi şeyinizden... taşlarınızdan çekin ve çoraplarınızı giyin! Teşkilatta güzel bir gün daha! Bekçi Yardımcısı Kömürdamarı! Kalk ayağa, seni berbat adam!"

Yirmi dakika sonra Çavuş Colon, uykulu gözlerle birliği denetliyordu. Hepsi bankların üzerine çökmüştü. Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş hariç. O, resmî bir yardımseverlik havası içinde, dimdik oturuyordu.

"Pekâlâ beyler," diye başladı Colon, "şimdi, sizinle ilgili bazı..."

"Siz beyler! Hemen, şu anda, kulaklarınızı dört açın!" diye gürledi Kayağantaş.

"Teşekkür ederim, Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş," dedi Colon bıkkınlıkla. "Yüzbaşı Vimes bugün evleniyor. Onun şeref muhafızları biz olacağız. Eski günlerde, bekçiler evlenirken hep yapardık bunu. Bu yüzden miğferlerinizi ve göğüs plakalarınızı tertemiz ve pırıl pırıl görmek istiyorum. Tertipleriniz de ışıl ışıl olsun. Tek bir çamur lekesi görmek istemiyorum... Onbaşı Nobbs nerede?"

Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş'ın eli, bir *dinnk!* sesiyle, yeni miğferinden sekti.

"Saatlerdir görmedik efendim!" diye rapor verdi.

Colon gözlerini devirdi.

"Ve birkaçınız da... Peki, Bekçi Yardımcısı Angua nerede?"

Dinnk! "Dün geceden beri kimse görmedi efendim!"

"Pekâlâ. Dün geceyi atlattık, bugünü de atlatırız. Onbaşı Havuç, çakı gibi görünmemiz gerektiğini söylüyor."

Dinnk! "Başüstüne *efendim!*"

"Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş?"

"Efendim?"

"Kafandaki ne?"

Dinnk! "Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli, benim için yaptı efendim. Özel mekanik düşünme miğferi."

Madenmidilli öksürdü.

"Şu büyük parçalar, soğutma kanatları, gördünüz mü? Siyaha boyadım. Kuzenimden mekanik bir motor yürüttüm. Bu fan da havayı şuraya doğru üfürüyor ve..." diye başladı ama Colon'un yüzündeki ifadeyi görünce durdu.

"Bütün gece bunun üzerinde mi çalışıyordun?"

"Evet. Çünkü trol beyinleri fazla ısı..."

Çavuş elini sallayarak susturdu onu.

"Demek, şimdi bir de mekanik askerimiz var," dedi Colon. "Tam bir örnek ordu olduk ha?"

Gaspode coğrafi açıdan mahcup düşmüştü. Nerede olduğunu biliyor sayılırdı. Gölgeler'in ötesinde, tersaneler ve sığır ağıllarıyla kaplı bölgede bir yerdeydi. Normalde tüm şehri kendine ait olarak görürdü ama... burası hariç. Burada, neredeyse Gaspode kadar büyük sıçanlar vardı ve Gaspode özünde bir teriyerdi; Ankh-Morpork sıçanları da teriyer şeklini tanıyacak kadar zekiydi... Üstelik daha az önce iki at tarafından tekmelenmiş ve bir araba tarafından da ezileyazmıştı. Kokuyu da kaybetmişti. Angua zikzaklar çizmiş, çatılardan geçmiş, birkaç kez nehri aşmıştı. Kurtinsanlar, avcıları atlatmakta içgüdüsel olarak iyiydi. Ne de olsa zamane kurtinsanları, öfkeli güruhları atlatmayı başarmış kurtinsanların soyundan geliyordu. Öfkeli güruhları *atlatamayanlarsa* elbette soylarını yürütememişti, hatta bir mezarları bile olmamıştı.

Koku defalarca, bir duvarın veya alçak çatılı bir kulübenin dibinde solmuştu ve Gaspode da aksaya aksaya halkalar çizerek kokuyu yine bulmak zorunda kalmıştı.

Şizofrenik köpek zihninde gelişigüzel düşünceler dolanıyordu.

"*Akıllı Köpek Kahraman Oldu*," diye mırıldandı. "*Cici Köpek, Dedi Herkes*. Hayır, öyle demezler, sırf tehdit edildiğim için yapıyorum bunu. *Muhteşem Burun*. Bunu yapmayı ben istemedim. *Al Bakalım, Güzel Bi' Kemik*. Ben, hayat denizindeki bi' dalım yalnızca. *Aman da Aman, Cici Köpek!* Kes sesini."

Güneş gökyüzüne zahmetle tırmandı. Gaspode aşağıda, zahmetle yürümeye devam etti.

Willikins perdeleri açtı. İçeri güneş ışığı doldu. Vimes homurdandı ve yatağından kalanların içinde yavaşça doğrulup oturdu.

"Aman tanrılar..." diye mırıldandı. "Sen buna *ne* zamanı diyorsun be adam?"

"Yaklaşık olarak sabahın dokuzu, beyefendi," dedi uşak.

"*Sabahın* dokuzu mu? Bu saatte kalkılır mı? Ben normalde, akşamüstünün ışığı solmadan kalkmam!"

"Ama beyefendi artık çalışmıyor, beyefendi."

Vimes dolaşık örtü ve battaniye yığınına baktı. Bacaklarına dolanmış, düğümlenmişlerdi.

Sonra rüyayı hatırladı.

Şehirde yürüyordu.

Aslında, rüya değil de... belki *anılar* demek daha doğru olurdu. Ne de olsa, kısa zaman öncesine kadar her gece şehirde yürüyordu. Bir parçası bir türlü vazgeçmiyordu. Vimes'ın bir parçası sivil olmayı öğreniyordu fakat *eski* bir parçası farklı bir tempoyla yürüyordu, hayır, *taban tepiyordu*. Şehir sanki terk edilmiş, eskisinden daha zor yürünür hâle gelmişti...

"Beyefendi onu tıraş etmemi arzu eder mi, yoksa kendisi mi yapmayı tercih eder?"

"Bir başkası yüzüme ustura tutarken tedirgin oluyorum," dedi Vimes. "Ama sen atı ve arabayı dizginleyebilirsen, banyonun diğer ucuna ulaşmayı deneyebilirim."

"Çok komik, beyefendi."

Vimes, sırf bu yeniliğin tadını çıkarmak için bir banyo daha yaptı. Tüm malikânenin hararetle D-saatine hazırlandığını genel fon gürültüsünden anlayabiliyordu. Leydi Sybil kendi düğününe, normalde bataklık ejderi üretme sürecinde sarkık ku-

lak niteliğini elemek için kullandığı, doğrudan düşünce tarzıyla yaklaşıyordu. Yarım düzine aşçı son üç gündür mutfakta yemek pişirmekle meşguldü. Bütün bir öküzü kızartıyorlar, nadir meyvelerle hayret verici şeyler yapıyorlardı. Şimdiye dek Sam Vimes'ın iyi yemekten anladığı şey, içinde borular olmayan bir parça karaciğerdi. *Lüks yemekten* anladığı şeyse yarım greyfurta saplanmış kürdanlara geçirilen peynirdi.

Damatların, müstakbel eşlerini düğün sabahında görmemesi gerektiğinin belli belirsiz farkındaydı. (Ve bunun sebebinin, tabanları yağlamasınlar diye olduğunu tahmin ediyordu.) Fakat talihsiz bir gelenekti bu. Birileriyle konuşabilmek isterdi şimdi. Birileriyle konuşabilse, her şey daha mantıklı gelebilirdi.

Usturayı eline aldı ve aynada karşılaştığı Yüzbaşı Samuel Vimes'ın yüzüne baktı.

Colon selam verdi ve sonra Havuç'a baktı.

"İyi misiniz efendim? Biraz uyusanız iyi olabilir gibi görünüyor."

Saat on çanları (ya da saat on girişimlerine dair muhtelif çanlar) şehrin dört bir yanında çınlamaya başladı. Havuç pencereden döndü.

"Dışarıdaydım, bakınıyordum," dedi.

"Bu sabah üç acemi daha katıldı," dedi Colon. Gelenler, "Bay Havuç'un ordusuna" katılmak istediklerini söylemişlerdi. Bu, Colon'u biraz endişelendirmişti.

"Güzel."

"Kayağantaş onlara çok temel bir eğitim veriyor," dedi Colon. "İşe de yarıyor. Kayağantaş bir saat boyunca kulaklarının içine bağırdıktan sonra, o ne derse onu yapıyorlar."

"Mümkün olduğunca çok adamı, Saray ile Üniversite arasındaki çatılara dikmeni istiyorum," dedi Havuç.

"Orada suikastçılar bekliyor zaten," dedi Colon. "Hırsızlar Loncası da adam dikti oraya."

"Onlar hırsız ve suikastçı. Biz değiliz. Sanat Kulesi'ne de mutlaka nöbetçi..."

"Efendim?"

"Evet Çavuş?"

"Biz... konuşuyorduk da... ben ve diğerleri... ve, ee..."

"Evet?"

"Aslında, bir sürü dertten kurtulmak için sihirbazlara gitsek ve onlardan..."

"Yüzbaşı Vimes, büyü işlerine hiç bulaşmazdı."

"Evet ama..."

"Büyü yok Çavuş!"

"Başüstüne efendim."

"Şeref muhafızları meselesi halledildi mi?"

"Evet efendim. Tertipleri mor ve altın rengi ışıldıyor şu anda, efendim."

"Gerçekten mi?"

"Güzel ve temiz tertipler çok önemlidir efendim. Düşmana bir gövde gösterisidir."

"Güzel."

"Ama Onbaşı Nobbs'u bulamıyorum, efendim."

"Bu bir sorun mu?"

"Yani... şeref muhafızları biraz daha havalı olacak demektir bu, efendim."

"Ben onu özel bir göreve yolladım."

"Şey... Bekçi Yardımcısı Angua'yı da bulamıyoruz."

"Çavuş?"

Colon kendini hazırladı. Dışarıdaki çan sesleri soluyordu.

"Onun bir kurtinsan olduğunu *sen* biliyor muydun?"

"Şey... Yüzbaşı Vimes bana biraz çıtlatmıştı, evet."

"Nasıl çıtlatmıştı?"

Colon bir adım geriledi.

"Şöyle demişti," dedi, "'Fred, bu kadın, kahrolası bir kurtinsan. Ve bu, senin gibi benim de hiç hoşuma gitmiyor. Ama Vetinari onlardan da birini almamız gerektiğini söyledi ve bir kurtinsan almak, bir vampir veya zombi almaktan nispeten daha iyi. O kadar.' İşte bu şekilde çıtlatmıştı, efendim."

"*Anlıyorum.*"

"Şey... özür dilerim."

"Bugünü bir atlatalım da Fred... Tek istediğim..."

Ding-ding, a-ding-ding, a-ding-ding, a-ding...

"Yüzbaşı'ya saatini de veremedik," dedi Havuç, saati cebinden çıkararak. "Hiç umurumuzda olmadığını düşünerek gitmiş olmalı. Muhtemelen hediye olarak bir saat almayı dört gözle bekliyordu. Öteden beri gelenek olduğunu biliyorum."

"Son birkaç gündür çok meşguldük efendim. Hem, düğünden sonra da verebiliriz."

Havuç saati kesesine geri koydu.

"Haklısın sanırım. Eh, işimize bakalım Çavuş."

Onbaşı Nobbs, şehrin altındaki karanlıkta harıl harıl çalışıyordu. Gözleri loşluğa alışmıştı artık. Bir sigara içmek için ölüyordu ama Havuç, içmemesi konusunda onu net bir şekilde uyarmıştı. "Çuvalı al, izi takip et, cesedi getir," demişti. "Ve sakın mücevher aşırma."

Görünmez Üniversite'nin Büyük Salon'u dolmaya başlamıştı bile.

Vimes bu konuda kararlı davranmıştı. Kararlılıkla savunduğu tek şey buydu. Vimes tam anlamıyla bir ateist sayılmazdı, çünkü binlerce tanrının bulunduğu bir dünyada ateistlik, hayatta kalmanızı garantileyecek bir özellik olmazdı. O yalnızca, tanrıların hiçbirinden pek hazzetmiyordu ve evlenmesi onları neden ilgilendirsin, anlamıyordu. O yüzden tüm kilise ve tapınakları reddetmişti. Üniversite'nin Büyük Salon'u ise yeterince kilisemsi görünüyordu ve bu tür durumlarda herkes, kilisemsi görünüşün şart olduğunu düşünüyordu. Herhangi bir tanrının uğraması gerekli değildi ama uğrayacak olursa da burada kendi evinde gibi hissederdi.

Vimes erken gelmişti, çünkü dünyada, kendi düğününü bekleyen damat kadar gereksiz bir şey yoktur. Zaten evi de anonim Emmalar istila etmişti.

İki teşrifatçı yerlerini almış, konuklara hangi taraftan olduklarını sormaya hazır şekilde bekliyordu.

Birkaç kıdemli sihirbaz da gelmişti. Sağda solda oyalanıyorlardı. Sihirbazlar bu tür sosyete düğünlerinin –ve elbette, sonrasında verilen ziyafetlerin– doğal konuklarıydı. Muhtemelen, bir tane kızarmış öküz yeterli olmayacaktı.

Büyüye hiç güvenmese de Vimes sihirbazları severdi. Onlar sorun çıkarmazdı. En azından, *onu* uğraştıracak türden sorunlar çıkarmazlardı. Evet, arada sırada zaman-uzam sürekliliğini kırıyorlardı ya da gerçeklik kayığını kaos çalkantılarına fazla yaklaştırıyorlardı falan ama... En azından *kanunu* ihlal etmiyorlardı.

"Günaydın Sayın Rektör," dedi Vimes.

Rektör Mustrum Ridcully, yani (itaat etmeye zahmet ettiklerinde) tüm Ankh-Morpork sihirbazlarının önderi, neşeyle başını sallayarak selam verdi.

"Günaydın Yüzbaşı!" dedi. "Söylemeliyim, güzel bir gün seçmişsin!"

"Hahaha, güzel bir gün!" diye pis pis sırıttı Veznedar.

"Ah, eyvah," dedi Ridcully. "Yine cozuttu bu... Bu adamı anlayamıyorum. Yanında kurutulmuş kurbağa hapı olan var mı?"

Doğanın, açık havada yaşamak ve çalıların arasında öksüren her şeyi mutluluk içinde katletmek üzere yarattığı bir adam olan Mustrum Ridcully; doğanın, bir yerlerdeki küçük bir odada oturmak ve sayıları toplamak üzere yarattığı biri olan Veznedar'ın, neden bu kadar gergin biri olduğunu bir türlü anlamıyordu. Kendi deyişiyle "onun aklını başına toplamak" için her şeyi denemişti. Eşek şakaları yapmış, onu sürpriz sabah koşularına çıkarmıştı; hatta, bu karamsar ruh hâlinden sıyrılsın diye (demişti), Vampir Willie maskesi takarak birdenbire önüne bile fırlamıştı...

Nikâh törenini Dekan yapacaktı. Tören büyük bir dikkatle tasarlanmıştı. Ankh-Morpork'ta, aşağı yukarı "Ah, tamam madem, ille de evlenmek zorundaysanız" diye ifade edilebilecek şey dışında, resmî nikâh töreni diye bir şey yoktu.

Dekan şevkle Vimes'a baş salladı.

"Sırf bu tören için kilise orguna nasıl bakım uyguladık, bilemezsin," dedi.

"Hahaha, organ!" dedi Veznedar.

"Ve bizimki kadar büyük bir organın... Aman! Orgun yani..." Ridcully durdu ve iki öğrenci sihirbaza el etti. "Şu Veznedar'ı alın götürün de biraz uzansın, olmaz mı?" dedi. "Sanırım biri yine ona et yedirmiş."

Büyük Salon'un uzak ucundan bir tıslama ve sonra boğuk bir ciyaklama geldi. Vimes devasa boru sıralarına baktı.

"Sekiz öğrenci körükleri çekiyor," dedi Ridcully, hırıltıların üzerinden. "Üç klavyesi ve fazladan yüz düğmesi var. On iki tanesinin üzerine '?' konmuş."

"Bir insanın çalamayacağı kadar zor görünüyor," dedi Vimes nazikçe.

"Ah. O konuda şansımız yaver git..."

Bir anda öyle bir gürültü koptu ki herkesin işitsel sinirleri iptal oldu. Sinirler acı sınırının civarında tekrar çalışır hâle geldiğinde, Fondël'in *Düğün Marşı*'nın iyice çarpılmış açılış notalarını zar zor da olsa seçebildiler. Orgun başında her kim oturuyorsa, aletin yalnızca üç klavyesi değil, "Pırt Sesi"nden "Komik Tavuk Gıdaklaması"na kadar eksiksiz bir özel efekt yelpazesi olduğunu da keşfetmiş birinin şevkiyle çalıyordu.

Vimes, masanın altından bir yerlerden tüm gücüyle Ridcully'ye haykırdı:

"Hayret verici! Kim yaptı bu aleti?"

"Bilmiyorum! Ama klavye kapağının üzerinde 'B.S. Johnson' yazıyordu!"

Feryat soldu, son bir laterna efekti duyuldu ve sonra sessizlik çöktü.

"O gençler yirmi dakika boyunca körük çekmişti," dedi Ridcully, üstünü başını silkeleyerek ayağa kalkarken. "Tanrının Sesi ayarını ölçülü kullan, aferin sana!"

"Uuk!"

Rektör, yüzüne standart bir düğün-öncesi-solgun-yüz-buruşturma ifadesini oturmuş olan Vimes'a döndü yine. Salon şimdi epey dolmuştu.

"Bu konularda uzman sayılmam ama," dedi, "yüzük sende, değil mi?"

"Evet."

"Gelini sunağa kim getirecek?"

"Amcası Lofthouse. Adam biraz kaçık. Ama Sybil ısrar etti."

"Peki sağdıç?"

"Ne?"

"Sağdıç. Bilirsin? Sağdıç yüzüğü sana uzatır ve sen kaçarsan gelinle o evlenmek zorundadır falan? Dekan bu konuda araştırma yaptı, değil mi Dekan?"

"Ah, evet," dedi Dekan. Önceki günün tamamını *Leydi Deirdre Waggon'un Adabımuaşeret Kitabı*'nı okuyarak geçirmişti. "Gelin törene gelmişse, *biriyle* evlenmek zorundadır. Evlenememiş gelinlerin ortalarda çırpınıp toplum için tehlike oluşturmasına izin veremeyiz."

"Sağdıcı tamamen unuttum!" dedi Vimes.

Yeniden havayla doldurulana kadar orgun başından kalkmış olan Kütüphaneci neşelendi.

"Uuk?"

"Eh, git de bir sağdıç bul o zaman," dedi Ridcully. "Yarım saatin var."

"O kadar kolay değil," dedi Vimes. "Ağaçta yetişmiyorlar ya!"

"Uuuk?"

"Kimden isteyebilirsin, hiç bilmiyorum!"

"*Uuuk.*"

Kütüphaneci sağdıç olmaya bayılırdı. Sağdıç olduğunuzda nedimeleri öpmenize izin veriyorlardı ve üstelik onların kaçma hakkı da olmuyordu. Vimes onu duymazdan geldiğinde, gerçekten hayal kırıklığına uğradı.

Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli, homurdana homurdana ve zahmetle, Sanat Kulesi'nin merdivenlerini tırmanıyordu. Yakınmaya hakkı yoktu. Çekiliş yapmışlardı. "Çünkü," demişti Havuç, "adamlarından, kendinin de yapmayacağı hiçbir şey isteyemezsin." Ve *kısa* çöpü o çekmişti, haha, ve bu, en *uzun* binaya tırmanması anlamına geliyordu, haha. Ve bu da, bir sorun çıkarsa, Madenmidilli'nin orada olamayacağı anlamına geliyordu.

Çok yukarıdaki kapaktan sarkan ince halata dikkat etmedi. Zaten, üstüne düşünmüş bile olsa... ne olurdu ki? Bir parça halattı işte...

Gaspode başını kaldırarak gölgelerin içine baktı.

Karanlıktan bir yerden bir hırlama geldi. Sıradan bir köpek hırlaması değildi. Mağaralarının derinliklerinde yaşayan ilk insanlar da bu tür sesler duymuştu.

Gaspode oturdu. Kuyruğunu kararsızca yere vurdu.

"Seni eninde sonunda bulacağımı biliyordum," dedi. "Emektar burnum... Bi' köpeğin sahip olduğu en hassas alet."

Bir hırlama daha geldi. Gaspode biraz inledi.

"Mesele şu ki," dedi, "mesele şu ki... asıl mesele, şu ki, yani... yapmam için gönderildiğim şey..."

Son insanlar da bu tür sesler duymuştu. Sonları gelmeden hemen önce.

"Görüyorum ki... şu anda konuşmak istemiyorsun," dedi Gaspode. "Ama mesele şu ki... ne düşündüğünü biliyorum: Bu Gaspode, bi' *insanın* emirlerine mi uyuyor?"

Gaspode, önündekinden daha beter bir şey var olabilirmiş gibi, paylaşacak bir sırrı varmış gibi, omzunun üzerinden arkaya baktı.

"Köpek olmanın sorunu da bu, anlıyor musun?" dedi. "Koca Fido'nun bi' türlü kafasına sokamadığı şey... Loncadaki köpekleri gördün, değil mi? Nasıl uluduklarını duydun. Ah, evet, 'İnsanlara Ölüm' falan... *Tamam.* Ama bütün bunların altında *korku* var. 'Seni Kötü Köpek!' diyen ses var. Ve bu ses dışarıdan değil, içeriden geliyor. Ta iliklerinden. Çünkü köpekleri insanlar yaptı. Bunu biliyorum. Keşke bilmeseydim ama biliyorum. Gerçek bu. Gerçek Güç, gerçek bilgi bu. Ben bi' sürü kitap okudum. Yani. Kemirdim."

Karanlık sessizdi.

"Sen aynı anda hem kurt hem insansın, değil mi? Bunun zorluğunu anlayabiliyorum. Bi'... şey gibi... dilemma gibi bi' şey. Köpeklerinki gibi. Çünkü bi' köpek de öyle bi' şey aslında. Yarı kurt, yarı insan. O konuda haklıydın. Bizim isimlerimiz bile var. Hah! Bu yüzden, bedenlerimiz bize başka bi' şey söylüyor, kafalarımız bambaşka. Köpeksen, it gibi yaşıyorsun. Ve bahse girerim, *sen* bile ondan kaçamazsın. Kaçamazsın. O senin efendin."

Karanlık daha da sessizleşti. Gaspode bir hareketlenme duyduğunu sandı.

"Senin geri gelmeni istiyor. Mesele şu ki, eğer seni o bulursa, işin biter. O konuşur ve sen itaat etmek zorunda kalırsın. Ama kendi iradenle geri dönersen, o zaman *senin* kararın olur. İnsan olarak daha mutlu olursun. Yani, ben sana sıçanlar ve çeşit çeşit pire dışında ne vadedebilirim ki? Ne bileyim... Bence bu o kadar da büyük bi' sorun değil. Ayda yedi sekiz gece evden çıkmayacaksın, tamam işte."

Angua uludu. Gaspode'un sırtında ne kadar tüy kalmışsa hepsi diken diken oldu. Gaspode, atardamarının hangisi olduğunu hatırlamaya çalıştı.

"Oraya gelip seni almak istemiyorum," dedi. Ciddiydi de. "Mesele şu ki," diye ekledi titreyerek, "*asıl* mesele şu ki... Bak, yaparım bunu. Köpek olmak berbat bi' şey."

Biraz daha düşündü ve içini çekti.

"Ah, hatırladım. Boğazdakiydi," dedi.

Vimes gün ışığına adım attı ama çok da fazla gün ışığı kalmamıştı. Merkez'den şehre doğru bulutlar sürükleniyordu. Ve...

"Kayağantaş?"

Dinnk! "Yüzbaşı Vimes *komtanım!*"

"Bütün bu kişiler kim?"

"Bekçiler komtanım!"

Vimes yarım düzine muhtelif bekçiye şaşkın şaşkın baktı.

"Sen kimsin?"

"Bekçi Yardımcısı Hrolf Pijama, efendim."

"Ya se... *Kömürdamarı?*"

"Ben bişi yapmadım."

"Ben bişi yapmadım *komtanım,* diyeceksin!" diye bağırdı Kayağantaş.

"Kömürdamarı? *Bekçi* Teşkilatı'nda?"

Dinnk! "Onbaşı Havuç diyor ki, herkesin içinde bir yerlerde gömülü bir parça iyilik varmış," dedi Kayağantaş.

"Senin işin ne peki, Kayağantaş?"

Dinnk! "Derin madencilik operasyonlarından sorumlu mühendis, komtanım!"

Vimes kafasını kaşıdı.

"Bu neredeyse bir espriydi, değil mi?"

"Arkadaşım Madenmidilli'nin yaptığı bu yeni miğfer sayesinde efendim. Hah! Kimse bana, 'Bak, aptal trol gidiyor,' diyemez

artık. Artık şöyle demeleri lazım: 'Şu giden yakışıklı asker trol kim? Şimdiden yetkili bekçi yardımcısı olmuş, arkasında harika bir gelecek bekliyor onu, her yerine Kader yazılmış yazılı olarak.'"

Vimes bunu sindirdi. Kayağantaş ona gülümsedi.

"Çavuş Colon nerede peki?"

"Buradayım, Yüzbaşı Vimes."

"Bir sağdıca ihtiyacım var Fred."

"Pekâlâ efendim. Onbaşı Havuç'u getireyim hemen. Çatıları kontrol ediyordu..."

"Fred! Sen yirmi senelik dostumsun! Aman tanrılar... Tek yapman gereken, orada dikilmek. Fred, sen bu konuda *iyisin!*"

Havuç koşarak geldi.

"Geç kaldığım için üzgünüm, Yüzbaşı Vimes. Şey... aslında bunun sürpriz olmasını istemiştik..."

"Ne? Ne sürprizi?"

Havuç kesesini karıştırdı. "Ee... Yüzbaşım... tüm bekçiler adına... yani, bekçilerin çoğu adına..."

"Dur bir dakika," dedi Colon, "Lord Hazretleri geliyor."

Nal sesleri ve koşum takımlarının şıngırtısı, Lord Vetinari'nin arabasının yaklaştığını haber verdi.

Havuç dönüp arabaya baktı. Sonra bir daha baktı. Ve başını kaldırıp yukarı baktı.

Sanat Kulesi'nin çatısında bir metal ışıltısı gördü.

"Çavuş? Kulede kim var?" dedi.

"Madenmidilli, efendim."

"Ha. Tamam." Öksürdü. "Her neyse Yüzbaşım... aramızda biraz para topladık ve..." Duraksadı. "Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli, değil mi?"

"Evet. Güvenilir bir adamdır."

Atlı araba, Sator Meydanı'na kalan yolu neredeyse yarılamıştı. Havuç, Ataerk'in arka koltuktaki ince, karanlık silüetini seçebiliyordu.

Kulenin devasa, gri cüssesine baktı.

Ve koşmaya başladı.

"Ne oluyor?" diye sordu Colon.

Vimes da koşmaya başladı.

Kayağantaş da yumruklarını yere vura vura onların peşine takıldı.

Sonra Colon'un kafasına dank etti. Çıplak beynine nefes üfleniyormuş gibi, çılgın bir karıncalanma hissetti.

"Ah, hastir," dedi alçak sesle.

Pençeler toprağı eşeledi.

"*Ama bana kılıç çekti!*"

"Ne bekliyordun ki? Çocuk kendini bi' an için dünyanın kralı gibi hissediyor, yaşamak için yepyeni bi' sebep bulmuş, muhtemelen yürüyüşe çıkmaktan bile güzel bi' şey... Ve sonra arkasına bi' dönüyor, karşısında bi' kurt var. Bi' parça çıtlatabilirdin. 'Ayın muayyen günündeyim' falan... Şaşırdığı için suçlayamazsın onu."

Gaspode ayağa kalktı.

"Şimdi," dedi, "kendi isteğinle oradan çıkacak mısın, yoksa *ben* içeri gelip vahşice parçalanayım mı?"

Lord Vetinari, deli gibi koşan bekçileri görünce ayağa kalktı. Bu yüzden ilk kurşun, göğsüne saplanmak yerine bacağını delip geçti.

Sonra Havuç arabanın kapısından içeri daldı ve kendini Ataerk'in üzerine fırlattı.

Bu yüzden ikinci kurşun, Havuç'u delip geçti.

Angua dışarı süzüldü.

Gaspode azıcık gevşedi.

"Geri dönemem," dedi Angua. "Ben..."

Donakaldı. Kulakları seğirdi.

"Ne? *Ne?*"

"Yaralandı!"

Angua bütün gücüyle fırladı.

"Hey! Beni bekle!" diye havladı Gaspode. "O taraf!.. Orası Gölgeler Mahallesi!"

Üçüncü kurşun Kayağantaş'tan bir parça çentti. Kayağantaş arabaya çarptı; araba devrildi ve atların kayışları koptu. Atlar kaçtı. Mevcut çalışma koşulları ile maaş düzeyini şimşek hızında karşılaştırmış olan arabacı çoktan kalabalığa karışmıştı.

Vimes devrilmiş arabanın arkasında kayarak durdu. Dördüncü kurşun, kolunun yakınındaki parke taşlarından sekip geçti.

"Kayağantaş?"

"Efendim?"

"İyi misin?"

"Biraz sızdırıyorum, efendim."

Beşinci kurşun, Vimes'ın başının üzerinden geçerek arabanın tekerleğine çarptı ve tekerleğin dönmesine sebep oldu.

"Havuç?"

"Omzumu delip geçti efendim."

Vimes dirseklerine dayanarak süründü.

"Günaydınlar Lordum," dedi çılgın gibi gözlerle. Arkasına yaslandı ve ezilmiş bir puro çıkardı. "Ateşiniz var mı acaba?"

Ataerk gözlerini açtı.

"Ah, Yüzbaşı Vimes. Şimdi ne olacak?"

Vimes sırıttı. Tuhaf, diye düşündü, biri beni öldürmeye çalışana kadar kendimi asla gerçekten canlı hissedemiyorum. Ancak o zaman gökyüzünün mavi olduğunu falan fark ediyorum. Gerçi şu an çok da mavi değil. Şurada kocaman bulutlar var. Olsun. Onları fark ettim.

"Bir atış daha bekliyoruz," dedi. "Ondan sonra koşarak kaçıp siper alıyoruz."

"Ben... fazla kan kaybediyormuşum gibi görünüyor," dedi Lord Vetinari.

"Bu kadar kanlı canlı olduğunuzu kim tahmin edebilirdi?" dedi Vimes, muhtemelen ölmek üzere olan birinin açık sözlülüğüyle. "Sen ne durumdasın Havuç?"

"Elimi oynatabiliyorum. Ve... *ah*... çok fena acıyor efendim. Ama siz daha kötü görünüyorsunuz."

Vimes başını eğdi.

Ceketinin her yeri kan içindeydi.

"Bir taş parçası falan çarpmış olmalı," dedi. "Hissetmedim bile!"

Zihninde tüfengi canlandırmaya çalıştı.

Yan yana dizilmiş altı silindir. Her birinde birer kurşun ve bir miktar 1 Numaralı Toz. Arbalet oku gibi, tüfenge doldurduluyor. Peki, altı silindiri yeniden doldurmak için ne kadar zaman gerekir?

Bununla beraber... o herif şu anda, tam da bulunmasını istediğimiz yerde! Kuleden inmenin yalnızca tek bir yolu var!

Evet, o bize mermi atarken biz burada, açıkta oturuyoruz. Ama o, tam da olmasını istediğimiz yerde!

Gaspode hırıldayarak ve arada sinirli sinirli pırtlatarak Gölgeler'de paytak paytak koşuyordu. İleride bir köpek sürüsü görünce içi daha da burkuldu.

İtip kakarak, bacak ormanının arasından geçti.

Angua bir diş halkasının ortasında kapana kısılmıştı.

Havlamalar kesildi. İki iri köpek kenara çekildi ve Koca Fido zarifçe öne çıktı.

"Demek öyle," dedi. "Demek, karşımızdaki şey bir köpek değilmiş. Bir casus mu yoksa? Her zaman bir düşman vardır. Her yerde. Köpeğe benzerler ama içten içe köpek değildirler. Ne yapıyordun?"

Angua hırladı.

Eyvah, diye düşündü Gaspode. Evet, muhtemelen bi'kaçının işini görebilir ama... bunlar *sokak* köpeği.

İki bedenin altından sıyrılıp geçti ve halkaya girdi. Koca Fido, kızarmış gözlerini ona çevirdi.

"Ah, Gaspode da buradaymış," dedi kaniş. "Bilmeliydim..."

"Onu rahat bırak," dedi Gaspode.

"Öyle mi? Onun uğruna hepimizle dövüşeceksin, öyle mi?" dedi Koca Fido.

"Bende Güç var," dedi Gaspode. "Bunu biliyorsun. Yaparım. Gücümü kullanırım."

"Buna zaman yok!" diye hırladı Angua.

"Yapmazsın," dedi Koca Fido.

"Yaparım."

"Bütün köpeklerin patileri senin aleyhine döner..."

"Güç var bende. Hepiniz, geri çekilin."

"Ne gücümüş?" dedi Kasap. Salyaları akıyordu.

"Koca Fido biliyor," dedi Gaspode. "O da *inceledi*... Şimdi, o ve ben buradan gideceğiz, tamam mı? Yavaş yavaş, rahat rahat."

Köpekler Koca Fido'ya baktı.

"Yakalayın," dedi Fido.

Angua dişlerini çıkardı.

Köpekler duraksadı.

"Bi' kurdun çenesi, bi' köpeğin çenesinden dört kat güçlüdür," dedi Gaspode. "Üstelik bu, *sıradan* bi' kurt için geçerlidir..."

"Korkmayın! Nesiniz siz?" diye terslendi Koca Fido. "Siz bir sürüsünüz! Merhamet yok! *Yakalayın onları!*"

Ama bir sürü, bu şekilde davranmaz, demişti Angua. Bir sürü, özgür bireylerden oluşan bir bütündür. Bir sürü, sırf öyle emredildiği için saldırmaz; bir sürü, onu oluşturan her birey kendi özgür iradesiyle saldırmaya karar verdiği için saldırır.

Büyük köpeklerden birkaçı çömeldi...

Angua, başını bir o yana bir bu yana çevirerek ilk saldırıyı bekledi...

Bir köpek, pençesiyle yeri eşeledi...

Gaspode derin bir nefes aldı ve çenesini ayarladı.

Köpekler sıçradı.

"OTUR!" dedi Gaspode, gayet net bir İnsancayla.

Emir ara geçitte ileri geri yankılandı ve hayvanların yüzde ellisi itaat etti. Ve bu yüzde elli, onların *arka taraflarıydı*. Sıçramış köpekler, bacaklarının onlara ihanet ederek kıvrıldığını fark etti...

"KÖTÜ KÖPEK!"

Ve bu emri, öyle ezici bir ırksal utanç hissi takip etti ki, hepsi hiç düşünmeden büzüldü. Havada uçarken yapmak için kötü bir hareketti bu...

Etraflarına şaşkın köpekler yağarken Gaspode gururla Angua'ya baktı.

"Sana Gücüm *var* demiştim, değil mi?" dedi. "Şimdi, koş!"

Köpekler, patiyle kullanılabilen bir konserve açacağı icat edilene kadar insanlara hoşgörü gösteren kediler gibi değildir. İnsanlar köpekleri *yapmıştır*. Kurtları almışlar, onlara insani özellikler vermişlerdir: gereksiz bir zekâ, isim, ait olma arzusu ve aşağılık kompleksi. Bütün köpekler kurt rüyaları görür ve rüyalarında Yaratıcılarını ısırmayı düşlediklerini *bilir*. Her köpek, yüreğinin derinliğinde, bir Kötü Köpek olduğunu bilir...

Fakat Koca Fido'nun öfkeli havlamaları, büyüyü bozdu.

"Yakalayın onları!"

Angua parke taşlarının üzerinde dörtnala koşmaya başladı. Geçidin sonunda bir araba vardı.

Ve arabanın arkasında, bir duvar.

"O taraftan değil!" diye sızlandı Gaspode.

Köpekler arkalarından koşuyordu. Angua arabanın üzerine sıçradı.

"Ben oraya çıkamam!" dedi Gaspode. "Bu bacaklarla çıkamam!"

Angua yere atladı, Gaspode'u ensesinden yakaladı ve yine arabaya sıçradı. Arabanın arkasında bir barakanın çatısı vardı, onun ötesinde başka bir çıkıntı ve... birkaç kiremit, pençelerinin altında kayıp geçide yuvarlandı... ve bir ev.

"Midem bulanıyor!"

"Kef fefini!"

Angua çatının kenarı boyunca koştu, diğer yandaki geçide atladı ve tüm ağırlığıyla, çok eski bir saz dama indi.

"Aaah!"

"Kef fefini!"

Ama köpekler hâlâ peşlerindeydi. Gölgeler'deki ara geçitler çok geniş yerler değildi.

Bir başka dar geçidin üzerinden atladılar.

Gaspode, Angua'nın ağzında tehlikeli biçimde sallanıyordu.

"Hâlâ peşimizdeler!"

Angua'nın kasları kasıldığında Gaspode gözlerini yumdu.

"Ah, hayır! Pekmez Madeni Yolu olmaz!"

Bir zıplamanın ivme patlaması hissedildi ve ardından bir anlık sakinlik geldi. Gaspode tekrar gözlerini yumdu...

...ve Angua kondu. Pençeleri bir anlığına ıslak çatıyı tırmaladı, çatı kiremitleri sokağa yağdı. Ama sonunda, çatının sırtına sıçramayı başardı.

"Artık beni bırakabilirsin," dedi Gaspode. "Hemen, şu anda bırak! Geliyorlar işte!"

Sürünün önündeki köpekler karşı çatıya varmıştı ama aralığı görünce durup geri dönmeye çalıştılar. Pençeler kiremitlerde kaydı.

Angua nefes nefese döndü. O ilk çılgın koşu sırasında nefes almamaya çalışmıştı; çünkü nefes alırsa Gaspode'u soluyacaktı.

Koca Fido'nun öfkeli havlamalarını duydular.

"Korkaklar! Orası altı metre genişliğinde bile değil! Bu, sizin gibi kurtlar için hiçbir şey!"

Köpekler kuşkuyla mesafeyi ölçtü. Bazen, bir köpeğin işin özüne inmesi ve kendi kendine şu soruyu sorması gerekir: *Ben hangi türdenim?*

"Çok kolay! Size göstereceğim! İzleyin!"

Koca Fido biraz geri gitti, duraksadı, döndü, koştu... ve sıçradı.

Küçük kaniş, kaslarından ziyade ruhunu yakan şey her neyse onun verdiği güçle, hızla boşluğa atıldı. Ama rotası yay şeklinde olmadı.

Ön pençeleri kiremitlere dokundu, bir anlığına kaygan yüzeyi tırmaladı ama tutunamadı. Sessizlik içinde çatıda geri geri kaydı, kenardan düştü...

...ve durdu.

Gözlerini, onu yakalamış olan köpeğe, yukarı çevirdi.

"Gaspode? Sen misin?"

"Efed," dedi Gaspode, dolu bir ağızla.

Kaniş neredeyse hiç ağır değildi ama diğer yandan, Gaspode da neredeyse hiç ağır değildi. Öne atıldı ve gerilimi karşılamak için ayaklarını kastı; fakat ayaklarını dayayabileceği hiçbir şey yoktu. Amansızca aşağı kaydı, kaydı... ta ki ön ayakları su oluğuna girene kadar. Oluk gıcırdadı.

Gaspode, üç kat aşağıdaki sokağın hayret verici ölçüde berrak manzarasını gördü.

"Ah, *laned olfun*!" dedi.

Angua onun kuyruğunu ısırdı.

"Bırak," dedi belirsizce.

Gaspode başını iki yana sallamaya çalıştı. Ağzındaki Fido çırpınmaya başladı.

"Şırfınma!" dedi Gaspode ağzının köşesinden. "*Jesur Köfek, Kaframan Oluyor! Yiğid Köfek Çadı Görefinde!* Hayıı!"

Oluk yine gıcırdadı.

Çökecek, diye düşündü Gaspode. Hayatımın hikâyesi...

Koca Fido yine çırpındı.

"Beni neyimden yakaladın?" dedi.

"Dafmandan," dedi Gaspode, dişlerinin arasından.

"Ne? *Lanet* gitsin ona!"

Kaniş havada deli gibi çırpınarak kıvrılmaya çalıştı.

"Kef funu, feni laned kafık! Hefimidi düfürejekfin!" diye hırladı Gaspode. Karşı çatıdaki köpek sürüsü dehşet içinde izliyordu.

Oluk yine gıcırdadı.

Angua'nın pençeleri arduvaz kiremitlerde beyaz çizgiler açıyordu.

Koca Fido tasmasıyla mücadele ederek kıvranıp büküldü.

Ve sonunda tasma koptu.

Köpek havada döndü, bir an için havada asılı kaldı ve sonra yerçekimi onu yakaladı.

"Özgürüm!" dedi.

Ve düştü.

Gaspode geriye doğru fırladı, Angua'nın pençeleri kaydı ve iki köpek, bacakları fır fır dönerek, çatının daha yukarısına uçtu. Çatının sırtına gelmişlerdi. Nefes nefese oraya tutundular.

Sonra Angua, hiç vakit kaybetmeden sıçradı gitti. Daha Gaspode'un gözlerinin önündeki kızıl sis dağılmadan bir sonraki geçidi aşmıştı bile.

Gaspode, Koca Fido'nun tasmasını tükürdü. Tasma çatıdan aşağı kaydı ve kenardan düşüp gözden yitti.

"Ah, teşekkür ederim!" diye bağırdı. "Çok teşekkür ederim! Evet! Beni burada bırak lütfen! Yalnızca üç sağlam bacağı olan beni! Sen benim için hiç endişelenme! Şansım varsa, açlıktan ölmeden önce çatıdan kendim düşerim zaten! Ah, evet! Hayatımın hikâyesi! Sen ve ben, kızım! Birlikte! Başarabilirdik!"

Döndü ve karşı çatıdaki köpeklere baktı.

"Siz! Evinize gidin! KÖTÜ KÖPEK!" diye bağırdı.

Yürüdü ve çatının diğer tarafından aşağı kaydı. Orada bir geçit daha vardı ama dik bir duvarla iniliyordu. Çatı boyunca sürünerek yan binaya geçti, oranın da kapalı olduğunu gördü. Ama bir kat aşağıda bir balkon vardı.

"Etraflıca düşünmek," diye mırıldandı. "Bütün mesele bu. Şimdi, bi' kurt, temel bi' kurt... o olsa atlardı ve atlayamıyorsa, çatıda kısılı kalırdı. Buna karşın ben, üstün zekâm sayesinde, tüm bu zamazingoyu değerlendirebilirim ve zihinsel süreçlerimi kullanarak bi' çözüme ulaşabilirim..."

Oluğun köşesinde oturan gargoyleyi dürtükledi.

"Ğe ihtiyoğsung?"

"Şu balkona inmeme yardım etmezsen, kulağına işerim."

KOCA FIDO?

"Evet?"

KOŞ BAKALIM.

Koca Fido'nun sonu hakkında, zaman içinde iki ayrı teori ortaya çıktı.

Gaspode adlı köpeğin yoğun gözlemlerine dayanarak öne sürdüğü teoriye göre, Fido'nun leşini Pis İhtiyar Ron aldı ve beş dakika sonra bir kürkçüye sattı; ve Koca Fido, bir çift kulaklık ve bir çift tüylü eldiven olarak yine gün yüzü gördü.

Tereddütle de olsa her köpeğin kalben inandığı "asıl" diyebileceğimiz teoriye göre ise Fido, düşüşten sağ salim kurtuldu, şehirden kaçtı ve bir dağ kurdu sürüsünün başına geçerek her gece ıssız çiftliklere dehşet saldı.

Buna inanmayı seçiyorlardı, çünkü bu ikinci teori, çöp yığınlarını eşelemeyi ve arka kapılarda oyalanıp yemek artıklarını beklemeyi, daha... eh, daha katlanılabilir kılıyordu. Bunu yalnızca, Koca Fido geri dönene kadar yaptıklarını söylüyorlardı kendilerine.

Fido'nun tasması gizli bir yerde saklandı ve köpekler onu düzenli olarak ziyaret etti. Ta ki, sonunda tamamen unutup gidene kadar...

Çavuş Colon kargısının ucuyla kapıyı iterek açtı.

Kulede uzun zaman önce katlar vardı ama şimdi içi tamamen boştu. Kadim mazgallardan giren altın rengi gün ışığı huzmeleri birbirlerini kesiyordu.

Işıltılı toz zerreleriyle dolu bir huzme, kısa süre önce Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli olan kişinin üzerine düşüyordu.

Colon, Madenmidilli'nin bedenini ihtiyatla dürtükledi. Beden kıpırdamadı. O şekilde yatan bir beden, zaten kıpırdamamalıydı.

Yanında, yamulmuş bir de balta yatıyordu.

"Ah, olamaz!" diye nefes verdi Colon.

Suikastçıların, yükseklerden sarkmak için kullandığı türden, ince bir halat vardı. Halat sallanıyordu. Colon başını kaldırıp pusun içine baktı ve kılıcını çekti.

Ucunu ta en tepeye kadar görebiliyordu. Ve halatta kimse yoktu. Bunun anlamı...

Arkasına dönüp bakmadı bile. Ve onu kurtaran şey, bu oldu.

Colon kendini yere attığı anda tüfenk arkasında patladı. Colon, çok daha sonraları, başının üzerinden geçen kurşunun rüzgârını hissettiğine dair yemin etti.

Dumanların arasından bir şekil çıktı, Çavuş'un kafasına sert bir biçimde vurdu ve açık kapıdan koşarak yağmurun içine kaçtı.

YETKİLİ BEKÇİ YARDIMCISI MADENMİDİLLİ?

Madenmidilli üstünü başını silkeledi. *Madenmidilli'nin* üstünü başını silkeledi.

"Ah," dedi. "Anlıyorum. O düşüşten canlı kurtulacağımı düşünmemiştim zaten. İlk otuz metreden sonra, değil."

HAKLIYDIN DA.

Yaşayanların gerçekdışı dünyası yavaşça soluyordu. Madenmidilli, baltasının çarpık kalıntılarına baktı ve Madenmidilli'nin çarpık kalıntılarına üzüldüğünden daha fazla üzüldü.

"Şuna bakar mısın?" dedi. "O baltayı bana *babam* yapmıştı! Ahirete götürmek için ne hoş bir silah!"

BU BİR TÜR CENAZE TÖRENİ GELENEĞİ Mİ?

"Bilmiyor musun? Sen Ölüm değil misin?"

BU, CENAZE TÖRENİ GELENEKLERİNİ BİLMEM GEREKTİĞİ ANLAMINA GELMİYOR. GENELDE ÖLENLERLE, ONLAR GÖMÜLMEDEN *ÖNCE* TANIŞIYORUM. GÖMÜLDÜKTEN SONRA TANIŞTIKLARIM AŞIRI HEYECANLI OLUYORLAR. SOHBET ETME EĞİLİMİ GÖSTERMİYORLAR.

Madenmidilli kollarını kavuşturdu.

"Eğer doğru düzgün gömülmeyeceksem," dedi, "gitmiyorum. Acı içindeki ruhum, bu işkence dünyasında yürüyecek."

ÖYLE YAPMASI GEREKMİYOR.

"Eğer yürümek isterse *yürür*," diye terslendi Madenmidilli'nin hayaleti.

"Kayağantaş! Sızdıracak *zamanın* yok! Hemen kuleye git! Ve yanına birkaç kişi al!"

Vimes, hemen peşinden gelen Ataerk ve sendeleyerek onları takip eden Havuç'la birlikte Büyük Salon'un kapısına ulaştı. Sihirbazlar kapıyı kuşatmıştı. Kocaman yağmur damlaları düşmeye başlamış, sıcak taşlara çarparak cızırdıyordu.

Ridcully kollarını kıvırdı.

"Kahretsin! Bacağına ne oldu böyle?"

"Tüfenk yüzünden işte! Onunla ilgilenin! Onbaşı Havuç'la da!"

"Gerek yok," dedi Vetinari, gülümseyerek doğrulmaya çalışarak. "Yalnızca delip geç..."

Bacağı bükülüverdi.

Vimes gözlerini kırpıştırdı. Bunu hiç beklememişti. Ataerk asla hazırlıksız yakalanmayan, tüm yanıtları bilen bir adamdı. Vimes tarihin iplerinin çözüldüğünü hissetti...

"Biz durumu idare edebiliriz efendim," dedi Havuç. "Çatılara adam diktim ve..."

"Kes sesini! Burada kal! Bu bir emirdir!" Vimes kesesini karıştırdı ve rozetini çıkarıp yırtık ceketine taktı. "Hey sen!.. Pijama! Bir kılıca ihtiyacım var."

Pijama surat astı.

"Ben yalnızca Onbaşı Havuç'tan emir alırım..."

"Hemen şu anda bir kılıç ver bana, seni berbat küçük adam! Tamam! Teşekkür ederim! Şimdi kuleye..."

Kapıda bir gölge belirdi.

Kayağantaş içeri girdi.

Ellerindeki gevşek şekle baktılar.

Kayağantaş tek kelime etmeden onu bir bankın üzerine dik-

katle bıraktı ve gidip en köşeye oturdu. Diğerleri Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli'nin ölümlü bedenine bakarken, trol el yapımı soğutucu miğferini çıkardı ve ona bakarak ellerinde evirip çevirdi.

"Yerdeydi," dedi Çavuş Colon, kapı çerçevesine dayanarak. "En tepedeki merdivenden aşağı itilmiş olmalı. Orada biri daha vardı. Halattan kayarak inmiş sanırım. Kafama vurdu."

"Bir şiline, kuleden aşağı itilmeye değmez," dedi Havuç dalgın dalgın.

O ejderha geldiğinde bile durum daha iyiydi, diye düşündü Vimes. Birini öldürdükten sonra da hâlâ bir ejderha olarak kalıyordu en azından. "Başka bir yere gitti ama yine de o bir ejderha," diyebiliyordun. Bir duvarı aşıp başka bir insana dönüşmüyordu. Neyle savaştığını biliyordun. Ve asla...

"Madenmidilli'nin elindeki ne?" dedi. Bir süredir, görmeden ona bakmakta olduğunu fark etti.

Gördüğü şeyi çekiştirdi. Siyah bir kumaş parçasıydı.

"Bunu suikastçılar giyiyor," dedi Colon ifadesiz bir sesle.

"Pek çok başka kişi de," dedi Ridcully. "Siyah işte."

"Haklısın," dedi Vimes. "Buna dayanarak harekete geçmek yanlış olur. Beni bu yüzden işten falan atarlar!"

Kumaş parçasını Lord Vetinari'nin önünde salladı.

"Suikastçılar," dedi, "her yerde *nöbet* tutuyor. Anlaşılan, onlar hiçbir şey fark etmedi ha?.. Bu kahrolası tüfengi en iyi onların koruyacağını düşünerek onlara verdin! Bekçilere vermek aklına bile gelmedi!"

"Peşine düşecek miyiz Onbaşı Havuç?" dedi Pijama.

"Kimin peşine düşeceksin? Nereye gideceksin?" dedi Vimes. "Herif bizim Fred'in kafasına vurup kaçtı. Bir köşeyi dolanıp

tüfengi bir duvarın arkasına atabilir ve ondan sonra da onun kim olduğunu kimse bilemez! Kimi aradığımızı bilmiyoruz!"

"Ben biliyorum," dedi Havuç.

Omzunu tutarak doğruldu.

"Kaçmak kolaydır," dedi. "Biz de yeterince kovaladık zaten. Ama avlanmak böyle olmaz. Doğru yerde kıpırdamadan oturur, beklersin. Öyle avlanırsın. Yüzbaşım, Çavuş'un dışarı çıkıp herkese katili yakaladığımızı söylemesini istiyorum."

"Ne?"

"Adamın adı, Edward O'lüm. Onu gözaltına aldığımızı söylesin. Yakalandığını, kötü yaralandığını ama yaşadığını söylesin."

"Ama biz..."

"O bir suikastçı."

"Biz onu yakala..."

"Biliyorum Yüzbaşım. Yalan söylemekten hoşlanmıyorum ama buna değebilir. Hem, bu sizin sorununuz değil efendim."

"Değil mi? Neden?"

"Bir saate kalmadan emekli olacaksınız."

"Şu anda hâlâ yüzbaşınızım, Onbaşı. Bu yüzden neler olduğunu bana anlatman lazım. İşler bu şekilde yürür."

"Zamanımız yok efendim. Dediğimi yap, Çavuş Colon."

"Havuç! Teşkilatı hâlâ *ben* yönetiyorum! Emirleri de *ben* veririm!"

Havuç başını eğdi.

"Özür dilerim Yüzbaşım," dedi.

"Tamam. Bunu bilin de... Çavuş Colon?"

"Efendim?"

"Edward O'lüm'ü tutukladığımız haberini yay. Tabii o her kimse."

"Başüstüne *komtanım!*"

"Peki, bir sonraki hamlen ne olacak, Havuç Bey?" dedi Vimes.

Havuç etrafta toplanmış sihirbazlara baktı.

"Affedersiniz beyefendi?" dedi, bol kıllı üyeye.

"Uuk?"

"Önce Kütüphane'ye gitmemiz lazım ve..."

"*Önce*," dedi Vimes, "biri bana bir miğfer ödünç verebilir mi? Miğferim olmadan, görev başındaymışım gibi hissedemiyorum. Teşekkürler Fred. Tamam... miğfer... kılıç... rozet. *Şimdi...*"

Şehrin altında bir ses vardı. Türlü türlü yollardan süzülüp geliyordu ve belli belirsizdi. Kovan sesi gibi bir sesti.

Çok hafif bir parıltı da vardı. Ankh'ın, elementin adını en geniş anlamında kullanmak gerekirse "suları" diyebileceğimiz şeyleri, yüzyıllardır bu tünellerde akıyordu; tabii, "akmak" eylemin anlamını, kırılacak kadar bükmek zorunda kalırsak.

Ama şimdi, fazladan bir ses daha vardı: fon gürültüsüne alışana kadar işitemediğiniz bir karmaşa hâlinde yükselen, çamurların içinde ilerleyen ayak sesleri.

Sesler, belirsiz bir şekilde, loşlukta ilerliyordu. Daha dar bir tünele açılan karanlık halkaya gelince duraksadı...

"İyi misiniz, Lord Hazretleri?" dedi, yükselme heveslisi Onbaşı Nobbs.

"Sen kimsin?"

"Onbaşı Nobbs, efendim!" dedi Nobby, bir selam çakarak.

"Bizim için mi çalışıyorsun?"

"Evet efendim!"

"Ha. Sen şu cüce olansın, değil mi?"

"Hayır efendim! O, merhum Madenmidilli'ydi efendim! Ben bir insanım efendim!"

"Yani sen, özel istihdam politikası ile alınmadın mı?"

"Hayır efendim!" dedi Nobby gururla.

"Vay vay," dedi Ataerk. Kan kaybı yüzünden biraz başı dönüyordu. Rektör, harika bir çare olduğunu söyleyerek büyük bir bardak dolusu içecek vermişti ona ama tam olarak *neyin* çaresi olduğunu söylememişti. Görünüşe göre, ayakta durabilmenin çaresiydi. Ama dik oturmak daha akıllıca olacaktı. Yaşadığının görülmesi iyi bir fikirdi. Bir sürü meraklı, kapıdan içeri bakıyordu. Öldüğüne dair dedikoduların fazla abartılmış olduğunu göstermek önemliydi.

Ataerk, Yüzbaşı Vimes'ın emri üzerine, onbaşı olduğunu öne süren Nobbs ve diğer birkaç bekçi tarafından kuşatılmıştı. Bazıları, belli belirsiz hatırladığından daha iri yarıydı.

"Sen, oradaki adam? Kralın Şilini'ni aldın mı sen?" diye sordu birine.

"Ben bişi almadım."

"Harika, aferin!"

Bir süre sonra kalabalık dağıldı. Altın renkli, köpek biçimli bir şey, burnu yerde, hırlayarak içeri daldı. Sonra da uzun, rahat adımlarla yürüyerek Kütüphane'ye doğru gözden kayboldu yine. Ataerk, konuşanlar olduğunun farkındaydı.

"Fred?"

"Evet Nobby?"

"Sana da biraz tanıdık geldi mi o köpek?"

"Seni çok iyi anlıyorum."

Nobby tedirginlik içinde kıpırdandı.

"Üniformalı olmadığı için paylamalıydın onu," dedi.

"O iş biraz zor."

"Ama *ben* üniformasız içeri dalsam, doğru düzgün giyinmediğim için yarım dolar ceza keserdin..."

"Al sana yarım dolar, Nobby. Şimdi kes sesini."

Lord Vetinari onlara gülümsedi. Bir de, köşedeki şu bekçi vardı; şu kocaman, yumru yumru olanlardan biri.

"Hâlâ iyi misiniz Lord Hazretleri?" dedi Nobby.

"Şu beyefendi kim?"

Nobby, Ataerk'in baktığı yere baktı.

"Trol Kayağantaş, efendim."

"Neden o şekilde oturuyor?"

"Düşünüyor, efendim."

"Bir süredir kıpırdamadı."

"Yavaş düşünür, efendim."

Kayağantaş ayağa kalktı. Ayaklanışında bu kez farklı bir tarz vardı; kudretli bir kıtanın, aşılmaz sıradağlar yaratacak kadar görkemli, tektonik bir harekete girişmesini düşündüren bir şey. Herkes durup ona baktı. Oradaki kimse daha önce bir dağ oluşumu izleme şansına sahip olmamıştı ama artık neye benzediği konusunda aşağı yukarı bir fikirleri vardı: Madenmidilli'nin çarpık baltasını elinde tutarak doğrulan Kayağantaş'a benziyor olmalıydı.

"Ama bazen *derin* de düşünür," dedi Nobby, muhtelif potansiyel kaçış yolları arayarak.

Trol, burada ne işleri olduğunu merak edermiş gibi baktı kalabalığa. Sonra da kollarını sallayarak yürümeye başladı.

"Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş... ee... rahat!.." demeye cesaret etti Colon.

Kayağantaş onu duymadı bile. Tıpkı bir lav akıntısı gibi, aldatıcı bir hızda ilerliyordu.

Duvara ulaştı ve bir yumrukla yıkıp geçti.

"Biri ona sülfür mü verdi?" dedi Nobby.

Colon etrafındaki bekçilere baktı. "Bekçi Yardımcısı Boksit! Bekçi Yardımcısı Kömürdamarı! Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş'ı tutuklayın!"

İki trol, önce uzaklaşan Kayağantaş'a, sonra birbirlerine, son olarak da Çavuş Colon'a baktı.

Boksit selam vermeyi başardı.

"Gidip ninemin cenazesine katılmak için izin istiyom, efendim!" dedi.

"Neden?"

"Çünkü ya ninemin cenazesine katılacam ya da kendiminkine, Çavuş."

"Çünkü Kayağantaş, bizim o *goohuloog* kafalarımızı gömçertir," dedi, daha dolaysız düşünen Kömürdamarı.

Bir kibrit yandı. Işık lağım kanallarında, bir süpernova gibi parladı.

Vimes önce purosunu, sonra da bir lambayı yaktı.

"Dr. Cruces?" dedi.

Başsuikastçı yerinde donakaldı.

"Onbaşı Havuç'un da bir arbaleti var," dedi Vimes. "Kullanır mı, bilmem. İyi bir insandır. Hatta o, özünde herkesin iyi olduğunu düşünüyor. Ben iyi biri değilim ama. Ben sert, kötü ve yorgunum. Şimdi, Doktor... düşünecek yeterince zaman verdim sana. Zeki bir adamsın. Söyler misin acaba, burada ne yapıyordun? Genç Edward'ın ölümlü bedenini aramaya gelmiş

olamazsın, çünkü bizim Onbaşı Nobbs, bu sabah onu alıp Karakol morguna götürdü. Muhtemelen üzerindeki ufak tefek şahsi eşyaları da yürütmüştür ama âdetidir zaten. Bir suçlu gibi düşünür bizim Nobby. Ama yine de, bir suçlunun *ruhuna* sahip değildir. Umarım zavallı adamın palyaço makyajını da temizlemiştir. Tüh..."

Dr. Cruces hiçbir şey söylemedi. Vimes devam etti:

"Onu kullandın, değil mi? Edward, zavallı Beano'yu öldürdü, sonra tüfengi aldı; tüfenk Çekiçdiz'i öldürürken Edward oradaydı ve hatta Beano'nun peruğundan birkaç teli, istemeden kerestelerde bıraktı. Ve tam da iyi bir tavsiye, örneğin teslim olması gibi bir tavsiye onun işine yarayacakken, *sen* onu öldürdün. Mesele şu ki... ilginç olan şu ki... kısa süre önce kulede olan adam, Edward olamazdı. Kalbindeki o bıçak yarasıyla değil. Evet, biliyorum; ölü olmak, bu şehirdeki hayattan sessiz sedasız zevk almaya asla engel oluşturmuyor. Fakat genç Edward'ın çıkıp dolaştığını da sanmıyorum. Siyah kumaş parçası iyi bir ayrıntıydı, bravo. Ama bilirsin... ben o tür şeylere hiç inanmadım... Çiçek tarhındaki ayak izleri, tüm vakayı bir anda çözen düğmeler falan... O tür şeyler. Herkes polisliğin bunlardan ibaret olduğunu sanıyor. Değil. Polislik, sürekli uğraşıp didinmek ve şansının yaver gitmesini beklemek demek. Yine de pek çok kişi inanıyor bunlara. Yani, o öleli... ne... iki gün bile olmadı... ve aşağısı serin ve güzel... Onu yukarı taşıyabilirdin, cesedi musalla taşında yatarken çok dikkatli bakmayan kişileri kandırabilirdin ve böylece, Ataerk'i vuran kişiyi yakalamış olurdun. Gerçi o zamana dek şehrin yarısı, diğer yarısıyla savaşıyor olurdu eminim. Bir sürü başka kişi ölürdü. Senin umurunda olur muydu tabii, merak ediyorum..." Duraksadı. "Hâlâ hiçbir şey söylemedin?"

"Hiç anlamıyorsun," dedi Cruces.

"Öyle mi?"

"O'lüm haklıydı. Deliydi ama haklıydı."

"Hangi konuda, Dr. Cruces?" dedi Vimes.

Suikastçı bir anda bir gölgeye dalarak gözden kayboldu.

"Ah, olamaz," dedi Vimes.

İnsan elinden çıkma mağarada bir fısıltı dolaştı.

"Yüzbaşı Vimes? İyi bir suikastçının öğrendiği önemli bir şey..."

Gök gürlemesi gibi bir patlama oldu ve lamba dağıldı.

"...asla ışığın yakınında durmamaktır."

Vimes yere atılıp yuvarlandı. Bir başka kurşun otuz santim ötesine çarpınca, Vimes sıçrayan soğuk suları hissetti.

Altında da su vardı.

Ankh yükseliyordu ve şehrin kanunlarından çok daha eski kanunlar uyarınca, tünelleri dolduruyordu.

"Havuç?" diye fısıldadı Vimes.

"Evet?" Ses sağından, zifiri karanlıktan gelmişti.

"Hiçbir şey göremiyorum. Gözlerim o lanet lambaya alışmıştı."

"Sanırım sular yükseliyor efendim."

"Biz..." diye başladı Vimes. Ama gizlenen Cruces'ın, konuşmaların geldiği yöne doğru nişan aldığını hayal ederek sustu.

İlk *ben* onu vurmalıydım, diye düşündü. Adam bir suikastçi!

Yüzünü yükselen suyun üzerinde tutmak için hafifçe doğrulması gerekti.

Sonra uzak şıpırtılar duydu. Cruces onlara doğru yürüyordu.

Bir cızırtı geldi ve sonra bir ışık yandı. Cruces meşale yakmıştı.

Vimes, başını kaldırınca meşalenin aydınlığındaki sıska şekli gördü. Şekil diğer eliyle tüfengi doğrultuyordu.

Vimes'ın genç bir bekçiyken öğrendiği bir şey, hafızasında yüzeye çıktı. Bir oka yanlış tarafından bakmak zorundaysanız, yani tamamen bir insanın merhametine kalmışsanız, o insanın kötü bir insan olduğunu *umardınız*. Çünkü kötü insanlar, gücü severdi; insanların üzerinde güç sahibi olmaktan hoşlanırlardı; sizi korku içinde *görmek* isterlerdi. Öleceğinizi *bilmenizi* isterlerdi. Ve bu yüzden, konuşurlardı. Böbürlenirlerdi.

Kıvranışınızı izlemek isterlerdi. Çok iyi bir puroyu içmeyi erteleyen biri gibi, onlar da cinayet ânını ertelerdi.

Bu yüzden, dua edin de sizi yakalayan kişi kötü biri olsun. Çünkü iyi biri, sizi tek kelime etmeden öldürür.

Vimes dehşet içinde, Havuç'un ayağa kalktığını işitti.

"Dr. Cruces! Sizi, Doğuş Çekiçdiz, Edward O'lüm, palyaço Beano, dilenci Lettice Knibbs ve Şehir Bekçilerinden Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli'yi öldürmek suçlarından tutukluyorum."

"Vay canına, hepsi birden mi?" dedi Cruces alayla. "Ama maalesef Beano Birader'i Edward öldürdü. Bu onun kendi fikriydi, küçük aptal... Aslında öldürmek istememişmiş güya, öyle söyledi. Anladığım kadarıyla Çekiçdiz de kazayla ölmüş. Beklenmedik bir kaza... Aleti dürtüklüyormuş, alet ateş almış, kurşun örsten sekmiş ve onu öldürmüş. Edward öyle dedi. Daha sonra beni görmeye geldi. Çok üzgündü. İçini bana döktü, anlarsınız... Ben de onu öldürdüm. Başka ne yapabilirdim ki? Adam *zırdeliydi*. O tür insanlarla başa çıkamazsınız. Biraz gerilemeni önerebilir miyim bayım? Seni vurmamayı tercih ederim. Hayır, hayır... Mecbur kalmadığım sürece vurmam."

Vimes'a, Cruces kendi kendisiyle tartışıyormuş gibi geldi. Tüfenk çılgınca savruluyordu.

"Bir şeyler geveliyordu," diye devam etti Cruces. "Çekiçdiz'i *tüfengin* öldürdüğünü söyledi. 'Kaza değil miydi?' dedim; 'Hayır, kaza değildi, Çekiçdiz'i *tüfenk* öldürdü,' dedi."

Havuç bir adım daha attı. Cruces kendi dünyasına kapanmış gibi görünüyordu.

"Hayır! Dilenci kızı da tüfenk öldürdü. Ben öldürmedim! Neden öldüreyim ki?"

Cruces bir adım geriledi ama namlu Havuç'a döndü. Vimes, tüfengin, havayı koklayan bir hayvan gibi, kendi kendine hareket ettiğini düşündü...

"Yere yat," diye fısıldadı Havuç'a. Uzandı ve arbaletini bulmaya çalıştı.

"Tüfengin *kıskandığını* söyledi bana!" dedi Cruces. "Çünkü Çekiçdiz yeni tüfenkler yapabilirdi! Olduğun yerde kal!"

Havuç bir adım daha attı.

"Edward'ı öldürmek zorundaydım! O bir romantikti! Her şeyi yanlış yapardı! Ama Ankh-Morpork'un bir *krala* ihtiyacı var!"

Tüfenk sarsıldı ve tam Havuç kenara sıçrarken ateş aldı.

Tüneller kokularla rengârenkti; daha çok ekşi sarılar ve kadim kanalların toprak kokan turuncularıyla. Onları dağıtacak esintiler yoktu çünkü. Ağır havada, Cruces'ın kokusu da bir yılan gibi kıvrılıyordu. Bir de, bir yara kadar canlı, tüfengin kokusu vardı.

Tüfengin kokusunu loncada da duymuştum, diye düşündü Angua. Cruces oradan geçip gittikten hemen sonra. Gaspode

bunun normal olduğunu, çünkü tüfengin loncada saklandığını söylemişti ama... tüfenk loncada *ateşlenmemişti* ki.

Angua sular sıçratarak büyük mağarada ilerledi ve burnu vasıtasıyla üç şekil gördü: Vimes gibi kokan belirsiz şekil, yere düşen Havuç'un şekli ve elinde tüfenkle arkasına dönen şekil.

Sonra beyniyle düşünmeyi bıraktı ve kontrolü vücudunun almasına izin verdi. Kurt kaslarıyla hızla atıldı. Gözlerini Cruces'ın atardamarına dikerek ve yelesinden su damlaları saçarak sıçradı.

Tüfenk dört kez ateş aldı. Teki bile ıskalamadı. Angua tüm ağırlığıyla adama çarptı ve onu yere devirdi.

Vimes bir su patlaması hâlinde doğruldu.

"Altı atış! Altı atış oldu, seni piç herif! Şimdi yakaladım seni!"

Vimes suları yara yara ona doğru giderken Cruces döndü ve daha fazla su sıçratarak bir tünele doğru kaçtı.

Vimes arbaleti Havuç'tan kaptı, nişan aldı ve tetiği çekti...

...ve hiçbir şey olmadı.

"Havuç! Seni ahmak! Lanet şeyi kurmamışsın bile!" Ses gelmeyince arkasına dönüp baktı. "Koşsana be adam! Kaçmasına izin veremeyiz!"

"Yüzbaşım. Angua..."

"Ne?"

"Öldü!"

"Havuç! *Dinle* beni. Bunca suyun içinde çıkış yolunu bulabilir misin? *Hayır!* Bu yüzden benimle gel!"

"Ben... ben onu burada bırakamam. Ben..."

"*Onbaşı Havuç! Beni takip et!*"

Vimes yükselen suların içinde yarı koşarak yarı yüzerek Cruces'ı yutan tünele doğru gitti. Tünel yukarı doğru eğimliydi; ilerledikçe su düzeyinin alçaldığını hissedebiliyordu.

Avına asla dinlenme fırsatı verme. Bunu, teşkilattaki ilk gününde öğrenmişti. Kovalamak *zorundaysan*, o zaman kovalamaya *devam et*. Kovaladığın kişiye durup düşünecek zaman tanırsan, bir köşeyi dolanırsın ve aksi yönden gelen kum dolu bir çorapla karşılaşırsın.

Duvarlar ve tavan yaklaşıyordu.

Burada başka tüneller vardı. Havuç haklıydı. Bunu inşa etmek için yüzlerce kişi yıllarca çalışmış olmalıydı. Ankh-Morpork, Ankh-Morpork'un üzerine inşa edilmişti.

Vimes durdu.

Su şıpırtıları gelmiyordu ve her yönde tünel ağızları vardı.

Yan tünellerin birinde bir ışık çaktı.

Vimes hemen o tarafa koştu ve açık bir kapaktan gelen ışık huzmesi içinde iki bacak gördü.

Kendini hızla o tarafa doğru fırlattı ve tam yukarıdaki odada gözden kaybolacağı sırada botların birini yakaladı. Bot onu tekmeledi. Vimes, Cruces'ın yere düştüğünü duydu.

Açıklığın kenarını yakaladı ve kendini güçlükle yukarı çekti.

Burası bir tünel değildi. Bir mahzene benziyordu. Ayakları çamurda kaydı ve Vimes, yapış yapış bir tabakayla kaplı duvara çarptı. Ankh-Morpork *aslında* neyin üzerine inşa edilmişti? Evet...

Cruces birkaç adım uzaktaydı ve ayakları kaya kaya bir merdiveni tırmanıyordu. Merdivenin tepesinde eskiden bir kapı vardı ama belli ki uzun zaman önce çürümüştü.

Daha fazla merdiven ve daha fazla oda vardı. Yangın ve sel, sel ve yeni inşaatlar... Odalar mahzenlere dönüşmüştü, mahzenler binaların temeli olmuştu. Zarif bir kovalamaca değildi bu; iki adam da sürekli kayıp düşüyor, tekrar kalkıyor, sarkan yosun perdelerini yara yara koşuyordu. Cruces sağa sola mumlar bı-

rakmıştı. Ama yaydıkları yetersiz ışıklar, Vimes'ın, *hiç* ışık yaymamalarını dilemesine sebep oluyordu.

Sonunda, ayaklarının altında kuru taşlar hissetti. *Bu* delik, bir kapı değildi; duvara açılmış bir *delikti.* Fıçılar ve mobilya parçaları vardı. Oda, oraya kapatılıp unutulmuş çok eski eşyalarla doluydu.

Cruces biraz ötede uzanmış, nefes nefese, tüfenge yeni bir boru dizisi takmaya çalışıyordu. Vimes elleri ve dizleri üzerinde doğrulmayı başardı ve derin derin nefes aldı. Yakındaki duvara bir mum sıkıştırılmıştı.

"Seni... yakaladım..." dedi güçlükle soluyarak.

Cruces tüfengi bırakmadan doğrulmaya çalıştı.

"Koşmak... için çok... yaşlısın..." demeyi başardı Vimes.

Cruces ise ayağa kalkmayı başarmıştı. Sallana sallana yeniden kaçmaya başladı.

Vimes düşündü. "Koşmak için... *ben de* çok yaşlıyım," diye ekledi ve Cruces'ın üstüne sıçradı.

İki adam tozların içine yuvarlandı. Tüfenk aralarında kalmıştı. Vimes, aklı başında bir insanın yapacağı son şeyin bir suikastçı ile savaşmak olduğunu, adamın üstüne atıldıktan çok sonra hatırladı. Onlar her yerlerinde silah saklardı. Ama Cruces tüfengi bırakmayı reddediyordu. İki eliyle sıkıca yakalamış, namlu veya dipçiğiyle Vimes'a vurmaya çalışıyordu.

İlginçtir ama, suikastçılar silahsız dövüş tekniklerini öğrenmezdi. Genellikle silahlı dövüş konusunda yeterince iyi olduklarından, silahsız dövüş tekniklerine ihtiyaç duymazlardı. Beyefendiler, silah taşırdı. Yalnızca düşük sınıflar ellerini kullanırdı.

"*Yakaladım* seni," dedi Vimes, nefes nefese. "Seni *tutukluyorum.* Tutuklanır mısın lütfen?"

Ama Cruces tüfengi bırakmıyordu, Vimes ise bırakmaya *cesaret* edemiyordu. Tüfenk ikisinin de elinden kopmak üzereydi. Çaresizlik içinde homurdanarak, çekiştirip duruyorlardı.

Ve sonunda, tüfenk patladı.

Kırmızı bir ateş dili görüldü, havai fişeklerin keskin kokusu duyuldu ve üç duvardan bir *zing-zing* sesi işitildi. Bir şey Vimes'ın miğferine çarptı ve bir *zing* daha yaparak tavana doğru uçtu.

Vimes, Cruces'ın çarpık yüz hatlarına baktı. Sonra başını eğdi ve tüfengi hızla çekti. Suikastçı çığlık atarak bıraktı ve burnunu tuttu. Vimes tüfengi iki eliyle yakalayarak geriye yuvarlandı.

Tüfenk sanki hareket etti. Dipçik aniden omzuna dayandı ve Vimes'ın parmağı tetiğe geldi.

Sen benimsin.

O adama ihtiyacımız yok artık.

Sesin yarattığı şok o kadar büyüktü ki Vimes korkuyla bağırdı.

Daha sonraları, tetiği kendisinin çekmediğine dair yeminler etti. Tetik sanki kendi başına hareket etmişti, Vimes'ın parmağını oraya çekmişti.

Tüfenk omzuna çarptı, ateş aldı ve suikastçının başının hemen yanındaki duvarda, on beş santim genişliğinde bir delik açtı. Adam alçı yağmuruna tutuldu.

Vimes, görüş alanının etrafında yükselen kızıl pusların arasında, Cruces'ın sendeleyerek kapıya gittiğini, dışarı doğru atıldığını ve kapıyı da arkasından çarparak kapattığını belli belirsiz fark etti.

Nefret ettiğin her şeyi, yanlış olan her şeyi ben düzeltebilirim.

Vimes kapıya ulaştı ve kapı kulpunu denedi. Kilitliydi.

Tüfengi hiç düşünmeden çevirdi ve tetiğin, parmağını yine çekmesine izin verdi. Kapının ve çerçevenin büyük kısmı, kıymıklarla çevrili bir deliğe dönüştü.

Vimes kapının kalanını tekmeleyerek açtı ve tüfengin peşinden dışarı çıktı.

Bir koridordaydı. Yarım düzine genç adam, aralanmış kapılardan başlarını uzatarak, hayretle ona bakıyordu. Hepsi siyahlara bürünmüştü.

Suikastçılar Loncası'ydı burası.

Bir öğrenci suikastçı, burun delikleriyle Vimes'a baktı.

"Sen de kimsin be?" dedi hayretle.

Tüfenk ona döndü. Tam ateş alırken Vimes namluyu yukarı kaldırmayı başardı. Kurşun, tavandan büyük bir parça kopardı.

"Ben *kanunum*, sizi orospu çocukları!" diye bağırdı Vimes.

Ona bakakaldılar.

Hepsini vur. Dünyayı temizle.

"Kes sesini!" Kıpkırmızı gözlü, toz kaplı, çamurlar sızdıran dünyadışı bir yaratık gibi görünen Vimes, tir tir titreyen öğrenciye dik dik baktı.

"Cruces nereye gitti?" Kafasının içinde sisler yuvarlanıyordu. Eli ateş etmeme çabasıyla gıcırdıyordu.

Genç adam parmağını telaşla bir merdivene doğru büktü. Tüfenk az önce ateş aldığında çok yakında duruyordu, o yüzden alçı tozu, şeytani bir kepek sorunu gibi omuzlarına serilmişti.

Tüfenk hızla uzaklaştı ve Vimes'ı da peşinden sürükleyip oğlanların önünden geçirdi, merdiveni tırmandırdı. Siyah çamurun izi buraya kadar geliyordu. Burada bir başka koridor vardı. Kapılar yine açıldı. Tüfenk tekrar ateş alarak bir avizeyi parçaladığındaysa kapılar yine hemen kapandı.

Koridor, çok daha etkileyici bir merdivenin tepesindeki sahanlığa açıldı. Karşıda kocaman, meşe bir kapı vardı.

Vimes kilide ateş etti, kapıyı tekmeledi ve sonra tüfenkle mücadele ederek eğildi. Bir arbalet oku döne döne başının üzerinden geçti ve koridorun ucundan bakan bir başkasını vurdu.

Vur onu! VUR ONU!

Cruces, masasının yanında, arbaletine yeni bir ok yerleştirmeye çalışmakla meşguldü.

Vimes kulaklarındaki uğultuyu bastırmaya çalıştı...

...ama, neden olmasındı? Neden ateş etmesindi? Bu adam kimdi ki? Öteden beri şehri temizlemek istemişti işte ve şimdi işe buradan başlayabilirdi. Böylece herkes kanunun ne demek olduğunu anlardı...

Dünyayı temizlemek...

Ve öğle vakti başladı.

Öğretmenler Loncası'nın çatlak tunç çanı çınlamaya başladı ve en az yedi çınlama boyunca öğle vakti tamamen ona ait olarak kaldı; hemen sonra, Fırıncılar Loncası'nın saati hızla koşarak ona yetişti.

Cruces doğruldu ve taş sütunlardan birinin arkasına saklanmak için kıyın kıyın yürümeye başladı.

"Beni vuramazsın," dedi, tüfenge bakarak. "Kanunu biliyorum. Sen de biliyorsun. Sen bir bekçisin. Soğukkanlılıkla vuramazsın beni."

Vimes gözlerini kısarak namlu boyunca baktı.

Çok kolay olacaktı. Tetik, parmağını çekiştiriyordu.

Üçüncü bir çan çınlamaya başladı.

"Beni öylesine öldüremezsin. Kanun var. Ve sen bir bekçisin," diye tekrarladı Dr. Cruces, kurumuş dudaklarını yalayarak.

Namlu biraz alçaldı. Cruces gevşeyecek oldu.

"Evet. Ben bir bekçiyim."

Namlu yine kalktı ve Cruces'ın alnına nişan aldı.

"Ama çanlar durduğu zaman," dedi Vimes usulca, "artık bir bekçi olmayacağım."

Vur onu! VUR ONU!

Vimes, bir eli serbest kalsın diye, dipçiği koltukaltına girmeye zorladı.

"Bu işi kitabına göre yapacağız," dedi. "Kitabına göre. Evet. Kitabına göre yapmak lazım."

Rozetini ceketinin kalıntılarından çekip aldı, sonra ona şöyle bir baktı. Çamura rağmen hâlâ parlıyordu. Vimes onu hep parlatırdı. Madeni para gibi elinde bir iki kere çevirdi. Rozetin bakırı, ışığı yakaladı.

Cruces kedi gibi izliyordu.

Çan sesleri dinmeye başlamıştı. Çoğu kuledeki çan durmuştu. Şimdi yalnızca, Küçük Tanrılar Tapınağı'ndaki gong ile Suikastçılar Loncası'nın çanları kalmıştı. Bu çanlar her zaman, assolist gibi sona kalırdı.

Gong da durdu.

Dr. Cruces arbaletini özenle, düzgünce, yanındaki masaya bıraktı.

"Bak, bıraktım işte."

"Ah," dedi Vimes. "Ama ben, onu eline bir daha almayacağından emin olmak istiyorum."

Suikastçılar Loncası'nın kara çanı, öğle havasına doğru çınlamaya devam etti.

Ve sonunda, o da durdu.

Sessizlik gök gürültüsü gibi patladı.

Vimes'ın yerden seken rozetinin küçük metalik tınlaması, o sessizliği bir uçtan diğerine doldurdu.

Vimes tüfengi kaldırdı ve ona karşı verdiği mücadelenin gevşemesine nazikçe izin verdi. Parmağı tetiğe gitti ve...

Tam o anda minik bir çan sesi daha duyuldu. Tenekemsi, neşeli, küçük bir ezgiydi; bu sessizlik gölü olmasa belki de hiç işitilmezdi...

Ding-ding, a-ding-ding, a-ding-ding, a-ding...

Ve kum saatlerinden, su saatlerinden ya da sarkaçlı saatlerden çok daha isabetliydi.*

"Tüfengi bırak Yüzbaşım," dedi Havuç, merdiveni dikkatle tırmanarak. Bir elinde kılıcını, diğer elinde hediye saati tutuyordu.

...ding-ding, a-ding-ding...

Vimes kılını kıpırdatmadı.

"Bırak. Hemen bırak Yüzbaşım."

"*Bir* çanın daha susmasını bekleyebilirim," dedi Vimes.

...a-ding, a-ding...

"Bunu yapmana izin vermem Yüzbaşım. Bu, cinayet olur."

...ding, a-di-ding-ding...

Vimes başını hafifçe çevirdi.

"O adam Angua'yı öldürdü. Bunun hiç mi önemi yok senin için?"

...ding... ding... ding... ding...

Havuç başını salladı.

"Tabii ki var," dedi. "Ama kişisel demek, önemli demek değildir."

---

* Bitmek üzere olan bir melodiye eklenen son bir melodi, *Birkaç Dolar İçin*'in ünlü final sahnesini hatırlatıyor elbette... [E.N.]

Vimes kolu boyunca baktı. Dr. Cruces'ın yüzü ve dehşetle açılmış ağzı, namlunun ucunda dönüyordu.

...ding... ding... ding...

"Yüzbaşı Vimes?"

...ding.

"Yüzbaşım? 177 numaralı rozet, Yüzbaşım. Onun üstünde şimdiye kadar, çamurdan başka leke olmadı."

Tüfengin Vimes'ın kolundan gümbür gümbür yukarı akan ruhu, karşı taraftan gelen salt Vimes dik başlılığı ordularıyla karşılaştı.

"Ben olsam onu bırakırdım Yüzbaşım. Senin ona ihtiyacın yok," dedi Havuç, bir çocukla konuşur gibi.

Vimes ellerindeki şeye baktı. Kulaklarındaki çığlıklar dinmişti.

"Onu hemen bırak Bekçi! Bu bir emirdir!"

Tüfenk yere düştü. Vimes refleksif bir selam çaktı ve sonra ne yaptığını fark etti. Gözlerini kırpıştırarak Havuç'a baktı.

"Kişisel demek, *önemli* demek değildir ha?" dedi.

"Dinle," dedi Cruces, "ben... ben o kız için çok üzgünüm, o bir kazaydı. Ama benim tek istediğim... şey... kanıtlar var! Ayrıca..."

Cruces bekçilere dikkat etmiyordu. Masadan deri bir çanta aldı ve onlara doğru salladı.

"İşte burada! Hepsi burada efendimiz! Kanıt! Edward aptaldı! Her şeyin taçlar ve törenlerden ibaret olduğunu sanıyordu! Ne bulduğunun farkında bile değildi! Ve sonra, dün gece, sanki birden..."

"Umurumda değil," diye mırıldandı Vimes.

"Şehrin bir krala ihtiyacı var!"

"Ama katillere ihtiyacı yok," dedi Havuç.

"Ama..."

Cruces aniden tüfenge doğru daldı ve onu kaptı.

Vimes bir saniye önce düşüncelerini toparlamaya çalışırken, bir saniye sonra tüm düşünceleri bilincinin uzak köşelerine kaçıştı. Tüfengin ağzına baktı. Tüfenk ona sırıtıyordu.

Cruces sütuna yaslandı. Tüfenk, *kendi iradesiyle,* kararlılıkla Vimes'ı gösterdi.

"Hepsi orada efendimiz," dedi Cruces. "Her şey yazılmış. Hepsi. Doğum izleri, kehanetler, soyağacı... Her şey. Kılıcınız bile. Zaten, asıl mesele *kılıçta!*"

"Gerçekten mi?" dedi Havuç. "Görebilir miyim?"

Havuç kılıcını indirdi ve Vimes'ın dehşet dolu bakışları altında masaya gidip belge destesini çantadan çıkardı. Cruces, iyi bir çocuğu ödüllendirirmiş gibi, onayla başını salladı.

Havuç bir sayfayı okudu ve bir sonrakine geçti.

"Bu çok ilginç," dedi.

"Kesinlikle. Ama önce, bu can sıkıcı bekçiyi ortadan kaldırmamız lazım," dedi Cruces.

Vimes silindirin içindeki, az sonra *yakinen* tanıyacağı küçük metal parçasını görebildiğini sandı...

"Ne yazık," dedi Cruces, "keşke siz..."

Havuç bir anda tüfengin önüne geçti. Kolu bir bulanıklık hâlinde hareket etti. Ve neredeyse hiç ses çıkmadı.

İyi bir adamla karşılaşmamak için dua et, diye düşündü Vimes. Çünkü *iyi* bir adam, tek kelime etmeden öldürür seni.

Cruces başını eğip baktı. Gömleğinde kan vardı. Elini göğsünden çıkan kılıcın kabzasına götürdü ve başını kaldırıp Havuç'la göz göze geldi.

"Ama... neden? Sen... kr..."

Ve öldü. Tüfenk ellerinden düştü ve yere ateş etti.

Bir sessizlik oldu.

Havuç kılıcın kabzasını tuttu ve çekti. Cruces'ın cansız bedeni yere yığıldı.

Vimes masaya yaslanıp nefeslendi.

"Lanet olsun... bu herife..." dedi nefes nefese.

"Efendim?"

"O herif... o herif sana *efendimiz* diyordu," dedi Vimes. "Çantada ne vardı?"

"Yüzbaşım, geç kaldınız," dedi Havuç.

"Geç mi? Geç... Neye geç?" Vimes, beyninin gerçeklikle temasını korumak için çabaladı.

"Evlenmeniz gerekiyordu..." dedi Havuç, hediye saate bakarak. Kapağını *şak* diye kapattı ve Vimes'a uzattı. "Hem de iki dakika önce."

"Evet evet. Ama sana *efendimiz*, dedi. Onu duydum..."

"Yalnızca, odadaki yankının bir numarasıydı muhtemelen Bay Vimes."

Başka bir düşünce, Vimes'ın dikkatini çekmeyi başardı. Havuç'un kılıcı altmış santim uzunluğundaydı ve Cruces'ı delip geçmişti. Ama Cruces'ın arkasında...

Vimes sütuna baktı. Sütun granitten yapılmıştı ve en az otuz santim kalınlığındaydı. Taşta hiç çatlak yoktu ama... önden arkaya uzanan, kılıç biçiminde bir delik vardı.

"Havuç..." diye başladı.

"Berbat görünüyorsunuz efendim. Sizi bir güzel temizlemek lazım."

Havuç deri çantayı kendine çekti ve omzuna astı.

"*Havuç...*"

"Efendim?"

"Sana *emrediyorum*. O çantayı bana..."

"Hayır efendim. Bana emir veremezsiniz. Çünkü artık, efendim... alınmayın ama... siz bir sivilsiniz. Yeni bir hayat."

"*Sivil* mi?"

Vimes alnını ovaladı. Zihnindeki her şey şimdi birbiriyle çarpışıyordu: tüfenk, lağım kanalları, Havuç... ve bir süredir yalnızca saf adrenalinin gücüyle hareket ettiği gerçeği. Adrenalin, faturasını çabuk keserdi ve veresiye de vermezdi.

Çöktü.

"Ama bu benim *hayatım*, Havuç. Bu benim *işim*."

"Sıcak bir banyo ve bir içki efendim. İhtiyacınız olan şey bu," dedi Havuç. "Size çok iyi gelecek. Gidelim."

Vimes'ın bakışları önce Cruces'ın yerdeki cesedine, sonra tekrar tüfenge döndü. Onu alacak oldu ve tam zamanında kendini durdurdu.

Sihirbazlarda bile böyle bir şey yoktu. Asalarından bir patlama çıkarsalar, sonrasında gidip uzunca bir süre uzanmaları gerekirdi.

Kimsenin onu yok etmemesine şaşmamak gerekirdi. Bu kadar kusursuz bir şeyi yok edemezdiniz. İnsanın ruhunun derinliklerindeki bir şeye sesleniyordu. Onu elinizde tutarken bir *gücünüz* oluyordu; hiçbir arbaletin, hiçbir mızrağın veremediği bir güç. Aslında, bir düşününce... o silahlar yalnızca sizin kas gücünüzü biriktiriyordu. Oysa tüfenk, size dışarıdan bir güç veriyordu. Siz onu kullanmıyordunuz, o sizi kullanıyordu. Muhtemelen Cruces iyi bir adamdı. Muhtemelen Edward'ı nazik nazik dinlemişti ve sonra tüfengi eline alıp onun pençesine düşmüştü...

"Yüzbaşı Vimes? Sanırım buradan çıksak iyi olacak," dedi Havuç, yere doğru uzanarak.

"Ne yaparsan yap ama ona dokunma!" diye uyardı Vimes.

"Neden? O yalnızca bir alet," dedi Havuç. Tüfengi namlusundan tuttu, bir an baktı ve sonra tüm gücüyle duvara çarptı. Metal parçalar havada döne döne uçtu.

"Türünün tek örneği," dedi Havuç. "Türünün tek örneği özeldir. Babam öyle derdi. Gidelim artık."

Kapıyı açtı.

Kapıyı kapattı.

"Merdivenin dibinde yaklaşık yüz suikastçı var," dedi.

"Arbaletin için kaç ok var?" dedi Vimes. Çarpılmış tüfenge bakıyordu hâlâ.

"Bir."

"O zaman... eh, arbaletini yeniden doldurmakla uğraşmayacak olman, iyi bir şey."

Kapı nazikçe çalındı.

Havuç, Vimes'a baktı. Vimes omuzlarını silkti. Havuç kapıyı açtı.

Gelen Downey'ydi. Boş elini kaldırdı.

"Silahlarınızı indirebilirsiniz," dedi. "Gerekli olmayacağına dair sizi temin ederim. Dr. Cruces nerede?"

Havuç işaret etti.

"Ah." Adam iki bekçiye baktı. "Cesedi bize bırakabilir misiniz lütfen? Mahzen mezarda defnedeceğiz."

Vimes cesedi işaret etti.

"O adam bir sürü kişiyi öldürd..." diye başladı.

"Ve şimdi de *öldü*," dedi Downey. "Artık gitmenizi rica etmek zorundayım."

Downey kapıyı açtı. Suikastçılar geniş merdivenin iki yanına dizilmişti. Görünürde tek bir silah yoktu. Ama suikastçılar söz konusu olduğunda, *görünürde* silah olması da gerekmiyordu.

Angua merdivenin dibinde yatıyordu. Bekçiler yavaşça aşağı indi.

Havuç diz çöktü ve Angua'nın cansız bedenini kollarına aldı. Downey'ye başını salladı.

"Dr. Cruces'ın cesedini alacak birini göndeririz yakında," dedi.

"Ama... burada kalacak demedik mi?"

"Hayır. Öldüğü görülmeli. Her şey görülmeli. Hiçbir şey karanlıkta veya kapalı kapılar ardında kalmamalı."

"Maalesef ricanızı kabul edemeyeceğim," dedi suikastçı kararlılıkla.

"Bu bir rica değildi bayım!"

Onlarca suikastçı, avludan geçen bekçileri izledi.

Kara kapılar kapalıydı.

Ve kimse onları açmaya niyetliymiş gibi görünmüyordu.

"Dediklerin doğruydu tabii ama belki de başka bir şekilde ifade etmeliydin," dedi Vimes, Havuç'a. "Hiç mutlu görünmü..."

Kapı kanatları parçalandı. İki metrelik demir bir ok Havuç ile Vimes'ın yanından geçti ve avlunun karşısındaki duvardan büyük bir parçayı kopardı.

İki devasa yumruk, kapılardan kalanı dağıttı. Açılan boşluktan içeri Kayağantaş girdi. Gözlerinde kırmızı bir parıltıyla, avluda toplanmış suikastçılara baktı. Ve hırladı.

Suikastçılar arasında daha akıllı olanlar, cephaneliklerinde bir trolü öldürecek hiçbir şey bulunmadığını hatırladı. İncecik bıçakları vardı ama şimdi onlara balyoz gerekiyordu. Hassas ze-

hirlere bulanmış okları da vardı ama hiçbiri bir trole işlemezdi. Kimse, trollerin suikast düzenlenecek kadar önemli olduğunu düşünmemişti. Kayağantaş aniden, çok önemli birine dönüştü...

Bir elinde Madenmidilli'nin baltasını, diğer elinde kudretli arbaletini tutuyordu.

Kafası çalışan suikastçılar canlarını kurtarmak için dönüp kaçtı. Bazılarının kafası o kadar çalışmıyordu. Kayağantaş'tan birkaç ok sekti; okların sahipleri Kayağantaş'ın kendilerine dönen yüzünü görünce arbaletlerini düşürdü.

Kayağantaş sopasını tarttı.

"Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş!"

Sözcükler avluda yankılandı.

"Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş! Dikkayyt!"

Kayağantaş elini çok yavaşça kaldırdı.

Dinnk!

"Şimdi beni *iyi* dinle, Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş," dedi Havuç. "Bekçiler için bir cennet varsa, ki dilerim vardır, Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli şu anda oradadır. Ve eminim, lanet bir maymun kadar sarhoştur; bir elinde bir sıçan, diğerinde yarım litrelik *Ayıkucaklayan* kupasını tutuyordur ve başını kaldırıp* bize bakarak şöyle diyordur: 'Sevgili dostum Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayağantaş, bir bekçi olduğunu asla unutmaz. *Kayağantaş* unutmaz.'"

Uzun, tehlikeli bir an oldu ve sonra bir *dinnk!* sesi daha duyuldu.

"Teşekkür ederim, Yetkili Bekçi Yardımcısı. Bay Vimes'a Üniversite'ye kadar eşlik edeceksin." Havuç suikastçılara baktı. "İyi akşamlar beyler. Tekrar gelebiliriz."

---

* Troller için cennet aşağıdadır.

Üç bekçi, kapı enkazının üzerinden aştı.

Vimes, sokağa çıkana kadar bekledi ve sonra Havuç'a döndü.

"Havuç, Cruces sana neden öyle söy..."

"Eğer bana izin verirseniz, Angua'yı Karakol'a geri götüreceğim," dedi Havuç kararlılıkla.

Vimes, Angua'nın cesedine baktı ve düşünce treninin raydan çıktığını hissetti. Bazı şeyler, düşünülemeyecek kadar zordu. Bir yerlerde birkaç saat yalnız kalıp düşüncelerine bir çekidüzen vermek istiyordu. *Kişisel demek, önemli demek değildir.* Ne tür bir insan böyle düşünebilirdi ki? Geçmişte, kötü kalpli hükümdarlar ve basitçe *kötü* hükümdarlar görmüş olsa da, Ankh'ın, *iyi* bir hükümdarın hükmü altına hiç girmediği geldi aklına. Bu, hepsinden daha korkunç bir düşünce olabilirdi.

"Efendim?" dedi Havuç nazikçe.

"Ah. Şey, onu Küçük Tanrılar Tapınağı'na gömeriz, ne dersin?" dedi Vimes. "Bir tür bekçi geleneğidir..."

"Peki efendim. Siz Kayağantaş'la gidin. Emir verdiğinizde, dediğinizi yapıyor. Eğer sorun etmezseniz, ben düğüne katılamayacağım. Anlıyorsunuz..."

"Evet. Evet, elbette. Şey... Havuç?" Vimes, düşüncelerini doldurmaya çalışan kuşkuları bastırmak için gözlerini kırpıştırdı. "Cruces'ı da anlamaya çalışmalıyız. O adamdan nefret ediyordum, bu yüzden adil olmak isterim. Tüfengin insanlara ne yaptığını biliyorum. Tüfenk için hepimiz aynıyız. Ben de tıpkı onun gibi olmuştum."

"Hayır," dedi Havuç. "Siz namluyu *indirdiniz,* Yüzbaşım."

Vimes solgun bir yüzle gülümsedi.

"Buralarda bana *Bay* Vimes derler," dedi.

Havuç Karakol'a döndü ve Angua'yı doğaçlama morgdaki taş levhaya uzattı. Bedeni katılaşmaya başlamıştı.

Biraz su getirdi ve Angua'nın kürkünü elinden geldiğince temizledi.

Sonra yaptıkları, diyelim ki bir trolü, bir cüceyi veya gergin anlarda bir insanın zihninin nasıl tepki verdiğini bilmeyen hemen herkesi şaşırtırdı.

Raporunu yazdı. Ana odayı süpürdü. Bu işi sırayla yapıyorlardı ve zaten onun sırası gelmişti. Yıkandı. Gömleğini değiştirdi ve omzundaki yarayı temizledi. Zırhını da temizledi; bulaşık teliyle ovaladı, farklı sertlikteki bez parçalarıyla sildi... ta ki üstünde kendi yüzünü görebilene kadar.

Uzaktan uzağa, Canavar Org için yazılmış ve Muhtelif Çiftlik Hayvanı Sesleriyle zenginleştirilmiş Fondël'in *Düğün Marşı*'nı duyuyordu. Çavuş Colon'un gizli saklama yeri olduğunu düşündüğü yerden yarım şişe rom çıkardı, kendine çok küçük bir kadeh doldurdu ve işiten kim olsa feci mahcup edecek olan berrak, içten bir sesle, "Bay Vimes ve Leydi Ramkin'in şerefine!" diyerek, kendi kendine kadeh kaldırdı.

Kapı tırmalandı. Havuç, Gaspode'u içeri aldı. Küçük köpek hiçbir şey söylemeden masanın altına süzüldü.

Sonra Havuç odasına çıktı, sandalyesine oturdu ve pencereden dışarı baktı.

Akşam ilerledi.

Çay zamanı civarında yağmur kesildi.

Şehrin her yerinde ışıklar yandı.

Biraz sonra ay yükseldi.

Kapı açıldı. Angua, yumuşak adımlarla içeri girdi.

Havuç döndü ve gülümsedi.

"Emin değildim," dedi. "Ama düşündüm ki... eh, sizi yalnızca *gümüş* öldürmüyor muydu? Umudum *vardı*."

İki gün daha geçti.

Yağmur bastırmıştı. Sağanak hâlinde yağmıyordu; gri bulutlardan sinsi sinsi dökülüyor, çamurun içinde dereler oluşturarak akıyordu. Ankh'ı dolduruyordu ve nehir de, içtikten sonra onu yeraltı krallığına yolluyordu. Gargoylelerin ağzından da dökülüyordu. Yere o kadar sert çarpıyordu ki sektikten sonra sise dönüşüyordu.

Yağmur, Küçük Tanrılar Tapınağı'nın arkasındaki mezarlıkta, mezar taşlarını da dövüyordu. Yetkili Bekçi Yardımcısı Madenmidilli için kazılmış küçük çukuru doldurmaya uğraşıyordu.

Bekçilerin cenaze törenlerine *her zaman* yalnızca bekçiler katılır, demişti Vimes bir seferinde kendi kendine. Ah, bazen akrabalar da katılırdı tabii. Örneğin bugün, Leydi Sybil ile Kayağantaş'ın Yakut'u da buradaydı. Ama asla *kalabalıklar* toplanmazdı. Havuç belki de haklıydı. Bekçi olduğunuzda, artık yalnızca bekçi oluyordunuz.

Fakat bugün burada başkaları da vardı. Mezarlığı kuşatan korkuluklarda sessizce dikiliyorlardı. Cenaze törenine *katılmamışlardı* ama izliyorlardı.

Ufak tefek bir rahip, "merhumun ismini boşluğa yazınız" türünden, dinliyor olabilecek her tanrıyı tatmin etmek üzere kaleme alınmış, genel bir vaaz verdi. Sonra Kayağantaş tabutu mezara indirdi; rahip de törensel olarak, tabutun üzerine bir avuç toprak attı... gerçi bu sefer toprak her zamanki gibi pıtır pıtır dökülmedi, çok nihai bir *şap* sesiyle düştü.

Havuç, bir konuşma yaparak Vimes'ı şaşırttı. Sesi ıslak yerlerden, yağmur suyu damlatan ağaçlardan ve taşlardan yankılandı. Konuşmanın içeriği, böyle bir durumda kullanabileceğiniz tek metne dayalıydı: O benim dostumdu, bizden biriydi, iyi bir bekçiydi.

İyi bir bekçiydi. Vimes'ın katıldığı bütün bekçi cenazelerinde söylenmişti bu. Söylerken herkes parmaklarını arkalarında çaprazlayacaktı ama muhtemelen Onbaşı Nobbs'un cenaze töreninde bile söylenecekti. Söylemek zorunda olduğunuz bir şeydi.

Vimes tabuta baktı. Bir anda içine, ensesinden aşağı süzülen yağmur kadar sinsi, tuhaf bir his doldu. Tam olarak bir kuşku değildi. Zihninde yeterince uzun süre kalsa kuşkuya dönüşürdü belki ama şu anda yalnızca hafif bir sezgi karıncalanmasıydı.

Sormak zorundaydı. Sormazsa aşla aklından çıkaramazdı.

Bu yüzden, mezardan uzaklaşırlarken, "Onbaşı?" dedi.

"Efendim, efendim?"

"Yani, kimse tüfengi bulamadı, öyle mi?"

"Maalesef, efendim."

"Biri, en son sende olduğunu söylemişti."

"Bir yerlere kaldırmış olmalıyım. Ne kadar koşturmaca içinde olduğumuzu biliyorsunuz."

"Evet. Ah, evet. Tüfengin büyük kısmını loncadan alıp götürdüğünü gördüğüme oldukça eminim zaten."

"Öyle olmuş olmalı efendim."

"Evet. Şey... umarım güvenli bir yere koymuşsundur o zaman. Sen, ee... sence güvenli bir yere mi koymuşsundur?"

Arkalarında, mezarcı, Ankh-Morpork'un ıslak, yapış yapış çamurunu çukura küremeye başladı.

"Öyle yaptığımı düşünüyorum efendim. Siz öyle düşünmüyor musunuz? Kimse bulamadığına göre? Yani, biri bulmuş olsa duyardık."

"Belki de en iyisi budur, Onbaşı Havuç."

"Kesinlikle öyle olduğunu umuyorum."

"O iyi bir bekçiydi."

"Evet efendim."

Vimes, sonunda tüm fişlerini öne sürdü.

"Ve... o küçük tabutu taşırken bana öyle geldi ki... sanki biraz... fazla ağırdı?.."

"Gerçekten mi efendim? Fark ettiğimi söyleyemem, gerçekten."

"Ama en azından, *doğru düzgün* bir cüce cenaze töreni oldu."

"Ah, evet. Öyle olması için özen gösterdim efendim," dedi Havuç.

Yağmur, Saray çatılarından guruldayarak aşağı akıyordu. Gargoyleler köşe başlarındaki yerlerini almış, kulaklarıyla titrersinek ve sivrisinek süzüyordu.

Onbaşı Havuç deri yağmurluğundaki damlaları silkeledi ve nöbet tutan trolle selamlaştı. Ön odalardaki kâtiplerin arasından geçti ve Uzun Ofis'in kapısını saygıyla çaldı.

"Gir."

Havuç içeri girdi, masaya yürüdü, selam verdi ve rahat pozisyonda durdu.

Lord Vetinari çok hafifçe gerildi.

"Ah, evet," dedi. "Onbaşı Havuç. Bekliyordum bunu. Eminim buraya... bir şeyler istemek için gelmişsindir?"

Havuç pis bir kâğıt parçasını açtı ve boğazını temizledi.

"Şey, efendim... Yeni bir dart tahtası iyi olabilirdi. Yani, görev başında olmadığımız zamanlar için?"

Ataerk gözlerini kırpıştırdı. Bunu sık sık yapmazdı.

"Pardon?"

"Yeni bir dart tahtası, efendim. Vardiyadan sonra memurların gevşemesine yardımcı oluyor, efendim."

Vetinari kendini biraz toparladı.

"*Bir tane daha mı?* Ama daha geçen sene yeni bir tane vermiştim?"

"Kütüphaneci yüzünden, efendim. Nobby onun da oynamasına izin veriyor ve o da eğilip, okları yumruğuyla tahtaya çakıyor. Hem... Kayağantaş da tahtaya bir ok fırlattı. Ok tahtanın arkasındaki duvarı delip geçti."

"Pekâlâ. Başka?"

"Şey... Yetkili Bekçi Yardımcısı Kayatantaş'ın göğüs plakasındaki beş deliğin maliyetinin, maaşından kesilmemesi gerek."

"Kabul. Ama söyle, bir daha yapmasın."

"Başüstüne, efendim. Eh, sanırım hepsi bu. Ha, bir de yeni çaydanlık vardı."

Ataerk elini dudaklarının önüne getirdi. Gülmemeye çalışıyordu.

"Eyvah eyvah. Bir de yeni çaydanlık mı istiyorsunuz? Eskisine ne oldu?"

"Ah, onu hâlâ kullanıyoruz efendim, hâlâ kullanıyoruz. Ama yeni ayarlamalar yüzünden, yeni bir taneye ihtiyacımız olacak."

"Pardon? *Hangi* yeni ayarlamalar?"

Havuç ikinci, daha büyük bir kâğıt parçasını açtı.

"Bekçi Teşkilatı'nın elli altı kişilik bir kurum hâline getirilmesi; Nehir Kapısı, Dönüşyönü Kapısı ve Merkezyönü Kapısı'nın

yeniden açılması ve o bölgelerde yirmi dört saat boyunca nöbetçi bulundurulması..."

Ataerk'in gülümsemesi, yüzünü terk etmedi. Ama *yüzünün geri kalanı* o gülümsemeden uzaklaştı; onu orada tek başına, tüm dünyada yapayalnız hâlde bıraktı.

"...ve yeni bir bölüm açılması, eh, adını henüz bulamadık, ama ipucu falan aramak için, örneğin cesetler, ne kadar uzun zamandır ölü oldukları gibi ipuçları; ve başlangıç olarak bir simyacıya da ihtiyacımız olacak, muhtemelen bir de gulyabani, ama hiçbir şeyi evine götürüp yememeye söz vermesi gerek; köpek kullanan özel bir birim, bu çok işe yarayabilir ve Bekçi Yardımcısı Angua bu birimle ilgilenebilir, çünkü o, şey, kendi kendinin bakıcısı olabilir; ve bir de, Onbaşı Nobbs'un, bekçilerin taşıyabildiklerince silah taşımalarına izin verilmesi talebi var ama buna hayır derseniz çok memnun olurum; bir de..."

Lord Vetinari elini salladı.

"Tamam tamam," dedi. "Bunun nasıl devam ettiğini görebiliyorum. Peki, ya *hayır* dersem?"

İçinde pek çok farklı geleceğin görülebildiği, şu uzun, *çok* uzun duraksamalardan biri oldu.

"Biliyor musunuz efendim," dedi Havuç sonunda, "hayır diyeceğiniz *hiç* aklıma gelmedi."

"Gelmedi mi?"

"Hayır efendim."

"Merak ettim. *Neden?*"

"Çünkü taleplerin hepsi şehrin iyiliği için efendim. Polis sözcüğünün nereden geldiğini biliyor musunuz? Şehir anlamına gelen, eski bir sözcüktür efendim. Ve biz, *şehrin memurlarıyız.*"

"Evet. Biliyorum."

Ataerk, Havuç'a baktı. Kafasının içinde muhtelif gelecekleri gözden geçiriyor gibiydi.

"Tamam," dedi sonunda. "Tüm taleplerini kabul ediyorum. Onbaşı Nobbs'unki hariç. Ve bence, seni yüzbaşılığa terfi ettirmemiz gerek."

"Ee... evet. Kabul ediyorum efendim. Bu, Ankh-Morpork için iyi olur. Ama Bekçi Teşkilatı'na ben kumanda etmem, kastettiğiniz şey buysa."

"Neden?"

"Çünkü ben, Bekçi Teşkilatı'na kumanda *edebilirim*. Çünkü... Bakın, herkes üstlerinin dediğini yapmak zorunda. Ama sırf, emri *Onbaşı Havuç* verdiği için değil. Sırf, Onbaşı Havuç... itaat edilmek konusunda iyi olduğu için değil." Havuç, yüzünü ifadesiz tutmaya özen gösteriyordu.

"İlginç bir nokta," dedi Vetinari.

"Ama eski günlerde başka bir rütbe daha vardı. Bekçi Kumandanı. Ben, Samuel Vimes'ı öneriyorum."

Ataerk arkasına yaslandı.

"Ah, evet," dedi. "Bekçi Kumandanı. Elbette... Nazik Lorenzo meselesinden sonra nefret edilen bir unvana dönüştü. O günlerde, bu görevde yine Vimes adlı biri vardı. Bizim Vimes'ın ailesinden olup olmadığını sormak hiç içimden gelmedi."

"Onun ailesindenmiş efendim. Araştırdım."

"Kabul eder mi?"

"Yüksek Rahip, bir Offlian olur mu? Balık kavağa çıkar mı?"

Ataerk parmaklarını birbirine dayayarak dikti ve üstlerinden Havuç'a baktı. Pek çok kişinin sinirlerini bozan bir alışkanlıktı bu.

"Ama Yüzbaşı... Biliyorsun ki Sam Vimes, bir sürü önemli kişiyi kızdırıyor. Onun sorunu bu. Ve bir bekçi kumandanının

sık sık yüksek sınıflar arasında dolaşması, lonca davetlerine katılması gerekir..."

Bakış değiş tokuşu yaptılar. Havuç'un yüzü daha büyük olduğundan Ataerk avantajlıydı. İkisi de sırıtmamaya çalışıyordu.

"Evet. Aslında, mükemmel bir seçim," dedi Ataerk.

"Ben sizin adınıza Yüzb... Bay Vimes'a bir mektup taslağı yazma cüretinde bulundum efendim. Sırf sizi zahmete sokmamak için. Belki bir göz atmak istersiniz?

"Her şeyi düşünüyorsun, değil mi?"

"Umarım düşünebiliyorumdur efendim."

Lord Vetinari mektubu okudu. Bir iki kez gülümsedi. Sonra kalemini aldı, mektubun altını imzaladı ve Havuç'a geri uzattı.

"Talep... ricalarının hepsi bu mu?"

Havuç kulağını kaşıdı.

"Aslında, bir tane daha var. Küçük bir köpeğe yuva bulmak istiyorum. Büyük bir bahçesi, şöminenin başında sıcak bir yeri ve etrafında mutlu, gülen çocuklar olmalı."

"Aman tanrılar. Gerçekten mi? Eh, bir yuva bulabiliriz sanırım."

"Teşekkür ederim efendim. Sanırım hepsi bu."

Ataerk ayağa kalktı ve aksayarak pencereye gitti. Alacakaranlık basmıştı. Şehrin her yerinde ışıklar yanıyordu.

"Söylesene Yüzbaşı," dedi Havuç'a sırtını dönerek, "bu vâris meselesi... yani, tahtın bir vârisi olması meselesi... Sen bu konuda ne düşünüyorsun?"

"Düşünmüyorum efendim. Tüm bu taşa-saplanmış-kılıç meselesi falan... Krallar, öyle hiç yoktan gelip kılıcını sallayarak her şeyi hâle yola koyamaz. Bunu herkes bilir."

"Ama bazı... *kanıtlardan* bahsediliyordu?"

"Bu kanıtların nerede olduğunu kimse bilmiyor, efendim."

"Yüzb... Kumandan Vimes'la konuştuğumda, kanıtların sende olduğunu söyledi."

"Bir yerlere koymuşumdur o zaman. Nerede olduğundan pek emin değilim efendim."

"Aman tanrılar... Umarım onları, büyük dalgınlıkla, çok güvenli bir yere koymuşsundur."

"Eminim... *çok* korunaklı bir yerdelerdir efendim."

"Bence Yüzb... *Kumandan* Vimes'tan çok şey öğrenmişsin Yüzbaşı."

"Evet efendim. Babam her zaman, hızlı öğrendiğimi söylerdi efendim."

"Ama belki de... şehrin *gerçekten* de bir krala ihtiyacı vardır? Bunu hiç düşündün mü?"

"Efendim, bu tıpkı, bir balığın... bir... şeye... ee... sualtında çalışmayan bir şeye ihtiyacı olması gibi olurdu, efendim."

"Ama bir kral, tebaasının *duygularına* hitap edebilir Yüzbaşı. Tıpkı, anladığım kadarıyla... *senin* de son günlerde hep yaptığın gibi."

"Evet efendim. Ama bir sonraki gün ne yapacak? Halka kukla gibi davranamazsınız. Hayır efendim. Bay Vimes her zaman, kişinin kendi sınırlarını bilmesi gerektiğini söylerdi. Ortada bir kral olsaydı, yapabileceği en iyi şey kendi işine gücüne bakmak olurdu."

"Kesinlikle."

"*Ama,* eğer çok acil bir ihtiyaç olsaydı... O zaman belki bir kez daha düşünürdü." Havuç neşelendi. "Biraz, bekçi olmak gibi aslında. Bize ihtiyacınız olduğunda *gerçekten* ihtiyacınız vardır. Fakat ihtiyacınız yokken... eh, sokaklarda dolaşmamız ve 'Her

Şey Yolunda!' diye bağırmamız yeterlidir. Her şey gerçekten yolundaysa elbette."

"Yüzbaşı Havuç," dedi Lord Vetinari, "birbirimizi çok iyi anladığımıza göre, ki birbirimizi *gerçekten* çok iyi anladığımızı düşünüyorum... Sana göstermek istediğim bir şey var. Bu tarafa gel."

Onu taht odasına götürdü. Günün bu saatinde boştu. Ataerk, geniş odada aksaya aksaya yürürlerken, ileriyi gösterdi.

"Bunun ne olduğunu bildiğini sanıyorum Yüzbaşı?"

"Ah, evet. Ankh-Morpork'un altın tahtı."

"Ve yüzlerce senedir kimse bu tahta oturmadı. Bu konuda hiç düşündün mü?"

"Tam olarak ne demek istiyorsunuz efendim?"

"Bunca altın. Hem de bu şehirde. Pirinç Köprü'nün pirinçleri bile soyulup çalınmışken. Tahtın *arkasına* bakar mısın."

Havuç merdiveni tırmandı.

"Aman tanrılar!"

Ataerk onun omzunun üzerinden baktı.

"Ahşap üzerine altın varak yalnızca," dedi Havuç şaşkınlıkla.

"Kesinlikle."

Hatta artık tahta bile kalmamıştı neredeyse. Çürüme ile tahtakurtları, son biyoçözünebilir parça uğruna savaşmış ve berabere kalmışlardı. Havuç tahtı kılıcıyla dürttü ve tahtın bir parçası daha bir toz bulutu hâlinde hafifçe dağıldı.

"Bu konuda ne düşünüyorsun Yüzbaşı?"

Havuç doğruldu.

"Her şey düşünülürse, efendim... Halkın bilmemesi daha iyi."

"Ben de hep öyle düşünmüşümdür. Eh, seni tutmayayım. Eminim, organize etmen gereken bir sürü şey vardır."

Havuç selam verdi.

"Teşekkür ederim efendim."

"Anladığım kadarıyla, sen ve... ee... Bekçi Angua, iyi anlaşıyormuşsunuz?"

"Aramızda çok iyi bir anlayış var efendim. Elbette bazı küçük zorluklar yaşanacaktır," dedi Havuç, "ama olumlu tarafından bakmak gerekirse, şehirde yürüyüşe çıkmaya her zaman hazır olan biri var artık yanımda."

Havuç elini kapı kulpuna uzattığında Lord Vetinari ona seslendi. Yüzbaşı, büyük ve çıplak odadaki çürümüş tahtın yanında dikilen uzun boylu, zayıf adama baktı.

"Evet efendim?"

"Sözcüklerle ilgilenen birisin sen Yüzbaşı," dedi Ataerk. "Sana, selefinin asla tam olarak kavrayamadığı bir şeyi düşünmeni öneririm."

"Efendim?"

"'Politikacı' sözcüğünün nereden geldiğini merak ettin mi?"

"Tabii bir de Günışığı Sığınağı Komitesi var," dedi Leydi Ramkin, yemek masasının ona ait ucundan. "Seni oraya da sokmamız lazım. Kırsal Arazi Sahipleri Derneği'ne de. Ve Dostane Alevfırlatanlar Ligi'ne. Neşelen hayatım. Göreceksin, hiç boş zamanın kalmayacak."

"Evet hayatım," dedi Vimes. Önünde komiteler ve hayır işleriyle dolu günler uzanıyordu. Muhtemelen sokaklarda taban tepmekten daha iyiydi. Leydi Sybil ve Bay Vimes...

İçini çekti.

Eski Ramkin, artık Sybil Vimes, hafif endişeli bir ifadeyle eşine baktı. Tanıdığı Sam Vimes, işlerini doğru yapmadıkları için

tanrıları tutuklamak isteyen birinin içsel öfkesiyle tınlayan bir adamdı. Ama sonra rozetini iade etmişti ve artık... eh, artık tam olarak Sam Vimes değildi.

Köşedeki saat sekizi vurdu. Vimes, hediye saatini çıkardı ve açtı.

"O saat beş dakika ileri," dedi, çınlamaların üzerinden. Kapağı *şak* diye kapattı ve üzerindeki sözleri okudu: "Eski Dostların, Gece Bekçilerinden Gecegündüz Kullanman İçin."

Bunun arkasında Havuç vardı; orası kesindi. Vimes onun, yazım kurallarına karşı körlüğünü ve virgüle gösterdiği aldırışsız zulmü tanıyordu artık.

Güle güle derlerdi, seni günlerin düzeninden dışarı iterlerdi ve bir saat hediye ederlerdi...

"Affedersiniz hanımefendi?"

"Evet Willikins?"

"Kapıda bir bekçi var hanımefendi. Arka kapıda."

"Bir bekçiyi arka kapıya mı yolladın?" dedi Leydi Sybil.

"Hayır hanımefendi. Kendisi o kapıya geldi. Yüzbaşı Havuç."

Vimes eliyle gözlerini örttü.

"Adamı yüzbaşı yapıyorlar ve o arka kapıya geliyor," dedi. "Tam da Havuç'un yapacağı şey. İçeri al."

Vimes dışında kimsenin fark edemeyeceği bir şeydi ama uşak, onay için Leydi Ramkin'e döndü.

"Efendin ne diyorsa onu yap," dedi Leydi Ramkin heybetle.

"Ben kimsenin ef..." diye başladı Vimes.

"Sam," dedi Leydi Ramkin.

"Ama *değilim*," dedi Vimes surat asarak.

Havuç içeri girdi ve selam verdi. Her zamanki gibi, oda, sırf onun için yapılmış gibi duran bir fona dönüştü.

"Tamam evlat," dedi Vimes, becerebildiğince nazik bir biçimde. "Selam vermene gerek yok."

"Hayır efendim, var efendim," dedi Havuç. Vimes'a bir zarf verdi. Üzerinde Ataerk'in mührü vardı.

Vimes bir bıçak aldı ve mührü kırdı.

"Muhtemelen, zincir zırhımdaki gereksiz aşınma ve yırtıklar için beş dolar ceza kesmiştir," dedi.

Dudaklarını kıpırdatarak okudu.

"Vay canına!" dedi okumaya ara vererek. "Elli altı mı?"

"Evet efendim. Kayağantaş onları yola getirmeye can atıyor."

"Üstelik, ölmemişler de var? 'Tür veya ölüm durumuna bakılmaksızın herkese açık' yazıyor burada."

"Evet efendim," dedi Havuç kararlılıkla. "Hepsi şehrin vatandaşı."

"Yani, teşkilata *vampirler* bile katılabilecek mi diyorsun?"

"Gece görevi için çok uygunlar efendim. Havadan gözlem için de."

"Bir yere *kazık* çakıp beklemen gerekiyorsa da çok faydalı olurlar."

"Evet efendim?"

Vimes, çok da yaratıcı olmayan sözcük oyununun Havuç'un bir kulağından girip beynine temas etmeden ötekinden çıkışını izledi. Mektuba geri döndü.

"Hmm... Görüyorum ki," dedi, "dullara emekli maaşı da bağlanacak."

"Evet efendim."

"Ve eski karakollar da açılıyor ha?"

"Öyle yazıyor efendim."

Vimes okumaya devam etti:

...özellikle de bu büyüyen, Bekçi Teşkilatı'nın başında toplumun tümkesimlerinin saygısını kazanmış tecrübeli bir, adam olması gerektiğini düşünüyoruz ve bu Rölü sizin doldurmanız gerektiğine ikna olmuş durumdayız. Bu yüzden bu mektubu, aldığınız an itibarıyla Ankh-Morpork Şehir Bekçilerinin Kumandanı olarak Görevinizi üstleneceksiniz. Geleneksel olarak bu görevle birlikte Şövalye unvanı da verilir ve, bu seferlik bu unvanı da canlandırmaya karar verdik.

Bu mektubun sizi afiyette bulduğunu umuyorum,
Havelock Vetinari (Ataerk)

Vimes mektubu bir kez daha okudu.

Parmaklarını masada tıkırdattı. İmzanın gerçek olduğundan kuşkusu yoktu. Ama...

"Önb... Yüzbaşı Havuç?"

"Komtanım!" Havuç, görev ve verimlilik aşkıyla dolu ama kendisine sorulacak her tür sorudan kaçınmaya kesinlikle kararlı birinin ışıl ışıl şevkiyle, dümdüz önüne baktı.

"Ben..." Vimes kâğıdı eline tekrar aldı, bıraktı, tekrar aldı ve sonra Sybil'e uzattı.

"Vay canına!" dedi Leydi Sybil. "Şövalyelik mi? Zamanı gelmişti de geçmişti bile!"

"Ah, hayır! Ben yapamam! *Bu* şehirdeki *sözde* aristokratlar hakkında ne düşündüğümü biliyorsun! Sen hariç tabii Sybil."

"O zaman belki de, aristokrat sınıfına taze ve daha iyi bir kan eklenmesinin de zamanı gelmiştir," dedi Leydi Ramkin.

"Lord Hazretleri dedi ki," dedi Havuç, "önerinin hiçbir kısmı pazarlığa açık değilmiş efendim. Yani, ya hep ya hiçmiş, anlatmaya çalıştığımı anlatabiliyorsam."

"Ya hep?.."

"Evet efendim."

"...ya hiç?"

"Evet efendim."

Vimes parmaklarını masada tıkırdattı.

"Kazandın, değil mi?" dedi. "*Sen* kazandın."

"Efendim? Hiç anlamadım efendim," dedi Havuç, dürüst bir cehalet havası yayarak.

Bir başka tehlikeli sessizlik oldu.

"Ama... görüyorsun," dedi Vimes sonunda, "böyle bir şeyin başına geçmem *mümkün değil*."

"Ne demek istiyorsunuz efendim?" dedi Havuç.

Vimes şamdanı yakınına çekti ve parmağını kâğıda vurdu.

"Baksana burada ne yazıyor. Yani... eski karakolları açmak mı? Kapılardakileri bile? Bunun ne faydası olacak ki? Ta orada, sınırda?"

"Aah. Organizasyonel ayrıntıların değiştirilebileceğine eminim efendim," dedi Havuç.

"Genel bir kapı nöbetçisi ekibi tutarsın, olur biter. Ama *halkın* nabzını tutmak istiyorsan... Bak, Elm Sokağı'nda bir yerde yeni bir karakol lazım. O tamam. Gölgeler'e ve rıhtımlara da yakın olmalı elbette. Bir tane Kısa Sokak'ın ortasında, belki bir tane de Kral Yolu'nda, daha küçük bir tane. En azından, civarında. Nüfus yoğunluğuna göre düşünmek lazım. Karakol başına kaç sabit bekçi olacak?"

"Ben on tane düşündüm efendim. Vardiyalı görev yapacaklar tabii."

"Yok, olmaz. En fazla altı sabit bekçi kullan. Diyelim ki... bir onbaşı ve vardiya başına bir tane daha. Geri kalanlar, ah... aylık

bir çizelgeyle karakollar arasında değişir. Çünkü *tüm* bekçilerin tetikte olması gerekir ve bu yolla herkes her sokakta devriye gezmiş olur. Bu çok önemli. Ve... Ah, keşke bir haritam olsaydı... Hah, teşekkür ederim hayatım. Tamam. Şimdi, şuraya bak. Elli altı bekçilik bir gücün var, tamam mı? Ama Gündüz Bekçileri'ni de devralıyorsun, artı izin günlerini de hesaba katman gerek, adam başına senede iki nine cenazesi... Hah! Tanrılar bilir, senin o ölmemişler *o işi* nasıl hallediyor? Belki *kendi* cenazelerine gitmek için izin falan istiyorlardır... Sonra tabii, hastalıklar falan da var. Bu yüzden, şehre yayılmış dört vardiya olması lazım. Kibritin var mı? Teşekkürler. Tüm bekçilerin aynı anda vardiya değiştirmesini istemeyiz. Diğer yandan, her karakol subayına bir miktar inisiyatif tanımalısın. Ama acil durumlar için Pseudopolis Karakolu'nda özel bir ekip bulundurmalıyız... Ve tabii... Şey, şu kurşunkalemi uzatır mısın? Bir de şu defteri veriver. Tamam..."

Oda puro dumanıyla doldu. Küçük hediye saat her çeyrek saati ilan etti ama kimse onu duymadı.

Leydi Sybil gülümsedi, kapıyı arkasından kapattı ve ejderlerini beslemeye gitti.

"Sevgili Annecim ve Babacım,

Size Harika bihaber, beni Yüzbaşı yaptılar!! Şimdi anlatacağım gibi, benim için çok meşgul ve çok, renkli bir Hafta oldu..."

Bir şey daha...

Ankh'ın güzel mahallelerinden birinde, geniş bir bahçesi, bahçesinde çocuklar için bir ağaç evi ve şöminenin yanında sıcak bir yeri olan, büyük bir ev vardı.

O evde bir pencere kırıldı...

Gaspode çimenlerin üzerine indi ve bahçe çitine doğru deli gibi koştu. Kürkünden, çiçek kokulu sabun köpükleri sızıyordu. Boynuna bir kurdele bağlanmıştı ve fiyonk atılmıştı. Ağzında, "BAY KUCAK" yazılı bir tas taşıyordu.

Çitin altını çılgınlar gibi kazdı ve açtığı çukurdan kıvranarak geçip yola çıktı.

Taze bir at pisliği yığını, çiçek kokusunun işini kolayca gördü. Beş dakika boyunca kaşınmak da kurdeleyi halletti.

"Tek bi' lanet pire kalmamış," diye sızlandı Gaspode, tası bırakarak. "Üstelik takımı neredeyse tamamlamıştım! Neyse be. İyi kurtuldum oradan. Hah! Hatta *yiiihuu!*"

Neşelendi. Günlerden salıydı ve bu, Hırsızlar Loncası'nda, biftek-ve-şüpheli-organlar-böreği anlamına geliyordu. Oradaki aşçı, yere vurulan bir kuyruğa ve delici bakışlara karşı savunmasız kalıyordu. Ve Gaspode bu işten anlıyorsa, ağzında boş bir tas tutmak ve zavallı zavallı bakmak, kesin bir zafer anlamına geliyordu. Bir tek, BAY KUCAK yazısını tırmalayıp silmesi gerekiyordu ama bu da çok zorluk yaratacak gibi durmuyordu.

Belki de bu şekilde olmaması gerekiyordu. Ama bu şekilde olmuştu işte.

Sonuçta, diye düşündü Gaspode, çok daha kötüsü de olabilirdi.

SON

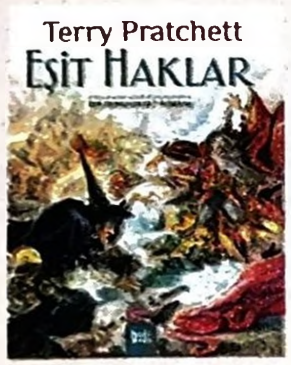
Büyünün Rengi

Semavi uzay kaplumbağası Büyük A'Tuin'in kabuğundaki dört filin sırtında dönen Diskdünya'nın varlığı, tuhaf bir felaket, yani Diskdünya'nın ilk turisti İkiçiçek tarafından tehdit edilmekte. Ve Disk'in huzuru, onun hayatta kalmasına bağlı. Bunu sağlamakla görevli yegâne kişiyse büyücülük okulundan atılmış, dünyanın en korkak ve başarısız sihirbazı: Rincewind.

Fantastik Işık

Başarısız sihirbaz Rincewind ile garip turist İkiçiçek, kendilerini bir şekilde yeniden Disk üzerinde buluyor. Ancak bu kez de kıyamet âlâmeti kızıl bir dev yıldız dünyaya çarpmak üzere ve Sekiz Büyü mezhebinin adamları bu çarpışmayı önlemek için Rincewind'in kafasının içindeki Sihir'in peşinde... Onu alacaklar da. Tabii... Rincewind rahat durursa!

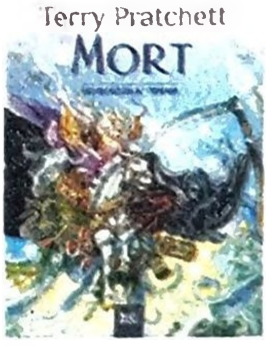

Eşit Haklar

Ölüm gelip de onu almadan önce sihirbaz Davul Kütük'ün yaptığı son şey, asasını "sekizinci oğlun sekizinci oğlu"na aktarmaktı. Fakat *küçük* bir hata yaptı: Bebeğin cinsiyetini kontrol etmedi. Ve iri yarı, koca koca adamlarla dolu Görünmez Üniversite, Disk'in ilk kadın sihirbazı Eskarina ile tanışmaya hazır değildi... daha da önemlisi, Havamumu Nine'yle.

Mort

Ölüm herkese gelir. Mort'a geldiğindeyse ona bir iş teklif etti. Ölmenin zorunlu olmadığı konusunda güvence alınca Mort işi kabul etti. Ama daha kariyerinin başında, Ölüm'ün çıraklığını yapmanın romantik özlemlerle uyuşmadığını öğrendi: Ancak iş işten geçmiş, aşk bacayı sarmıştı!

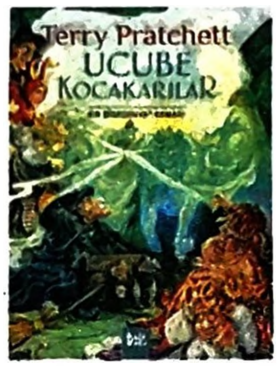

Hasbüyü

Nadiren gerçekleşen bir kuraldır: Bir sihirbazın sekizinci oğlunun sekizinci oğlu, bir hasbüyücü olur. Hasbüyücü, Disk üzerindeki diğer büyücülere benzemez; büyü onun damarlarında, kalbinde dolaşır. Tek hareketle dünyalar arasında gezinebilir. Ve hasbüyü, aslına bakılırsa, yani iyice düşünülürse, *dünyanın sonu* demektir.

Ucube Kocakarılar

Küçük Lancre Krallığı'nda taht el değiştiriyor. Veliaht, tacını almak üzere, bir yerlerde habersizce bekliyor. Fakat hain dük, kraliyet soyuna çomak sokmak ve tacı kapmak için hazır. Neyse ki Havamumu Nine ve cadı konseyi, kendi tercihlerini çoktan yaptı. Diskdünya üzerinde, Shakespeare soslu, feci teatral ve inanılmaz komik bir kraliyet keşmekeşi!

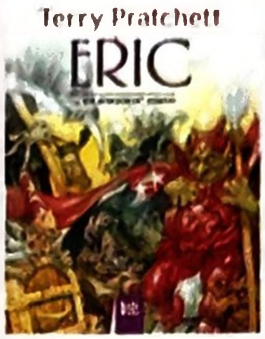
Piramitler

Diskdünya'nın kadim topraklarında, kendi halinde sessiz sedasız uzanan Djelibeybi ülkesi ve bu ülkenin hevessiz veliahtı, asıl amacı suikastçılık olan Teppic... Kendilerine has Diskdünya tanrılarının müdahil olmaktan hiç çekinmediği Djelibeybi'nin kaderi kahramanlık ve şansın ellerinde. Antik Mısır'ın gizemli dehlizlerinde, mizah dolu bir macera. Ve develer!..

Muhafızlar! Muhafızlar!

Ankh-Morpork'un, saygınlığı en düşük birimi, Bekçi Teşkilatı. Ve bu teşkilatın yüzbaşısı, kendi kanunlarına tabi, derbeder ama gururlu Samuel Vimes. Ejderhalara karşı verilen bu klasik kara polisiye, şehrin dar ve tekinsiz sokaklarında, siyah-beyaz filmlerdeki gibi bir maceraya dönüşüyor; onca şehir varken, o ejderha, Vimes'ın şehrine uçuyor...

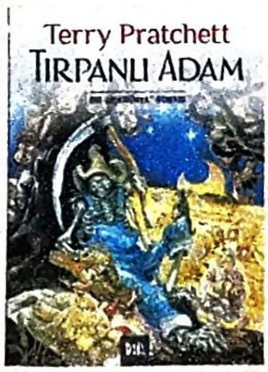
Eric

Diskdünya'nın tek ve en kötü iblisologu Eric, boyutlararası bir yerde sıkışıp kalmış Rincewind'i bir iblis sanarak çağırıyor. Ve en kötü iblisolog, en kötü sihirbazla bir araya gelince, dünyanın başına açılan dertlerin haddi hesabı kalmıyor. Neyse ki sihirbazlığın onda dokuzu kaçmak!

Hareketli Resimler

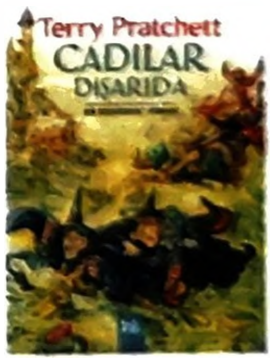
Diskdünya simyacıları, istemeden de olsa filmi keşfediyor ve o an, Holy Wood'un tekinsiz büyüsü ortaya çıkıyor. Artık herkes bambaşka bir şeyin, kendisi olmamanın peşinde. Disk'in bağrından kopup gelen kinematografik bir macera!
Işıklar! Resim kutusu! Oyun!

Tırpanlı Adam

Ölüm'ün var olmadığı bir dünyada yaşamın anlamı olur mu? Eh... elbette olur. Fakat biraz garip olur. Şimdi, can alıcı şakalarıyla Ölüm, hayatının zamanını yaşamak için yollara düşüyor; bir yandan da sihirbazlar, Diskdünya'yı kurtarmaya uğraşıyor.
Öldük mü? Evet! Göçtük mü? Hayır!

Cadılar Dışarıda

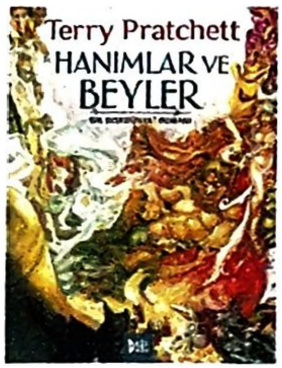
Havamumu Nine, Ogg Ana ve Magrat Sarımsak, yani Koçbaşı Dağları'nın üç amansız cadısı, memleketlerini terk etmek ve *yaban ellerdeki* tehlikeyle başa çıkmak zorunda. Fakat birbirine hiç benzemeyen bu üç cadının yol hikâyesi, Disk'in tarihinde unutulmaz anektodlara gebe!

Küçük Tanrılar

Eski ve yaşlı Omnianizm dini, sekizinci peygamberini bekliyor. Her şey hazır. Peygamber net. Ancak, Büyük Tanrı Om'un genç çömez Brutha'ya kelamını bahşetmesi, beklenen şey değil... DiskDünya'nın engin çöllerinde geçen, din, savaşlar ve insanlık tarihine ışık tutan, epik bir güldürü!

Hanımlar ve Beyler

Lancre Krallığı'nda üç cadı yaşar: Biri uzun boylu, aksi ve koca burunludur; diğeri tek dişi kalmış yuvarlak ve rahat bir yastık gibidir; sonuncusuysa genç, duygusal ve oldukça duygusaldır. Ve şimdi, bu duygusal cadının düğününün arifesinde, fazlasıyla haşin olaylar gerçekleşmek üzere; zira düğün listesinde, davetsiz misafirler var: elfler. Gerçek ve *kötü* elfler.

Küçük Özgür Adamlar

Tiffany Sızı sadece dokuz yaşında ve kaderi onu cadılık yoluna itmeye başladı bile. Küçük kardeşini kaçıran Kötü Kraliçe'yle savaşmak ve topraklarını korumak zorunda. Neyse ki garip telaffuzlu ve hoyrat Küçük Özgür Adamlar, Tiffany'nin en büyük ve en komik destekçileri olacak.

Gökyüzü Dolu Şapka

Masal Diyarı'ndan kurtulup Tebeşir'e dönen Tiffany'nin yaşadığı dertler bitmiyor.
Bu kez de, iyi bir cadı olabilmek için önce iyi bir insan olmayı, sonra da kendisine güvenmeyi öğrenmek zorunda. Neyse ki Havamumu Nine de onun yanında. Ve tabii...
Küçük Özgür Adamlar da!

Kış Ustası

Tiffany Sızı tek bir hata yapıyor, tek bir basit hata. Ve bu, Disk'in tüm iklimini etkiliyor. Kış Ustası, Tiffany'ye âşık olunca, her yer kar altında kalıyor! Bu iş biraz havalı olsa da tehlikesiz değil. Tiffany, Havamumu Nine ve Küçük Özgür Adamlar, kurtuluşun tek adresi.

Geceye Bürüneceğim

Tiffany Sızı artık on beş yaşında ve kendinden çok daha emin. Ve maalesef çok fazla çalışıyor; Tebeşir'in bütün yükü ve acısı onun omuzlarında. Neyse ki tüm bu dertlerle uğraşmak onu daha da olgunlaştırıp geliştircek; ne de olsa tepelerin cadısı olmak kolay değil!

Çobanın Tacı

Tebeşir'in derinliklerinde bir şeyler kımıldanıyor. Tiffany Sızı, onu ta iliklerinde hissediyor. Eski bir düşman güç toplamakta. Elfler işgale hazırlanırken, Tiffany tüm cadıları yanına çekmek zorunda. Toprağı ve tepelerin ruhunu korumak için. Hesaplaşma vakti yaklaşıyor.

DiskDünya Alt Dizileri

(Parantez içindeki numaralar, kitabın yayın sırasını belirtiyor.)

Sihirbaz ve Kahraman (Rincewind) Romanları
Büyünün Rengi (1) ■ Fantastik Işık (2) ■ Hasbüyü (5)
Eric (9) ■ İlginç Zamanlar (17) ■ Son Kıta (22)
Son Kahraman (27) ■ Görünmez Akademisyenler (37)

Cadı Romanları
Eşit Haklar (3) ■ Ucube Kocakarılar (6)
Cadılar Dışarıda (12) ■ Hanımlar ve Beyler (14)
Maskeli Balo (18) ■ Carpe Jugulum (23)

Tiffany Sızı Romanları
Küçük Özgür Adamlar (30) ■ Gökyüzü Dolu Şapka (32)
Kış Ustası (35) ■ Geceye Bürüneceğim (38) ■ Çobanın Tacı (41)

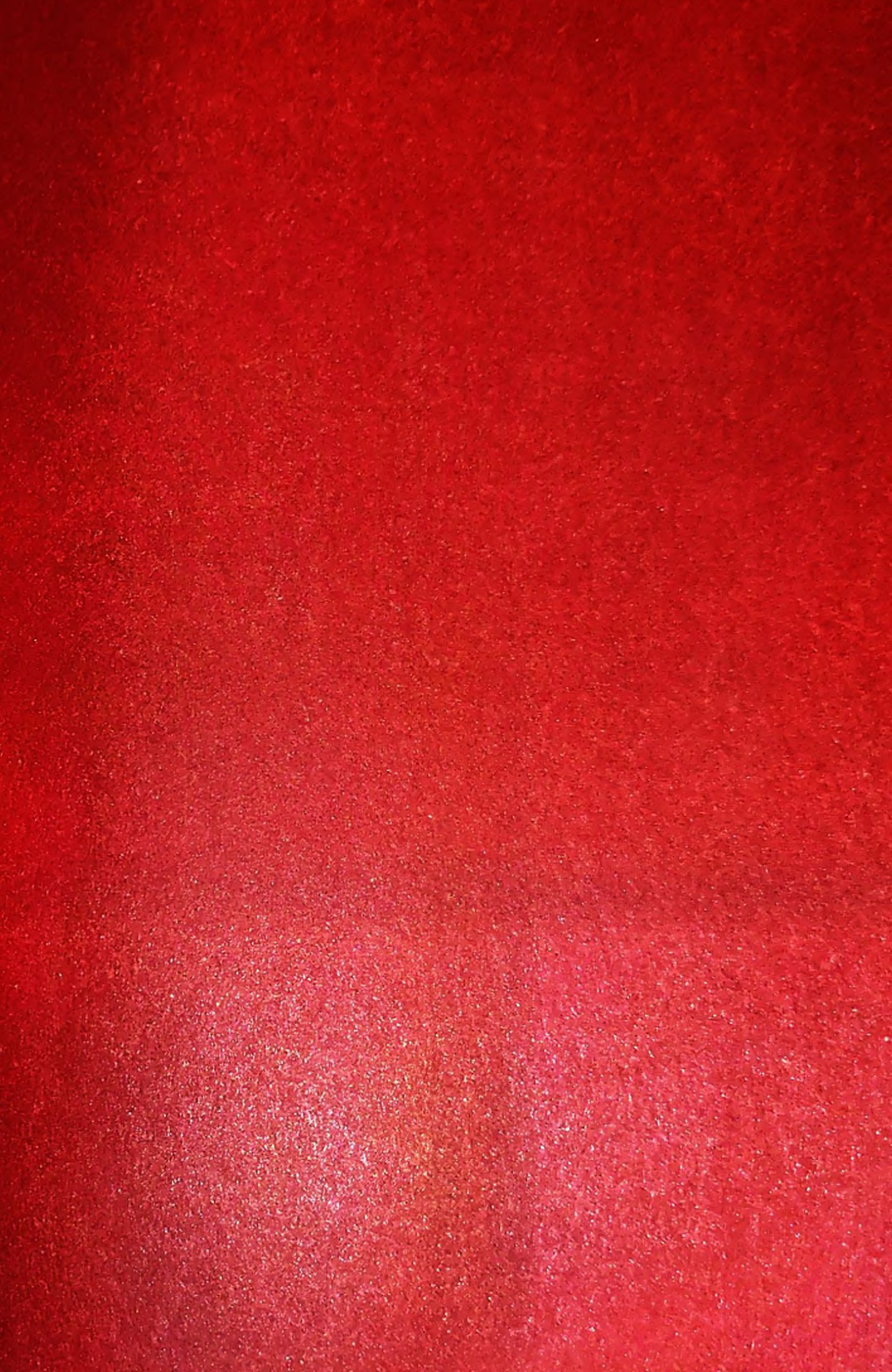
Kadim Uygarlıklar Romanları
Piramitler (7) ■ Küçük Tanrılar (13)

ÖLÜM Romanları
Mort (4) ■ Tırpanlı Adam (11) ■ Ruh Müziği (16)
Domuzbaba (20) ■ Zaman Hırsızı (26)

Bekçi Romanları
Muhafızlar! Muhafızlar! (8) ■ Asayiş Berkemal (15)
Kilden Ayaklar (19) ■ Savaş Naraları (21) ■ Beşinci Fil (24)
Gece Bekçileri (29) ■ Güm! (34) ■ Burunotu (39)

Sanayi Devrimi Romanları
Hareketli Resimler (10) ■ Gerçek (25)
Canavar Alayı (31) ■ Postane (33)
Para Basmak (36) ■ Buhar Kaldırmak (40)

Genç Yetişkin Romanı
Muhteşem Maurice ve Değişmiş Fareleri (28)

Terry Pratchett

Asayiş Berkemal

"Vimes, şimdiye kadar trollerle, cücelerle ve ejderhalarla yüzleşmişti. Ama artık yepyeni bir türle yüzleşmek zorundaydı: zenginlerle."

Bekçi Teşkilatı'nın yüzbaşısı Sam Vimes, evlenip emekli olmak üzere. Ancak, Diskdünya'nın en büyük, en kozmopolit şehri Ankh-Morpork *yine* tehdit altında. Biri ya da birileri, daha önce hiç görülmemiş bir yolla, seri cinayetler işlemeye başlıyor. Kimlik belirsiz, polisler çaresiz...

"Polis sözcüğünün nereden geldiğini biliyor musun? Şehir anlamına gelen, eski bir sözcüktür. Biz, şehrin memurlarıyız."

Faka[redacted]kar.
Şimdi [redacted]iri var:
iki met[redacted]n "düz"

Diskdünya'nın on beşinci kitabı *Asayiş Berkemal*, unutulmaz dedektif öykülerini aratmayan kurgusu ve kontrolsüz gücün ellerinde çırpınan karakterleriyle, lağım kanallarından yüksek kulelere uzanan bir kara polisiye!

DiskDunyaTurkiye diskdunya_tr diskdunya

THG 0211692 LPA

ISBN: 978-605-2349-29-8

Deli Dolu
delidolu.com.tr
delidolukitap